

ONDERWIJSVISITATIE

Toegepaste taalkunde, Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen

Een onderzoek naar de kwaliteit van de academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde en de masteropleidingen Journalistiek, Meertalige Communicatie, Tolken en Vertalen aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

27 maart 2012

De onderwijsvisitatie Toegepaste taalkunde, Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen

Ravensteingalerij 27, bus 3
1000 Brussel
tel.: 02 211 41 90
info@vlhora.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLHORA-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
<http://www.vlhora.be> > evaluatieorgaan > visitatierapporten > huidige ronde

Wettelijk depot: D/2012/8696/6

voorwoord

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde en de masteropleidingen Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen in Vlaanderen.

De visitatiecommissie heeft hierbij de vernieuwde visitatieprocedure *Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, aangevuld protocol ter ondersteuning van de opleidingen in academisering, september 2008* gevolgd, waarbij zij niet enkel aanbevelingen en suggesties formuleert in het kader van de continue kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs, maar ook een oordeel geeft in het kader van de accreditatie van de opleiding.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren. De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogescholen betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan. Tevens is de VLHORA dank verschuldigd aan de voorzitter, de leden en de secretaris van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Marc Vandewalle
secretaris-generaal

Bert Hoogewijs
voorzitter

inhoudsopgave

---

voorwoord.....	3
inhoudsopgave	5
deel 1.....	7
Hoofdstuk 1 De onderwijsvisitatie Toegepaste taalkunde, Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen	9
1.1 inleiding	9
1.2 de betrokken opleidingen	9
1.3 de visitatiecommissie	10
1.3.1 samenstelling	10
1.3.2 taakomschrijving.....	11
1.3.3 werkwijze.....	11
1.3.4 oordeelsvorming.....	13
1.4 indeling van het rapport.....	13
Hoofdstuk 2 Het domeinspecifieke referentiekader van de academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde.....	15
Hoofdstuk 3 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Journalistiek	19
Hoofdstuk 4 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Meertalige communicatie ...	23
Hoofdstuk 5 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Tolken	27
Hoofdstuk 6 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Vertalen.....	31
Hoofdstuk 7 De opleidingen Toegepaste taalkunde, Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen in vergelijkend perspectief	35
Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	36
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie.....	36
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	37
Onderwerp 2 Programma.....	38
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud.....	38
Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid	38
Facet 2.3 Samenhang	39
Facet 2.4 Studieomvang.....	39
Facet 2.5 Studielast.....	40
Facet 2.6 Afstemming vormgeving - inhoud	40
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	41
Facet 2.8 Masterproef.....	41
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	42
Onderwerp 3 Inzet van personeel	43
Facet 3.1 Kwaliteit personeel.....	43
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	43
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	44
Onderwerp 4 Voorzieningen.....	45
Facet 4.1 Materiële voorzieningen.....	45
Facet 4.2 Studiebegeleiding	45
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg.....	46
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	46
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	46

Facet 5.3	Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld.....	46
Onderwerp 6	Resultaten	47
Facet 6.1	Gerealiseerd niveau.....	47
Facet 6.2	Onderwijsrendement.....	48
Hoofdstuk 8	Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten.....	49
deel 2.....		53
Hoofdstuk 1	Artesis Hogeschool Antwerpen	55
Hoofdstuk 2	Erasmushogeschool Brussel.....	95
Hoofdstuk 3	Hogeschool Gent.....	129
Hoofdstuk 4	Hogeschool-Universiteit Brussel.....	165
Hoofdstuk 5	Lessius Antwerpen	209
bijlagen		251

algemeen deel

Hoofdstuk 1 De onderwijsvisitatie Toegepaste taalkunde, Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen

1.1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde en de masteropleidingen Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen, die zij eind 2010 en in het voorjaar 2011 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

1.2 de betrokken opleidingen

De opleiding Toegepaste taalkunde wordt door 5 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 2, 3 en 4 mei 2011	Artesis Hogeschool Antwerpen
- 15, 16 en 17 februari 2011	Erasmushogeschool Brussel
- 28 februari, 1 en 2 maart 2011	Hogeschool Gent
- 7, 8 en 9 december 2010	Hogeschool-Universiteit Brussel
- 23, 24 en 25 november 2010	Lessius Antwerpen

De opleiding Journalistiek wordt door 3 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 15, 16 en 17 februari 2011	Erasmushogeschool Brussel
- 7, 8 en 9 december 2010	Hogeschool-Universiteit Brussel
- 23, 24 en 25 november 2010	Lessius Antwerpen

De opleiding Meertalige communicatie wordt door 3 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 28 februari, 1 en 2 maart 2011	Hogeschool Gent
- 7, 8 en 9 december 2010	Hogeschool-Universiteit Brussel
- 23, 24 en 25 november 2010	Lessius Antwerpen

De opleiding Tolken wordt door 5 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 2, 3 en 4 mei 2011	Artesis Hogeschool Antwerpen
- 15, 16 en 17 februari 2011	Erasmushogeschool Brussel
- 28 februari, 1 en 2 maart 2011	Hogeschool Gent
- 7, 8 en 9 december 2010	Hogeschool-Universiteit Brussel
- 23, 24 en 25 november 2010	Lessius Antwerpen

De opleiding Vertalen wordt door 5 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 2, 3 en 4 mei 2011	Artesis Hogeschool Antwerpen
- 15, 16 en 17 februari 2011	Erasmushogeschool Brussel
- 28 februari, 1 en 2 maart 2011	Hogeschool Gent
- 7, 8 en 9 december 2010	Hogeschool-Universiteit Brussel
- 23, 24 en 25 november 2010	Lessius Antwerpen

1.3 de visitatiecommissie

1.3.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld conform de procedure van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA, aangevuld protocol ter ondersteuning van de opleidingen in academisering, september 2008*. Meer in het bijzonder werden de richtlijnen van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissieleden opgevolgd. De visitatiecommissie werd samengesteld door het bestuursorgaan van de VLHORA in haar vergadering van 2 juli 2010 en door het bestuursorgaan van de VLIR in haar vergadering van 17 juni 2010.

De commissie die de **Artesis Hogeschool Antwerpen** bezocht heeft.

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Willy Clijsters
Domeindeskundige:	Jean Klein
Domeindeskundige:	Gheorghe Nicolaescu

De commissie die de **Erasmushogeschool Brussel** bezocht heeft.

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Willy Clijsters
Domeindeskundige:	Jean Klein
Domeindeskundige:	Gheorghe Nicolaescu
Domeindeskundige:	Jo Bardoel

De commissie die de **Hogeschool Gent** bezocht heeft.

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Willy Clijsters
Domeindeskundige:	Jean Klein
Domeindeskundige:	Gheorghe Nicolaescu
Domeindeskundige:	Marinel Gerritsen

De commissie die de **Hogeschool-Universiteit Brussel** en **Lessius Antwerpen** bezocht heeft.

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Willy Clijsters
Domeindeskundige:	Jean Klein
Domeindeskundige:	Gheorghe Nicolaescu
Domeindeskundige:	Marinel Gerritsen
Domeindeskundige:	Jo Bardoel

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

Vanuit de VLHORA werden een projectbegeleider en een secretaris aangesteld. Voor de visitatie van de opleiding Toegepaste taalkunde waren dit:

Projectbegeleider:	Sofie Landuyt (tot 28 februari 2011) Annelies Bloem (vanaf 1 maart 2011)
Secretaris:	Annelies Bloem

De waarnemer namens de VLIR was Pieter-Jan Van de Velde.

1.3.2 taakomschrijving

De commissie geeft op basis van het zelfevaluatierapport van de opleiding en de gesprekken ter plaatse:

- een oordeel over de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader van de NVAO;
- een integraal oordeel over de opleiding;
- suggesties om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.

1.3.3 werkwijze

De visitatie van de opleiding Toegepaste taalkunde, Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen aan de hogescholen gebeurde conform de werkwijze zoals die is vastgelegd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, aangevuld protocol ter ondersteuning van de opleidingen in academisering, september 2008*.

Voor de beschrijving van de werkwijze van de visitatiecommissie worden vier fasen onderscheiden.

- fase 1, de installatie van de commissie;
- fase 2, de voorbereiding;
- fase 3, het visitatiebezoek;
- fase 4, de schriftelijke rapportering.

Fase 1   De installatie van de visitatiecommissie

Op 6 juli 2010 werd de visitatiecommissie officieel geïnstalleerd.

De installatievergadering stond in het kader van een kennismaking, een gedetailleerde bespreking van het visitatieproces aan de hand van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, aangevuld protocol ter ondersteuning van de opleidingen in academisering, september 2008* en een toelichting van het ontwerp van domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast werden een aantal praktische afspraken gemaakt, onder meer met betrekking tot het bezoekschema, de bezoekdagen en de te lezen eindwerken en/of stageverslagen.

Fase 2 De voorbereiding

De visitatiecommissie heeft een domeinspecifiek referentiekader voor de opleiding opgesteld en aan de opleidingen bezorgd.

Elk commissielid heeft het zelfevaluatie-rapport en de bijlagen bestudeerd, de geselecteerde eindwerken gelezen en haar/zijn argumenten, vragen en voorlopig oordeel vastgelegd in een checklist, waarvan de secretaris een synthese heeft gemaakt. De synthese werd uitvoerig besproken en beargumenteerd door de commissieleden. Op basis van de bespreking en de door de commissieleden opgestuurde vragenlijsten, inventariseerde de secretaris kernpunten en prioriteiten voor de gesprekken en het materialenonderzoek bij de visitatie.

Fase 3 Het visitatiebezoek

De VLHORA heeft een bezoekschema ontwikkeld dat desgevallend aangepast werd aan de specifieke situatie van de opleiding. De bezoekschema's werden opgenomen als bijlage 4. Tijdens de visitatie werd gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van alle geledingen die bij de opleiding betrokken zijn. Tijdens de visitatie werd bijkomend informatiemateriaal bestudeerd en werd een bezoek gebracht aan de instelling met het oog op de beoordeling van de accommodaties en de voorzieningen voor de studenten. Tijdens de visitatie werd voor de verdere bevraging gebruik gemaakt van de synthese van de checklist en de vragenlijsten.

Binnen het bezoekprogramma werden een aantal overlegmomenten voor de commissieleden voorzien om de bevindingen uit te wisselen en te komen tot gezamenlijke en meer definitieve (tussen)oordelen. Na de gesprekken met de vertegenwoordigers van de opleiding hebben de visitatieleden hun definitief (tussen)oordeel per facet en per onderwerp gegeven.

Op het einde van het visitatiebezoek heeft de voorzitter een korte mondelinge rapportering gegeven van de ervaringen en bevindingen van de visitatiecommissie, zonder expliciete en inhoudelijk waarderende oordelen uit te spreken.

Fase 4 De schriftelijke rapportering

De secretaris heeft in samenspraak met de voorzitter en de commissieleden, op basis van het zelfevaluatie-rapport, de checklisten en de motiveringen een ontwerp opleidingsrapport opgesteld. Het ontwerprapport geeft per onderwerp en per facet het oordeel en de motivering van de visitatiecommissie weer. Daarnaast werden - waar wenselijk en/of noodzakelijk - aandachtspunten en eventuele aanbevelingen voor verbetering geformuleerd.

Het ontwerp opleidingsrapport werd aan de hogescholen gezonden voor een reactie. De reactie van de opleiding op het ontwerp opleidingsrapport werd door de commissie in een slotvergadering besproken. De visitatiecommissie stelde ook een vergelijkend gedeelte op. Hierin worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van de visitatie vergelijkenderwijs weergegeven. Tevens werden de oordelen per onderwerp, per facet en per hogeschool in een vergelijkende tabel weergegeven.

Het vergelijkende deel en de vergelijkende tabel worden samen met het antwoord van de visitatiecommissie op de reactie van de opleiding en het definitieve opleidingsrapport aan de hogeschool toegezonden.

Het vergelijkende deel, de vergelijkende tabel, de definitieve opleidingsrapporten en de bijlagen worden samengebracht in het visitatierapport van de academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde en de masteropleidingen Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen.

1.3.4 oordeelsvorming

De commissie legt in een eerste fase een oordeel per facet vast. Daarna legt de commissie een oordeel per onderwerp vast op basis van de oordelen van de facetten die van het onderwerp deel uitmaken.

In de oordelen per onderwerp wordt steeds een overzicht gegeven van de oordelen per facet. In geval van een compensatie van facetten, wordt het oordeel op onderwerpniveau gevolgd door een motivering en aangevuld met de weging die de commissie hanteerde in de oordeelsvorming op onderwerpniveau. In de overige gevallen wordt voor de motivering van het oordeel op onderwerpniveau verwezen naar de argumentatie bij de facetten.

De oordelen per facet en per onderwerp hebben betrekking op alle locaties, afstudeerrichtingen en varianten. Daar waar er een onderscheid in het oordeel per afstudeerrichting en/of locatie en/of variant nodig is, wordt dit aangegeven in het rapport.

De commissie houdt in haar beoordeling rekening met accenten die de opleiding eventueel zelf legt, met het domeinspecifieke referentiekader en met de benchmarking ten opzichte van de gelijkaardige opleidingen in andere instellingen van hoger onderwijs.

Alle oordelen en wegingen volgen de beslisregels zoals geformuleerd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, aangevuld protocol ter ondersteuning van de opleidingen in academisering, september 2008*. Op het niveau van de facetten volgen de oordelen een vierpuntschaal: “onvoldoende”, “voldoende”, “goed” en “excellent”. Op het niveau van de onderwerpen en op het niveau van de opleiding in haar geheel geeft de commissie een antwoord op de vraag of er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Hierbij kan het oordeel “voldoende” of “onvoldoende” luiden.

1.4 indeling van het rapport

Het rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel beschrijft de visitatiecommissie in hoofdstukken 2, 3, 4, 5 en 6 de domeinspecifiek referentiekaders op basis waarvan zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In hoofdstuk 7 worden de belangrijkste conclusies en bevindingen van de commissie per facet vergelijkenderwijs weergegeven en tot slot worden in hoofdstuk 8 de toegekende scores in tabelvorm samengevat.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de gevisiteerde opleidingen. Voor elke afzonderlijke hogeschool en dus voor elke gevisiteerde opleiding kan u een deelrapport terugvinden. De deelrapporten bevatten de aanbevelingen die de commissie doet ten aanzien van elke afzonderlijke hogeschool en zijn gemakshalve geordend naar alfabetische volgorde van de benaming van de hogescholen.

Hoofdstuk 2 Het domeinspecifieke referentiekader van de academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde

2.1 inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

2.2 domeinspecifieke competenties

2.2.1 gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen:

- Artesis Hogeschool Antwerpen
- Erasmushogeschool Brussel
- Hogeschool Gent
- HUB-EHSAL
- Lessius Antwerpen

brondocumenten onderschreven door werkveld

- Opleidingsprofiel Vertaalkunde (Vlaamse onderwijsraad, 1997, studie 59).

internationale referentiekaders

- Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen.
- QAA, Languages and related studies.
- EMT expert Group, Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication.
- CIUTI, CIUTI - a Profile (http://www.uni-leipzig.de/~isuew/ciuti/en/frame_en.html).
- Publicaties onderzoeksgroep PACTE (<http://www.fti.uab.es/pacte/>).
- Karlfried Knapp et al., Angewandte Linguistik. Ein Lehrbuch. Tübingen: A. Francke (2004).

wettelijke bronnen:

- Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (2003-04-04) (<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/bundel/HOstruct.htm>).
- Ontwerp van decreet betreffende de Kwalificatiestructuur.

---

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

2.2.2 domeinspecifieke competenties

wettelijke bepalingen

Het structuurdecreet (art. 58 § 2 2°) onderscheidt volgende 'eindcompetenties' voor een academisch gerichte bachelor.

§ 2. De aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen garandeert dat de instellingen een onderwijs aanbieden dat de studenten bij de voltooiing van de opleiding brengt tot:

2° in de opleidingen leidend tot de graad van bachelor in het academisch onderwijs :

- a) het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige managementtaken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;*
- b) het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties als een onderzoekende houding, kennis hebben van onderzoeksmethoden en technieken en deze adequaat kunnen toepassen, het vermogen om de relevante data te verzamelen die de oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen, een appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis en de vaardigheid tot het probleemgestuurd initiëren van onderzoek;*
- c) het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, een systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden.*

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

De afgestudeerde...

- heeft een ingesteldheid tot levenslang zelfstandig leren met een gefundeerde kritische houding t.a.v. alle mogelijke kennisbronnen.
- is in staat om taalstructuren en taalvariatie van het Nederlands en de andere gekozen talen te herkennen en te analyseren.
- is in staat om te reflecteren over taalgebruik en tekstinterpretatie van het Nederlands en de andere gekozen talen
- is in staat om een brede waaier van gesproken en geschreven bronnen in het Nederlands en in de vreemde talen te gebruiken voor diverse doeleinden.
- is in staat om te reflecteren over de gelijkenissen en verschillen tussen de Vlaamse (communicatieve) cultuur en de culturen waar de door hen gekozen talen een belangrijke voertaal zijn.
- is in staat om een geavanceerde kennis van het Nederlands op een efficiënte en effectieve manier, zowel mondeling als schriftelijk, in te zetten in diverse communicatieve contexten.
- is in staat om in de door hem/haar gekozen talen te lezen schrijven, luisteren, spreken tot en spreken. met.

- is in staat om schriftelijke en mondelinge teksten in minimaal twee vreemde talen uit diverse contexten te begrijpen, te analyseren en te produceren (niveau: C1 Europees Referentiekader).
- is in staat om op een efficiënte manier tekstueel en discursief in de gekozen vreemde taal/talen te communiceren met competente gebruikers van die vreemde talen (niveau: B2 Europees Referentiekader).
- is in staat om het verworven basisinzicht in het vertaalproces en de verworven basisvaardigheden om mondelinge en schriftelijke teksten te vertalen toe te passen in verschillende contexten.
- Is in staat om een onderbouwde basiskennis van de culturele en institutionele achtergronden van de landen waar de door hen gekozen talen een belangrijke voertaal zijn toe te passen in uiteenlopende communicatieve situaties.

- kan in algemene communicatieve situaties optreden als verbindingspersoon tussen sprekers van verschillende talen en culturen en heeft een basiskennis van het tolkproces en het beroep tolken.
- is in staat algemene teksten op correcte en adequate wijze te vertalen vanuit de twee vreemde talen in het Nederlands en vanuit het Nederlands in minstens één vreemde taal. (HUB en Lessius).

opleidingsgebonden domeinspecifieke competenties

Lessius Antwerpen

- Studenten kunnen het Engels, Frans of Duits passief mondeling en schriftelijk (niveau: C1 Europees Referentiekader) en actief, mondeling en schriftelijk (niveau: B2 Europees Referentiekader) hanteren in diverse contexten en in meer gespecialiseerde registers.
- Studenten kunnen informatieve en zakelijke teksten vertalen uit hun moedertaal in één vreemde taal (Engels, Frans of Duits).
- Studenten kunnen wetenschappelijke werken consulteren in hun moedertaal en minstens één wetenschappelijke forumtaal (Engels, Frans of Duits).
- Studenten kunnen in het Engels, Frans of Duits een tekst schrijven in een academisch register.

HUB-EHSAL

- Studenten kennen het begrippenapparaat en de normatieve voorschriften van de grammatica van de door hen gekozen talen, en ze zijn in staat die voorschriften toe te passen.
- Studenten kunnen taaluitingen ontleden (taalkundig en redekundig), beschrijven en situeren ten opzichte van de normatieve voorschriften.
- Studenten kunnen kritisch reflecteren over taal en grammatica van de door hen gekozen talen.
- Studenten kennen de belangrijkste hedendaagse normatieve en descriptieve referentiewerken en kunnen ze efficiënt hanteren.
- Studenten verwerven inzicht in de fundamentele verschillen tussen de systemen van het Nederlands en de door hen gekozen vreemde talen.
- Studenten zijn vertrouwd met de manier waarop literaire teksten functioneren.
- Studenten zijn vertrouwd met de voornaamste begrippen uit de vertaalwetenschap (post-1960) en zijn in staat die begrippen toe te passen.
- Studenten kunnen relevante terminologie en fraseologie opsporen en een terminologische databank raadplegen, aanmaken en beheren.

Erasmushogeschool Brussel

- Studenten kunnen literaire tekst correct interpreteren binnen een cultuurhistorische context.
- Studenten kunnen de complexere betekenisnetwerken binnen een literaire tekst herkennen en benoemen.

2.3 besluit

De commissie heeft de domeinspecifieke competenties geformuleerd:

- rekening houdend met de verifieerbaarheid van de gestelde competenties;
- rekening houdend met de diversiteit binnen de opleidingen.

De commissie heeft daarbij ook de vereisten uit het decreet, de documenten uit het werkveld en internationale referentiekaders gehanteerd.

Bovenstaande competenties vormen een weerspiegeling van de meest gangbare (Europese) inzichten inzake Toegepaste taalkunde.

Hoofdstuk 3 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Journalistiek

3.1 inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

3.2 domeinspecifieke competenties

3.2.1 gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen:

- Erasmushogeschool Brussel
- HUB-EHSAL
- Lessius Antwerpen

brondocumenten onderschreven door werkveld

- Beroepsprofiel Vlaamse Onderwijsraad (feb 1999)

wettelijke bronnen

- Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (2003-04-04) (<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/bundel/HOstruct.htm>).
- Ontwerp van decreet betreffende de Kwalificatiestructuur

3.2.2 domeinspecifieke competenties

wettelijke bepalingen

Het structuurdecreet (art. 58 § 2 3°) onderscheidt volgende 'eindcompetenties' voor een master.

§ 2. De aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen garandeert dat de instellingen een onderwijs aanbieden dat de studenten bij de voltooiing van de opleiding brengt tot:

3° in de opleidingen leidend tot de graad van master :

- a) het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen*

---

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;

- b) het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;*
- c) een gevorderd begrip van en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren, diagnosticeren;*
- d) hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.*

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

De afgestudeerde ...

- heeft een ingesteldheid tot levenslang zelfstandig leren met een gefundeerde kritische houding t.a.v. alle mogelijke kennisbronnen.
- beheerst de Nederlandse taal en is in staat om zich vlot, accuraat en genuanceerd op mondelinge en/of schriftelijke wijze uit te drukken op een manier aangepast aan het medium.
- is in staat om zijn kennis van de journalistiek en de media, alsook hulpbronnen en technische hulpmiddelen te gebruiken om journalistieke teksten te schrijven.
- kan onderzoeksmethoden toepassen ten dienste van de journalistiek alsook bij onderzoek over de journalistiek zelf, de resultaten interpreteren en erover rapporteren.
- kan met een brede kijk (op actualiteit, maatschappij, cultuur en natuur?) kritisch en onafhankelijk reflecteren over journalistieke thema's en de rol (vrijheid en verantwoordelijkheid) van de media hierin.
- kan bronnenmateriaal opsporen en waarnemen, synthetiseren en analyseren, verzamelen en verwerken en naar waarde schatten.
- kan zelfkritisch de maatschappelijke consequenties van eigen handelen en de conformiteit met de deontologische code inschatten.
- heeft een basiskennis van een aantal humane wetenschappen (filosofie, recht) ter ondersteuning van de denk- en redeneervaardigheid en de kritische reflectie.
- beheerst stem- en spreektechnieken, kan een adequaat gebruik maken van technologische middelen bij het spreken (micro, opname-apparatuur, dataprojector ...) en presentatiesoftware.
- verschillende communicatievormen (interview, presentatie) kunnen inzetten.

opleidingsgebonden domeinspecifieke competenties

Erasmushogeschool Brussel

- kan kritisch, creatief en onafhankelijk reflecteren over fundamentele en toegepaste journalistieke vraagstukken vanuit communicatiewetenschappelijke inzichten.
- heeft een empirische reflex ontwikkeld met respect voor wetenschappelijke integriteit.
- wil levenslang leren en heeft de behoefte zijn kennis te blijven ontwikkelen.
- is in staat om op grond van beperkte en verspreide informatie in korte tijd een oordeel te vormen over complexe onderwerpen.
- kan in teamverband werken, taken coördineren en taken stipt en precies uitvoeren.

Lessius Antwerpen

- open staan voor nieuwe informatie en up-to-date willen blijven.
- complexe problemen passend kunnen benaderen.
- vertrouwd zijn met de kritische studie van tekst- en beeldanalyse.
- verschillende tekstsoorten kunnen herschrijven/populariseren.
- beeldjournalistiek kunnen produceren.
- vertrouwd zijn met de productieprocessen van alle mediavormen, zowel printmedia als audiovisuele, elektronische of nieuwe media en ze ook kunnen toepassen.
- kan op een vergelijkende manier omgaan met de internationale verschillen in het medialandschap.
- kan in teamverband werken, taken coördineren en taken stipt en precies uitvoeren.
- heeft een grondige kennis van 2 vreemde talen.
- heeft minstens een goede praktische kennis van Duits, Engels en Frans.

3.3 besluit

De commissie heeft de domeinspecifieke competenties geformuleerd:

- rekening houdend met de verifieerbaarheid van de gestelde competenties;
- rekening houdend met de diversiteit binnen de opleidingen.

De commissie heeft daarbij ook de vereisten uit het decreet, de documenten uit het werkveld en internationale referentiekaders gehanteerd.

Bovenstaande competenties vormen een weerspiegeling van de meest gangbare (Europese) inzichten inzake Toegepaste taalkunde. De domeinspecifieke competenties voor de master Journalistiek hebben betrekking op de competenties van een beginnende beroepsbeoefenaar. De vermelde doelen moeten dan ook vanuit dit perspectief worden geïnterpreteerd.

De commissie heeft bij de interpretatie van al deze input steeds de eigenheid van de opleiding voor ogen houden. De master Journalistiek is een door het werkveld zeer gewaardeerd profiel dat zijn positie in de arbeidsmarkt duidelijk bewezen heeft.

De beginnende beroepsbeoefenaar Journalistiek dient enerzijds toepassingsgericht te zijn maar anderzijds ook over onderzoeksvaardigheden te beschikken. De commissie vindt het belangrijk dat hier een goed evenwicht wordt nagestreefd. Enerzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar zijn praktijkgerichte profiel naar de arbeidsmarkt toe te behouden. Anderzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar te beschikken over de decretaal vereiste wetenschappelijke competenties.

Hoofdstuk 4 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Meertalige communicatie

4.1 inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

4.2 domeinspecifieke competenties

4.2.1 gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen:

- Lessius Antwerpen
- Hogeschool Gent
- HUB-EHSAL

brondocumenten onderschreven door werkveld

- Beroepsprofiel vertaalkundige vertaler-tolk (Vlaamse Onderwijsraad, 1997/Studie 37).
- Opleidingsprofiel Vertaalkunde (Vlaamse Onderwijsraad, 1997/Studie 59).

internationale referentiekaders

- Quality Assurance Agency for Higher Education, Languages and related studies.
- European Master's in Translation expert Group, Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication.
- CIUTI, CIUTI - a Profile (http://www.uni-leipzig.de/~isuew/ciuti/en/frame_en.html).
- publicaties onderzoeksgroep PACTE. (<http://www.fti.uab.es/pacte/publications/publicationsingles.htm>).
- Karlfried Knapp et al., Angewandte Linguistik. Ein Lehrbuch. Tübingen: A. Francke (2004; 2., überarbeitete und erweiterte Auflage, 2007).
- Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen.

wettelijke bronnen

- Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (2003-04-04) (<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/bundel/HOstruct.htm>).
- Ontwerp van decreet betreffende de Kwalificatiestructuur

---

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

4.2.2 domeinspecifieke competenties

wettelijke bepalingen

Het structuurdecreet (art. 58 § 2 3°) onderscheidt volgende 'eindcompetenties' voor een master.

§ 2. De aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen garandeert dat de instellingen een onderwijs aanbieden dat de studenten bij de voltooiing van de opleiding brengt tot:

3° in de opleidingen leidend tot de graad van master :

- e) *het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;*
- f) *het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;*
- g) *een gevorderd begrip van en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren, diagnosticeren;*
- h) *hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.*

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

De afgestudeerde ...

- heeft een ingesteldheid tot levenslang zelfstandig leren met een gefundeerde kritische houding t.a.v. alle mogelijke kennisbronnen.
- beheerst het Nederlands en de door hen gekozen vreemde talen passief mondeling en schriftelijk (niveau: C2 Europees Referentiekader) en actief mondeling en schriftelijk (niveau: C1 Europees Referentiekader), in het bijzonder voor gespecialiseerde registers van de interne en externe communicatie van organisaties.
- is in staat een eigen bijdrage te leveren tot zowel de kennisontwikkeling (theoriegestuurd onderzoek) als tot de eigen deskundigheidsontwikkeling (praktijkgericht onderzoek) in het domein van de tekst- en communicatiewetenschap.
- is in staat over het onderzoeksproces, de onderzoeksresultaten en de consequenties ervan voor de theorievorming en de praktijk systematisch in zowel een academisch register als op populair wetenschappelijke wijze te rapporteren.
- kan communicatieproblemen identificeren, analyseren en tot een oplossing ervan bijdragen.
- is vertrouwd met de theorieën, de heuristiek en de terminologie van interne en externe communicatie van organisaties.

- is vertrouwd met de belangrijkste mondelinge en schriftelijke tekstsoorten en de conventies ervan in organisaties en de verschillen daarin tussen Vlaanderen en de landen waar de door hen gekozen talen een belangrijke voertaal zijn.
- heeft een basiskennis van de bedrijfseconomie en de organisatiekunde.
- is in staat om te reflecteren over het communicatieproces, de rol van meertaligheid en cultuurverschillen daarin, de problematiek van interculturele communicatie en andere verwante thema's.
- beschikt over de nodige kennis om communicatiesituaties in het algemeen en in het bijzonder binnen organisaties te analyseren en te verbeteren of te adviseren over verbetering.

opleidingsgebonden domeinspecifieke competenties

Hogeschool Gent

- is in staat om bij het communicatieproces adequaat gebruik te maken van de klassieke papieren en elektronische hulpbronnen, evenals van specifieke technologische hulpmiddelen.
- is in staat om het communicatieproces via een goede planning en een adequaat stress- en tijdsmanagement stipt te beheren, zowel zelfstandig als in teamverband.
- is in staat om geavanceerde kennis van de culturele en institutionele achtergronden van de betrokken taalgebieden toe te passen in communicatieve situaties.
- is in staat om bij het communicatieproces adequaat gebruik te maken van een geavanceerde encyclopedische, thematische en culturele kennis, en van een geavanceerd begrip van interculturele factoren.

HUB-EHSAL

- kan een inzichtelijk kader schetsen van de communicatietheorieën voor communicatiedeskundigen.
- is in staat om bij het communicatieproces adequaat gebruik te maken van de klassieke papieren en elektronische hulpbronnen, evenals van specifieke technologische hulpmiddelen.

4.3 besluit

De commissie heeft de domeinspecifieke competenties geformuleerd:

- rekening houdend met de verifieerbaarheid van de gestelde competenties;
- rekening houdend met de diversiteit binnen de opleidingen.

De commissie heeft daarbij ook de vereisten uit het decreet, de documenten uit het werkveld en internationale referentiekaders gehanteerd.

Bovenstaande competenties vormen een weerspiegeling van de meest gangbare (Europese) inzichten inzake Toegepaste taalkunde. De domeinspecifieke competenties voor de master Meertalige communicatie hebben betrekking op de competenties van een beginnende beroepsbeoefenaar. De vermelde doelen moeten dan ook vanuit dit perspectief worden geïnterpreteerd.

De commissie heeft bij de interpretatie van al deze input steeds de eigenheid van de opleiding voor ogen houden. De master Meertalige communicatie is een door het werkveld zeer gewaardeerd profiel dat zijn positie in de arbeidsmarkt duidelijk bewezen heeft.

De beginnende beroepsbeoefenaar Meertalige communicatie dient enerzijds toepassingsgericht te zijn maar anderzijds ook over onderzoeksvaardigheden te beschikken. De commissie vindt het belangrijk dat hier een goed evenwicht wordt nagestreefd. Enerzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar zijn praktijkgerichte profiel naar de arbeidsmarkt toe te behouden. Anderzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar te beschikken over de decretaal vereiste wetenschappelijke competenties.

Hoofdstuk 5 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Tolken

5.1 inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

5.2 domeinspecifieke competenties

5.2.1 gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen

- Artesis Hogeschool Antwerpen
- Erasmushogeschool Brussel
- Hogeschool Gent
- HUB-EHSAL
- Lessius Hogeschool

brondocumenten onderschreven door werkveld

- SERV – Standaard voor het ervaringsbewijs sociaal tolk
- Federaal Overleg voor het Sociaal Vertalen en Tolken – Beroepsprofiel
- Ursula Gross-Dinter, Portfolio voor het verbindingstolken

internationale referentiekaders

- Reflection Forum on Multilingualism and Interpreter Training – Final Report, European Commission: 2009.
- Professional profile for translators and interpreters of the EC member countries. S.I., s.d. Red. Working party "Professional profile of the translating profession" of the Fédération Internationale des Traducteurs (FIT).
- CIUTI, CIUTI - a Profile (http://www.uni-leipzig.de/~isuew/ciuti/en/frame_en.html).
- QAA, Languages and related studies.
- EMT expert Group, Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication.
- Publicaties onderzoeksgroep PACTE (<http://www.fti.uab.es/pacte/>).
- Karlfried Knapp et al., Angewandte Linguistik. Ein Lehrbuch. Tübingen: A. Francke (2004).
- Sandra Beatriz Hale, Community Interpreting, Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2007.
- Erik Hertog (ed), Aequitas. Access to Justice across Language and Culture in the EU, 2001.
- Erik Hertog (ed), Aequalitas. Equal Access to Justice across Language and Culture in the EU Grotius project 2001/GRP/015, 2003.

---

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

- Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen.

5.2.2 domeinspecifieke competenties

wettelijke bepalingen

Het structuurdecreet (art. 58 § 2 3°) onderscheidt volgende ‘eindcompetenties’ voor een master.

§ 2. De aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen garandeert dat de instellingen een onderwijs aanbieden dat de studenten bij de voltooiing van de opleiding brengt tot:

3° in de opleidingen leidend tot de graad van master :

- i) het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;*
- j) het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;*
- k) een gevorderd begrip van en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren, diagnosticeren;*
- l) hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.*

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

De afgestudeerde ...

- heeft een ingesteldheid tot levenslang zelfstandig leren met een gefundeerde kritische houding t.a.v. alle mogelijke kennisbronnen.
- is in staat om een heel geavanceerde kennis van het Nederlands op een efficiënte manier in te zetten in diverse communicatieve contexten.
- is in staat om een geavanceerde kennis van twee vreemde talen (nagestreefd niveau: C2 Europees Referentiekader) op een efficiënte manier in te zetten in diverse communicatieve contexten.
- is in staat geavanceerde kennis van de culturele en institutionele achtergronden van de betrokken taalgebieden toe te passen in communicatieve situaties.
- oog hebben voor de maatschappelijke consequenties van hun handelen.
- is in staat om gesproken teksten uit diverse professionele omgevingen accuraat mondeling te vertalen (consecutief/simultaan/fluistertolken) in een context van gesprekstolken, sociaal tolken en gerechtstolken.

- is in staat om bij het tolkproces adequaat een geavanceerde contrastieve taalkennis op verschillende niveaus (lexicaal, grammaticaal, tekstueel/discursief, pragmatisch) toe te passen.
- is in staat om bij het tolkproces adequaat een geavanceerde encyclopedische, thematische en culturele kennis toe te passen.
- is in staat om te reflecteren over tolken als proces en product.
- is in staat om bij het tolken adequaat gebruik te maken van de papieren en elektronische hulpbronnen.
- is in staat om bij het tolken adequaat gebruik te maken van specifieke technologische hulpmiddelen.
- is in staat om adequaat de verworven kennis van de tolkbranche en van de deontologie van de tolk toe te passen bij het uitoefenen van het beroep van tolk.
- is in staat om bij te dragen aan het wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot een of meer specialismen binnen, of aansluitend op, de tolkwetenschap.

opleidingsgebonden domeinspecifieke competenties

HUB-EHSAL

- heeft een zekere vertrouwdheid opgebouwd met de actualiteit en de cultuur van het taalgebied.
- kan zijn kennis diagnosticeren en kent de tools om een nieuw taalprobleem op te lossen en zijn kennis uit te breiden.
- is vertrouwd met de basisbegrippen en methodes uit de tolkwetenschap en de interculturele communicatie en kan die toepassen.
- is in staat om tijdens een mondelinge interventie efficiënt notities te nemen met een geschikt gebruik van afkortingen en symbolen.
- is vertrouwd met de problematiek van het professioneel stemgebruik en kan verantwoord omgaan met de eigen stem.
- beschikt over een ruime kennis op het gebied van de tolkwetenschap, de methoden en technieken van het tolken en de tekstanalyse.
- kan vertalingen gesteld in het Nederlands en in minstens één vreemde taal corrigeren en redigeren.
- kan kritisch reflecteren over vertalingen gesteld in het Nederlands en in minstens één vreemde taal en de gebruikte vertaalstrategieën becommentariëren met gebruik van de geijkte metataal.

Lessius Antwerpen

kan zich mondeling correct en genuanceerd uitdrukken.

beschikt over interculturele, communicatieve vaardigheden.

kan op een doeltreffende wijze uit de moedertaal in de door hen gekozen vreemde talen vertalen en tolken.

kan op een doeltreffende wijze uit de door hen gekozen vreemde talen in hun moedertaal vertalen en tolken.

5.3 besluit

De commissie heeft de domeinspecifieke competenties geformuleerd:

- rekening houdend met de verifieerbaarheid van de gestelde competenties;
- rekening houdend met de diversiteit binnen de opleidingen.

De commissie heeft daarbij ook de vereisten uit het decreet, de documenten uit het werkveld en internationale referentiekaders gehanteerd.

Bovenstaande competenties vormen een weerspiegeling van de meest gangbare (Europese) inzichten inzake Toegepaste taalkunde. De domeinspecifieke competenties voor de master Tolken hebben betrekking op de competenties van een beginnende beroepsbeoefenaar. De vermelde doelen moeten dan ook vanuit dit perspectief worden geïnterpreteerd.

De commissie heeft bij de interpretatie van al deze input steeds de eigenheid van de opleiding voor ogen houden. De master Tolken is een door het werkveld zeer gewaardeerd profiel dat zijn positie in de arbeidsmarkt duidelijk bewezen heeft.

De beginnende beroepsbeoefenaar Tolken dient enerzijds toepassingsgericht te zijn maar anderzijds ook over onderzoeksvaardigheden te beschikken. De commissie vindt het belangrijk dat hier een goed evenwicht wordt nagestreefd. Enerzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar zijn praktijkgerichte profiel naar de arbeidsmarkt toe te behouden. Anderzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar te beschikken over de decretaal vereiste wetenschappelijke competenties.

Hoofdstuk 6 Het domeinspecifieke referentiekader van de masteropleiding Vertalen

6.1 inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

6.2 domeinspecifieke competenties

6.2.1 gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen:

- Artesis Hogeschool Antwerpen
- Erasmushogeschool Brussel
- Hogeschool Gent
- HUB-EHSAL
- Lessius Antwerpen

brondocumenten onderschreven door werkveld

- Beroepsprofiel vertaalkundige vertaler-tolk. Brussel, VLOR, 1997, Studie 37
- Beroepsprofielen van de vertaalkundigen. S.I., s.d. [1996] [Red. R. Sinjan en P. Van Hauwermeiren]
- Opleidingsprofiel Licentiaat-Vertaler, in Opleidingsprofielen Vertaalkunde. Brussel, VLOR, 1997. Reeks Opleidings- en Beroepsprofielen, Studie 59
- Normcommissie 380 138 Vertaaldiensten: eisen aan de dienstverlening

internationale referentiekaders

- Professional profile for translators and interpreters of the EC member countries. S.I., s.d. Red. Working party "Professional profile of the translating profession" of the Fédération Internationale des Traducteurs (FIT).
- CIUTI, CIUTI - a Profile (http://www.uni-leipzig.de/~isuew/ciuti/en/frame_en.html)
- QAA, Languages and related studies
- EMT expert Group, Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication
- publicaties onderzoeksgroep PACTE (<http://www.fti.uab.es/pacte/>)
- Karlfried Knapp et al., Angewandte Linguistik. Ein Lehrbuch. Tübingen: A. Francke (2004)
- Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen

---

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

wettelijke bronnen

- Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (2003-04-04) (<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/bundel/HOstruct.htm>)
- Ontwerp van decreet betreffende de Kwalificatiestructuur

6.2.2 domeinspecifieke competenties

wettelijke bepalingen

Het structuurdecreet (art. 58 § 2 3°) onderscheidt volgende 'eindcompetenties' voor een master.

§ 2. *De aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen garandeert dat de instellingen een onderwijs aanbieden dat de studenten bij de voltooiing van de opleiding brengt tot:*

3° in de opleidingen leidend tot de graad van master :

- a) het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;*
- b) het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;*
- c) een gevorderd begrip van en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren, diagnosticeren;*
- d) hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.*

de gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

De afgestudeerde ...

- heeft een ingesteldheid tot levenslang zelfstandig leren met een gefundeerde kritische houding t.a.v. alle mogelijke kennisbronnen.
- is in staat om een heel geavanceerde kennis van het Nederlands op een efficiënte manier in te zetten in diverse communicatieve contexten
- is in staat om een geavanceerde kennis van twee vreemde talen (nagestreefd niveau: C2 Europees Referentiekader) op een efficiënte manier in te zetten in diverse communicatieve contexten
- is in staat geavanceerde kennis van de culturele en institutionele achtergronden van de betrokken taalgebieden toe te passen in communicatieve situaties

- is in staat om algemene en gespecialiseerde teksten uit twee vreemde talen te vertalen naar het Nederlands en vice versa en om vertalingen te reviseren.
- is in staat om bij het vertalen adequaat een geavanceerde contrastieve taalkennis op verschillende niveaus (lexicaal, grammaticaal, tekstueel, pragmatisch) toe te passen.
- is in staat om bij het vertalen adequaat een geavanceerde encyclopedische, thematische en culturele kennis toe te passen.
- is in staat om te reflecteren over vertaling als proces en product.
- is in staat om bij het vertalen adequaat gebruik te maken van de klassieke en elektronische hulpbronnen.
- is in staat om bij het vertalen adequaat gebruik te maken van specifieke technologische hulpmiddelen.
- is in staat om adequaat de verworven kennis van de vertaalmarkt en van de deontologie van de vertaler toe te passen bij het uitoefenen van het beroep van vertaler.
- is in staat om bij te dragen aan het wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot een of meer specialismen binnen, of aansluitend op, de vertaalkunde.
- beschikt over een ruime kennis op het gebied van de vertaalwetenschap, de methoden en technieken van het vertalen en de tekstanalyse.

opleidingsgebonden domeinspecifieke competenties

HUB-EHSAL

- De student kan kritisch reflecteren over vertalingen gesteld in het Nederlands en in minstens één vreemde taal en de gebruikte vertaalstrategieën becommentariëren met gebruik van de geijkte metataal.
- De studenten kan zowel vaktalige als beschouwende en/of literaire teksten uit minstens één vreemde taal in het Nederlands op professioneel niveau vertalen.

Lessius Hogeschool

- Studenten kunnen vertaalwetenschappelijke literatuur opzoeken en gebruiken en kennen verschillende vertaalwetenschappelijke theorieën en de daaraan verbonden terminologie.
- Studenten weten een tekst in zijn taalkundige, vertaalkundige, heuristisch-terminologische en interculturele complexiteit te herkennen en te plaatsen.
- Studenten zijn vertrouwd met de broncultuur en de doelcultuur.
- Studenten zijn vertrouwd met tekstsoorten en hun conventies in bron- en doeltaal.

6.3 besluit

De commissie heeft de domeinspecifieke competenties geformuleerd:

- rekening houdend met de verifieerbaarheid van de gestelde competenties;
- rekening houdend met de diversiteit binnen de opleidingen.

De commissie heeft daarbij ook de vereisten uit het decreet, de documenten uit het werkveld en internationale referentiekaders gehanteerd.

Bovenstaande competenties vormen een weerspiegeling van de meest gangbare (Europese) inzichten inzake Toegepaste taalkunde. De domeinspecifieke competenties voor de master Vertalen hebben betrekking op de competenties van een beginnende beroepsbeoefenaar. De vermelde doelen moeten dan ook vanuit dit perspectief worden geïnterpreteerd.

De commissie heeft bij de interpretatie van al deze input steeds de eigenheid van de opleiding voor ogen houden. De master Vertalen is een door het werkveld zeer gewaardeerd profiel dat zijn positie in de arbeidsmarkt duidelijk bewezen heeft.

De beginnende beroepsbeoefenaar Vertalen dient enerzijds toepassingsgericht te zijn maar anderzijds ook over onderzoeksvaardigheden te beschikken. De commissie vindt het belangrijk dat hier een goed evenwicht wordt nagestreefd. Enerzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar zijn praktijkgerichte profiel naar de arbeidsmarkt toe te behouden. Anderzijds dient de beginnende beroepsbeoefenaar te beschikken over de decretaal vereiste wetenschappelijke competenties.

Hoofdstuk 7 De opleidingen Toegepaste taalkunde, Journalistiek, Meertalige communicatie, Tolken en Vertalen in vergelijkend perspectief

Woord vooraf

In dit hoofdstuk geeft de visitatiecommissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de academisch gerichte bacheloropleidingen Toegepaste taalkunde en de masteropleidingen Journalistiek, Meertalige Communicatie, Tolken en Vertalen en in Vlaanderen. Bij deze vergelijking gaat de aandacht vooral uit naar aspecten die de commissie bijzonder opvielen en naar vaststellingen die in meerdere rapporten naar voren komen. Het ligt niet in de bedoeling van dit vergelijkend overzicht om de individuele opleidingsrapporten in detail te herhalen. Waar relevant worden echter wel voorbeelden van goede praktijk aangehaald.

Van de vijf hogescholen die werden gevisiteerd, bieden twee hogescholen de vier genoemde masters aan, in alle hogescholen kan men de masters Tolk en Vertaler volgen, één hogeschool organiseert naast deze twee nog de master Meertalige Communicatie en een andere de master Journalistiek. Alle opleidingen beperken zich tot vier jaar in de Bologna-structuur van 3+1.

Deze visitaties waren een intensieve, maar verrijkende ervaring. De commissie apprecieert de grote inspanningen die de opleidingen hebben geleverd om de voorbereidende stukken gedocumenteerd aan te leveren. Spijtig genoeg reflecteerden de ontvangen documenten een toestand die té ver in het verleden lag. Tegelijk misten de documenten soms precisie en gelijkvormigheid om zonder al te veel opzoekwerk verhelderende vergelijkingen toe te laten. Daarbij is het ook van belang dat de relevante gegevens per opleiding gespecificeerd worden.

De commissie waardeert verder ten zeerste de openheid van de gesprekken, die meestal konden gevoerd worden, ofschoon ze zich soms niet van de indruk kon ontdoen dat voorafgaande sturing niet ontbroken had.

Zoals uit de samenvattende tabel blijkt, krijgen alle Vlaamse opleidingen een “voldoende” op onderwerpniveau, wat kan gezien worden als het bereiken van de basiskwaliteit. Op facetniveau domineren de beoordelingen “voldoende” en “goed” zeer ruim. Hiermee drukt de commissie haar vertrouwen uit in het huidig functioneren van de opleidingen, de plannen die ze uitgewerkt hebben of uitwerken voor de toekomst en de strategie die ze volgen om deze te realiseren. De opleidingen proberen uitdrukkelijk zich op een professionele manier te organiseren met een oprecht streven naar kwaliteit.

Vooraleer over te gaan tot de eigenlijke vergelijking wil de commissie een aantal algemene vaststellingen formuleren, elementen die opvielen tijdens de visitatieronde. Ze hebben betrekking op het academiseringsproces, de studieduur en de curriculumopbouw.

Academiseringsproces

De commissie heeft vastgesteld dat de meeste opleidingen al behoorlijk zijn in het academiseringsproces en dit ondanks allerlei hinderpalen. Enkele andere zullen nog flinke inspanningen moeten leveren om tijdig en met succes de deadline van 2013 te halen.

Wat de commissie echter vooral opviel, was de versnippering van het onderzoek, de afstand die er soms bestond tussen de inhoud van het onderzoek en de eigen aard van de opleidingen, de soms zwakke relatie op onderzoeksvlak met de associatie-universiteit, het pover aanboren van externe onderzoeksmiddelen, de zwakke aansluiting tussen de thema's van de masterproeven en de onderzoekstopics van de staf.

Het is echter duidelijk dat de huidige financiering van de hogescholen de krachtige ontplooiing van het onderzoek niet bevordert. Anderzijds blijken sommige docenten met succes externe financieringsbronnen te vinden, terwijl de grote groep deze verkenning nog moet beginnen.

Studieduur

Alle masteropleidingen hebben een studieduur van 60 studiepunten. Herhaaldelijk kwam echter tijdens de gevoerde gesprekken naar voor hoe moeilijk het is in één compact jaar de vroegere kwaliteitsvolle beroepsgerichte opleidingen aan te bieden met een volwaardige stage, voldoende contacten met het bedrijfsleven, de nodige informatie over economische en juridische aspecten van het afnemend veld en tegelijk een voldoende onderzoeksingesteldheid aan te brengen, de adequate onderzoekstechnieken aan te leren en dit alles af te ronden met een kwaliteitsvolle masterproef. In die setting bijvoorbeeld volwaardige conferentietolken opleiden wordt uitgesloten geacht. De harmonische combinatie van een volwaardige beroeps- en academische vorming in één enkel jaar lijkt voor nogal wat hogeschooldocenten de kwadratuur van de cirkel en meermaals wordt als oplossing voor dit probleem de toevoeging van een tweede masterjaar bepleit.

Tijdens de bezoeken werd nogal eens verwezen naar het flexibiliseringsdecreet. Dit zou leiden tot studieduurverlenging. De commissie apprecieert in dit verband bijzonder dat de opleidingen dit probleem niet onder de mat vegen, maar eraan werken via extra studie- en studentenbegeleiding. Hierbij dreigt echter soms het gevaar van “pampering”.

Curriculumopbouw

De hogescholen opteren voor de traditonele opbouw van het academisch jaar. Ze slagen hierin omdat ze nog niet echt samen met de associatie-universiteiten geïntegreerde programma's aanbieden. Dit is mogelijk omdat ze een voldoende aantal studenten tellen om met de bestaande staf hun aanbod in stand te houden. Meestal beperkt de “integratie” zich tot hiertoe tot het aanbieden van een beperkt aantal keuzevakken. Deze situatie laat de instellingen toe hun eigenheid te bewaren.

Tegelijk echter klagen de medewerkers in praktisch alle instellingen over de hoge werklast. Ofschoon deze graag “erbij genomen wordt”, blijkt het toch een vaak aangehaald probleem.

Onderwerp 1   Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1   Niveau en oriëntatie

De commissie is van oordeel dat in alle opleidingen de doelstellingen overeenstemmen met de decretale bepalingen, en dit zowel op het vlak van de algemene competenties, de algemene wetenschappelijke competenties als de beroepsgerichte competenties van een afgestudeerde Bachelor Toegepaste taalkunde, Master Vertalen, Tolken, Journalistiek of Meertalige Communicatie. De geformuleerde opleidingsdoelstellingen combineren de korte-termijn- (voorbereiding op het volgende studiejaar) en de langetermijnobjectieven in termen van professionele en academische bekwaamheid. De instellingen zitten op dit vlak in een evolutie waarin ze zoeken naar een evenwicht tussen beide types competenties, m.n. de professionele en de academische, evenwicht dat wel in allerlei documenten geformuleerd is, maar waarvan de concrete realisatie een echte uitdaging blijft.

Graag wordt hierbij met competentierasters gewerkt, die het de docenten toelaat op een gestructureerde wijze over de objectieven van hun cursussen te reflecteren en ze uniform te expliciteren. De voorgelegde voorbeelden maakten echter duidelijk dat erover moet gewaakt worden dat het gebruik van vermelde rasters niet verwordt tot een zuiver formalistisch aanvinken van een voldoende aantal competenties per discipline.

Alle opleidingen zijn sinds de invoering van de BaMa-structuur en de verplichting tot academisering aanhangers geworden van het competentiegericht onderwijsmodel, vaak in één adem vernoemd met onderwijsinnovatie (zie

2.6 Afstemming vormgeving-inhoud). Op het vlak van de definiëring van “algemene vaardigheden” (ethische reflectie over het beroep, economische en juridische aspecten van het beroep, culturele vaardigheid, zelfstandig leren, internationale georiënteerdheid) bestaat er vrij veel variatie tussen de opleidingen, gaande van afwezigheid van een of meer van deze aspecten, over het eerder impliciet verwerven ervan tot expliciete leerlijnen.

De opbouw van onderzoekscompetenties is nogal verscheiden. Daardoor is de verwevenheid van onderzoek en onderwijs niet in alle opleidingen even systematisch aanwezig. Een duidelijke progressief uitgebouwde onderzoeksleerlijn over de volledige opleiding heen is hiertoe een eerste vereiste. Daarnaast is het bepalen van een (zeer) beperkt aantal onderzoeksspeerpunten die aansluiten bij de opleidingsdomeinen, een tweede vereiste. De academische vrijheid van onderzoek mag hier niet gelden als een excuus voor het instandhouden van versnippering van mankracht en geld. Zonder een voldoende kritische massa onderzoekers rond één duidelijk onderzoeksthema is degelijk onderzoek moeilijk denkbaar. Uiteraard moeten al deze onderzoekers niet noodzakelijkerwijs uit dezelfde instelling komen en kan ook internationaal samengewerkt worden.

De commissie waardeert ten zeerste het overleg dat tussen sommige instellingen bestaat om zowel de algemene als de domeinspecifieke doelstellingen te definiëren. Vooral ook het aftoetsen ervan aan internationale standaarden is lovenswaardig en moet verder in stand gehouden worden.

Deze benchmarking is echter nutteloos als ze beperkt blijft tot een louter papieren vergelijking. De instellingen moeten vervolgens na de vergelijking van de programma's gefundeerde eigen keuzes maken met het oog op een eigen profiel.

De opleidingen moedigen hun studenten gedurende hun opleiding aan een internationale ervaring op te doen. Dit lijkt voor taalopleidingen de evidentie zelf. Op dit vlak kunnen de meeste instellingen echter nog meer inspanningen leveren zowel om uitstroom als om instroom te bevorderen, en dit zowel van studenten als van staf. De ambities van de opleidingen moeten, gezien hun specifieke aard, (veel) verder reiken dan het Europees streefgemiddelde van 20%. Ook hier zou een doordachte leerlijn over de vier jaren van de opleiding heen hulp kunnen bieden met daarin minimaal één internationale ervaring. Soms echter blijkt het al te strikt vasthouden aan het feit dat in de gastinstelling vakken gevolgd moeten worden die equivalent zijn aan het eigen curriculum een ernstige hinderpaal voor de deelname van studenten aan uitwisseling.

Facet 1.2   Domeinspecifieke eisen

De meeste opleidingen hebben een sterke vertaalcomponent, dit om historische redenen. Dit maakt echter dat de korte-termijndoelstellingen, i.c. de adequate voorbereiding op de master Journalistiek en soms ook op de master Tolken in de bachelor problematisch is. Hierbij moet echter vastgesteld worden dat in het geval van de masters Journalistiek het jonge opleidingen betreft die een zeer heterogene instroom kennen, vaak van masterdiploma's van zeer diverse signatuur. Anderzijds heeft men sinds de BaMa-invoering de ambities van de master Tolken moeten bijstellen en is voortaan het niveau van de conferentietolk niet meer haalbaar.

De commissie waardeert enerzijds de hogervermelde benchmarking met buitenlandse opleidingen en anderzijds het aftoetsen van de opleidingsdoelstellingen aan internationale standaarden. Ook de onderlinge (= Vlaamse) concertatie kan bevruchtend zijn. Maar vooral kan ook het aftoetsen van de doelstellingen bij het beroepenveld (alumni, werkgevers, beroepsverenigingen) uiterst nuttige informatie opleveren. Dit laatste overleg is echter op diverse plaatsen nog embryonair en moet dringend gesystematiseerd en verder uitgebouwd worden. Verder mag het niet bij studie en enquetering blijven, maar moeten doordachte keuzes gemaakt worden die zowel in de curriculumopbouw, de vakinhoud als de vakmethodologie vertaald worden.

Ook was de commissie verrast dat de eigenlijke taalvakken vaak erg linguïstisch van invulling zijn met duidelijke reminiscenties uit de grammatica-vertaalmethode. Een veel explicieter oriëntatie naar communicatieve vaardigheid is hier aangewezen.

Onderwerp 2   Programma

Facet 2.1   Relatie doelstelling en inhoud

Alle opleidingen bereiken minimaal de basiskwaliteit voor wat de relatie tussen inhoud en programma betreft. Ze slagen hierin beter voor hun masters dan voor hun bachelor. In de meeste opleidingen is het programma doordacht opgebouwd en biedt het de studenten de mogelijkheid hun competenties progressief aan te ontwikkelen. Hieraan is duidelijk voldoende aandacht besteed bij diverse curriculaanpassingen die plaatsvonden sinds de invoering van de BAMA-structuur.

Zo hebben de meeste opleidingen al belangrijke inspanningen geleverd ook inzake academisering van het programma. Dit is het best zichtbaar op masterniveau. Op bachelorniveau zijn nog verbeteringen wenselijk. In dit verband hecht de commissie groot belang aan het bijbrengen van onderzoeksmethodologische vaardigheden. Waar meestal de kwalitatieve methodes nog voldoende aandacht krijgen, moet er een duidelijke inspanning geleverd om ook de nodige kwantitatieve en statistische methodieken en kennis van het gebruik van bijhorende software aan te brengen. Ook het contact met het eigen onderzoekswerk van de staf kan eerder in het curriculum beginnen. Hetzelfde geldt voor papers als oefening in wetenschappelijk schrijven met correct bronnengebruik en met een adequate bronnenverwijzing. Een onderzoeksmethodologische leerlijn kan hierbij hulp bieden met daarbij overleg met en een inbreng van zoveel mogelijk disciplines.

Sommige opleidingen bieden in meerdere of mindere mate keuzevakken aan. Dit biedt mogelijkheden tot verbreding en/of verdieping van het programma en laat ambitieuze en zelfbewuste studenten toe een eigen parcours te kiezen, meer aangepast aan hun eigen persoonlijkheid en wensen, en zich zo een eigen profiel te geven in functie van de arbeidsmarkt. Het moet echter enerzijds een volwaardig aanbod blijven dat anderzijds niet losstaat van de eigen aard van de opleiding.

Internationalisering, in de ogen van de commissieleden een evidentie voor taalopleidingen, kent naargelang van de hogeschool erg verschillende invullingen. Ook is het aantal deelnemers aan een internationale uitwisseling nogal verschillend. Volgens de commissie moeten op dit vlak de ambities hoog liggen. Alleszins moet er naast een administratieve coördinator een academische verantwoordelijke internationalisering zijn. Hinderpalen moeten zoveel mogelijk weggenomen worden, bijvoorbeeld door flexibel om te gaan met equivalentie van vakken, door eventueel een “dummy”¹ vak te voorzien, door duidelijke afspraken te maken met de gastinstelling over het te volgen programma, door “kot”ruil, door het verlenen van financiële hulp... Voor de thuisblijvers moet een programma “internationalization@home” uitgebouwd worden, wat sommige hogescholen trouwens al hebben. Dit moet de aanwezigheid van internationale uitwisselingsstudenten valoriseren, bijvoorbeeld als begeleiders van spreekoefeningen, wat trouwens ook hun integratie bevordert. Het kan contacten met internationale bedrijven en buitenlandse studiereizen voorzien, buitenlandse gastsprekers uitnodigen, buitenlandse stages of stages in internationale bedrijven bevatten, een buddysysteem voor instromende uitwisselingsstudenten, enz. Dit alles mag alleszins niet afhangen van het toevallige initiatief van een of andere docent of student. Daarbij kan een draaiboek helpen. Een vereniging van uitwisselingsstudenten (AES = association of exchange students) kan een stimulerende rol spelen.

Facet 2.2   Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie heeft een duidelijke vooruitgang vastgesteld in de academische gerichtheid van programma en cursusinhouden. Toch is hier nog heelwat verbetering mogelijk: zowel voor de onderzoeksmethodologische voorbereiding en de kwaliteit van het wetenschappelijk schrijven als de band tussen cursusinhouden enerzijds en

---

¹ Met deze term wordt verwezen naar een vak dat men vrij kiest in het aanbod van de gastinstelling en dat met de nodige breeddenkendheid door de eigen instelling wordt goedgekeurd.

onderzoek van de staf en onderzoek elders anderszids. Enkele opleidingen en meerdere docenten moeten daar nog meer aandacht aan besteden, zeker in de bacheloropleiding.

De commissie signaleert dat opleidingen op verschillende manieren met de stage omgaan. Daar waar ze soms volledig of quasi volledig afwezig is, is ze elders gesitueerd tijdens de vakantie of in een virtuele omgeving terwijl ze op nog andere plaatsen een wezenlijk onderdeel van de opleiding uitmaakt. De commissie is van oordeel dat een degelijke stage, zowel qua duur als qua invulling, een essentiële bijdrage betekent voor de professionele opleiding van de studenten. Ze vindt verder dat, mits enige zin voor creativiteit, er wellicht een of andere vorm van onderzoek kan aan gekoppeld worden.

Betreffende de professionele gerichtheid van het programma kon de commissie meermaals vaststellen dat het werkveld vraagt om meer algemene vorming/cultuur en meer vaardigheid tot empathisch communiceren van de student en dat de studenten vragende partij zijn voor onderdelen als economie, recht, marketing in hun opleiding.

Op de eigenlijke intrede in het arbeidscircuit worden de studenten op allerlei manieren voorbereid, gaande van informatiesessies, contacten met aanwerbers tot echte residentiële seminars met sollicitatietraining. De commissie waardeert dit.

Facet 2.3 Samenhang

De meeste opleidingen scoorden “goed” voor dit facet. Vooral horizontaal getuigde de samenhang van reflectie en vaak ook van onderling overleg. Dit was minder het geval voor de verticale samenhang, m.n. in de bachelorjaren. Hier is zeker verbetering mogelijk door meer onderling overleg, bijvoorbeeld betreffende de gebruikte meta-taal in de taalverwervingsvakken, betreffende de topics behandeld in de vakken “Cultuur van ...” of “interculturele verschillen”. De invulling van dit vak is nog erg traditioneel (literatuur, politieke geschiedenis, maatschappijkunde), en gaat niet of nauwelijks op cultuurverschillen in communicatieconventies en –gebruiken.

Een uiterst belangrijke verbetering is zeker mogelijk in de voorbereiding van de studenten op het levenslange leren dat de snelle veranderingen in de huidige maatschappij noodzakelijk maken. Een uitgekende en overlegde progressie/leerlijn over de jaren heen met gebruik van de ook voor taalverwerving, taalstudie en taaljobs groeiende mogelijkheden van ICT is daarbij niet alleen een hulp, maar een echte noodzaak. Daarbij mag een digitale leeromgeving niet alleen gebruikt worden, zoals de commissie al te vaak zag, als “warehouse”, opslagplaats van traditioneel maar gedigitaliseerd leermateriaal (gescande teksten, cursusteksten, oefeningen, ...). De multimedialiteit en de interactieve mogelijkheden van de elektronische hulpmiddelen blijven nog erg onderbenut. Ook de kwaliteit van heel wat via de computer aangeboden materiaal (ppt, scans, ...) is ondermaats.

De opleidingen houden bij de samenstelling van flexibele leertrajecten rekening met de volgtijdelijkheid, de haalbaarheid van de studiebelasting en de organisatie van de onderwijsactiviteiten. Het door de opleidingen uitgewerkte programma voor de schakelstudenten is vaak behoorlijk zwaar, maar wordt geapprecieerd door de betrokkenen.

Facet 2.4 Studieomvang

De academisch gerichte bacheloropleidingen bestaan in alle instellingen uit drie studie jaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een bacheloropleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. Hiermee voldoen de opleidingen aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een academisch gerichte bachelor.

De masteropleidingen omvatten 60 studiepunten. Hiermee voldoen de opleidingen aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een master.

Facet 2.5   Studielast

Over het algemeen vinden de studenten de programma's zwaar, maar "doenbaar". Overall bestaat een of andere vorm van bevraging van de studenten met betrekking tot de studeerbaarheid. De opleidingen hebben erg veel moeite om de studenten te doen deelnemen aan bevragingen. Daarom wordt wel eens afgestapt van kwantitatieve metingen en overgestapt naar kwalitatieve. De commissie is echter van oordeel dat de opleidingen een degelijk systeem van kwantitatieve studielastmeting moeten organiseren en creatief methodes uitdenken om een representatief antwoordstaal te bekomen. Een systematische herinnering bij het inloggen van de student op het hogeschoolnetwerk kan hierbij al een hulp zijn.

Studietijdmetingen zijn in de ogen van de commissie een essentieel instrument om relevante informatie te bekomen over het curriculum, de belasting van individuele vakken, de spreiding van de studielast over het jaar. Ze worden best aangevuld met toetsingen van de bevindingen aan de beoordeling van beperkte panels van studenten of in "informele" sessies waarin studenten hun mening over allerlei aspecten van het hogeschoolgebeuren kunnen naar voor brengen. Een systeem van regelmatige samenkomsten met een beperkt aantal democratisch verkozen groepsafgevaardigden kan hierbij helpen.

Anderzijds kunnen problemen met de studielast van individuele disciplines zo ook worden bijgestuurd, doordat de docent kan verhelderen wat hij precies verwacht van zijn studenten of door studietips te geven.

Vóór en tijdens de examenperiode en vooral bij het afwerken van de masterproef is er een hogere studielast, in die mate dat dit te vaak leidt tot uitstel van indiening van de masterproef. De commissie dringt er bij de opleidingen op aan hieraan bijzondere aandacht te besteden. Het vroeger meedelen van de masterproefonderwerpen kan hierbij helpen. Hetzelfde geldt voor een strakke timing van de masterproefwerkzaamheden. Indien de bachelorproef een aanloop kan vormen naar de masterproef kan ook dit een hulp zijn.

Facet 2.6   Afstemming vormgeving - inhoud

De hogescholen gebruiken over het algemeen een gevarieerd aanbod aan werkvormen. Overall wordt daarbij in mindere of meerdere mate een beroep gedaan op de zelfstandigheid van de student om zijn leerproces te sturen en wordt de leerstof progressief opgebouwd. Toch komen hoorcolleges nog vrij frequent voor, zelfs tot in de masteropleiding. Daarom beveelt de commissie aan het autonoom leren, dat trouwens voortaan ook al in het secundair onderwijs voorbereid wordt in de vorm van BZL of begeleid zelfstandig leren, vanaf het begin van de opleiding progressief uit te bouwen. Zoals eerder al gesteld is hiervoor een met alle collega's overlegd leerparcours, dat uitmondt in diverse vormen van volledig zelfstandig leren, wenselijk. Het is immers deze lerende attitude die iedereen in de maatschappij van vandaag, en zeker in die van morgen, zal moeten bezitten.

De inzet van ICT met zijn specifieke multimediale en interactieve mogelijkheden en de voortdurend groeiende sociale netwerken kunnen hierbij een sleutelrol spelen. Aangepaste en op-maat-van-de-opleidingen gesneden leerssoftware is echter kostelijk en vaak onbestaande. Daarom is onderling overleg en samenwerking hoogstnoodzakelijk.

Het gebruik van een digitale leeromgeving mag niet beperkt worden, zoals de commissie al te vaak zag, tot de functie van "warehouse", opslagplaats van traditioneel maar gedigitaliseerd leer materiaal (gescande teksten, cursusteksten, oefeningen, ...). De multimedialiteit en de interactieve mogelijkheden van de elektronische

hulpmiddelen blijven nog erg onderbenut. Daarenboven is ook de kwaliteit van heelwat via de computer aangeboden materiaal (powerpoints, scans, ...) ondermaats.

Goede software moet op een soepele manier actualisering toelaten. Gedateerde teksten en (authentieke) documenten moeten te allen prijze vermeden worden.

De commissie beveelt de opleidingen verder aan een systematiek te ontwikkelen om de cursussen actueel te houden en regelmatig te reviseren. Het zou goed zijn om in alle cursussen de datum van de laatste herziening of release op te nemen, en een overzichtelijke inhoudstafel en een verzorgde up-to-date referentielijst te voorzien. Ook moet de kwaliteit van de kopies bewaakt worden en moeten de IPR (intellectuele eigendomsrechten) gerespecteerd worden. Syllabi moeten in dezen als voorbeeld voor de studenten dienen.

Ook moet nagegaan worden bij welk soort cursusinhouden de toegevoegde waarde van de docent-expert van de materie uiterst beperkt, zonet onbestaande is. Dit soort oefeningen kunnen aan de computer toevertrouwd worden. Het laat iedere student toe op zijn eigen ritme te oefenen, goede software biedt dezelfde inhoud telkens op een andere manier aan, de student kan elke oefening een oneindig aantal keren maken. Peer feedback kan het ontbreken van adequate feedback in de leersoftware met succes vervangen. Dit is een minimale aanzet tot coöperatief leren, dat nog erg weinig gebeurt, maar dat een belangrijke voorbereiding is op het teamwerk in het latere beroepsleven.

Facet 2.7   Beoordeling en toetsing

De opleidingen kennen beoordeling en toetsing als formatieve en als summatieve evaluatie. Deze laatste gebeurt zowel tijdens het academiejaar aan de hand van permanente evaluatie als tijdens examenperiodes. De wijze van evaluatie wordt per opleidingsonderdeel omschreven in de ECTS-fiches; vaak wordt een hele waaier van toets- en evaluatievormen gebruikt. Evaluatievorm en -criteria worden tijdens het eerste contactmoment en meestal nog herhaaldelijk daarna met de studenten besproken. De docenten leveren doorgaans veel inspanningen om feedback te geven aan studenten. Het is echter belangrijk dat die snel na de toets gegeven wordt.

Vaardigheidsgerichte evaluatie als sluitstuk van het overal beleden competentiegericht onderwijs moet nog verder ontwikkeld worden. Bij de beoordeling en toetsing gaat de aandacht nog te vaak naar de inhoud (= (academische) kennis) en minder naar inzicht, vaardigheden en attitudes. De toetsing van niet specifiek academische competenties kan naar het oordeel van de commissie nog sterker ontwikkeld worden door elementen in te bouwen om deze systematisch en eenduidig te evalueren. Ook de transparantie bij permanente evaluatie blijft een pijnpunt. Soms is ook meer overleg wenselijk over evaluatiecriteria tussen docenten van gelijkaardige disciplines.

Facet 2.8   Masterproef

De masterproef vormt het sluitstuk van de ganse opleiding. Hiermee moet de student aantonen dat hij met de verworven kennis, vaardigheden en attitudes een onderzoeksprobleem op een wetenschappelijk verantwoorde wijze binnen een redelijk tijdsbestek kan analyseren.

De kwaliteit van de masterproeven moet zeker in een aantal hogescholen nog omhoog: de onderwerpen moeten nader aansluiten bij de eigen aard van de opleiding, de opbouw moet lopen van een duidelijk gedefinieerde onderzoeksvraag over een verantwoording van de gebruikte onderzoeksmethode en een correct uitgevoerd onderzoek tot een verantwoorde logische conclusie.

Tijdige selectie van het onderwerp (hier moet de eigen inbreng van de studenten gestimuleerd worden), een strikt tijdsplan voor de afwerking met een redelijke spreiding van kleinere werkpakketten en voldoende begeleiding moeten uitstel en het opnemen van een masterproefjaar vermijden. Zo mogelijk sluiten de onderwerpen best aan bij de onderzoeksdomeinen van de staf. Goede masterproeven zouden aanleiding moeten zijn tot een wetenschappelijk artikel.

De masterproef wordt op verschillende manieren beoordeeld. Zo wordt soms het proces mee in de beoordeling betrokken, is er soms een mondelinge 'verdediging', zijn er soms externe juryleden, moet ze soms in een vreemde taal geschreven worden of samengevat. Al deze elementen vindt de commissie aanbevelenswaardig, als tenminste het academisch niveau gewaarborgd is, wat inhoudt dat er voldoende academische opvolging moet zijn. Samenwerking met bedrijven kan leiden tot echt praktijkgericht onderzoek. Bedrijven kunnen onderwerpen suggereren, de student kan tijdens bedrijfsbezoeken, bedrijfsvoorstellingen, stages, enz. onderwerpen ontdekken. In dit geval mag het onderzoek echter niet beperkt blijven tot een loutere case study, maar moet een voldoende theoretische omkadering mee instaan voor het academisch niveau.

Om excellentie te stimuleren moeten studenten aangezet worden om hun goede werkstukken voor prijzen in te dienen.

Vooraf moet ook aandacht gaan naar correct bronnengebruik met volle respect voor IPR.

Ook is het aanbevelenswaardig een link te stimuleren tussen de bachelor- en de masterproef, dit om meer diepgang in de laatste te kunnen bereiken.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De opleidingen hebben een duidelijke procedure betreffende eerder verworven kwalificaties en elders verworven competenties, alsook een degelijke omkadering betreffende andere flexibele leerwegen. Er wordt tegemoetgekomen aan de heterogene instroom en er is meestal opvolging van studenten die de opleiding vroegtijdig verlaten, in de vorm van exitgesprekken.

Ook organiseren sommige opleidingen voor de instromende bachelorstudenten introductiecurricula voor bepaalde vakken/talen, soms zelfs al onder de vakantie, en vrijblijvende kennismakingstoetsen om de studenten toe te laten hun niveau objectief in te schatten en hen niet te laten starten met een overtrokken besef van eigenwaarde.

De commissie drukt haar verwondering uit dat er zo weinig studenten zijn uit het Franstalig landsgedeelte. Samenwerking met Franstalige opleidingen bestaat weinig. Hier moet zeker de mogelijkheid van biddiplomeringsonderzoek worden. Ook Nederland zou voor sommige hogescholen een interessant wervingsgebied kunnen zijn.

De reclutering uit "migranten"gezinnen lijkt ook voor verbetering vatbaar vermits deze populatie ondervetegenwoordigd is. Mogelijke stappen naar deze gemeenschappen toe moeten onderzocht worden om kinderen met voldoende potentieel uit deze middelen aan te trekken (openstellen van de gebouwen, uitnodiging van invloedrijke figuren uit deze kringen, rollenmodellen, moedertaal valoriseren, ...).

De masters recluteren meestal uit de eigen bacheloropleiding. Er is bijgevolg weinig instroom van elders. De opleiding Journalistiek vormt hierop de grote uitzondering, vermits er zeer veel studenten instromen die reeds een masteropleiding achter de rug hebben. Dit biedt unieke kansen voor interdisciplinaire verrijking.

Onderwerp 3   Inzet van personeel

Facet 3.1   Kwaliteit personeel

De commissie stelde in alle hogescholen enthousiasme en een grote inzet van het docerend en omkaderend personeel vast. De opleidingen streven naar een gekwalificeerd en gemotiveerd team. Er is aandacht voor professionalisering, waarvoor aangepaste budgetten voorzien zijn, en voor opvang en begeleiding van nieuwe stafleden. Functioneringsgesprekken bestaan op diverse niveaus (departementshoofd, hogeschooldirectie, directiecomité). Daarenboven waardeert de commissie ten zeerste de laagdrempelige toegang tot het docentenkorps voor de studenten.

De commissie raadt alle opleidingen aan het evenwicht te bewaken tussen de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten in de opdrachten van het onderwijzend personeel. De toekenning van onderzoekstijd is niet overal even transparant. Er moet gewaarborgd worden dat de stafleden weten hoeveel onderzoekstijd ze toegekend krijgen. Dit moet zeker een aandachtspunt zijn. Ook moet er een duidelijke en kwantificeerbare output staan tegenover de toegekende onderzoeksfaciliteiten.

De huidige kadermogelijkheden betekenen een rem op de promotiemogelijkheden van de stafleden. Promotiemogelijkheden vormen echter een niet onbelangrijke incentive. De commissie is daarom van oordeel dat deze best blijven bestaan. Hetzelfde geldt trouwens voor de vaste aanstellingen.

Een herhaaldelijk aangehaald probleem is de hoge werklast, ofschoon men die schijnbaar zonder morren aanvaardt. Er moet echter zeker nagegaan worden hoe die kan verminderd worden, bijvoorbeeld door het inzetten van emeriti of andere externen, van uitwisselingsstudenten in gespreksessies, door het doordacht invoeren van ICT, door het automatiseren van bepaalde (vooral administratieve) processen. Anderzijds moet ook intensiever gezocht worden naar het aantrekken van externe fondsen uit de derde en vierde geldstroom. Hiermee kunnen bursalen en onderzoekers gefinancierd worden die een gedeelte van de onderwijslast van het reguliere kader overnemen. Deze jonge medewerkers moeten evenwel goed opgevolgd worden zowel in hun onderwijs- als in hun onderzoeksactiviteiten.

De aanwezige vastbenoemde niet-doctores moeten de kans krijgen en gestimuleerd worden om een doctoraal onderzoek af te werken. Voor de anderen kunnen compenserende taken voorzien worden. Hierover moeten duidelijke afspraken gemaakt worden zodat men niet eeuwig "doctorerend" kan blijven.

Een globaal onderzoeksbudget wordt overal gereserveerd, waarop de stafleden volgens bepaalde criteria een beroep mogen doen. Ook tegenover het gebruik hiervan moeten duidelijke outputcriteria staan.

Om de motivatie van het ondersteunend personeel hoog te houden en hun werklast binnen aanvaardbare grenzen vraagt de commissie te waken over voldoende waardering binnen het beleid. Ook is het belangrijk zoveel mogelijk taken te informatiseren en kan in piekperioden een beroep gedaan worden op jobstudenten of andere interimkrachten.

Facet 3.2   Eisen professionele gerichtheid

De hogescholen hebben een traditie van gedegen professionele opleidingen. Deze reputatie trachten ze te bewaren. De academisering, ofschoon vrij nieuw, is toch goed merkbaar, zij het niet altijd even duidelijk en even ver gevorderd. Vooral in de masterjaren is het een moeilijke evenwichtsoefening tussen het aandeel van academici en praktijkmensen in het onderwijs. Ook het vinden van doctores die promoveerden op een thema uit

een domein eigen aan de opleidingen, is tot hertoe allesbehalve evident. De instellingen trachten dit op middellange termijn op te lossen door doctorandi op deze terreinen aan te trekken.

De commissie heeft vastgesteld dat de academisering het verst gevorderd is in die hogescholen waar er een duidelijke visie is, een bundeling van het onderzoekspotentieel rond een beperkt aantal welbepaalde themata en waar men erin slaagt externe onderzoeksfondsen aan te trekken. Vooral dit laatste is een uitdaging. Tot hertoe teert het hogeschoolonderzoek al te zeer op eigen of associatiegelden en is het op competitieve basis verwerven van onderzoeksfinanciering nog vrijwel onbekend.

Ook het creëren van onderzoeksruimte (=tijd) is een dwingende opdracht. Daartoe moet de administratieve last van het docentenkorps tot een minimum beperkt worden. Ook doet men er goed aan de onderwijsbelasting aan een kritisch onderzoek te onderwerpen en ondubbelzinnige afspraken te maken over onderwijs-, beleids- en onderzoekstijd.

Bij de 'goed' scorende opleidingen heeft de commissie vastgesteld dat de academische gerichtheid concrete vorm gekregen heeft in het onderwijs dankzij een relatief groot aantal lopende onderzoeksprojecten. Het verwerven hiervan bewijst de hoge kwaliteit van het onderzoek. Tegelijk stelt de commissie vast dat in verhouding tot het aantal projecten de wetenschappelijke output van (vaak slechts enkele) docenten niet altijd parallel loopt. Het is duidelijk dat de onderzoeksoutput van het onderwijzend personeel verder moet gestimuleerd worden door voldoende onderzoekstijd vrij te maken.

De professionele gerichtheid is meestal goed. Er zijn vaak intensieve contacten van docenten met de praktijk. Belangrijk is het echter, zeker in de masters, voldoende kwaliteitsvolle native speakers in te schakelen. Voor de bachelorjaren kunnen gastdocenten de band met de latere beroepspraktijk vormen. Toch is het niet zonder belang dat alle docenten een zekere praktijkervaring hebben, wat kan gerealiseerd worden door (korte) (buitenlandse) praktijkstages.

De commissie is, zoals eerder al gerapporteerd, verrast over de zeer beperkte internationale gerichtheid van het personeel. Op dit vlak valt er nog heelwat werk te doen. Het aantal stafleden dat jaarlijks een buitenlands verblijf, hetzij als gastprofessor hetzij als onderzoeker, opneemt, blijft erg beperkt. Ook hier moet een inspanning geleverd worden om hinderpalen weg te werken en nog beter om een stimulerend beleid te voeren o.m. door financiële stimuli te creëren of op een andere manier deze inspanningen te valoriseren, door onderwijs in het buitenland voor de onderwijslast aan de eigen hogeschool te laten meetellen bijvoorbeeld als onderdeel van het individueel promotiedossier. Ook is de deelname aan buitenlandse netwerken pover.

Facet 3.3   Kwantiteit personeel

De commissie stelde vast dat er in vrijwel alle opleidingen voldoende personeel aanwezig is om een redelijke ratio student/docent te hebben. Ze moest echter tegelijk vaststellen dat deze ratio naargelang van de opleidingen en het niveau ervan soms erg ongelijk is. Meer evenwicht moet zeker nagestreefd worden. Afwijkingen kunnen enkel als daar grondige opleidingsintrinsieke redenen voor aanwezig zijn.

Klachten over een te hoge werklast komen regelmatig voor. Met het oog op een reductie hiervan kan o.m. nagegaan worden in welke mate disciplines elk opnieuw dezelfde kennis of competenties aanbrengen. Ook kan een prioritering van taken opgesteld worden en onderzocht in welke mate sommige (minder belangrijke) moeten gehandhaafd blijven.

Als samenwerking met (een departement, faculteit van) de associatie-universiteit georganiseerd wordt, moet er alleszins over gewaakt worden dat de opleidingen hun eigenheid voldoende bewaren.

De ouderdomsstructuur van het onderjend personeel in verschillende hogescholen toont dat men voor de uitdaging van een generatiewissel staat, terwijl de middenleeftijd nauwelijks vertegenwoordigd is. Dit biedt kansen voor een versterking van de academische oriëntatie van de staf, maar betekent tegelijk een belangrijke uitdaging voor de praktijkgerichtheid en -ervaring.

Onderwerp 4   Voorzieningen

Facet 4.1   Materiële voorzieningen

In alle instellingen zijn er voldoende materiële voorzieningen aanwezig om het programma toereikend te realiseren. Overal zijn voldoende didactisch goed uitgeruste leslokalen en pc's voorhanden. De commissie trof een uitstekende tolkinfrastructuur aan in één hogeschool. Een aanslepende beslissing m.b.t. een eventuele verhuis remt een andere hogeschool erg in het op peil brengen van haar infrastructuur, zowel de lokalen als de uitrusting. Het is essentieel dat hier snel duidelijkheid komt zodat een noodzakelijke updating kan doorgevoerd worden.

De bibliotheken zijn voldoende voorzien, maar soms vinden de studenten dat de openingsuren en – dagen onvoldoende zijn. Zo vraagt de commissie zich af of de sluitingsperiode tijdens de grote vakantie niet kan versoepeld worden om het werken aan de masterproef voor de septemberkandidaten niet af te remmen.

Soms drukken de studenten de wens uit om te kunnen beschikken over meer zelfstudie- en zelfwerkruimten met PC. Ook de netwerkstabiliteit laat soms te wensen over.

De opleidingen die in staat zijn onderzoeksprojecten aan te trekken hebben ook de meest moderne apparatuur. Zo kunnen de studenten in contact komen met geavanceerde toestellen en innovatieve technologieën, zelfs op pilotschaal.

Facet 4.2   Studiebegeleiding

Alle instellingen leveren grote inspanningen op het vlak van studiebegeleiding. De afstand tussen studenten en onderjend personeel is kort. Dat zorgt ervoor dat problemen vroegtijdig gedetecteerd of gemeld worden, zodat snelle remediëring mogelijk is.

Naast deze laagdrempeligheid beschikken de hogescholen vaak zelf of via hun associatie-universiteit over omkadering voor psychosociale begeleiding (faalangst-/stresstrainingen). Voor studenten met beperkingen worden specifieke maatregelen genomen. Mentoraten, monitoraten, ombudspersonen en studietraject-begeleiders staan allen in voor een professionele begeleiding waarover de studenten hun tevredenheid uitdrukken. Daarnaast is er vaak een buddy- of petersysteem voor eerstejaars. Ook is er meestal extra aandacht voor buitenlandse studenten.

Onderwerp 5   Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1   Evaluatie resultaten

In alle opleidingen bestaat een kwaliteitszorgsysteem, maar in de uitwerking ervan zijn er behoorlijk wat verschillen. De betrokkenheid van de verschillende geledingen, de ondersteuning door het departement of de hogeschool of de associatie-universiteit, feedback na bevragingen, structurele aanpak en communicatie over kwaliteitszorg met alle geledingen en betrokkenen is van uiteenlopend niveau.

In de meeste gevallen worden de beleidslijnen inzake kwaliteitszorg uitgezet op hogeschoolniveau. Diverse modellen van kwaliteitsbewaking worden gebruikt. Soms bestaat er een kwaliteitshandboek en vaak is een kwaliteitscoördinator. Verslagen van bevragingen, van vergaderingen, nota's van opvolgingsactiviteiten e.d.m. worden best zo snel mogelijk ter beschikking gesteld van de belanghebbenden. Belangrijk is ook dat telkens een concrete "to do"-lijst opgesteld wordt met een duidelijke timing en een verantwoordelijke voor de uitvoering.

De commissie heeft vastgesteld dat er meestal een goede systematiek aanwezig is betreffende bevragingen. De meeste zijn uiteraard gericht op de studenten. Andere doelgroepen, zoals alumni en het afnemend veld, de onderwijsstaf en de administratieve staf komen niet overal even systematisch aan bod. Er worden diverse inspanningen geleverd om de participatiegraad zo hoog mogelijk te houden en de deelname minstens representatief. Toch blijft die soms bedroevend laag. In dat geval wordt best met interviews naar de redenen van deze desinteresse gezocht. Er moet echter ook op bevragingsmoeheid gelet worden.

Facet 5.2   Maatregelen tot verbetering

De commissie stelde een grote verscheidenheid vast in de uitwerking van verbeteractieplannen en in hun opvolging. Ofschoon overal kwaliteitszorg een strategisch aspect is van het beleid en er heel wat bevragingen allerhande opgezet worden, bestaat er weinig coherentie in de verbeterplannen en ontbreekt meestal een globaal verbeterbeleid met prioritering van de diverse verbeterpunten en -acties.

De meeste hogescholen kennen weinig ordening of planning van actiepunten of verbeteracties: elk orgaan heeft zijn eigen vergaderingen en verslagen zonder dat het tot onderlinge concertatie komt.

Bij een aantal opleidingen is de terugkoppeling van evaluaties en verbeterplannen, vooral naar studenten, maar ook naar andere betrokkenen (alumni, werkveld...), zwak of ontbrekend. Nochtans zou dat een efficiënte remedie zijn tegen "bevragingsmoeheid".

Er zijn ook opleidingen die niet ten volle werk gemaakt hebben van de suggesties van vorige visitaties en soms zijn deze zelfs nauwelijks of niet gekend.

Facet 5.3   Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en het beroepenveld is in de hogescholen niet even gestructureerd.

Vooraf met betrekking tot de alumniwerking wil de commissie de opleidingen aanbevelen hun inspanningen te intensifiëren om een degelijke werking op de sporen te krijgen. Het is duidelijk dat dit geen sinecure is. Toch opent een goede alumniwerking vele perspectieven: inspraak bij en verbetering van de opleidingsprogramma's,

vinden van goede stageplaatsen, contractonderzoek, recrutering van goede gastdocenten, mogelijkheid van bedrijfsbezoeken, plaatsingsmogelijkheden voor nieuwe lichten afgestudeerden. Het is een uitstekende gelegenheid tot netwerking.

Contacten met het werkveld verlopen vaak via de masterproef. Mits voldoende inspanningen kan ook hier een veelbelovende netwerking ontstaan, waarbij het werkveld zoals de alumni vele diensten kan bewijzen.

Het docentenkorps geeft overal blijk van een grote betrokkenheid bij het onderwijs. Vaak worden daarnaast belangrijke inspanningen geleverd buiten de specifieke academische opdracht. Dit leidt dan tot de vaststelling dat men de werkbelasting als groot ervaart. Maar men neemt dit er graag bij. In overleg met de docenten en in onderling overleg tussen de docenten moet zeker gezocht worden naar realistische middelen om de werklast te verminderen. Het is wel opvallend dat de betrokkenheid van de docenten zich niet krachtig uit in een algemene deelname aan de docentenbevragingen, voor zover die bestaan.

De opleidingen hebben soms moeilijkheden om (voldoende en mondige) studenten bij de diverse adviesorganen te betrekken en zo de stem van de studenten beter te laten horen. Door deze specifieke inspanning van de studentenvertegenwoordigers op een of andere manier te valoriseren kan dit probleem wellicht althans een begin van oplossing vinden. Belangrijk is het ook de "problemen" van de studenten te registreren en hen actief te betrekken bij verbeteracties.

Het werkveld maakt soms wel zijn beklag dat de opleidingen te sporadisch een beroep doen op hun inbreng voor evaluatie van curricula, advies over vakinhouden, enz. Ook de alumni zijn veelal onvoldoende bekend met een soms nog embryonaire alumniwerking.

Onderwerp 6   Resultaten

Facet 6.1   Gerealiseerd niveau

Voor alle opleidingen kon de commissie vaststellen dat de gerealiseerde eindkwalificaties in overeenstemming zijn met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen. Ook de alumni zijn tevreden over de kwaliteit van hun opleiding, behoudens de bemerking dat enkele topics meer mochten aan bod komen, zoals de economische en juridische aspecten van het beroep. De jonge alumni vinden ook dat de academisering een plus betekent. Het werkveld apprecieert het afgeleverde niveau, met evenwel enkele kanttekeningen zoals gebrek aan algemene kennis, aan realiteitszin m.b.t. hun professionele verwachtingen en het in staat zijn om empathisch te communiceren.

De commissie verwacht dat alle opleidingen het vooropgestelde academiseringsniveau tijdig zullen behalen, mits de nodige inspanningen die zeker in enkele gevallen nog aanzienlijk zijn. Dit laatste slaat dan vooral op de hoeveelheid en de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek en de integratie ervan in het curriculum en in de cursussen.

Op vlak van internationalisering kunnen de meeste opleidingen een aantal realisaties voorleggen. Maar hier is zeker nog werk aan de winkel zowel op het vlak van studenten- als vooral van docentmobiliteit. Het Europees streefcijfer van 20% uitwisselingsstudenten, dat een gemiddelde is voor alle types opleidingen, mag als ambitie voor taalopleidingen niet volstaan. De internationalisering moet een opleidingsbrede politiek zijn die opleidingslang bekeken wordt: een belangrijke internationale ervaring moet een onderdeel zijn van elke studieloopbaan. Vooral ook op het vlak van "internationalization@home" kan nog zeer veel gebeuren. Dit zal zeker de aantrekkelijkheid voor instromende uitwisselingsstudenten vergroten en hun integratie bevorderen.

De bachelorproef bereikt soms niet het te verwachten niveau, is soms zelfs maar een “stage”verslag. Ook kan bij een aantal opleidingen het onderzoeksgehalte van de masterproeven duidelijk beter door de elementaire eisen van opbouw van een wetenschappelijk betoog te respecteren en door meer wetenschappelijk “rigueur” te tonen (verantwoording van keuzes, correcte en volledige verwijzingen...).

Facet 6.2   Onderwijsrendement

De opleidingen hebben meestal kwantitatieve streefdoelen met betrekking tot het aantal geslaagden. Waar dit niet het geval is moet men streefcijfers formuleren.

De succesratio in het eerste bachelorjaar ligt in de meeste hogescholen aan de lage kant, ondanks uitgebreide studie- en studentenbegeleiding. Het slaagpercentage bij de schakelstudenten is vrij wisselend. De meeste opleidingen voeren gestructureerd onderzoek naar de redenen voor studie-uitval.

De commissie vindt dat vooral voor het eerste bachelorjaar en voor de master de ambities in positieve zin moeten bijgesteld worden en dat parallel naar middelen moet gezocht worden om het slaagpercentage op te trekken.

Hoofdstuk 8 Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten

De oordelen van de commissie op de zes onderwerpen en de daarbij horende facetten wordt in een vergelijkende tabel weergegeven. De commissieleden hebben per facet een score op een vierpuntschaal (onvoldoende, voldoende, goed, excellent) en per onderwerp een score op een tweepuntschaal (onvoldoende, voldoende) weergegeven.

De toekenning van het oordeel slaat op het geheel van het facet en het onderwerp en is onderbouwd met argumenten. De oordelen moeten gelezen worden in samenhang met de tekst in de deelrapporten per instelling. Deze tabellen dienen dan ook met de nodige omzichtigheid te worden benaderd.

Verklaring van de scores op facetniveau

- E**   **Excellent:** de opleiding realiseert voor het facet een niveau waardoor de ze zowel in Vlaanderen als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren.
- G**   **Goed:** het niveau van de opleiding stijgt voor het facet boven de basiskwaliteit uit.
- V**   **Voldoende:** de opleiding beantwoordt voor dit facet aan de basisstandaard of basisnorm voor respectievelijk een professionele bachelor, academische bachelor of master.
- O**   **Onvoldoende:** de opleiding presteert voor het facet beneden de gestelde verwachting en er is voor dit punt beleidsaandacht is.
- n.v.t.**   Het facet is voor beoordeling van de opleiding **niet van toepassing**.
- oké**   Wordt vermeld bij het facet studieomvang indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen omtrent de studieomvang.

Verklaring van de scores op onderwerpniveau

- V**   Voldoende: de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau voldoet aan de basiskwaliteit.
- O**   Onvoldoende: de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau niet voldoet aan de basiskwaliteit.

Verklaring van de gebruikte afkortingen in de tabel en opsomming van de gevisiteerde afstudeerrichtingen, locaties en eventuele varianten zoals brugopleiding, anderstalige opleiding, ...

Artesis   Artesis Hogeschool Antwerpen

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Vertalen (MA V)

EhB   Erasmushogeschool Brussel

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Journalistiek (MA J)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Vertalen (MA V)

HoGent   Hogeschool Gent

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Meertalige communicatie (MA MC)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Vertalen (MA V)

HUB   Hogeschool-Universiteit Brussel

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Journalistiek (MA J)
- masteropleiding Meervoudige communicatie (MA MC)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Vertalen (MA V)

Lessius A   Lessius Antwerpen

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Journalistiek (MA J)
- masteropleiding Meertalige communicatie (MA MC)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Vertalen (MA V)

Toegepaste taalkunde	Artesis			EhB				HoGent				HUB					Lessius A					
	ABA	MA T	MA V	ABA	MA T	MA V	MA J	ABA	MA T	MA V	MA MC	ABA	MA T	MA V	MA MC	MA J	ABA	MA T	MA V	MA MC	MA J	
	ONDERWERP 1	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	V	G	G	V	V	G	V	V	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	G	G	G	V	G	V	V	G	G	G	V	G	G	G	G	G	V	G	G	V	V	V
ONDERWERP 2	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	V	G	G	V	V	G	G	V	G	G	V	G	G	G	G	G	V	G	G	V	G	G
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V	G	G	G	G	G	G	G	V	G	G
Facet 2.3: Samenhang	V	G	G	V	G	G	G	V	V	V	V	V	G	G	G	G	V	G	G	G	G	G
Facet 2.4: Studieomvang	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké	oké
Facet 2.5 Studielast	V	V	V	V	V	V	V	G	G	G	G	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	V	G	G	V	G	V	V	V	G	G	V	V	G	G	G	G	V	G	G	G	G	G
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	G	E	G	V	G	G	G	V	V	V	V	V	G	G	G	G	V	G	G	G	V	V
Facet 2.8: Masterproef	n.v.t.	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	V	G	V	n.v.t.	G	G	V	G	n.v.t.	V	G	V	V	V
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	V	G	G	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G	G	V	V	G	G	G	G	G	G
ONDERWERP 3	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	V	G	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V	V	V	V	V	V	G	G	V	V	V
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	V	G	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V	V	G	V	V	G	G	G	V	V	V
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	V	V	V	V	V	V	V	G	V	O	O
ONDERWERP 4	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	O	O	O	V	V	V	V	V	E	G	V	G	V	G	G	V	G	G	G	G	G	G
Facet 4.2: Studiebegeleiding	V	V	V	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
ONDERWERP 5	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G	G	G	G	G	V	V	V	V	V	V
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G	V	G	G	G	G	G	V	V	V	V	V	V
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V	V	V	V	V	V	V	G	V	G	G
ONDERWERP 6	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	V	G	V	G	V	V	G	V	G	G	V	V	G	G	V	V	V	G	G	V	V	V
Facet 6.2: Onderwijsrendement	V	V	V	V	V	V	V	V	G	G	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V

Opleidingsrapporten

Hoofdstuk 1 Artesis Hogeschool Antwerpen

Algemene toelichting bij de academisch gerichte bacheloropleiding Bachelor in de Toegepaste taalkunde, Master in het Vertalen en Master in het Tolken aan de Artesis Hogeschool Antwerpen

Het departement Vertalers en tolken behoort tot de Artesis Hogeschool Antwerpen. De Artesis Hogeschool Antwerpen is een Vlaamse autonome hogeschool met 7 departementen en biedt 32 opleidingen aan, verspreid over 11 studiegebieden: Architectuurwetenschappen, Bedrijfskunde, Gezondheidszorg, Industriële wetenschappen, Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Koninklijk Conservatorium, Lerarenopleiding, Productontwikkeling, Sociaal werk, Technologie en Vertalers en tolken. De hogeschool biedt naast masteropleidingen ook professionele en academische bacheloropleidingen aan.

Het departement Vertalers en tolken biedt een academische bacheloropleiding in de Toegepaste taalkunde aan, net zoals de master in het Tolken en de master in het Vertalen. Het departement, toen nog het Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken (HIVT), organiseerde voor het eerst opleidingen in 1961 en behoorde tot de Rijkshandelshogeschool Antwerpen (RHSA), die vanaf 1965 het Rijksuniversitair Centrum Antwerpen (RUCA) werd. Aanvankelijk kon de aangeboden opleiding zowel met het Nederlands als het Frans of het Engels als basistaal worden gevolgd.

In 1974 werd het HIVT ingedeeld bij het hoger economisch onderwijs van het lange type. Het HIVT werd na het decreet op de hogescholen van 1994 een departement van de Hogeschool Antwerpen (HA). De opleiding behoorde vanaf dan tot het studiegebied Toegepaste taalkunde, met een basisopleiding van twee cycli met de graden van kandidaat en licentiaat. De HA maakt sinds 2001-2002 deel uit van de Associatie Universiteit Hogescholen Antwerpen (AUHA). In 2008 werd de Hogeschool Antwerpen Artesis Hogeschool Antwerpen en verdween ook de naam HIVT. Het departement Toegepaste taalkunde bevindt zich in de Schildersstraat 41.

Tijdens het academiejaar 2010-2011 telde de bacheloropleiding 432 studenten. De master in het Vertalen telde 98 studenten en de master in het Tolken telde 19 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de academisch gerichte bachelor en master

Beoordelingscriteria academisch gerichte bachelor:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige managementtaken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties als een onderzoekende houding, kennis hebben van onderzoeksmethoden en –technieken en deze adequaat kunnen toepassen, het vermogen om de relevante data te verzamelen die een oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen, een appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis en de vaardigheid tot het probleemgestuurd initiëren van onderzoek;
- het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, een systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden.

Beoordelingscriteria master:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en te handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot het communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;
- een gevorderd begrip en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren en diagnosticeren;
- hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De missie van het departement Toegepaste taalkunde is 'Connecting Cultures' en geeft de grote lijnen van de opleidingsdoelstellingen weer, namelijk grondige kennis van cultuur, taal, vertalen en tolken, interculturele communicatie, meertalige communicatie, kritisch, logisch en zelfstandig kunnen denken, een brede culturele vorming en integratie van wetenschappelijk onderzoek.

De commissie heeft vastgesteld dat de doelstellingen van de opleidingen geënt zijn op het Structuurdecreet van 2003 (artikel 58, paragraaf twee). Daarnaast toetsten de opleidingen de doelstellingen ook aan de Dublin-descriptoren.

De bachelor in de Toegepaste taalkunde focust op flexibel competentiegericht onderwijs. De opleiding maakt een onderscheid tussen drie soorten competenties, namelijk algemene competenties, wetenschappelijke competenties en beroepsspecifieke competenties. De algemene competenties focussen vooral op de initiële verwerving van een kritisch-wetenschappelijke instelling (zoals informatieverwerving en -verwerking, analyse- en synthesevaardigheden), interesse voor de interculturele dimensie, leergierigheid, zin voor initiatief en zelfstandigheid. Sinds 2004 voegde de opleiding specifiek de wetenschappelijke competenties toe om deze te benadrukken in het kader van het academiseringsproces. Deze competenties richten zich op het verwerven van basiskennis van onderzoeksdomeinen en methodologieën van de taal-, communicatie- en vertaalwetenschap. Binnen de beroepsspecifieke competenties ligt de nadruk op (vreemde) taalverwerving, tekstwetenschap en vertaalwetenschap. Daarnaast wil de bachelor in de Toegepaste taalkunde de studenten ook introduceren in verschillende subdisciplines, zoals psycholinguïstiek en pragmatiek. De commissie raadt de bacheloropleiding aan om aandacht voor beroepsethiek en -deontologie expliciet in de opleidingsdoelen en in de curriculumopbouw te voorzien.

De masteropleidingen voorzien dezelfde competentieclusters als de bachelor in de Toegepaste taalkunde, maar dan met een uitdieping van deze competenties. Zo ambiëren deze opleidingen de bijna perfecte beheersing van minimaal twee vreemde talen en de perfecte beheersing van het Nederlands. De masteropleidingen streven een degelijke voorbereiding op wetenschappelijk onderzoek na door de invoering van theoretische opleidingsonderdelen die de studenten op het wetenschappelijk onderzoek voorbereiden. Daarnaast is er binnen de masteropleidingen ook een cluster die de nadruk legt op algemene vorming, culturele en maatschappelijke kennis. De masteropleidingen zien onder meer toe op de integratie van culturele kennis in het vertaalproces. Masterstudenten moeten bovendien maatschappelijke, politieke, institutionele en culturele structuren kennen van de landen waar de taal die ze bestuderen, wordt gesproken. Daarnaast moeten ze ook op de hoogte zijn van de internationale ontwikkelingen, en de principes van de interculturele communicatie kennen.

De commissie onderschrijft de bemerking van de master in het Tolken, die stelt dat de grootste uitdaging in het aanleren van de juiste attitude hierin ligt: tolken is een proces van 'een leven lang leren'. De commissie raadt alle opleidingen aan om in het kader van het streven naar een houding van 'een leven lang leren' een expliciete leerlijn uit te werken over het volledige traject dat de student voert van 'begeleid leren' over 'semiautonom leren' naar 'volledig zelfstandig leren'.

De internationale component weerspiegelt zich onder andere in het feit dat studenten ook internationale bronnen moeten raadplegen en vreemde culturen moeten bestuderen. Daarnaast is ook het referentiekader expliciet lokaal, supranationaal en mondiaal geformuleerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de bacheloropleiding aan om aandacht voor beroepsethiek en -deontologie expliciet in de opleidingsdoelen en in de curriculumopbouw te voorzien.

De commissie raadt alle opleidingen aan om in het kader van het streven naar een houding van 'een leven lang leren' een expliciete leerlijn uit te werken die de student voert van 'begeleid leren' over 'semiautonom leren' naar 'volledig zelfstandig leren'.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor academisch gerichte bacheloropleidingen en masteropleidingen zijn de eindkwalificaties ontleend aan eisen vanuit de wetenschappelijke en/of artistieke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening en voor daarvoor in aanmerking komende opleidingen de praktijk in het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kan zich vinden in de duidelijk geformuleerde tweevoudige doelstellingen van de opleidingen. Zo focussen de opleidingen enerzijds op de voorbereiding op academisch onderzoek en anderzijds op de vorming tot competente vertalers en tolken.

De commissie waardeert het dat de bachelor in de Toegepaste taalkunde zich specifiek profileert als een vertaal- en tolkopleiding. De bacheloropleiding voorziet een expliciet vertaalgerichte component die een voorbereiding vormt op de master in het Vertalen. Al vanaf het eerste bachelorjaar worden vertaalvaardigheden aangeleerd voor de B-talen, vanaf het tweede bachelorjaar voor de C-talen. De B-/C-indeling verwijst naar de eventuele voorkennis van de studenten. B-talen zijn Duits, Engels en Frans. C-talen zijn Chinees, Italiaans, Portugees, Russisch en Spaans. Ook de keuze voor specifieke kenmerken wordt geapprecieerd, zoals het rijke aanbod aan C-talen, het aanbod aan keuzeopleidingsonderdelen en een belangrijke culturele component, ofschoon die vaak nogal eenzijdig wordt ingevuld. De bachelor in de Toegepaste taalkunde profileert zich door een vrije studieruimte van 26 punten, die de student kan invullen met een derde vreemde taal. De student kan ook kiezen voor Portugees en Chinees, wat uniek is binnen Vlaanderen.

De master in het Vertalen profileert zich door het aanbod van een audiovisuele component voor alle talen (audiodescriptie, *real life* ondertiteling, lokalisatie, boventiteling, ondertiteling). De commissie onderschrijft dat dit een troef is voor de huidige arbeidsmarkt. De commissie waardeert eveneens dat de master in het Vertalen afzonderlijke cultuuropleidingsonderdelen voorziet voor elke taal. Hoewel het niet rechtstreeks de bedoeling is van de opleiding om echte vertaalwetenschappers te vormen, biedt de master in het Vertalen toch een degelijke voorbereiding op wetenschappelijke activiteiten.

De master in het Tolken wil in de eerste plaats gesprekstolken opleiden met specifieke beroepsmogelijkheden. De master in het Tolken focust op die manier op tolkcompetenties zoals training van concentratievermogen, stemtechnieken, kennis van de actualiteit en luistervaardigheid in de vreemde taal op C2-niveau, consecutief tolken van toespraken over niet-gespecialiseerde onderwerpen naar het Nederlands en naar de vreemde taal, toepassing van linguïstische en extralinguïstische kennis, beheersing van informatieverwerving en verwervingsstrategieën, voorbereiding van een tolkbeurt, kennis van verschillende cognitieve processen en fasen van het tolkproces en toepassing ervan, en de capaciteit om het tolkproces en -product te verantwoorden. Net zoals de master in het Vertalen besteedt de master in het Tolken ook aandacht aan de studie van het cultuurgebied als referentiekader voor het tolken.

De commissie stelde vast dat er overleg was met de andere autonome hogescholen (Erasmushogeschool en Hogeschool Gent) over de doelstellingen van de opleidingen. De commissie zag bovendien dat de opleidingen momenteel een duidelijk omschreven domeinspecifiek referentiekader hebben opgesteld, dat overeenstemt met wat van een bachelor en master Toegepaste taalkunde mag worden verwacht. Bij de totstandkoming hiervan werd bovendien het beroepenveld betrokken.

De commissie vindt het positief dat de opleidingen de doelstellingen in een breder kader aftoetsen (cf. Nederland, Europa). De commissie onderschrijft de intentie van de bachelor in de Toegepaste taalkunde om de opleidingsdoelstellingen te vergelijken met die van een aantal Europese instanties en opleidingen. De commissie waardeert de intentie om opleidingsdoelen en curricula internationaal te vergelijken, maar vraagt de opleidingen om er snel grondig werk van te maken. Verder mag het niet bij een 'papieren' vergelijking blijven, maar moeten er aanbevelingen uit voortvloeien, die men tracht te implementeren.

De commissie waardeert het dat de opleidingen trachten rekening te houden met de eisen van het beroepenveld. Zo werd voor de vertaalcompetentiebeschrijving gebruikgemaakt van verschillende bronnen, zoals het 'opleidingsprofiel licentiaat – vertaler' VLOR 1997, de Europese norm voor vertaaldiensten NEN-EN 15038:2006 nl, publicaties van wetenschappers die zich toeleggen op de studie van de vertaalcompetentie zoals de PACTE-groep van de *Universitat Autònoma de Barcelona*, de taalcompetenties van het Europees Referentiekader voor moderne vreemde talen, input van de externe leden in de departementsraad (onder meer de voorzitter van de belangenvereniging *Belgian Quality Translation Association*) en brancheorganisaties van vertalers en tolken (zoals de BKVTF en de ATA). Verder werd ook rekening gehouden met de ervaring van docenten die zelf in het werkveld staan en met de input van resonantiegroepen (tolken, vertalers en alumni).

Hetzelfde is waar voor de master in het Tolken, waarbij eveneens het beroepscompetentieprofiel 'sociaal tolken SERV' en *Gross-Dinters Portfolio für das bilaterale Konsekutivdolmetschen* (Gross-Dinter, Ursula 2007) werd geraadpleegd.

Daarnaast zag de commissie dat de opleidingen contacten opbouwen met het beroepenveld door middel van resonantiegroepen. De opleidingen hebben deze groepen onder meer bevraagd over de opleidingsdoelstellingen. Zo beschouwt de resonantieraad van vertalers en tolken een uitstekende beheersing van het Nederlands als een must. De vreemdetaalbeheersing van de alumni is volgens deze resonantieraden ook een troef van de opleidingen. Het beroepenveld stelde in 2008 wel vast dat de algemene culturele kennis van de afgestudeerde vertalers en tolken beter kon. Ook de economische en juridische aspecten van het beroep van vertaler moeten beter in de opleiding worden geïntegreerd. De commissie noteerde verder ook dat het beroepenveld de doelstellingen van de opleidingen relevant acht. De commissie vindt het positief dat de opleidingen deze doelstellingen afgetoetst hebben bij alumni en werkveld. De commissie vraagt de opleidingen om de alumniwerking en de resonantiegroepen structureel en systematisch uit te werken, met het oog op het bewaken van opleidingsdoelen en curriculumvulling.

De opleidingen houden bij het opstellen van de competenties rekening met de eisen die internationale partners zoals de *Conférence Internationale Permanente d'Instituts Universitaires de Traducteurs et Interprètes* (CIUTI), de *European Master in Translation* (EMT) en Erasmusinstituten vooropstellen. De master in het Vertalen neemt ook de eisen van de Italiaanse *Audio Visual Translation*-partner Forlí in overweging.

De commissie heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties degelijk worden gecommuniceerd. Zo worden de doelstellingen en de competentiematrix onder meer opgenomen in de studiegids, op Blackboard en op de website. Daarnaast worden ook de eindcompetenties van elk opleidingsonderdeel opgenomen in de syllabi en besproken tijdens het eerste college. De eindkwalificaties worden eveneens toegelicht tijdens het welkomstpraatje bij de start van het academiejaar.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	ABA: voldoende
	masters: goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
masters: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om de doelstellingen te vertalen in een programma, stelde de onderwijscommissie een competentiematrix op en verbond de eindkwalificaties met de opleidingsonderdelen. Op die manier werd nagedacht over de globale visie van de competenties enerzijds en over de competenties per opleidingsonderdeel anderzijds. Op basis van deze reflecties werd gekeken welke opleidingsonderdelen bijdragen tot welke competenties, en aan de hand hiervan werd het programma aangepast. De commissie vindt het wenselijk het gebruik van de competentiematrix op te volgen, zodat het invullen ervan het resultaat blijft van een grondige reflectie over het eigen opleidingsonderdeel en niet verwordt tot een formalistisch aanvinken van een reeks vakjes.

Het programma van de bacheloropleiding omvat Nederlands (basistaal A) en twee vreemde talen (B+B of B+C). Het opleidingsprogramma onderging een grondige wijziging sinds de bamahervorming, en werd tijdens het academiejaar 2010-2011 aangepast om tegemoet te komen aan de input van gesprekken met het beroepenveld en collega's. Zo werd meer aandacht besteed aan het Nederlands, en aan de mondelinge communicatie in het Nederlands en in de vreemde talen. De commissie waardeert het feit dat de opleiding openstaat voor verandering. Daarnaast krijgen de bachelorstudenten algemene vakken zoals filosofie, economie, hedendaagse geschiedenis en recht. De opmerkingen van het werkveld over het bagagetekort voor algemene kennis resulteerden in de invoering van de volgende opleidingsonderdelen: 'media en actualiteit' in het eerste bachelorjaar, 'culturele stromingen' in het tweede bachelorjaar en 'Nederland- en Vlaanderenkunde' in het derde bachelorjaar. Dit bagagetekort werd overigens ook aangekaart door het werkveld bij de master in het Tolken. De commissie vraagt derhalve aan deze opleidingen om blijvend aandacht te hebben voor een voldoende bagage aan algemene kennis. De commissie adviseert de bacheloropleiding ook nog meer aandacht te besteden aan communicatie in de vreemde talen.

De commissie waardeert het dat de vertaalwetenschappelijke pijler progressief wordt uitgebouwd. Studenten krijgen tijdens het eerste jaar 'wegwijs in het vertalen', tijdens het tweede jaar 'inleiding tot de vertaalwetenschap' en in het derde jaar 'vertaal-en tolkwetenschap: capita selecta'. Sinds 2010-2011 worden economie en recht aangeboden in het derde bachelorjaar. Deze opleidingsonderdelen spitsen zich sindsdien ook meer toe op het vertalen.

Het programma van de master in het Vertalen omvat twee vreemde talen (B+B of B+C). Voor elke vreemde taal moet de student verplicht het opleidingsonderdeel 'studie van het cultuurgebied' volgen. De commissie vindt dat meer consistentie wenselijk is over de talen heen tussen de verschillende opleidingsonderdelen die focussen op cultuur. De culturele component wordt best zo breed mogelijk ingevuld, dus niet enkel taal- en literatuurgeschiedenis, politieke geschiedenis en cultuurfilosofie, maar vooral ook aandacht voor de typische interculturele communicatieve verschillen, zoals die zich bijvoorbeeld uiten in beleefdheidsvormen, gebaren en

houdingen die de talige communicatie vergezellen/ondersteunen enzovoort. Inhoudelijk overleg is wenselijk tussen de culturele vakken. Ze mogen zich immers niet beperken tot *Landeskunde* en elementen van de traditionele cultuurvormen (muziek, schilderkunst, beeldhouwkunst, film, dans).

Voor de vertaalpractica maakt de student de keuze tussen 'technologie en wetenschap' en 'literatuur en audiovisuele media'. Daarnaast kiest hij voor 12 studiepunten opleidingsonderdelen uit de algemene stam, zoals technologie en wetenschap, literatuur en audiovisuele media, deontologie en beroepspraktijk, vertaalwetenschap: corpusanalyse en interculturele communicatie. De commissie betreurt het dat het luik 'interculturele verschillen in communicatie' slechts in beperkte mate in de opleiding aanwezig is. Hoewel verschillende standpunten zowel cultureel als antropologisch worden belicht, vindt de commissie dat er te veel wordt gefocust op literatuur. Het zou wenselijk zijn om bijvoorbeeld ook filmbesprekingen binnen dit opleidingsonderdeel op te nemen. De student schrijft ook een masterproef.

Binnen het programma van de master in het Vertalen werden ook sinds het academiejaar 2010-2011 een aantal wijzigingen doorgevoerd. De commissie vindt het positief dat deze master een combinatie van traditionele opleidingsonderdelen en nieuwe opleidingsonderdelen aanbiedt. Dit getuigt van de wil om zich aan nieuwe ontwikkelingen aan te passen. Zo werd onder meer het opleidingsonderdeel 'intralinguale audiovisuele vertaling' ingevoerd. Daarnaast werd ook meer aandacht besteed aan het vertalen naar het Nederlands, en werd één uur extra voor beide vreemde talen voorzien, wat de commissie toejuicht. De opleiding voegde eveneens het onderdeel copywriting toe aan het opleidingsonderdeel 'vertalen en journalistiek'. De commissie stelde met genoegen vast dat de studenten uit de master in het Vertalen tevreden zijn over het feit dat het programma hen stimuleert tot zelfstandig werken.

De opleiding master in het Tolken voerde in het academiejaar 2008-2009 een vernieuwd programma in. De opleiding verving simultaan tolken door consecutief tolken. Alle studenten uit de master in het Tolken volgen theorie van het tolken en communicatievaardigheden Nederlands. De opleiding vond het noodzakelijk om een uur spreekvaardigheid Nederlands in te voeren, om de studenten toe te laten zich de standaardtaal beter eigen te maken. Elke student kiest twee talen. Sinds het academiejaar 2006-2007 wordt Chinees aangeboden als C-taal. Elk taalpakket omvat studie van het cultuurgebied, consecutief tolken naar het Nederlands en consecutief tolken uit het Nederlands. De commissie is evenwel verbaasd dat men geen uren taalverwerving meer voorziet tijdens deze master. De commissie vraagt daarom om meer taalverwerving voor de vreemde talen te voorzien omdat dit van groot belang is als men een C1 of C2 niveau wil bereiken.

De opleiding gaf tijdens de gesprekken als reden aan dat geen vreemdetaalverwerving voorzien wordt in het programma, omdat men wil focussen op tolktechnieken. Voor gesprekstolken en sociaal tolken is het immers belangrijk dat studenten in beide richtingen kunnen tolken. Studenten kunnen kiezen tussen sociaal tolken en bedrijfstolken. Daarnaast is er nog ruimte om één keuzeopleidingsonderdeel te volgen, zoals interculturele communicatie, internationale politiek na 1945, of live ondertitelen met spraakherkenningstechnologie. Dankzij de uitbreiding van het opleidingsonderdeel live ondertitelen met spraakherkenningstechnologie met één jaaruur kunnen de studenten een dagstage volgen bij vtm. Studenten kunnen, mits goedkeuring, ook een masteropleidingsonderdeel kiezen binnen de AUHA.

Om de academische gerichtheid van het programma van de masteropleidingen uit te werken, werd een nota 'Nexus onderwijs-onderzoek' opgesteld, wat de commissie waardeert. Met deze nota wil men de band tussen onderzoek en onderwijs versterken en zichtbaar maken, en vooral over deze band een doorgedreven reflectie op gang brengen. De master in het Tolken heeft echter niet de ambitie om tolkwetenschappers te vormen, maar wel om tolkpractici te vormen aan de hand van een degelijke opleiding die stoelt op recent wetenschappelijk onderzoek. Zowel voor het tolken als voor het vertalen blijft de praktische kant van de opleiding ook belangrijk.

Uit de gesprekken stelde de commissie vast dat de studenten uit de verschillende opleidingen tevreden zijn over de relatie tussen de doelstellingen en het programma. Volgens de bachelorstudenten heeft elk opleidingsonderdeel zijn nut om kennis en vaardigheden op te bouwen. Deze studenten geven bovendien aan dat de wetenschappelijke opleidingsonderdelen voor een kritische manier van denken zorgen. Ze vinden ook het theoretische kader belangrijk, omdat ze op die manier beter het vertalen en tolken kunnen kaderen. Daarnaast

beschouwen de studenten de opleidingsonderdelen die focussen op cultuur als een van de sterke punten van hun opleiding, omdat deze hen laten kennismaken met de respectieve cultuurgebieden. De studenten meldden dat opleidingsbevragingen effectief tot aanpassingen van het curriculum leiden. Zo hebben ze tijdens die bevragingen aangegeven dat ze meer communicatie in het curriculum nodig achtten. Ondertussen werd dit aangepast in het programma. De studenten uit de master in het Tolken blijven desalniettemin vragende partij om in de bacheloropleiding nog meer aandacht te besteden aan mondelinge communicatie in de vreemde talen.

De commissie stelde vast dat de opleidingen een aantal internationale elementen bevatten (zie ook 6.1). Zo worden Erasmusstudenten ingeschakeld om speeches te geven tijdens de tolklessen. Ook in het kader van vreemdetaalverwerving worden Erasmusstudenten aangetrokken. Dit bevordert bovendien de integratie van deze gaststudenten in de opleiding. Daarnaast beschikken de studenten over een aanbod van internationale kranten en tijdschriften, en worden bijvoorbeeld gastsprekers uitgenodigd. Er worden ook excursies en studiereizen georganiseerd.

De commissie raadt de opleidingen aan om de internationale component in het programma verder uit te bouwen, bijvoorbeeld door een handleiding 'internationalisation@home' uit te werken, met daarbij aandacht voor curriculaire en extracurriculaire mogelijkheden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bachelor in de Toegepaste taalkunde en de master in het Tolken om blijvend aandacht te besteden aan de algemene kennis.

De commissie adviseert de bacheloropleiding nog meer aandacht te besteden aan communicatie in de vreemde talen.

De commissie beveelt de opleiding master in het Tolken aan om toch nog uren taalverwerving voor de vreemde talen te voorzien.

De commissie raadt de opleidingen aan om de internationale component in het programma verder uit te bouwen.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- kennisontwikkeling door studenten vindt plaats in interactie tussen het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten) binnen relevante disciplines;
- het programma sluit aan bij ontwikkelingen in de relevante discipline(s) door aantoonbare verbanden met actuele wetenschappelijke theorieën;
- het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de ontwikkeling en beoefening van de kunsten;
- (bij daarvoor in aanmerking komende opleidingen) het programma heeft aantoonbare verbanden met de actuele praktijk van de relevante beroepen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals eerder werd vermeld, worden de studenten in de bacheloropleiding progressief ingeleid in het wetenschappelijk onderzoek, wat dan uiteindelijk zijn eindpunt kent met de bachelorscriptie. De bachelorscriptie telt 6000 à 7000 woorden eigen tekst (exclusief bibliografie en bijlagen) en vertegenwoordigt 10 studiepunten. De commissie waardeert het dat de onderwijscommissie een instructie voor de bachelorscriptie heeft opgesteld. Deze is onder andere te raadplegen op Blackboard, op de website en ad valvas. Deze omvat onder meer de beoordelingscriteria waar de promotor en de assessor hun leesverslag kunnen op baseren. Studenten kunnen op het einde van het tweede bachelorjaar de lijst met mogelijke onderwerpen al op Blackboard vinden. De scriptie sluit aan bij één van de volgende opleidingsonderdelen: computerondersteund vertalen, terminologie, vertaalwetenschap, inleiding tot het cultuurgebied B-taal, vertalen A → B (gespecialiseerde teksten), vertalen B → A (gespecialiseerde teksten), inleiding tot het cultuurgebied C-taal, vertalen A → C (algemene teksten) en vertalen C → A (gespecialiseerde teksten). De studenten krijgen op het einde van het tweede bachelorjaar ook een Infosessie (refererend aan het opleidingsonderdeel wetenschappelijk schrijven) over hoe ze een bachelorscriptie concreet moeten aanpakken. Dit is gekaderd in de onderzoeksleerlijn van de opleiding. Studenten moeten geregeld contact opnemen met hun promotor en conceptteksten voorleggen. Bij de beoordeling van de bachelorscriptie wordt onder meer rekening gehouden met criteria zoals initiatief en zelfwerkzaamheid, kwaliteit en originaliteit van de onderzoeksvraag en van de onderzoeksmethode, net zoals kwaliteit en stijl van de tekst.

De commissie waardeert het dat de studenten een plagiaatverklaring moeten opnemen en ondertekenen.

De commissie vindt het positief dat het opleidingsonderdeel 'wetenschappelijke teksten: analyse en synthese' in het eerste bachelorjaar werd ingevoerd. Ze waardeert het eveneens dat de studenten tijdens het tweede bachelorjaar het opleidingsonderdeel 'wetenschappelijk schrijven' krijgen. Ze vindt echter dat de methodologische onderzoekscomponent, en dan ook het kwantitatieve luik meer mag worden uitgebouwd en duidelijker naar voor mag komen in het programma. Ze vraagt om dit progressief uit te bouwen in een onderzoeksmethodologische leerlijn die over de vier jaren loopt en zijn bekroning vindt in de masterproef. De commissie adviseert eveneens om de studenten meer te informeren over de onderzoeksactiviteiten van de staf, zodat ze masterproefthema's kunnen kiezen in het verlengde hiervan, wat dan weer kan leiden tot publicaties of presentaties op congressen.

Binnen de master in het Vertalen stelde de commissie vast dat de meeste wetenschappelijke competenties zijn vertaald in lesinhouden zoals blijkt uit de documenten die de commissie ontving mbt de nexus onderwijs-onderzoek en de publicatielijst van de staf. De commissie vindt wel dat er nog meer behoefte is aan een klare definiëring van de wetenschappelijke doelstellingen binnen de verschillende opleidingsonderdelen. De commissie acht een betere integratie van de resultaten van recent onderzoek in studiematerialen en bibliografie wenselijk. Ze stelde vast dat er nog te weinig opleidingsonderdeelgerelateerde onderzoeksoutput is en vraagt de opleiding dit te remediëren. Tijdens de gesprekken met de studenten bleek wel dat de docenten het onderzoek dat ze verrichten, toelichten binnen de master in het Vertalen en publicaties als lesmateriaal gebruiken. Studenten gaven ook aan dat ze in beperkte mate bij het onderzoek worden betrokken. De opleiding geeft aan dat de studenten geen vragende partij zijn voor een uitbreiding van de onderzoekscomponent wanneer dat nadelig is voor de vertaalpraktijk. De commissie kan begrip opbrengen voor deze ingesteldheid.

Volgens de commissie is de academische gerichtheid binnen de master in het Tolken aanwezig. Ze stelde vast dat de studenten de ontwikkelingen in de verschillende tolktheorieën kennen, en deze kunnen gebruiken om over hun prestaties te reflecteren.

Sinds het academiejaar 2010-2011 werd de optionele stage van de bachelor naar de master verplaatst, waardoor de stagemogelijkheden werden uitgebreid. De stagecoördinator stelt de werkplaatsen voor aan de studenten, die zelf rechtstreeks solliciteren bij de stagegevers, wat de commissie waardeert. De commissie vindt het positief dat de master in het Vertalen een stage als keuzemodule heeft ingevoerd. De stage vertegenwoordigt zes studiepunten, en ze duurt vier weken. Na afloop schrijven zowel de stagebegeleider als de student-stagiair een stageverslag. Dit wordt beoordeeld door de betreffende vakgroep.

Daarnaast is ook een interne stage mogelijk, namelijk in het *skills lab*. De studenten kunnen dan op de hogeschool zelf kennismaken met de praktische en inhoudelijke organisatie, en de problemen van een

vertaalbureau. Zo zal een student als projectmanager fungeren, terwijl een andere bijvoorbeeld als vertaler of als revisor werkt. Studenten moeten dan gedurende drie weken minstens honderd uur deelnemen aan het *skills lab*, dat plaatsvindt in een van de computerlokalen van het departement.

De commissie waardeert het dat binnen de master in het Tolken een sterke praktijkcomponent aanwezig is. Ze stelde immers vast dat professionele tolken adequate praktijkoefeningen geven. Tijdens de gesprekken stelde de commissie wel vast dat de masterstudenten Tolken vragende partij zijn voor een verplichte stage, zodat ze meer echte praktijkervaring kunnen opdoen. De studenten gaven wel aan dat er simulaties zijn tijdens de opleiding, maar vinden een echte stage buitenshuis of eventueel een *skills lab* leerrijker. Daarnaast willen deze studenten graag meer retourtolken in het programma opgenomen zien. Ze zijn overigens voorstander van de invoering van een tweejarige master, zodat er tijdens de opleiding ruimte bijkomt voor een stage en er ook aandacht zou kunnen gaan naar het simultaantolken.

De commissie zag een aantal activiteiten rond maatschappelijke dienstverlening en vraagt de opleidingen om deze verder uit te bouwen. Ze waardeert het bijvoorbeeld dat studenten kunnen deelnemen aan een aantal initiatieven rond sociaal tolken. Daarnaast worden tijdens de vertaalvakken soms vertaalopdrachten gegeven die studenten maken voor ngo's. Bij audiovisueel vertalen zorgen de studenten er onder meer voor dat theatervoorstellingen kunnen worden bijgewoond door blinden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt aan op meer structuur in de professionele gerichtheid van de opleidingen.

De commissie vraagt de mogelijkheden om praktijkervaring op te doen, te verbeteren, onder andere door in de master in het Tolken een stage of een *skills lab* te voorzien van voldoende omvang.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het opleidingsprogramma van de bacheloropleiding omvat 3 trajectschijven van 60 studiepunten. De onderwijscommissie ziet toe op de samenhang van het programma. Binnen de vakgroepen waakt men over de horizontale samenhang per trajectschijf. Daarnaast ziet ook de opleidingsraad, waarin alle talen vertegenwoordigd zijn, toe op de samenhang van het curriculum. Er zijn geen expliciete opleidingsoverschrijdende onderwijsactiviteiten.

Naast een standaardtraject is een keuzetraject of een geïndividualiseerd traject mogelijk. In het laatste geval kan de student 3 tot 26 studiepunten uit het standaardtraject vervangen, op voorwaarde dat die niet tot het *core-curriculum* behoren. Op die manier kan een student bijvoorbeeld een extra vreemde taal volgen. Dankzij de volgtijdelijkheid wordt de samenhang van het programma bewaard, ook binnen geïndividualiseerde trajecten.

De commissie stelde vast dat de bacheloropleiding expliciet vertaalgericht onderwijs aanbiedt en zo een voorbereiding op de master in het Vertalen vormt. Hierdoor komt de voorbereiding op de master Tolken echter in de verdrinking. De commissie vindt het positief dat er progressief meer aandacht is voor mondelinge communicatie is (cf. spreekvaardigheid in het tweede bachelorjaar en mondelinge communicatie in het derde bachelorjaar), maar zeker voor de B-talen kan de linguïstische component inleveren, ten voordele van een meer op authentieke communicatie gericht leren. De masterstudenten Tolken bevestigen dat er tijdens de bacheloropleiding meer aandacht mag worden besteed aan het tolken. Volgens hen is de bacheloropleiding namelijk te vertaalgericht. Ze vinden onder andere dat het opleidingsonderdeel 'notitietechniek' eventueel verplicht zou mogen worden opgenomen in het curriculum. Dit keuzeopleidingsonderdeel werd – op vraag van de tolkopleiding zelf - afgeschaft en vervangen door een informatiesessie rond tolken.

Wat de verticale samenhang betreft, is het zo dat de algemene vorming en het Nederlands afnemen per trajectschijf. Algemene taal- en vertaalwetenschap wordt specifiek doorheen de trajectschijven. Voor de opleidingsonderdelen die focussen op vreemdetaalverwerving gelden strikte volgtijdelijkheidsregels. De opleidingen maken een onderscheid tussen B- (Engels, Duits, Frans) en C-talen (Chinees, Italiaans, Portugees, Russisch en Spaans). Dit onderscheid was nodig gezien de al dan niet aanwezige voorkennis. De competenties voor Russisch en Chinees anders bepaald werden binnen de C-talen.

De commissie vraagt de bacheloropleiding om op een structurelere manier leerlijnen uit te bouwen voor drie componenten, met name voor de culturele component, voor de onderzoeksmethodologische component en voor de praktijkcomponent. Gestructureerd overleg tussen docenten van verwante disciplines is wenselijk. De commissie betreurt in dat opzicht trouwens dat de vertaalraad werd afgeschaft.

Binnen de master in het Vertalen is het opleidingsonderdeel 'studie van het cultuurgebied' een vervolgstudie van de 'inleiding tot het cultuurgebied uit het derde bachelorjaar'. Ook het vertalen en de opleidingsonderdelen met betrekking tot de algemene taal- en vertaalwetenschap bouwen verder op de kennis opgedaan binnen de bachelorjaren. De keuzeopleidingsonderdelen 'interculturele communicatie' en 'internationale politiek na 1945' vormen een verdieping op de algemene vakken uit de bachelorjaren.

Alle competenties binnen de master in het Tolken zijn gericht op het tolken, wat de horizontale samenhang binnen deze master bevordert. De commissie stelde ook vast dat er een logische vooruitgang over het academiejaar is. Net zoals binnen de master in het Vertalen bouwt ook hier het opleidingsonderdeel 'interculturele communicatie' of 'internationale politiek na 1945' verder op wat gezien werd in de bachelorjaren. Voor elke taal is er eveneens een opleidingsonderdeel 'studie van het cultuurgebied', dat verder gaat op de 'inleiding tot het cultuurgebied' uit de derde bachelor. Daarnaast krijgen de studenten de gespecialiseerde opleidingsonderdelen 'consecutief tolken', 'gespecialiseerd tolken' en 'theorie van het tolken'. De communicatievaardigheden in het Nederlands worden eveneens verder uitgediept.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt aan op systematisch overleg tussen de verschillende disciplines van elke opleiding.

De commissie vraagt de bacheloropleiding om op een structurelere manier leerlijnen uit te bouwen voor drie componenten, met name voor de culturele component, de onderzoeksmethodologische component en de praktijkcomponent.

De commissie suggereert ook het vreemdetaalverwervingsonderwijs meer te focussen op het verwerven van een authentieke communicatievaardigheid in de vreemde taal.

De commissie raadt de bacheloropleiding aan meer aandacht aan het tolken te besteden.

Facet 2.4 Studietoerichte

Beoordelingscriterium:

De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoerichte:

- bachelor: tenminste 180 studiepunten
- master: ten minste 60 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: oké

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De academisch gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoerichte van een academisch gerichte bachelor.

De masteropleiding bestaat uit 1 studiejaar van 60 studiepunten. Hiermee voldoet de opleiding aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoerichte van een master.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Door de invoering van het semestersysteem en door permanente evaluatie trachten de opleidingen de studielast te verminderen. Het mentoraat en de zorgcoördinator zorgen er bovendien voor dat de bachelorstudent vertrouwd is met de verschillende studiebegeleidingsmogelijkheden. De opleidingen beschouwen 1 curriculumcontactuur als 28 uren per jaar. Een studiepunten staat voor 25 à 30 uren studiebelasting en omvat zowel contacttijd als zelfstudietijd.

De commissie stelde vast dat er geen systematische studietijdmetingen zijn. De interne kwaliteitszorgcommissie besliste om geen formele studietijdmeting te organiseren, omdat de resultaten van de enquêtes aangeven dat de studenten geen problemen hebben met de studie- en werklust. Uit de jaarlijkse programmabevestigingen komt naar voor dat de meeste studenten vinden dat de studielast in de bacheloropleiding evenwichtig is verdeeld. De tevredenheidscijfers dalen tussen bachelor 1, 2 en 3, maar blijven globaal wel positief.

Deze bevestigingen zouden knelpunten voor specifieke opleidingsonderdelen naar voor kunnen brengen, wat een van de redenen zou kunnen zijn voor het lage slaagcijfer in het eerste bachelorjaar en voor het laatdijgend inleveren van de masterproeven.

De commissie zag dat zowel binnen de master in het Vertalen als binnen de master in het Tolken de tendens leeft om de masterproef uit te stellen, en dit ondanks het feit dat studenten de studiebelasting evenwichtig vinden. Een van de redenen zou de omvang en de format van de thesis kunnen zijn (zie ook facet 2.8). Tijdens de gesprekken met de studenten uit de master in het Vertalen kwam bovendien de vraag naar voor om de verhouding tussen de masterproef en de andere opdrachten te herzien, door bijvoorbeeld de laatste maanden van het tweede semester minder vertalen te programmeren. De commissie vraagt derhalve de masteropleiding Vertalen dit te onderzoeken.

De master in het Tolken bevat een belangrijk gedeelte zelfstudie. De opleiding ziet erop toe dat de studielast evenwichtig wordt verdeeld over de wekelijkse colleges met telkens een individuele evaluatie. De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat de studenten het programma zwaar maar best doenbaar vonden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om manieren voor te stellen om een objectieve kijk op de studielast te krijgen.

De commissie adviseert de master in het Vertalen na te gaan hoe het tweede semester kan ontlast worden, zodat studenten meer tijd hebben voor hun masterproef.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingen willen studentgericht, competentiegericht, academisch, flexibel en internationaal onderwijs aanbieden, dat bovendien gericht is op sociale en communicatieve vaardigheden.

De bachelor in de Toegepaste taalkunde voorziet diverse werkvormen, zoals hoorcolleges, begeleidde praktijk/werkcolleges, vertalen, opdrachten via Blackboard en de bachelorscriptie. Uit de bevragingen blijkt dat de studenten tevreden zijn over de afstemming tussen vormgeving en inhoud. De commissie zag degelijke leermaterialen.

De commissie vraagt echter om meer rekening te houden met het didactische principe van communicatief taalonderwijs. De commissie stelde immers vast dat sommige opleidingsonderdelen die focussen op taalverwerving, methodologisch gestoeld zijn op achterhaalde didactische principes. Zo zag de commissie soms louter morfologische oefeningen. Dit is evenwel niet het geval voor alle opleidingsonderdelen. Binnen de master in het Vertalen zag de commissie degelijke contrastieve oefeningen in context met modelvertalingen en een lange commentaar bij de modelvertalingen. Bovendien vindt de commissie de evolutie van korte contrastieve teksten naar vertalingen en authentieke teksten positief. Daarnaast waardeert de commissie de gesimuleerde vertaalbureaus en de stage, maar deze zijn echter slechts optioneel. De commissie waardeert bovendien de werkvormen voor gespreks- en bedrijfstonken binnen de master in het Tolken, net zoals de simulaties voor sociaal tolken. Volgens de commissie getuigen deze werkvormen van de bekommernis om een kwaliteitsvolle opleiding

aan te bieden. Meer dan 80 procent van de studenten is eveneens tevreden over de verhouding tussen hoorcolleges en andere werkvormen.

De commissie stelde vast dat het leerplatform Blackboard veelal beperkt blijft tot een *warehouse*. Ze betreurt het dat de opleidingen te weinig de interactieve en multimediale mogelijkheden van e-leermiddelen benutten. De typische expertise van de docent, met name de directe follow-up van creatieve taalproducties, kan dan door *blended learning* veel beter worden gevaloriseerd. Het doordacht inschakelen van informatica kan ook een leerlijn over heel de opleiding toelaten van begeleid leren tot het zelfstandig kritisch kennis verwerven. De commissie vraagt de bacheloropleiding om meer de interactiviteit en de multimedialiteit van e-hulpmiddelen te benutten..

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding om meer de interactiviteit en de multimedialiteit van e-hulpmiddelen te benutten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: goed

MA V: goed

MA T: excellent

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de inschrijving ontvangt elke student de algemene onderwijsregeling, waarin onder meer het examenreglement is opgenomen. De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat zij hieromtrent duidelijk op de hoogte werden gebracht. Van bij de start van een opleidingsonderdeel krijgen de studenten al informatie over de examenvorm en de evaluatiecriteria. Deze informatie is overigens ook te vinden in de studiegidsen. Hoewel er geen uniforme richtlijnen zijn in verband met de evaluatie van de vertalingen, werden toch duidelijke afspraken gemaakt tussen docenten en studenten. De opleidingen geven te kennen dat hier geen behoefte aan is. Op die manier willen ze immers de studenten voorbereiden op de arbeidsmarkt, waar opdrachtgevers ook verschillende verwachtingen kunnen hebben.

De examenroosters worden een maand op voorhand meegedeeld, en idealiter vóór de paasvakantie. Tijdens de gesprekken met het administratief en technisch personeel bleek dat er nood is aan software om examenroosters op te stellen, want dit gebeurt momenteel nog manueel. De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat zij inspraak hebben in de examenroosters wanneer deze problemen opleveren. Na elke examenperiode kunnen studenten feedback krijgen met een persoonlijke bespreking van de examens. Schriftelijke examens kunnen ook worden ingekeken.

Studenten kunnen steeds bij de ombudspersoon terecht wanneer zij zich benadeeld voelen.

De commissie waardeert de diversiteit aan toetsvormen, zoals kennistoets (mondeling of schriftelijk), vaardigheidstoets, permanente evaluatie, paper/portfolio, de masterproef en, indien van toepassing, de stage en praktijkopdracht. De evaluatieformulieren die de commissie kon inkijken, zijn degelijk uitgewerkt en de

examenvragen zijn divers. Ook positief is het bestaan van 'evaluatie na evaluatie'. Via 'evaluatie na evaluatie' bevragen alle opleidingen het toetsgebeuren globaal.

De commissie apprecieert de evaluatieformulieren van de master in het Vertalen, waarbij ruimte is voor een uitgebreide foutenanalyse. Behalve de punten krijgen de studenten dus ook commentaar op hun vertaling. De commissie zag overigens geactualiseerde en gevarieerde examenvragen bij de master in het Vertalen, en dit vooral bij de audiovisuele teksten.

Ook binnen de master in het Tolken zag de commissie een degelijk evaluatiesysteem, dat een objectieve beoordeling mogelijk maakt. De commissie waardeert het dat de master in het Tolken examensituaties simuleert om zo de studenten vertrouwd te maken met een tolkexamen. Tijdens deze gemeenschappelijke colleges worden sterke en zwakke punten in alle openheid besproken. De commissie apprecieert eveneens dat er een jury met externe leden is, onder wie een 'loutere consument' die de brontaal niet begrijpt. Deze manier van beoordelen kan als voorbeeld dienen. Bovendien vindt de commissie de evaluatieformulieren voor het Tolken bijzonder nuttig om de leden van de jury te helpen tot een evenwichtig oordeel te komen. Deze formulieren bevatten de geijkte criteria voor de beoordeling, zoals inhoud, analyse, synthese en getrouwheid. De commissie beoordeelt bovendien de kwaliteit van de te tolken teksten als positief. Daarnaast is ook het tijdsbestek (vijf minuten) waarin de teksten getolkt worden, representatief voor gesprekstolken en bedrijfstolken. De commissie gaat ermee akkoord dat de opleiding permanente evaluatie voorziet bij het retourtolken, de theorie van het tolken en de communicatievaardigheden van het Nederlands. Er wordt bovendien rekening gehouden met een correct stemgebruik en met de presentatie.

De commissie vraagt de opleidingen echter wel om het aantal morfologieoefeningen voor sommige taalexamens te verminderen, en om meer nadruk op levensechte communicatie te leggen. Daarnaast wil ze de opleidingen ook ontraden om contrastieve oefeningen met fouten in te zetten, omdat dit type oefeningen de fouten te veel in de verf zet.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om het aantal morfologieoefeningen voor sommige taalexamens te verminderen en om meer nadruk op communicatie te leggen.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: n.v.t.

masters: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De masterproef is een zelfstandig werkstuk op basis van literatuurstudie en zelfstandig onderzoek. De masterproef vertegenwoordigt 16 studiepunten en telt 20.000 à 25.000 woorden. Een vertaling telt voor maximaal

10.000 woorden mee als eigen tekst. Wanneer de masterproef een vertaling omvat, dan moet ze ook een vertaalcommentaar en -analyse bevatten. De masterproef kan in het Nederlands worden geschreven of in één (of twee) van de bestudeerde talen. De opleidingen verwachten een samenvatting van 500 woorden in een van de gevolgde vreemde talen wanneer de masterproef in een A-taal werd opgesteld. Vertaalcommentaar en -analyse gebeuren in de doeltaal. Het thema van de masterproef moet aansluiten bij één van de opleidingsonderdelen van de masteropleiding.

De commissie waardeert het dat de masteropleidingen tamelijk vroeg met de voorbereidingen voor de masterproef beginnen. De studenten vinden een instructienota rond de masterproef op Blackboard, wat de commissie waardeert. De lijst met onderwerpen voor masterproeven is vanaf het einde van het derde bachelorjaar eveneens beschikbaar op Blackboard. Daarnaast kunnen studenten zelf onderwerpen aanbrengen. Ten laatste op 31 oktober moeten ze dan een promotor en een werktitel hebben. Ze kunnen van promotor veranderen tot 30 november. Tegen 15 december moeten de studenten vervolgens een uitgeschreven werkplan voorleggen. Ze moeten geregeld contact opnemen met hun begeleiders en conceptteksten voorleggen. Daarnaast moet een copromotor worden gekozen.

Alle informatie met betrekking tot de masterproef is beschikbaar in de instructies en de academische kalender. Ondanks deze kalender zijn er toch studenten die er niet in slagen het tijdsplan te volgen. De commissie vraagt de masteropleidingen daarom dit probleem te onderzoeken en alleszins realistische deadlines voor te stellen, zodat uitstelgedrag maximaal wordt vermeden. De commissie vraagt derhalve ook aandacht voor een betere begeleiding tijdens het voorbereidende proces. Op die manier kan bovendien vermeden worden dat er al te veel taalfouten in de anderstalige synthese blijven staan (zie ook 6.1.). De studenten uit de master in het Vertalen zijn vragende partij om de verhouding tussen de masterproef en de andere opdrachten te herzien, zodat er meer ruimte beschikbaar komt om tijdens het tweede semester aan de masterproef te werken.

De commissie waardeert het dat de opleidingen een programma voor plagiaatcontrole gebruiken. Zij vindt het eveneens positief dat studenten op de verso van het titelblad een plagiaatverklaring moeten opnemen en ondertekenen.

De evaluatie van de masterproef gebeurt door de promotor, de eventuele copromotor en de assessor. Een externe assessor wordt voorgedragen door de promotor en goedgekeurd door de departementsraad. Deze laatste is niet vanaf de start bij het totstandkomingsproces betrokken. Ter ondersteuning van het leesverslag stelde de onderwijscommissie een instructie voor de masterproef op, die integraal deel uitmaakt van de algemene onderwijsregeling. Deze instructie bevat de beoordelingscriteria die de promotor en assessor kunnen gebruiken als leidraad voor het leesverslag. De commissie waardeert deze instructie, omdat ze borg staat voor een uniforme beoordeling van de verschillende masterproeven, en ze is ook een onontbeerlijke hulp voor de externe juryleden. Bij de evaluatie wordt onder meer rekening gehouden met de doelgerichtheid, methodologie, helderheid, bibliografie, materiële presentatie en taalgebruik.

De commissie heeft een aantal masterproeven gelezen en vindt die van voldoende niveau (zie ook 6.1.). Ze dringt er wel op aan om de masterproeven minder descriptief maar diepgaander te maken. De verplichting van een meer rigide structuur kan hiertoe bijdragen. Dit betekent een duidelijke probleemstelling, een gefundeerde onderzoeksmethodekeuze, een correct uitgevoerd onderzoek en ten slotte heldere conclusies, die de beperkingen van het gevoerde onderzoek aangeven en wegen openen naar nieuw verder en/of diepgaander onderzoek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt erop aan om de masterproeven minder descriptief, maar diepgaander en wetenschappelijker aan te pakken.

De commissie vraagt aandacht voor het uitstelgedrag voor de masterproef.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

master:

- diploma van een bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s)en in voorkomend geval aangevuld met een geïndividualiseerd opleidingsprogramma, een voorbereidingsjaar of een schakelprogramma

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingen hanteren de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor- en de masteropleidingen.

Bij de bachelor in de Toegepaste taalkunde bestaat de instroom voornamelijk uit ASO-studenten. De opleiding beschouwt de eindtermen van het ASO als begincompetenties. Voor taalverwerving vertrekt de opleiding van een B1-niveau voor het Engels en het Frans, en een A2-niveau voor het Duits. Voor de C-talen start de opleiding vanaf het begin.

De commissie vraagt de bacheloropleiding om zich over het instroomprobleem te buigen. De commissie waardeert in dat opzicht de nota rond studentenwerving en vraagt de opleidingen om verder te gaan op de ingeslagen weg. Tijdens de laatste vier jaar werd immers een daling van 20 procent van het aantal generatiestudenten vastgesteld. De commissie vraagt derhalve de opleidingen om meer werk te maken van de (naams)bekendheid van de instelling, niet enkel in Vlaanderen maar ook over de (Nederlandse) grens. In dit kader past eveneens een uitgewerkt diversiteitsbeleid met aandacht voor instroming en doorstroming. De commissie raadt daarom de opleidingen aan aandacht te hebben voor een diversiteitsbeleid, onder meer door speciale acties om Nederlandse studenten en allochtone studenten aan te trekken. In dit verband is het wenselijk rekening te houden met het reële niveau van de instromers en niet zonder meer te vertrekken van het 'theoretische' eindniveau van het ASO. Daarnaast vraagt de commissie de opleidingen om het tijdig doorstromen op te volgen.

Studenten die over een bachelordiploma in de Toegepaste taalkunde met de vermelde talencombinatie beschikken, worden toegelaten tot de masteropleidingen. Studenten met een bachelordiploma Taal- en letterkunde moeten een voorbereidingsprogramma volgen, dat minimaal bestaat uit de opleidingsonderdelen terminologie, vertaalwetenschap en computerondersteund vertalen. Dit voorbereidingsprogramma mag worden gecombineerd met de masteropleiding. Daarnaast moeten studenten die instromen met een professioneel bachelordiploma een zwaarder schakelprogramma volgen. De pedagogische adviescommissie brengt advies uit aan de departementsraad in verband met de aard en de omvang van deze programma's. De aanvang gebeurt via het departementshoofd die deze pedagogische adviescommissie voorziet.

De commissie onderschrijft de intentie van de master in het Tolken om een soort test in te voeren bij de aanvang van het academiejaar. Hierdoor krijgt de student een advies van professionele tolken over zijn vermogen om tolk te worden. Als dit 'vrijblijvend' advies negatief is, kan de student zich eventueel heroriënteren. De commissie

waardeert ook dat de studenten slechts aan de master kunnen beginnen als ze het bachelordiploma hebben behaald.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om zich over het instroomprobleem te buigen en speciale acties te ondernemen met het oog op een grotere bekendheid en vooral ook de naamsbekendheid.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.4, studieomvang:	oké
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	ABA: goed MA V: goed MA T: excellent
facet 2.8, masterproef:	ABA: n.v.t. masters: voldoende
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	ABA: voldoende masters: goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: voldoende

MA T: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement Toegepaste taalkunde beschikt over de autonomie om een eigen personeelsbeleid te voeren. Vakgroepen en opleiding adviseren omtrent de behoefte, de aard en de omvang van een opdracht. Indien er tot selectie wordt overgegaan, stelt de departementsraad een selectiecommissie samen. Bij de rekrutering worden duidelijke afspraken gemaakt rond de onderwijs- en de onderzoeksopdracht.

Om het personeelsbeleid te stroomlijnen, werkten de opleidingen in juni 2010 een plan 'benoembare ambten' uit, waaraan een jaarlijkse benoemingsronde is gekoppeld. Op hogeschoolniveau startte men met een initiatief rond de berekening van de taakbelasting van het onderwijzend personeel. De commissie waarschuwt dat het erg detaillistisch berekenen, tot een minimalistische inzet kan leiden, wat uiteraard moet worden vermeden. Ook inzake professionaliseringsbeleid werd een nota uitgewerkt in 2011. Personeelsleden volgen didactische bijscholing bij het Expertisecentrum Hoger Onderwijs (ECHO) van de Universiteit Antwerpen. De commissie is echter van oordeel dat, om maximaal voordeel te halen uit de mogelijkheden van de nieuwste technologieën, meer bijscholing op didactisch vlak wenselijk is. De dienst ECHO organiseert ook cursussen voor pas beginnende docenten. Voor nieuwe collega's wordt een welkomstbabbel georganiseerd.

De commissie zag enthousiast en gepassioneerd personeel. Ze stelde vast dat de contacten tussen docenten en studenten vlot verlopen, wat voor een gemoedelijke sfeer zorgt binnen de instelling, die de studenten waarderen. De commissie apprecieert bovendien het aantal *native* docenten binnen de opleiding Tolken. Zo is een derde van het personeel *native speaker* (ofwel 10,2 VTE), wat de commissie als een troef van de opleiding beschouwt. Dergelijke sterke punten moeten zeker in de acties voor bekendheid worden uitgespeeld.

De commissie vindt het positief dat er taakstellings- en functioneringsgesprekken worden gehouden, en vooral ook dat deze gesprekken een invloed hebben op de taakstelling. Elk jaar wordt een taakstellingsfiche opgesteld, die wordt besproken met het departementshoofd. Daarnaast wordt ook jaarlijks de output ingevuld, vastgelegd en opgevolgd. De opleidingen kennen ook bevorderingen toe aan medewerkers die verdienstelijke prestaties leveren, wat de commissie waardeert. De maatregelen die in 2010 en 2011 werden genomen, laten zien dat er behoefte was aan een betere opdrachtindeling, vooral binnen de bacheloropleiding en de master in het Vertalen.

Ieder lid van het onderwijzend personeel heeft de kans onderzoek te doen en krijgt daartoe de nodige onderzoekstijd. Dit wordt opgevolgd door de commissie onderzoek in samenspraak met het departementshoofd. Wie een functietaak heeft met onderzoekstijd moet de corresponderende output leveren. Indien dit niet gebeurt, krijgt hij/zij minder onderzoekstijd en meer onderwijsopdrachten. Dat kan voor sommigen een gemakkelijksoplossing zijn. Daarnaast moet ook de onderwijslast evenwichtig worden verdeeld, rekening houdend met het onderzoeksengagement en de dienstverlening.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om verder te waken over de onderzoekstijd en de onderzoeksoutput.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten);
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: voldoende

MA T: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens de gesprekken met genoeg mensen kunnen vaststellen dat heel wat personeelsleden een band hebben met de professionele wereld, en nog steeds actief zijn binnen het domein van het vertalen of het tolken.

Teneinde het wetenschappelijke profiel van het personeel beter af te stemmen op de eindkwalificaties van de opleidingen werden er in 2010-2011 twee nieuwe doctoraatsmandaten uitgeschreven wat het totaal aantal doctorandi in 2011 op 9 bracht, zijn drie assistenten met een doctoraat gestart en werden er vier onbezoldigde vorsers aangetrokken. Daarnaast hebben de opleidingen ook twee onderzoeks-*sabbaticals* voor hoogleraren voorzien. De commissie heeft echter vastgesteld dat het academiseringsproces wat laat op gang is gekomen. Het uitgewerkte academiseringsbeleid met de daaraan verbonden actieplannen moet worden uitgevoerd. Zo moet in de toekomst nog meer onderwijzend personeel bij het onderzoek betrokken worden in de bacheloropleiding en de master Vertalen. De commissie stelde daarnaast een belangrijke progressie van de onderzoekscijfers sinds 2008. Binnen de master in het Tolken heeft de helft van het onderwijzend personeel een aantoonbare opleidingsgerelateerde onderzoeksoutput, wat de commissie waardeert, vermits tolkwetenschap relatief nieuw is. De commissie stelde vast dat de publicatieoutput binnen de master in het Vertalen iets lager ligt. De commissie vraagt om de onderzoeksreflex te blijven stimuleren.

De commissie onderschrijft in dat opzicht de intenties van de opleidingen om een aantoonbare nexus onderwijsonderzoek tot stand te brengen in alle opleidingsonderdelen, en om geleidelijk aan een endogeen OP-kader uit te bouwen dat voor een belangrijk deel bestaat uit doctorates in de vertaal- of tolkwetenschap, of lesgevers met een duidelijke band met het beroepenveld.

De commissie raadt de opleidingen aan om de evaluatie van de onderzoekscomponent van het onderwijzend personeel te aligneren op internationale, kwantitatieve standaarden, zoals die ondertussen ook in Vlaanderen voor de humane wetenschappen tot stand zijn gekomen.

De commissie vindt dat slechts weinig docenten naar het buitenland gaan, en vraagt derhalve de opleidingen om werk te maken van internationale mobiliteit, ook van onderzoekers.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om meer onderwijzend personeel meer bij het onderzoek te betrekken in de bacheloropleiding en binnen de master in het Vertalen.

De commissie vraagt om de onderzoeksoutput met internationale en dus kwantitatieve standaarden te meten.

De commissie raadt de opleidingen aan om de internationale mobiliteit van het personeel te verhogen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de bacheloropleiding 22,44 VTE onderwijzend personeel telt. Volgens het plan "Benoembare ambten" bestaat de noodzakelijke omkadering uit 22,8 VTE. De master in het Tolken telt 6 VTE onderwijzend personeel en de master in het Vertalen telt 5,35 VTE: het plan "Benoembare ambten" voorziet voor de masteropleidingen globaal zes à acht voltijdse equivalenten. De commissie onderschrijft de intentie van de opleidingen, zoals die beschreven staat in het plan "Benoembare ambten", om ruimte te voorzien binnen de bachelor in de Toegepaste taalkunde voor 22,8 voltijdse equivalenten. De commissie is echter van oordeel dat er voor de master in het Vertalen meer voltijdse equivalenten noodzakelijk zijn, in vergelijking met het aantal voltijdse equivalenten voor de master in het Tolken. Binnen de master in het Tolken zijn er erg kleine aanstellingsvolumes (gemiddeld 10 procent). Dit kan een handicap zijn voor de integratie van dit personeel in het departement, maar de commissie begrijpt dat dit wellicht niet anders kan omwille van de professionele gerichtheid van deze medewerkers. De commissie kreeg geen duidelijk zicht op de student-docentratio van elke opleiding. Globaal telt het departement 34 voltijdse equivalenten voor een 500-tal studenten, wat een ratio oplevert van 1 VTE voor 14,5 student.

Het ATP telt 12 personeelsleden, van wie de meerderheid tussen 50 en 59 jaar oud zijn. Daarnaast zijn 3 personen tussen 30 en 39, 2 tussen 60 en 65 en slechts 1 tussen 20 en 29.

Het onderwijzend personeel van de bachelor in de Toegepaste taalkunde telt 22 mannen en 37 vrouwen. De overgrote meerderheid situeert zich in de leeftijdscategorie tussen 40 en 59 jaar. Slechts 1 personeelslid is jonger dan 30. Twintig personeelsleden zijn tussen 30 en 39.

De master in het Vertalen en de master in het Tolken tellen 17 mannelijke en 36 vrouwelijke leden binnen de categorie van het onderwijzend personeel. Vierentwintig personen zijn tussen 50 en 59 jaar oud, 17 tussen 30 en 39, en 11 tussen 40 en 49. Slechts 1 persoon is tussen 20 en 29.

De commissie vernam in haar contacten met het onderwijzend personeel dat de taakbelasting als te zwaar wordt ervaren. De commissie vraagt daarom vooreerst om de te hoge werkbelasting van sommigen te bekijken en om, zo nodig, de werklust gelijkmatiger te verdelen. Verder kan bekeken worden welke taken kunnen worden gerationaliseerd en welke kunnen worden uitgevoerd door minder gekwalificeerd tijdelijk personeel, zoals jobstudenten. In dat opzicht vindt de commissie het opportuun om bijvoorbeeld ook via externe financiering meer middelen te verwerven. Daarnaast zou het wenselijk zijn om bepaalde routinematige taken te informatiseren. De commissie pleit er ook voor om opnieuw Erasmusstudenten in te schakelen in de lessen taalverwerving, door onder meer formules zoals tandemleren in te voeren. Op die manier krijgen de studenten meer contacturen zonder dat er sprake is van een grotere personeelsbelasting.

Tijdens het academiejaar 2010-2011 voerde 48,3 procent (of 28/58) van het onderwijzend personeel wetenschappelijke projecten uit. De niet-onderzoekers hebben vaak een kleine lesopdracht. 75 procent (of 15/20) van het voltijds aangestelde onderwijzend personeel doet aan onderzoek. Op een totaal van 36,8 VTE

onderwijzend personeel bestaat 12,35 VTE uit onderzoeksoopdrachten. Het departement telt 4,3 VTE doctoraatsprojecten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen dringend om de werklast van het personeel te herbekijken, onevenwicht weg te werken, en alle mogelijke middelen en kanalen te onderzoeken om de globale werklast te verminderen zonder de onderwijskwaliteit te schaden en, indien mogelijk, de onderzoekstijd toch te vergroten.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed
facet 3.2, eisen academische gerichtheid:	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	onvoldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De visitatiecommissie maakt een positieve afweging, en stelt dat de opleidingen voldoende potentieel hebben om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De commissie betreurt dat ze geen duidelijk inzicht kreeg in de verschillende student-stafratio's en kan derhalve hierover geen uitspraak doen. Bovendien is het noodzakelijk dat de opleiding meer personeelsleden aanwerft, zoals onder andere bleek uit het personeelsplan en uit verschillende gesprekken. De opleidingen en de hogeschool zijn zich hiervan bewust. De commissie heeft tijdens de gesprekken wel kunnen vaststellen dat het personeelsbeleid, onder meer door het plan 'benoembare ambten', grondig werd geanalyseerd en wil derhalve de opleidingen vertrouwen schenken.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie zag een indrukwekkend maar gedateerd gebouw, dat op bepaalde punten moet worden gerenoveerd. Tijdens de gesprekken met de studenten en de alumni werden herhaaldelijk problemen gesignaleerd met betrekking tot de infrastructuur. Zo meldden studenten dat stukken bepleistering van het plafond op bepaalde plaatsen naar beneden vielen. Volgens de alumni zou het eveneens wenselijk zijn om een betere isolatie te voorzien in de vloer van de bibliotheek, zodat de studenten er rustig kunnen werken en niet gestoord worden door lawaai uit de onderliggende cafetaria. De commissie vraagt om deze problemen op te lossen en niet te wachten op een komende verhuis.

De bibliotheek is volgens de commissie degelijk uitgebouwd. Studenten hebben toegang tot tal van werken en elektronische databanken. Tijdens de gesprekken bleek dat op het moment van het visitatiebezoek een enquête werd gelanceerd over de bibliotheek. De commissie waardeert dit. Uit de gesprekken heeft de commissie immers kunnen vaststellen dat de studenten en alumni vragende partij zijn om de openingsuren uit te breiden.

Uit de gesprekken met de studenten van de master in het Tolken bleek dat de installaties voor het tolkoefenen moeten verbeterd worden, omdat deze niet degelijk geïsoleerd zijn.

Hoewel de studenten geen problemen meldden in verband met het aantal computers, vraagt de commissie om te waken over voldoende inplugpunten voor laptops en om een stabiel wifinetwerk te voorzien. De alumni uit de master in het Vertalen vragen de opleiding om een computerlokaal meer te voorzien, zodat ook technische vertalers optimaal gebruik kunnen maken van de computerinfrastructuur. De alumni uit de master in het Tolken vinden het positief dat de studenten een apart leslokaal ter beschikking hebben waar ze kunnen oefenen.

Tijdens de gesprekken bleek dat de masterstudenten Vertalen het softwareaanbod voor verbetering vatbaar vinden, omdat er tot op heden slechts een beperkt aantal licenties van bepaalde programma's voorhanden is. De studenten klagen verder ook over het disfunctioneren van de Artesiswebmail. Verder bleek uit de gesprekken met de studenten dat de toegang tot internet en de stabiliteit van het netwerk beter kunnen. De commissie onderschrijft de intentie van de opleidingen om vanaf juni draadloos internet aan te bieden.

De commissie zag dat er maar beperkte zelfstudieruimte voorzien is voor studenten. Tijdens de gesprekken met alumni kwam naar voor dat er meer lokalen voor groepswerken beschikbaar zouden moeten zijn. De commissie vraagt de opleidingen daarom om meer zelfstudieruimte en plaatsen voor groepswork te voorzien. Er zijn bovendien ook dringend lokalen voor het onderwijzend en onderzoekspersoneel nodig.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt aan op een betere isolatie van de installaties voor het tolken.

De commissie vraagt ook de mogelijkheden na te gaan om het talenpracticum te vernieuwen en om het aantal vaste computers te verhogen.

De commissie vraagt om de openingsuren van de bibliotheek ook in de toekomst af te stemmen op de noden van de studenten.

De commissie raadt de opleidingen verder aan om meer zelfstudieruimte en plaatsen voor groepswork voor studenten te creëren.

De commissie adviseert de opleidingen om lokalen voor het onderwijzend en onderzoekspersoneel te voorzien.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens de gesprekken vastgesteld dat de opleidingen initiatieven rond studentenwerving nemen en vindt dit positief. De bachelor in de Toegepaste taalkunde kreeg immers te maken met een dalend aantal generatiestudenten. Daar waar in het academiejaar 2006-2007 115 generatiestudenten waren ingeschreven, daalde het aantal geleidelijk aan naar 78 in 2010-2011. Om hieraan tegemoet te komen, werd een nota 'studentenwerving' opgesteld en geïmplementeerd vanaf 2011. Zo heeft de opleiding onder andere de website gedynamiseerd en een tab specifiek voor de toekomstige student aanmaken.

Om de naamsbekendheid van de hogeschool te vergroten, bezoeken de opleidingen middelbare scholen. Om scholieren uit het secundair onderwijs aan te trekken, organiseert de hogeschool eveneens de vertaalwedstrijd 'Pimp my lyrics', waarbij liedteksten worden vertaald. De Artesis Hogeschool neemt ook deel aan SID-inbeurzen. De opleidingen houden een jaarlijkse Opencampusdag in maart. Uit de gesprekken met de studenten is overigens gebleken dat de opleidingen degelijke informatie verstrekken tijdens twee infonamiddagen. Er worden introductielessen georganiseerd voor alle vreemde talen bij de aanvang van het academiejaar.

In samenwerking met de Universiteit Antwerpen neemt het departement ook deel aan het KLIMOP-project, dat de instroom en doorstroom van allochtone studenten stimuleert.

De commissie waardeert de inspanningen die worden genomen om de instromende studenten te informeren en vraagt de opleidingen om dit initiatief in de toekomst verder uit te bouwen, door bijvoorbeeld een introductieweek te organiseren, of andere initiatieven te nemen waardoor studenten een duidelijk beeld krijgen van wat ervan hen wordt verwacht. Tijdens 'meeleefdagen' kunnen scholieren bovendien mee lessen volgen. De commissie waardeert in dit verband de propedeuse (introductiedagen) die onlangs werd ingericht voor de opleiding master in het Tolken. De commissie onderschrijft de intentie van de masteropleiding Tolken om een oriënterende toelatingsproef te organiseren en om daaraan (vrijblijvend) studieadvies te koppelen.

Voor 2009 werd de studentenbegeleiding per vakgroep geregeld. Sinds 2009 voorziet het departement Vertalers en tolken meerdere niveaus van studentenbegeleiding. De mentor en het monitoraat zorgen voor eerstelijnsbegeleiding. Elke generatiestudent krijgt een mentor toegewezen bij wie hij terecht kan met vragen en problemen. Deze mentor is lid van het onderwijzend personeel. Er is een aantal vaste contactmomenten voorzien, namelijk bij het begin van het academiejaar, na de partiële examens en na de eerste examenperiode.

De coördinatie van het mentoraat gebeurt door de zorgcoördinator. Tijdens de gesprekken bleek dat het mentoraat vanaf volgend academiejaar zal worden aangevuld met een peter- en meterschap. Studenten kunnen bij de aanvang van het academiejaar kiezen of ze een mentor of een peter of meter willen.

Tot vorig academiejaar werden studenten uit de hogere jaren ingeschakeld in de oefensessies voor B- en C-talen van de studenten uit het eerste en het tweede bachelorjaar. Omwille van problemen rond de contracten werden deze monitoraatsessies stopgezet.

De zorgcoördinator (studiebegeleiding) en ombudspersonen waarborgen een tweedelijnsbegeleiding, en bemiddelen bij problemen tussen een student en een docent. Deze ombudspersonen zijn lid van het onderwijzend personeel. Bij de aanvang van het academiejaar wijst de departementsraad deze ombudspersonen aan. De zorgcoördinator staat eveneens mee in voor tweedelijnsbegeleiding, in die zin dat hij verantwoordelijk is voor de studiebegeleiding. Daarnaast geeft hij ook advies aan studenten met problemen. Uit de gesprekken bleek dat de studenten steeds terecht kunnen bij de docenten voor vakinhoudelijke problemen.

De derdelijnsbegeleiding gebeurt door de departementale zorgcoördinator (studiebegeleiding), Sovoha en de coördinatoren Internationalisering. Wanneer studenten zich uitschrijven, worden de zorgcoördinatoren op de hoogte gebracht. Deze peilen dan naar de redenen waarom studenten willen stoppen. Na dit gesprek volgt eveneens een gesprek met de centrale coördinator. Studenten hebben dus twee gesprekken als ze van plan zijn zich uit te schrijven. Studenten die kampen met sociale, psychologische, emotionele of financiële problemen kunnen bij de dienst Sociale voorzieningen Artesis Hogeschool (Sovoha) terecht. Op hogeschoolniveau worden ook onder meer faalangst- en assertiviteitstrainingen gegeven. Hoogbegaafde studenten kunnen een speciaal statuut aanvragen. Zo kunnen ze, in de mate van het mogelijke, extra uren volgen. Via een creditcontract kunnen deze studenten ook een extra traject volgen.

Uit de studentenbevragingen blijkt dat de communicatie naar de studenten beter kan. Tijdens de gesprekken meldden de opleidingen dat hier aandacht aan werd besteed. Zo ziet men erop toe dat alle informatie gelijktijdig via alle kanalen (zoals Blackboard en de valven) wordt aangepast. De commissie vraagt de opleidingen om hiervoor blijvend aandacht te hebben. De commissie vindt het wel positief dat het departement een nieuwsbrief stuurt naar de studenten om zo de communicatie tussen docenten en studenten te bevorderen.

De coördinatoren Internationalisering zorgen voor de begeleiding van buitenlandse studenten en ondersteunen uitwisselingsprojecten. De commissie vraagt de opleidingen om een buddysysteem voor de inkomende Erasmusstudenten structureel uit te bouwen, zodat enerzijds die nieuwe studenten beter geïntegreerd worden in het departement en anderzijds de eigen studenten hun talenkennis met een *native speaker* kunnen oefenen. De opleidingen gaven aan dat ze van plan zijn om vanaf het academiejaar 2011-2012 effectief Erasmusstudenten de monitoraatsessies te laten verzorgen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen een buddysysteem voor inkomende Erasmusstudenten uit te bouwen.

De commissie dringt er bij de opleidingen op aan om blijvend aandacht te hebben voor een degelijke communicatie naar de studenten.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	onvoldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De visitatiecommissie maakt een positieve afweging, en stelt dat de opleidingen voldoende potentieel hebben om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De commissie stelde vast dat de opleidingen, gezien de beperkte middelen, al het mogelijke doet om tegemoet te komen aan de noden inzake materiële voorzieningen. De commissie heeft er alle vertrouwen in dat deze materiële problemen binnen afzienbare tijd opgelost zullen worden, aangezien er een relocatie in het vooruitzicht is.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om het kwaliteitszorgsysteem van het departement Vertalers en tolken uit te bouwen, vertrok men van de beleidsnota 'kwaliteitszorg' van de Artesis Hogeschool Antwerpen 2006-2013. Het departement wordt ondersteund in dit proces door de centrale administratie. De departementale interne kwaliteitszorgcommissie waakt over de implementatie van de PDCA-cyclus.

De commissie stelde vast dat verschillende organen toezien op de kwaliteitszorg binnen de opleidingen. Er is de IKZ-commissie die aangestuurd wordt door de departementale kwaliteitszorgcoördinator (lid OP 50 procent vrijgesteld van onderwijsopdracht). Deze commissie moet de hele organisatie intensief betrekken bij het kwaliteitszorgsysteem. Ze doet dit onder meer door de organisatie van IKZ-studiedagen, en door tweemaandelijks nieuwsbrieven rond te sturen met informatie en de stand van zaken van verbeteringstrajecten. Daarnaast spoort ze ook collega's aan om ergernissen te posten op het IKZ-meldpunt. De departementsraad is het controle- en adviesorgaan dat alle beleidsplannen en verbeteringstrajecten goedkeurt.

Ook bij de uitvoering en opvolging van het IKZ-beleid zijn er verschillende actoren. Zo volgt de onderwijscommissie het curriculum op, en dit in nauwe samenwerking met de vakgroepen per taal.

Voor het onderzoeksbeleid werkt een commissie Onderzoek samen met de departementale onderzoekskoördinator. Daarnaast is er nog de facultaire academiseringscommissie, die nadenkt over de departementale eigenheid van het studiegebied toegepaste taalkunde t.o.v. taal- en letterkunde.

Een ICT-commissie is verantwoordelijk voor het uitwerken van een informatiseringsplan en voor de implementatie ervan.

Om de kwaliteitszorg te bewaken, ontwikkelt het departement onder meer beleidsplannen rond kwaliteitszorg, onderwijs, onderzoek, infrastructuur en personeelsbeleid. Voor de organisatie van bepaalde events worden draaiboeken voorzien. Daarnaast zijn er tevredenheidsmetingen om systematisch de kwaliteit van de opleidingen te onderzoeken.

De commissie waardeert de overleg- en bevragingcultuur die recent werd uitgebouwd in de opleidingen. Ze stelde immers vast dat er verschillende tevredenheidsmetingen (enquêtes) werden georganiseerd voor studenten, alumni, werkveld en docenten.

Zo zijn er jaarlijkse instroombevragingen bij de generatiestudenten uit het eerste bachelorjaar. Hierbij wordt gepeild naar de vooropleiding, het onthaal en het verwachtingspatroon. Het departement organiseert opleidingsonderdeelbevragingen voor elk afgerond opleidingsonderdeel. Tegen het einde van het derde bachelorjaar is er een programmabevraging. Daarnaast zijn er de jaarlijkse 'gooi het in de groep'-gesprekken, die enkele weken na de afname van de programmabevraging worden georganiseerd, en waarbij de opleidingen op een informele manier de studenten toelichting vragen bij de signalen die uit de bevragingen naar voor komen. De commissie waardeert deze informele gesprekken, die als feedbackmoment met de voorzitter van de IKZ-commissie fungeren. De commissie vindt ook de 'evaluatie van de evaluatie' positief. Deze peilt naar de tevredenheid over de beoordeling en toetsing. Daarnaast kunnen zowel studenten als docenten voortdurend klachten en suggesties posten op het IKZ-meldpunt op Blackboard.

De commissie vindt het positief dat de opleidingen nadenken over de periodiciteit om zo bevragsingsmoeheid te vermijden. Zo besliste men om voortaan slechts om de drie jaar OLOD-bevragingen te organiseren. Wanneer een bepaald opleidingsonderdeel door een nieuwe docent wordt gegeven, zal wel nog jaarlijks worden bevragd.

De ervaringen en meningen van alumni worden op verschillende manieren geïnventariseerd. Alumni uit het derde bachelorjaar en uitstromende masterstudenten worden jaarlijks bevragd over het programma. Dan wordt onder andere gepeild naar de relevantie en samenhang van de opleidingsonderdelen, het programma, studiebegeleiding, studie-/werklast, de component wetenschappelijk onderzoek en algemene tevredenheid. Daarnaast werden ook competentiemetingen gehouden, waarbij de alumni hun perceptie inzake de eindcompetenties en doelstellingen van de opleidingen kunnen weergeven. Bij deze bevraging was de respons heel laag. De commissie onderschrijft de intentie van de opleidingen om deze bevraging om de vier jaar te organiseren. Ze dringt echter aan middelen te zoeken om de responsgraad te verbeteren.

Er werd eveneens een alumniwerking opgestart. De opleidingen nodigen oud-studenten uit op activiteiten die het departement organiseert. Jaarlijks wordt het adressenbestand bijgewerkt. De verantwoordelijke voor de alumniwerking zorgt ervoor dat jaarlijks wie drie jaar eerder afstudeerde, wordt bevragd. Er wordt dan gepeild naar het tewerkstellingsprofiel en de tevredenheid van de alumni. Er werd ook een resonantiegroep Alumni opgericht, om zo na te gaan of de opleidingen hun doelstellingen waarmaken en om de programma's beter af te stemmen op de arbeidsmarkt.

Daarnaast werd er een competentiemeting (met een sterkte-zwakteanalyse) gehouden bij de docenten uit de masteropleidingen en bij werkgevers van pas afgestudeerde studenten, om zo na te gaan of de studenten de eindcompetenties van de bacheloropleiding hebben verworven. De commissie waardeert de bevragingen van het werkveld over het curriculum, maar is van oordeel dat deze niet mogen beperkt blijven tot eenmalige acties. De opleidingen voorzien ook jaarlijks of tweemaal per jaar rondetafelgesprekken met het werkveld, samen met het departementshoofd en de IKZ-commissie, om na te gaan of de opleidingen hun doelstellingen halen en om het programma beter af te stemmen op de noden van de arbeidsmarkt.

De resultaten van de programmabevragingen en de bevragingen van het werkveld worden eveneens behandeld bij de curriculumevaluatie. Daarnaast buigt de onderwijscommissie zich over de competentiemetingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de bevragingen van het werkveld over het curriculum te systematiseren, en middelen te zoeken om de representativiteit te verbeteren.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De resultaten uit de verschillende enquêtes en de competentiemeting vormen de basis voor SMART-verbeteringstrajecten en actieplannen. Voor structurele problemen worden actieplannen opgesteld, die verschillende verbeteringspunten bundelen. De centrale IKZ-commissie evalueert en analyseert constant de

tevredenheidsmetingen. Elk aspect dat minder dan 2,8 scoort op een vierpuntsprofiellijn komt in aanmerking voor een verbeteringstraject.

De voorzitter van de IKZ-commissie analyseert de resultaten van de programmabevestigingen en bespreekt deze met het departementshoofd. Daarna worden deze resultaten voorgelegd aan de leden van de IKZ-commissie en de studenten, om zo verbeteringstrajecten en prioriteiten vast te leggen. Deze laatste worden dan besproken in de departementsraad. Indien nodig kan nog overleg volgen met de studenten. Deze laatste worden altijd uitgenodigd voor een feedbackmoment en voor de 'gooi het in de groep'-gesprekken.

De resultaten van de bevestigingen over de opleidingsonderdelen worden via de IKZ-voorzitter doorgestuurd naar de betrokken docenten. De voorzitter deelt de gemiddelde score mee aan de studenten en de collega's, en nodigt de belanghebbenden uit voor een gesprek. Resultaten van opleidingsonderdeelbevestigingen worden ook besproken tijdens het taakstellingsgesprek. Daarnaast maakt de voorzitter aan het einde van elk academiejaar een overzicht van de scores per opleidingsonderdeel. Samen met de betrokken collega's worden verbeteringstrajecten besproken.

De commissie raadt de opleidingen aan om een kwaliteitsdraaiboek op te stellen met daarin een jaarkalender met de diverse bevestigingen en metingen, hun doelgroep, de verantwoordelijke uitvoerder, de evaluatoren of het evaluatieorgaan en de opvolgingsprocedure.

Naar aanleiding van de rondetafelgesprekken met de resonantiegroepen wordt een verslag opgesteld, op basis waarvan verbeteringstrajecten worden voorgesteld tijdens de vergaderingen van de IKZ-commissie. Deze meldt de verbeteringstrajecten aan de bevoegde commissie en stelt deze ook voor aan de departementsraad. De uitvoering gebeurt door de bevoegde commissie of persoon.

Maandelijks controleert de IKZ-voorzitter eveneens het departementale IKZ-meldpunt op Blackboard, en bespreekt hij de reacties tijdens de vergaderingen van de IKZ-commissie.

De betrokken commissie staat in voor de opvolging van verbeteringstrajecten. Per verbeteringstraject worden de probleemstelling en de doelstelling geschetst. Daarnaast worden de verantwoordelijken en uitvoerders aangeduid. Verbeteringsacties worden eveneens geconcretiseerd aan de hand van de verschillende stappen die nodig zijn om de doelstelling te bereiken, net zoals het resultaat van elke stap, de timing en de opvolging of bijsturing. De commissie zag dat er effectief verbeteringsmaatregelen worden uitgewerkt naar aanleiding van bevestigingen. Er werd bijvoorbeeld gewerkt aan de informatievoorziening voor studenten, vermits uit de studentenbevestigingen naar voor gekomen was dat de communicatie inzake het onderwijsgebeuren beter kan. Om hieraan te remediëren, werd onder meer tijdig een overzichtelijke affichering in de valvenkast aangebracht en werd een systeem ontwikkeld om afwezigheden van docenten te melden. Bovendien werd ook op Blackboard een overzichtelijke aankondiging gecreëerd van alle relevante studenteninformatie. Aan dit verbeteringstraject werkten onder andere de departementssecretaris, het studentensecretariaat, de baliemedewerker, de verantwoordelijke voor de infrastructuur en de veiligheid, en de IT-medewerker mee. Daarnaast worden ook voortdurend kleine verbeteringen aangebracht. Zo werd een infonamiddag georganiseerd voor studenten die afstuderen, en werd een meer uniforme grammaticale terminologie uitgewerkt over de verschillende talen heen.

De commissie stelde vast dat de opleiding rekening heeft gehouden met aanbevelingen uit de vorige visitatie en vindt dit positief. Zo heeft de commissie kunnen opmerken dat de kwaliteitszorg momenteel op een meer gestructureerde manier in de opleidingen werd geïmplementeerd. Er werd immers na het vorige visitatierapport een kwaliteitszorgprogramma ontwikkeld met een kwaliteitszorgteam, een kwaliteitszorgcoördinator en een eigen departementaal systeem. Deze ontwikkelden beleidsplannen. Daarnaast werd eveneens gewerkt aan de informatiedoorstroming naar studenten en docenten. Ook de tevredenheidsmetingen werden frequenter gehouden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen aan om een kwaliteitsdraaiboek op te stellen met daarin een jaarkalender met de diverse bevestigingen en metingen, hun doelgroep, de verantwoordelijke uitvoerder, de evaluatoren of het evaluatieorgaan en de opvolgingsprocedure.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De stafleden worden bij kwaliteitszorg betrokken dankzij de verschillende departementale commissies waarin zij zitting hebben. Er is ook een departementaal onderhandelingscomité voor sociaal overleg met vakorganisaties. Daarnaast zijn het onderwijzend personeel, en het administratief en technisch personeel in de departementsraad vertegenwoordigd.

De studenten zijn eveneens permanent vertegenwoordigd in de departementale IKZ-commissie, de onderwijsraad en de departementsraad. Daarnaast werken de departementale studentenraad en de studentenvereniging Translatio samen met de IKZ-commissie. Tijdens de gesprekken werd overigens duidelijk dat de studenten het zelfevaluatierapport kenden.

De commissie heeft kunnen vaststellen dat ook het werkveld bij de totstandkoming van het curriculum werd betrokken. De resonantieraad werd in 2008 uitgebouwd ter voorbereiding van het nieuwe curriculum. Uit de gesprekken bleek echter dat er slechts een tweetal vergaderingen heeft plaatsgevonden. De commissie vraagt de opleidingen derhalve om de resonantieraad structureler uit te bouwen. Ze waardeert het dat de betrokkenen een verslag van de vergaderingen hebben gekregen.

De alumni meldden dat er een alumniwerking is. Via dit kanaal krijgen ze bijvoorbeeld ook vacatures en uitnodigingen. De commissie stelde echter vast dat deze werking erg beperkt is, vaak niet gekend en dus nog verder dient te worden uitgebouwd.

Tijdens de gesprekken bleek voorts dat de opleidingen er niet altijd in slagen om systematisch terug te koppelen naar de verschillende doelgroepen. De commissie vraagt hen om de resultaten op een meer systematische manier aan alle deelnemers (studenten, werkgevers, alumni) mee te delen. De commissie waardeert het dat de IKZ-commissie al besliste om na elke programmabevestiging alle studenten via een advalvasbericht uit te nodigen voor een feedbackmoment.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de resonantieraden en de alumnibevragingen structureler uit te bouwen.

De commissie suggereert de opleidingen om de resultaten op een meer systematische manier terug te koppelen.

De commissie raadt de opleidingen aan om de alumniwerking verder uit te bouwen.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: voldoende

MA T: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie zag tevreden en fiere alumni, en stelde tijdens de gesprekken vast dat de afgestudeerden onmiddellijk inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. De afgestudeerden uit de master in het Vertalen vinden de kleinschaligheid van de hogeschool een troef, omdat de opleidingen sneller kunnen inspelen op de capaciteiten van de studenten. Ze beschouwen de master in het Vertalen als een brede academische en praktijkgerichte opleiding. Ze vinden bovendien dat ze de taal echt leren spreken. De commissie stelde vast dat de gediplomeerde vertalers en tolken vlot werk vinden. Een derde van de alumni die tijdens het gesprek aanwezig waren, werkte als vertaler. De aanwezige alumni hebben tijdens hun opleiding geen stage gevolgd. Er werd voor hen wel een jobdag georganiseerd, waarbij onder andere medewerkers van de VDAB kwamen praten over onder andere werken in het buitenland en waarbij allerhande sollicitatietips werden meegegeven. De commissie stelde vast dat de alumni van mening zijn dat de opleiding een stage in een bedrijf zou moeten voorzien, en dat de studenten een periode in het buitenland zouden moeten verblijven. De commissie noteerde tijdens de gesprekken de intentie van de opleidingen om een stage verplicht te integreren in het programma, en vraagt de opleidingen om dit zeker te voorzien.

De commissie stelde vast dat door de academisering de praktische kant van de opleiding Tolken wat gereduceerd was, maar is van oordeel dat het gerealiseerde niveau goed is dankzij de mix aan wetenschap en praktijk. Dit kwam ook naar voor tijdens de gesprekken met de afgestudeerde tolken, die enerzijds vinden dat ze voldoende contact met de realiteit hadden tijdens hun opleiding, maar anderzijds toch meer aandacht vragen voor de praktische kant van het tolken en voor meer oefeningen. Ze vinden dat de opleiding een grote stresstraining is, dat ze zich goed hebben leren uitdrukken en dat hun persoonlijkheid werd gevormd tijdens deze opleiding. Het belang van een brede academische vorming en van actualiteitskennis kwam volgens de alumni ook duidelijk naar voor tijdens hun opleiding. De afgestudeerde tolken vragen om zeker de aandacht voor Nederlandse taalvaardigheid te behouden, vermits deze heel belangrijk is binnen een arbeidscontext. De afgestudeerde tolken vonden het positief dat ze met succes aan het COC-examen konden deelnemen.

De laatstejaarsstudenten uit de master in het Vertalen vinden het positief dat ze les krijgen van docenten die zelf in de vertaalwereld staan, en die hen op die manier een degelijke introductie in het vertalen kunnen geven. De laatstejaarsstudenten uit de master in het Tolken gaven aan dat ze voorstander zijn van meer communicatieoefeningen in de vreemde talen in de bacheloropleiding. De commissie onderschrijft deze vraag.

Tijdens de gesprekken met het werkveld vertalen bleek dat de studenten een degelijke kennis van het Nederlands hebben. Het werkveld vindt bovendien dat de studenten een ruime opleiding krijgen die verder gaat dan het vertalen op zich, en dat ze een grote interesse voor communicatieaspecten hebben. Het werkveld gaf ook aan dat de studenten worden gestimuleerd om een zekere openheid aan de dag te leggen. Ze merken immers dat deze studenten openstaan voor NT2-onderricht in het Centrum voor Volwassenenonderwijs en het geven van Nederlands aan gedetineerden. Het werkveld vraagt de master Vertalen om de studenten ook klaar te stomen

voor commercieel vertalen en om hen realistisch in te lichten over de concrete vertaalpraktijk, met onder andere informatie over de gangbare tarieven.

Het werkveld tolken raadt de master in het Tolken aan om meer tolkuren te voorzien. De commissie onderschrijft deze vraag. Het werkveld is tevreden over de vakterminologische kennis van de studenten, en waardeert het dat de opleiding mensen uit het specifieke vakgebied uitnodigt en dat ze bezoeken in het werkveld organiseert. Het werkveld raadt de masteropleiding aan om nog meer gastdocenten uit te nodigen, zodat studenten vertrouwd worden met andere stemmen, andere onderwerpen en andere accenten. Volgens hen is het eveneens belangrijk dat studenten kunnen meedraaien in een tolkdienst. De commissie gaat akkoord met deze stelling en vindt dat ook het insceneren van rollenspel zou meer aandacht moeten krijgen. Het werkveld vindt daarnaast dat de masteropleiding nog meer zou kunnen werken aan de taalvastheid en de algemene kennis van de studenten. Het werkveld wenste eveneens te onderstrepen dat op de vrije markt het retourtolken nog steeds van belang is en vraagt de opleiding hiermee rekening te houden in haar programma.

De commissie stelde vast dat de onderzoekscompetenties in alle opleidingen aanwezig zijn en dat de studenten vertrouwd zijn met verschillende wetenschappelijke theorieën. Uit de programmabevestigingen van 2009-2010 kwam overigens ook naar voor dat de bachelorstudenten vinden dat de onderzoekscomponent steeds beter is uitgewerkt. De commissie vindt evenwel dat binnen de master in het Vertalen de onderzoekscomponent nog beter kan worden uitgewerkt.

De commissie heeft verschillende masterproeven gelezen en vindt ze over het algemeen degelijk uitgewerkt. Ze vindt het positief dat sommige masterproeven een scriptieprijs hebben gekregen. De commissie stelde wel vast dat sommige masterproeven erg uitgebreid zijn, en vraagt de masteropleidingen erop toe te zien dat het aantal pagina's beperkt wordt gehouden (zie ook 2.8). De commissie vraagt de opleidingen ook de studenten aan te sporen om de recentste publicaties op te nemen in de bibliografie, en om hen erop te wijzen dat kritisch moet worden omgegaan met bronnen. De commissie vraagt uitdrukkelijk aandacht voor de kwaliteit van het taalgebruik in de volledige masterproef, net zoals in de samenvattingen die in een vreemde taal worden geschreven.

Specifiek voor de opleiding Vertalen heeft de commissie enkele degelijke masterproeven gezien, maar zij vindt wel een betere onderwerpkeuze wenselijk. De commissie stelde immers vast dat sommige masterproeven helemaal of grotendeels te descriptief zijn en vraagt meer analyse te integreren, zodat onderzoekscompetenties voldoende aan bod kunnen komen. De commissie zag degelijke masterproeven in de master in het Tolken. De commissie stelde vast dat de masterproef binnen de masteropleiding Tolken heel duidelijk een theoretische aanvulling vormt op de beroepsspecifieke tolkcompetenties.

Studenten kunnen een Erasmusverblijf aanvragen bij een partnerinstelling in het buitenland. Voor Russisch is er een uitwisselingsprogramma met de Linguïstische Universiteit van Irkoetsk. Er is eveneens een samenwerkingsakkoord via de provincie Antwerpen met de provincie Shaanxi (Chinese Volksrepubliek), waardoor studenten Chinees een semester aan de *Xibei University* van Xi'an kunnen verblijven. Vanaf de tweede trajectschijf is er ook Erasmus Belgica, waardoor studenten aan een universiteit of een hogeschool in een andere gemeenschap kunnen verblijven (minimaal drie maanden en maximaal één jaar). Studenten kunnen ook in Forlì (Italië) verblijven in het kader van *Audiovisual Translation*. De commissie stelde vast dat de opleidingen tevreden zijn met de huidige internationaliseringsgraad. Het departement heeft akkoorden met 38 partnerinstellingen, onder andere met de universiteiten van Leipzig, Valladolid, Trieste, Lissabon en Nijmegen. Daarnaast werkt het departement ook samen met enkele Brusselse instellingen en de *Université de Mons* in het kader van Erasmus Belgica.

Sinds de invoering van de bamastructuur kende het aantal mobiele studenten en docenten echter een terugval. Tijdens het academiejaar 2008-2009 telden de opleidingen 35 uitgaande en 24 inkomende studenten. Het departement situeert zich bij de koplopers qua studentenmobiliteit binnen de Artesis Hogeschool Antwerpen. De commissie vraagt de opleidingen om de internationalisering verder aan te moedigen. De docentenmobiliteit moet eveneens verder gestimuleerd worden, vermits er slechts twee uitgaande en vier inkomende docenten waren tijdens het academiejaar 2008-2009. De commissie betreurt het ontbreken van een strategie rond *internationalisation@home*. De commissie vindt het eveneens jammer dat initiatieven zoals de internationale week of de internationale dag werden geschrapt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vindt meer praktijkervaring wenselijk, onder meer door een verplichte stage van voldoende duur. De commissie vraagt de bacheloropleiding om meer communicatieoefeningen te voorzien in de bacheloropleiding.

De commissie vraagt de opleidingen om blijvend te waken over de kwaliteit van de masterproeven en meer bepaald over de diepgang, bronconsultatie en taalzorg, zowel in het basiswerk als in de synthese. Zij vraagt aandacht voor de onderwerpkeuze bij de master in het Vertalen.

De commissie vraagt de opleidingen om de internationalisering verder uit te bouwen, zowel bij studenten (in- en uitstroom) als docenten.

De commissie raadt de opleidingen aan ook een strategie uit te bouwen rond *internationalisation@home*.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Samen met de IKZ-commissie analyseren de zorgcoördinator en de mentoren jaarlijks de instroom. Op basis van de vastgestelde tendensen bepalen ze de streefdoelen inzake rendement. De bacheloropleiding legde voor de generatiestudenten een alarmgrens vast op 55 procent. Dit betekent dat de bacheloropleiding maatregelen zal treffen wanneer ze vaststelt dat minder dan 55 procent van de generatiestudenten niet de helft van de credits behaalt. Hetzelfde is waar voor studenten die met minder dan 60 credits de bacheloropleiding starten.

Voor studenten die starten met tussen 60 en 120 credits ligt de alarmgrens op 85 procent. Dit wil zeggen dat de opleidingen maatregelen zullen treffen wanneer minder dan 85 procent van deze studenten niet de helft van de credits behaalt. Hetzelfde percentage wordt in globo gehanteerd voor studenten die met 120 à 180 studiepunten starten. De bacheloropleiding verkiest echter een bijkomende differentiatie te maken voor studenten uit deze groep die minder dan 33 studiepunten opnemen. De grens wordt dan vastgelegd op 75 procent. De grens wordt verschoven naar 95 procent voor studenten uit deze groep die tussen 34 en 53 studiepunten opnemen, en voor studenten die meer dan 53 studiepunten opnemen.

De masters in het Vertalen en het Tolken maken een onderscheid tussen drie subgroepen in functie van het aantal studiepunten dat deze studenten opnemen, namelijk 33 of minder, tussen 34 en 53 of meer dan 53 studiepunten. De studenten die meer dan 53 studiepunten opnemen, vertegenwoordigen de grootste groep. De opleiding heeft voor hen de alarmgrens op 93 procent vastgelegd. Voor de tweede grootste groep, namelijk deze die minder dan 33 studiepunten opnemen, ligt de alarmgrens op 70 procent. Voor de derde groep werd geen alarmgrens vastgelegd, omdat te weinig gegevens beschikbaar zijn.

Daarnaast waken de opleidingen ook over de doorstroomtijd. Op basis van de beschikbare gegevens stelt de bacheloropleiding vast dat het aantal studenten dat de bacheloropleiding na drie jaar afrondt sinds het

academiejaar 2006-2007 gedaald is van 77 procent naar 58 en 59 procent in respectievelijk 2007-2008 en 2008-2009. Tegelijkertijd toont de analyse van de doorlooptermijn een stijgend aantal studenten dat de bacheloropleiding pas na vier jaar afrondt.

Binnen de master in het Vertalen neemt het aantal studenten die hun masteropleiding over twee jaar spreiden, toe. In het academiejaar 2009-2010 behaalde slechts 61 procent van de studenten het diploma in één jaar. De masterproef is hierbij een van de oorzaken. Slechts 75 procent van de studenten haalde minstens 75 procent van de opgenomen studiepunten.

Ook binnen de master in het Tolken stijgt het aantal studenten dat langer doet over de opleiding. Slechts 38,9 procent van de studenten in de master in het Tolken behaalde minstens 75 procent van de opgenomen studiepunten.

Uit dit alles concludeert de commissie dat er in de masteropleidingen een laag slaagcijfer is. De commissie stelde vast dat de opleidingen de intentie hebben om hun beleid rond onderwijsrendement verder uit te werken. De commissie onderschrijft de intentie om te streven naar een verhoging met minstens 5 procent van het studierendement voor elke opleiding. Dit betekent dat de opleidingen in 2013-2014 een studierendement ambiëren van 75 procent voor de bacheloropleiding, van 90 procent binnen de master in het Vertalen en van 75 procent voor de master in het Tolken.

De commissie vraagt de opleidingen na te gaan hoe het aantal drop-outs en afhakers kan worden verminderd. Het systematisch onderzoeken van de redenen hiervan en niet enkel voortgaan op indrukken en persoonlijke ervaringen, kan hierbij een hulp zijn. De commissie waardeert het wel dat de opleidingen verschillende initiatieven 'voor de poort' nemen om hieraan tegemoet te komen, zoals het correct informeren van abituriënten tijdens SID-inbeurzen, infodagen, introlessen en meeleeftdagen. Daarnaast verwijzen ze de toekomstige studenten ook naar de onlinestudiegids met de beoogde competenties en de Dialang-testen voor het Nederlands en de B-talen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt middelen te zoeken om het aantal drop-outs en afhakers te verminderen en om het aantal studenten met een normale studieloopbaan op te drijven.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatierapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleidingen aanwezig zijn.

In haar reactie op de eerste terugmelding geven de opleidingen aan volgende verbeteracties gepland of uitgevoerd te hebben:

- **Samenhang van het programma**
Gestructureerd overleg tussen disciplines. De vertaalraad werd afgeschaft maar vervangen door de onderwijscommissie en sinds 2011-2012 door de opleidingscommissie. In deze commissie heeft het overleg plaats over vertaaldidactiek en dergelijke.
- **Afstemming tussen vormgeving en inhoud**
In januari 2012 startte het departement met een e-module "ondertiteling" in samenwerking met de Universiteit van Barcelona. Tijdens het academiejaar 2010-2011 is er erg intensief gewerkt aan de voorbereiding van deze cursus die volledig online aangeboden zal worden. De expertise die daardoor werd opgedaan, zal ingezet worden om meer multimedialiteit in het reguliere curriculum te integreren.
- **Toelatingsvoorwaarden**
De PR-campagne 2010-2011 (website, flyers, structurele contacten met scholen, meeleeftweek, Pimp My Lyrics, mailing Nederlandse scholen, etc.) vertaalt zich in 2012-2013 onmiddellijk in een stijging van het aantal nieuwe studenten en generatiestudenten. (2010-2011: 77 generatiestudenten, 143 nieuwe studenten; 2011-2012: 87 generatiestudenten, 162 nieuwe studenten). De opleiding Toegepaste taalkunde streeft naar 115 generatiestudenten in 2013-2014.
- **Kwantiteit personeel**
Om af te stappen van de bestaande detaillistische berekening van de taakbelasting hanteert het departement vanaf 2011-2012 en globale taakstellingsfiche die uitgaat van drie componenten: onderwijs, onderzoek en dienstverlening of beleid. Aan elke component wordt een globaal percentage toegekend.
- **Bijscholing van onderwijzend personeel op didactisch vlak**
Om leden van het onderwijzend personeel bij te scholen op didactisch vlak worden er in het voorjaar 2012 bijscholingssessies georganiseerd rond competentiegericht leren en toetsing. Om OP-leden Blackboard-advies op maat te geven, is er vanaf 2011-2012 een nieuw initiatief gelanceerd: de centrale blackboardverantwoordelijke komt tweewekelijks bij het departement "op de koffie". Tijdens dat moment kunnen de leden van het onderwijzend personeel hun persoonlijke vragen/wensen voorleggen. Op die manier worden zij gestimuleerd om Blackboard niet enkel te gebruiken om hun syllabi te posten. In het voorjaar wordt het didactisch concept terug onder de loep genomen door de opleidingscommissie. Hiervoor werd beroep gedaan op een expert ter zake die ook in de commissie onderzoek zetelt.
- **Materiële voorzieningen**
Na de visitatie werden de noodzakelijke renovatiewerken uitgevoerd. Zo werden onder andere het zelfstudielandschap, de bibliotheek, het proffenlokaal, de grote hal en het twee seminarieruimtes en het

tolkenlokaal vernieuwd. Sinds november 2011 hebben de studenten tolken twee extra perfect geïsoleerde tolkcabines. Het verouderde talenpracticum wordt nauwelijks nog gebruikt. De oefeningen gebeuren in de nieuwe computerlokalen. Sinds begin oktober 2011 is het wireless netwerk operationeel. Sinds 2011-2012 zijn er in de docentenruimte een twaalfstal extra werkplekken (tafels met stopcontact en wireless connectie) voor de leden van het onderwijzend personeel.

- Evaluatie resultaten

De opleidingen onderzoeken op welke wijze zij het beste de stem van het werkveld kunnen laten klinken in de opleidingen. In de gremia die beslissen over curricula, zoals onder andere de departementsraad en de resonantiegroep, is het werkveld heel uitdrukkelijk aanwezig. In het academiejaar 2011-2012 werd een nieuwe resonantiegroep samengesteld.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.2: Eisen academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.4: Studieomvang	oké	
Facet 2.5: Studielast	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	ABA: goed MA V: goed MA T: excellent	
Facet 2.8: Masterproef	ABA: n.v.t. masters: voldoende	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	ABA: voldoende masters: goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed	
Facet 3.2: Eisen academische gerichtheid	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	onvoldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	onvoldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

Artesis   Artesis Hogeschool Antwerpen

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Vertalen (MA V)
- masteropleiding Tolken (MA T)

Hoofdstuk 2 Erasmushogeschool Brussel

Algemene toelichting bij de academisch gerichte bacheloropleiding/masteropleiding Bachelor in de Toegepaste taalkunde, Master in het Vertalen en Master in het Tolken aan de Erasmushogeschool Brussel

Het departement Toegepaste taalkunde behoort tot de Erasmushogeschool Brussel. De Erasmushogeschool is een Vlaamse autonome hogeschool, die in 1995 ontstaan is naar aanleiding van de samensmelting van een aantal Brusselse hogescholen. De Erasmushogeschool biedt 34 bachelor- en masteropleidingen aan. Deze worden gegroepeerd in de volgende domeinen: Management, bedrijf en toerisme; Kunst en cultuur; Gezondheid en maatschappij; Wetenschap, technologie en ICT; Taal en media; Onderwijs en Milieu, groen en stad. In deze domeinen bevinden zich zowel professionele als academische bachelors en academische masters. De Erasmushogeschool Brussel koos de Vrije Universiteit Brussel als associatiepartner. Sinds 8 juli 2003 vormen beide instellingen de vzw Universitaire Associatie Brussel (UAB).

Het departement Toegepaste taalkunde biedt vier academische opleidingen aan, namelijk een bacheloropleiding Toegepaste taalkunde, een masteropleiding Vertalen, een masteropleiding Tolken en een masteropleiding Journalistiek. De master in de Journalistiek wordt pas sinds 2007-2008 aangeboden, maar de bachelor Toegepaste taalkunde en de masters Vertalen en Tolken bestaan sinds 1958. Voor 1995 was het huidige departement Toegepaste taalkunde een aparte onderwijsinstelling, bekend als het Hoger Rijksinstituut voor Vertalers en Tolken (HRIVT) en het Rijksinstituut voor Vertalers en Tolken (RVT). Na de fusie van 1995-1996 werd het een van de zes departementen van de Erasmushogeschool Brussel. Sinds 2007-2008 worden voor het eerst academische masteropleidingen aangeboden. In de zomer van 2008 zijn de bacheloropleiding en de masteropleidingen Tolken en Vertalen verhuisd van de Trierstraat naar de campus Etterbeek. In 2010-2011 verhuisde de masteropleiding Journalistiek van de campus Dansaert naar de campus Etterbeek.

Tijdens het academiejaar 2010-2011 telde de bacheloropleiding 251 studenten. De master in het Vertalen, de master in het Tolken en de master in de Journalistiek telden respectievelijk 43, 15 en 89 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de academisch gerichte bachelor en master

Beoordelingscriteria academisch gerichte bachelor:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige managementtaken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties als een onderzoekende houding, kennis hebben van onderzoeksmethoden en –technieken en deze adequaat kunnen toepassen, het vermogen om de relevante data te verzamelen die een oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen, een appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis en de vaardigheid tot het probleemgestuurd initiëren van onderzoek;
- het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, een systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden.

Beoordelingscriteria master:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en te handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot het communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;
- een gevorderd begrip en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren en diagnosticeren;
- hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA J: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de opleidingen de doelstellingen afgetoetst hebben aan het Structuurdecreet en de Dublindescriptoren.

Sinds de onderwijsvernieuwingen in de bacheloropleiding werden taalbeheersing (mondeling, schriftelijk, productief en receptief) en taalbeschouwing belangrijker. De commissie stelde vast dat de vertaalcompetentie geen programmatorische doelstelling meer is, hoewel er nog vertaalkvakken worden gegeven. De opleidingsonderdelen die focussen op vertalen, dienen voornamelijk om de taalreflectie en het contrastieve bewustzijn te ontwikkelen en te stimuleren.

Ook het statuut van het Nederlands als verplichte taal werd gewijzigd. Om maximaal in te spelen op het veranderende profiel en op de behoeften van instromende studenten, voeren de opleidingen een tweesporenbeleid qua Nederlandse taalbeheersing. De commissie vindt dit positief, en vindt dat de opleiding Toegepaste taalkunde zich daardoor onderscheidt van de andere opleidingen in Vlaanderen. De commissie vraagt de opleidingen wel om het belang van het Nederlands in het curriculum voor iedereen te allen tijde te blijven bewaken.

Elke master bevat drie clusters van competenties, namelijk taalcompetentie, professionele en wetenschappelijke competenties.

Sinds het academiejaar 2010-2011 bieden de masteropleidingen Vertalen en Tolken de mogelijkheid om het diploma te behalen op basis van twee talen, waardoor deze opleidingen beter zijn afgestemd op zijninstroom.

Daarnaast zijn alle talen gelijkwaardig. In de bacheloropleiding kan de student kiezen voor één, twee of drie talen op intensief niveau of een derde en vierde taal op minder intensief niveau. Het uitstroomniveau is C1 of B2 van het Europees referentiekader voor talen. In de masteropleiding behoudt de student de talen van zijn bacheloropleiding en heeft hij de mogelijkheid een extra taal als keuzevak te volgen. Het uitstroomniveau is C1 of C2 van het Europees referentiekader voor talen behalve voor de taal van het keuzevak.

De commissie dringt erop aan om de keuze voor één vreemde taal af te schaffen en heeft twijfels over de mogelijkheid om vier vreemde talen te bestuderen. De commissie pleit er derhalve voor om minstens twee vreemde talen op te nemen en eventueel een inleiding tot een derde vreemde taal te voorzien. Het uitstroomniveau moet immers hoog genoeg blijven om naar het Nederlands en naar de vreemde talen te tolken. Men moet absoluut vermijden dat de gediplomeerden op het werkveld een slechte reputatie voor de ene of andere taal krijgen.

De commissie is van oordeel dat binnen de master in het Vertalen de gepaste competenties werden geformuleerd. Ze stelde vast dat binnen de master in het Tolken de minimale competentieniveaus aanwezig zijn. Ze zag een degelijke praktische gerichtheid bij de master in de Journalistiek. Ze stelde ook vast dat deze master qua wetenschappelijke oriëntatie en competenties nog stappen moet zetten. De taalcompetentie binnen de master in de Journalistiek focust op het Nederlands, omdat dit de werktaal is voor toekomstige journalisten.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen de Brusselse context als een troef beschouwen, en vraagt daarom om nog meer en op een gestructureerde manier gebruik te maken van deze internationale en multiculturele context. In het verlengde daarvan wordt best de internationale en globale oriëntatie versterkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt aan om het belang van het Nederlands te blijven bewaken.

De commissie vraagt de opleidingen om de internationale component in de doelstellingen uit te werken.

De commissie dringt er eveneens op aan het aantal talen terug te bekijken.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor academisch gerichte bacheloropleidingen en masteropleidingen zijn de eindkwalificaties ontleend aan eisen vanuit de wetenschappelijke en/of artistieke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening en voor daarvoor in aanmerking komende opleidingen de praktijk in het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: voldoende

MA T: goed

MA J: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie waardeert het dat een gemeenschappelijk referentiekader voor de bachelor en de masters Tolken en Vertalen werd opgesteld voor de Vlaamse autonome hogescholen. Daarnaast sluiten de doelstellingen aan bij de eisen die worden gesteld door nationale en internationale referentiekaders. De commissie zag bovendien een sterke integratie met de VUB als associatiepartner. In dit laatste verband is het echter belangrijk dat de opleidingen hun eigenheid kunnen bewaren. Met het oog op een eigen profiel worden ze best ook afgetoetst bij de andere Vlaamse hogescholen. De opleidingen hebben hun opleidingsdoelstellingen ontleend aan de eisen zoals die door (inter)nationale referentiekaders worden bepaald. Zo werd er onder andere rekening gehouden met het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen.

De commissie betreurt het dat de algemene vorming, die het werkveld essentieel vindt, nog verder in het gedrang dreigt te komen door de verandering van het statuut van de opleidingsonderdelen economie en recht in de bacheloropleiding. De commissie vraagt de bacheloropleiding daarom dit statuut alsnog te herbekijken.

De commissie apprecieert het dat de bacheloropleiding ondertussen de resonantiegroep bij de actualisering van de competentiematrix heeft betrokken, zodat de bachelorstudenten beter worden voorbereid op de masteropleiding. De resonantiegroep werd opgericht in 2008-2009 en bestaat uit personen die in het vertalen, tolken of in de journalistiek actief zijn. De commissie stelde vast dat deze resonantiegroep bij de hervormingen van alle opleidingen werd betrokken, en dat de doelstellingen aansluiten bij de eisen die door de vakgenoten worden gesteld. De commissie vindt dit positief. Ze zag aanvankelijk wel een probleem, omdat binnen de master in het Vertalen een betere afstemming van de doelstellingen op de behoeften van het beroepenveld nodig was, maar stelde vast dat daar ondertussen aan werd gewerkt.

De commissie waardeert verder ook de sterke onderzoeksgerichtheid die recent werd ingebouwd binnen de master in het Tolken. De commissie beschouwt radio en televisie als een *unique selling point* binnen de master in de Journalistiek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt er bij de bacheloropleiding op aan om de opleidingsonderdelen economie en recht te handhaven.

De commissie vindt dat binnen de master in het Vertalen een betere afstemming met het beroepenveld wenselijk is bij het definiëren van de domeinspecifieke competenties.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA J: voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed MA J: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA J: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat alle opleidingen een competentiematrix hebben, maar heeft vragen bij het gebruik ervan, vermits ze geen inzicht kreeg in de totstandkoming noch in het gebruik van deze matrix. Zo is het onduidelijk hoe de doelstellingen en de missie van de opleiding vertaald werden in competenties, doelstellingen, kennis, vaardigheden en inzicht, die op hun beurt terug te vinden zijn in de inhoud en de toetsing van de diverse opleidingsonderdelen. Ze vraagt erover te waken dat het gebruik van deze matrix niet zou verworden tot een pure formaliteit, maar dat hij op een consistente manier zou gebruikt worden in onderling overleg, zodat alle aspecten ervan daadwerkelijk in de opleiding tot hun recht komen.

Programmawijzigingen worden besproken binnen verschillende overlegplatformen zoals commissies, vakgroepen en werkgroepen. Elke curriculumwijziging of -innovatie wordt voorgelegd aan de opleidingscommissie en aan de bestuursorganen. De departementsraad bekrachtigt daarna het programma. De commissie vindt dat de domeinspecifieke eisen in het programma van alle opleidingen aanwezig zijn.

Tijdens het academiejaar 2009-2010 werd het programma van de bacheloropleiding grondig hervormd. In het nieuwe programma zijn alle talen evenwaardig waardoor alle combinaties mogelijk zijn. In het eerste jaar krijgt de student een intensieve taalvaardigheidstraining in twee talen (te kiezen tussen Deens, Duits, Engels, Frans, Italiaans, Nederlands en Spaans). Daarnaast kan de student kiezen voor een derde taal op intensief niveau of voor een derde en een vierde taal op minder intensief niveau. De Erasmushogeschool biedt ook Deens aan en is in dat opzicht uniek. Tijdens de taalmodules worden voornamelijk communicatieve opdrachten en gerichte vertaalopdrachten gegeven, zodat studenten de taal echt onder de knie krijgen. De commissie heeft echter vastgesteld dat de didactiek voor bepaalde talen achterhaald is en nog te vaak gestoeld is op het grammaticavertaalmodel. Zij moet meer gericht zijn op communicatief vreemdtaalleren dat gebruikmaakt van multimediale hulpmiddelen (zie ook 2.6). De commissie vraagt derhalve aan de bacheloropleidingen de didactische aanpak te herbekijken.

De invulling van het opleidingsonderdeel 'taal en cultuur' of het vroegere 'studie van land, volk en instellingen' is volgens de commissie te eenzijdig gericht op literatuurgeschiedenis en beschrijving van instellingen. De commissie vraagt om meer aandacht te hebben voor interculturele taalcommunicatieve verschillen tussen de taalgemeenschappen.

In het derde bachelorjaar zijn drie verplichte opleidingsmodules voorzien die de studenten inzicht trachten te verschaffen in de theorie en praktijk van het vertalen, het tolken en de journalistiek. Op die manier kunnen zij een bewustere keuze voor hun master maken. De commissie waardeert dit.

De student kan vanaf het derde jaar nog een derde of zelfs vierde taal kiezen, zoals Catalaans, Nieuwgrieks, Pools, Portugees, Russisch, Turks en Zweeds. Hij kan ook zijn kennis van het Nederlands verdiepen of een algemeen opleidingsonderdeel volgen. Zoals al aangehaald in facet 1.1 stelt de commissie zich vragen bij de wenselijkheid om slechts één en anderzijds vier vreemde talen toe te laten.

De commissie waardeert het dat studenten keuzevakken kunnen opnemen aan de VUB. Zij vindt dat de opleidingen studenten meer moeten aansporen om deze keuzemogelijkheden daadwerkelijk te benutten. Zoals hierboven ook al werd aangegeven, betreurt de commissie het dat recht en economie keuzevakken zijn geworden. Deze algemene opleidingsonderdelen zijn immers belangrijk voor sociale tolken en bedrijfstolken.

De commissie is positief over de invoering van een verplichte stage van vier weken in het programma van de master in het Vertalen, waardoor een betere verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek tot stand komt.

De commissie vindt dat het programma van de master in het Tolken een adequate invulling biedt van de doelstellingen. Zij is van oordeel dat inhoud en doelstellingen op elkaar zijn afgestemd. Toch vinden zowel de commissie als de alumni dat in het tweede semester meer praktijkoefeningen moeten worden voorzien.

Binnen de master in de Journalistiek worden volgens de commissie veel vaardigheden onderwezen. Zo stelde zij vast dat er ruim voldoende aandacht gaat naar discoursanalyse in de letterkundige zin. De commissie vraagt de masteropleiding in de Journalistiek nog verdere stappen te zetten in de academisering van het programma. Zij vindt dat er eveneens aandacht moet worden besteed aan methoden van onderzoek en aan de meer sociaalwetenschappelijke methodologie, vooral rekening houdend met de zijinstroom. De commissie merkte immers op dat de master in de Journalistiek degelijk aansluit bij de taalkundige traditie, maar zij vindt dat de communicatiewetenschappelijke richting minder duidelijk naar voor komt.

De commissie vraagt ook creatief te zijn in het zoeken naar oplossingen voor het tekort aan internationalisering binnen het programma van de masters.

Wat de voorbereiding op onderzoek betreft, komt die volgens de commissie in voldoende mate aan bod in het programma. Maar zij is van oordeel dat deze nog sterker zou kunnen door over de bacheloropleiding en de masteropleidingen heen één doorlopende leerlijn uit te bouwen, met aandacht voor zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt in het curriculum van zowel de bacheloropleiding als de masteropleidingen één doorlopende leerlijn uit te bouwen, met aandacht voor zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek.

De commissie verzoekt de bacheloropleiding taalverwerving voor alle talen via een communicatieve, didactische invalshoek te benaderen met gebruikmaking van de mogelijkheden van de hedendaagse e-leermiddelen.

De commissie dringt erop aan de culturele component van de bacheloropleiding te herbekijken om af te stappen van de traditionele invulling ervan (literatuur, politieke geschiedenis ...), en aandacht te besteden aan de interculturele verschillen in de communicatie tussen de taalgemeenschappen.

De commissie spoort de opleidingen aan de studenten te stimuleren om keuzevakken aan de VUB op te nemen, en economie en recht opnieuw een volwaardige plaats te geven in het curriculum.

De commissie vraagt de master in het Tolken meer praktijkoefeningen te voorzien in het tweede semester.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- kennisontwikkeling door studenten vindt plaats in interactie tussen het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten) binnen relevante disciplines;
- het programma sluit aan bij ontwikkelingen in de relevante discipline(s) door aantoonbare verbanden met actuele wetenschappelijke theorieën;
- het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de ontwikkeling en beoefening van de kunsten;
- (bij daarvoor in aanmerking komende opleidingen) het programma heeft aantoonbare verbanden met de actuele praktijk van de relevante beroepen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de praktische oriëntatie domineert binnen de opleidingen Toegepaste taalkunde. Ze heeft gezien dat ook de masteropleiding in de Journalistiek degelijk praktijkgericht is. De link met het beroepenveld is duidelijk aanwezig door de traditie van stage en het grote aantal gastdocenten. Uit de gesprekken heeft de commissie kunnen vaststellen dat de studenten in het Tolken wel meer tolkpraktijk wensen. Ze onderschrijft deze wens.

De commissie stelt echter vast dat de academische component nog in volle ontwikkeling is. Zij is van oordeel dat onderzoeksmethodologie te zeer versnipperd is. Daarnaast vindt ze bepaalde aspecten van onderzoeksmethodologie, met name de kwantitatieve, slechts beperkt aanwezig. De commissie waardeert wel het gebruik van de expertise van doctorandi in de master in het Vertalen.

De commissie zag een geleidelijke progressie naar zelfstandig wetenschappelijk werk in de bacheloropleiding, maar is van oordeel dat er te weinig actieve onderzoeksoefeningen zijn. Ze vraagt daarom aan de bacheloropleiding om dit beter uit te werken, door het geven van kleine onderzoeksopdrachten in de vorm van papers.

De bachelorproef vertegenwoordigt 7 studiepunten. Op Dokeos is een leidraad beschikbaar voor de student. Studenten uit het derde bachelorjaar kunnen online de beste bachelorproeven raadplegen, zodat ze zich een idee kunnen vormen van hun inhoud en vorm. Eind oktober presenteren de docenten de mogelijke onderwerpen. Studenten kunnen ook zelf voorstellen indienen. Half november moeten ze een onderwerp en een promotor hebben. Studenten kunnen de promotoren via e-mail contacteren met vragen of hun stukken doorsturen, zodat een permanente begeleiding mogelijk is. Op geregelde momenten is er overleg met de promotoren.

De commissie raadt de masters in het Vertalen en het Tolken aan om af en toe studenten ook te confronteren met opdrachten binnen een beperkt tijdsbestek, zoals een tolkopdracht met weinig tijd voor de voorbereiding of een tolkopdracht die weinig te maken heeft met de voorbereiding.

De commissie waardeert het dat studenten Journalistiek een multidisciplinaire opleiding krijgen, maar vraagt om de cohesie van het programma te bewaken. Zij vindt het eveneens wenselijk dat deze masteropleiding meer aandacht zou besteden aan maatschappij en communicatiewetenschappelijke inhouden, waarbij met name ook sociaalwetenschappelijke methodieken aan bod komen. Studenten in de master Journalistiek krijgen wel een inleiding in de discoursanalyse, maar een kwantitatieve component ontbreekt. De voorgenomen samenwerking onder de vorm van de inbreng vanuit de VUB werd nooit gerealiseerd. Ten aanzien van die academisering beroept men zich te makkelijk op de academische kwalificaties die de meeste studenten tijdens een vorige master hebben verworven.

De commissie waardeert de aanwezigheid van een verplichte stage van vier weken in de master Vertalen en van negen weken in de master Journalistiek. Ze heeft vastgesteld dat de studenten de stage waarderen, maar ze tegelijkertijd te kort vinden. De commissie waardeert het dat in alle masteropleidingen de stagemodule degelijk uitgebouwd werd door middel van een stagecontract, stageplan en evaluatiemomenten. Ze vraagt echter om ook buitenlandse stagemogelijkheden te verkennen. De commissie heeft vastgesteld dat er een ruim aanbod aan stageplaatsen voor de master in het Vertalen en Tolken is. Zij waardeert het dat er daarbij grote aandacht is voor de deontologie van het tolken, en dat de stagepraktijken geen concurrentie vormen voor professionele tolken. De studenten lopen immers stage in organisaties die over onvoldoende middelen beschikken om beroepstolken aan te trekken. Voor de eigenlijke stageprestatie moeten de studenten zelf een tolkevent organiseren en daarbij stagelopende collega-studenten inschakelen die het eigenlijke tolken verzorgen. Daarnaast zag ze ook dat de masteropleiding in de Journalistiek hoogwaardige stageplaatsen kan aanbieden.

De commissie apprecieert de contacten met het werkveld door allerlei bezoeken en studiereizen. Ze vindt het evenwel wenselijk dit te structureren en te systematiseren, en dit voor alle talen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de bacheloropleiding aan om meer actieve onderzoeksoefeningen te voorzien.

De commissie vraagt alle opleidingen om een volwaardige kwantitatieve component in de onderzoeksmethodologie in te brengen.

De commissie vraagt de master in de Journalistiek om meer aandacht te besteden aan communicatiewetenschappelijke inhoud en sociaalwetenschappelijke benaderingen.

De commissie dringt er bij de opleidingen op aan om buitenlandse stagemogelijkheden te verkennen.

De commissie vraagt alle opleidingen om de contacten met het werkveld voor alle talen te systematiseren.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is van oordeel dat de sequentiële opvolging van de opleidingsonderdelen en de voorbereiding op de masters enigszins een probleem stellen, maar dit zou grotendeels worden weggewerkt door de wijzigingen in het nieuwe curriculum, dat vanaf 2011-2012 zou worden ingevoerd. Positief is dat een aantal van de docenten zowel in de bachelor als in de master lesgeeft, wat de cohesie van het programma bevordert.

De commissie stelde vast dat, gelet op de doorstroom, er tussen de bachelor Toegepaste taalkunde en de master in de Journalistiek nauwelijks een verband bestaat. Ondanks recente pogingen moet daar verder aandacht aan worden besteed. Het invoeren van een opleidingsonderdeel in het nieuwe bachelorcurriculum dat voorbereidt op de drie masters wordt als positief ervaren.

De commissie heeft vastgesteld dat er een soort cesuur bestaat tussen de praktijk- en de academische vakken, en vraagt om deze weg te werken. Dit geldt vooral voor de master in de Journalistiek, waar de relatie tussen de twee academische vakken enerzijds en de masterproef anderzijds kan worden versterkt. Binnen de opleiding master in de Journalistiek is er een scheiding tussen radio en televisie (RTV), en geschreven en onlinemedi (GOM). Deze grenzen mogen echter niet te scherp worden gesteld. De commissie vraagt in dit verband om rekening te houden met de convergentie van communicatiemodaliteiten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding toe te zien op de opvolging van de opleidingsonderdelen als een voorbereiding op de masters, en vraagt vooral meer aandacht voor de doorstroom naar de master in de Journalistiek.

De commissie beveelt de opleidingen aan om de integratie van onderwijs en onderzoek te verbeteren.

Facet 2.4 Studietoamvang

Beoordelingscriterium:

De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoamvang:

- bachelor: tenminste 180 studiepunten
- master: ten minste 60 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: oké

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De academisch gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoamvang van een academisch gerichte bachelor.

De masteropleiding bestaat uit 1 studiejaar van 60 studiepunten. Hiermee voldoet de opleiding aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoamvang van een master.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingen verkiezen een opvolging van de studietijdervaring boven een studietijdmeting. De studentenenquête is daarom kwalitatief in plaats van kwantitatief. De commissie vindt echter een kwantitatieve studietijdmeting, gevolgd door een kwalitatieve evaluatie ervan wenselijk. Uit de resultaten van 2006-2007 komt naar voor dat de reële studietijd overeenstemt met de begrote studietijd. Studenten gaven wel aan dat ze een betere studielastspreadings wenselijk achtten. Uit de gesprekken met de studenten is gebleken dat zij het programma studeerbaar vinden. Ze zijn ook tevreden over de goede samenwerking tussen docenten en studenten, zodat problemen steeds kunnen worden gemeld.

Voor eerstejaarsstudenten worden studiebevorderende factoren voorzien, in die zin dat ze reeksen computergestuurde oefeningen krijgen. Bovendien zijn de tolk- en computerlokalen ook buiten de contacturen toegankelijk. Bij de masters Vertalen en Tolken worden de theoretische opleidingsonderdelen in het eerste semester geprogrammeerd, om de studenten tijd te geven aan hun masterproef te werken tijdens het tweede semester.

Binnen de master in de Journalistiek is er een evenwichtige spreiding van de werklast dankzij gespreide evaluatiemomenten. De studenten Journalistiek geven wel aan dat het programma best beladen is, zodat er soms weinig tijd overblijft voor de masterproef, waardoor die vaak naar de tweede zitting wordt verschoven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert een kwantitatieve studietijdmeting, die vervolgens verdiept, gedetailleerd en genuanceerd wordt door een kwalitatieve.

De commissie vraagt de opleidingen tevens om te waken over een evenwichtige spreiding van de studielast.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
MA V: voldoende
MA T: goed
MA J: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie vindt dat de missie van de organisatie en de onderwijsvisie niet expliciet terugkomen in de onderwijsvormen. De competentiematrix komt niet voort uit de door de opleidingen geformuleerde competenties. De commissie vindt dat de missie van de opleidingen te eenzijdig competentiegericht is. Academische opleidingen moeten ook aandacht besteden aan de ontwikkeling van kritische en analytische vermogens, die dan ook consequent in de werkvormen moeten worden vertaald. Het lineair doortrekken van de verhouding hoorcollege/werkcollege voor alle disciplines moet in dat opzicht worden herbekeken.

Door de programmahervorming werd het aantal contacturen verminderd. De opleiding verwacht dat de studenten via zelfstudie hun taalvaardigheid ontwikkelen. Daarom krijgen ze onlineoefeningen waarbij hun vooruitgang wordt bijgehouden. Daarnaast verwerven ze tijdens het opleidingsonderdeel 'begeleiding van leerprocessen'

inzicht in studietechnieken. Ze moeten overigens reflecteren over hun vorderingen in een portfolio. Ervaren studenten treden als coach op. Het is echter wenselijk een doordachte leerlijn uit te werken over de hele opleiding heen, vertrekkend van 'begeleid leren' en gaande over 'begeleid zelfstandig leren' naar 'zelfstandig kritisch leren', en 'een leven lang leren'. In dat opzicht komt ook de academische gerichtheid van de opleidingen te weinig tot uiting in de gebruikte werkvormen.

Tijdens de gesprekken met de studenten waren er geen negatieve opmerkingen over de werkvormen. Studenten vinden de ratio contact/zelfstudie verantwoord. Zij kunnen omgaan met de dosis zelfstudie. De commissie heeft derhalve vastgesteld dat deze zelfstudie geen obstakel vormt voor het verwerven van de competenties.

De commissie stelde vast dat nogal wat cursusmateriaal beschikbaar is op Dokeos, dat als *warehouse* wordt gebruikt. Zij is echter van oordeel dat sommige readers beter gestructureerd moeten worden en afgestemd moeten zijn op de opbouw van het programma. De commissie raadt de opleidingen aan om meer te denken vanuit de systematiek van de competenties en om de inhoudsopgave daarop af te stemmen. Nu heeft de commissie veelal een bundel artikels en knipsels aangetroffen, zonder een degelijke structuur. De commissie vraagt de opleidingen ook om na te denken over de verhouding tussen eigen materiaal en handboeken (Nederlands, Engels).

De studenten uit de master Vertalen gaven aan dat ze vroeger een aantal verouderde en eenzijdige teksten kreeg, maar dat er ondertussen recentere teksten worden aangeboden ter vertaling. De commissie vraagt de bacheloropleiding en de masteropleiding Vertalen om de aard van de teksten in de oefeningen meer te diversifiëren. Studenten moeten vertrouwd kunnen worden met een zo breed mogelijke waaier van specifieke teksten. Deze teksten moeten bovendien actueler zijn. De commissie stelde vast dat sommige taalverwervingsoefeningen wat te veel gericht zijn op grammatica en te weinig op communicatief vreemdetaalonderwijs. Voor de master in het Tolken stelde de commissie vast dat er waarheidsgetrouwe simulaties worden georganiseerd.

De commissie vindt dat de interactieve en multimediale mogelijkheden van de elektronische leeromgeving en van elektronisch leermateriaal in het algemeen optimaler kunnen worden benut. Ze vraagt daarnaast de opleidingen ook om wat strikter om te gaan met intellectuele eigendom en daarom te zorgen voor een accurate bronvermelding in de syllabi.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding een doordachte leerlijn uit te werken vertrekkend van 'begeleid leren' en gaande over 'begeleid zelfstandig leren' om uit te monden in 'zelfstandig kritisch leren'.

De commissie verzoekt de opleidingen de readers beter te structureren en te verzorgen (inhoudsopgave, paginering, logische volgorde...).

De commissie raadt de opleidingen aan om de mogelijkheden van de elektronische leeromgeving en van elektronisch leermateriaal in het algemeen optimaler te benutten, en meer gebruik te maken van de interactieve en multimediale mogelijkheden ervan.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

masters: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingen maken gebruik van drie evaluatievormen, namelijk schriftelijk en mondeling examen en permanente evaluatie. De commissie zag dat de opleidingen met evaluatieformulieren werken, wat positief is. Ze heeft tijdens de gesprekken vastgesteld dat de studenten de evaluatieformulieren kennen, zij het op een vage manier. Ze waardeert ook de reflectie over evaluatie die resulteert in evaluatieschema's die zelf geïnformateerd zijn. Wat sommige examens van de bacheloropleiding betreft, is de commissie van oordeel dat deze een betere vertaling moeten zijn van het competentiegerichte onderwijs dat men wil nastreven. Vakoverschrijdend overleg kan hierbij een hulp zijn. Daarnaast vraagt de commissie om permanente evaluatie waaraan praktijkdocenten meewerken, beter uit te werken en om duidelijke afspraken omtrent de criteria voor deze evaluatie te maken.

De commissie vraagt de master in het Vertalen en de master in het Tolken om iets specifiekere criteria te hanteren bij de evaluatie. Ze verzoekt daarnaast de master in het Tolken ook in de evaluatiematrix meer aandacht te hebben voor de attitude van de tolk, zoals soberheid, effectiviteit, respect voor de eigenheid van de conversaties en vertrouwelijkheid. Ook nauwkeurigheid tegenover de partner en respect voor zijn cultuur zijn belangrijk. Dit geldt zowel bij de examens als gedurende de stages. De commissie heeft ook evaluaties door *peer assessment* teruggevonden. Deze methode moet zeker voor summatieve evaluatie omzichtig worden gebruikt. De commissie waardeert het dat de master Vertalen met Markin werkt, dit met het oog op een grotere objectiviteit bij de evaluatie.

De commissie is van oordeel dat de begeleiding en de evaluatie van stages op een degelijke manier gebeuren. De stageverantwoordelijke baseert zich namelijk op de feedback van de stagementor (opdrachtgever).

De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat ze geen inspraak krijgen in de examenroosters; de studenten hebben evenwel altijd het recht en de mogelijkheid om verbetervoorstellen te formuleren. De studenten krijgen inzage in hun examens na de examenperiode. De docenten staan dan ook ter beschikking voor feedback.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding te waken over de competentiegerichtheid van de examens.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: n.v.t.

masters: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De masterproef vertegenwoordigt 15 studiepunten. De begeleiding verloopt op dezelfde manier als die voor de bachelorproef (zie facet 2.2). De commissie heeft vastgesteld dat de masterproef werd uitgebouwd op academisch niveau. Daarnaast bleek uit de gesprekken dat ook eigen onderzoek in het onderwijs wordt gebruikt. De commissie stelde vast dat bij alle opleidingen de onderwerpen aansluiten bij nationale en internationale onderzoeksthema's. Bij de master in het Vertalen kan dat onder meer een vergelijkende studie zijn van bestaande vertalingen, onderzoek naar vertaalinstrumenten, multilinguaal corpusonderzoek of onderzoek naar audiovisueel vertalen. Voor de masteropleiding in het Tolken zijn dat onder andere kwaliteitsanalyse van de tolkprestaties, onderzoek naar tolktechnieken en notitietechnieken, net zoals onderzoek naar normen, waarden, procedures van de beroepssector en interculturele communicatie. Binnen de master Journalistiek moet de student een theoretisch werkstuk van academisch niveau inleveren waarbij de journalistiek vanuit een bepaalde invalshoek wordt bestudeerd. Indien mogelijk legt de student ook een link met de journalistieke praktijk.

De commissie is van mening dat de onderwerpen van de masterproeven in de master Tolken beter afgestemd kunnen worden op de realiteit en de specificiteit van het tolken, en vraagt de masteropleiding om hieraan te werken.

Uit de gesprekken bleek verder dat de individuele manier van begeleiding van de masterproeven verschilt van docent tot docent. De commissie vindt een gemeenschappelijk beleid hieromtrent wenselijk. Ze vraagt ook middelen te zoeken om de begeleidingslast evenwichtiger te verdelen en tot aanvaardbare proporties terug te brengen, bijvoorbeeld door een beroep te doen op voormalige docenten en/of externen. Dit geldt zeker voor de master in de Journalistiek.

De commissie vindt het positief dat studenten abstracts in twee vreemde talen bij de masterproef moeten voegen, maar vraagt de kwaliteit hiervan te bewaken. De commissie betreurt immers dat de samenvattingen in vreemde talen in de door haar gelezen masterproeven fouten bevatten. De commissie dringt erop aan de invoering van een mondelinge presentatie van de masterproef te overwegen. De commissie zag dat de masterproeven voor het Tolken degelijk zijn gestructureerd. De master in de Journalistiek moet toezien op het adequate gebruik van onderzoeksmethoden en vooral ook op de verantwoording ervan.

De promotor beoordeelt de masterproef in samenspraak met een collega-docent of een externe beoordelaar, die als onafhankelijke lezer optreedt. Beiden vullen onafhankelijk van elkaar een evaluatieformulier in. Hierbij wordt rekening gehouden met verschillende criteria zoals inhoud, presentatie, stijl, taal, vormgeving en bronvermelding. Nadien bespreken beide lezers de masterproef om eventuele discrepanties in de beoordeling weg te werken. Studenten krijgen het beoordelingsverslag na deliberatie en proclamatie.

De commissie raadt voorts de opleidingen aan de studenten voor hun masterproef meer te stimuleren om verder te bouwen op hun stage. Ook onderzoeksstages in de stagebedrijven moeten actief worden aangemoedigd. Dit kwam overigens ook naar voor tijdens de gesprekken met het werkveld.

De commissie adviseert de masteropleidingen ook om de studenten meer te motiveren de masterproef in het buitenland te maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen aan de studenten te stimuleren voor hun masterproef verder te bouwen op hun stage. De commissie adviseert de masteropleidingen ook om de studenten meer te motiveren hun masterproef in het buitenland te maken.

De commissie vraagt de masteropleidingen Vertalen en Tolken om een gezamenlijk beleid rond de masterproeven uit te werken. Ze dringt aan op uniformiteit in de begeleiding van de masterproeven.

De commissie vraagt de master in het Tolken om de onderwerpen van de masterproeven beter af te stemmen op de realiteit en de specificiteit van het tolken.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

master:

- diploma van een bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s)en in voorkomend geval aangevuld met een geïndividualiseerd opleidingsprogramma, een voorbereidingsjaar of een schakelprogramma

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-/masteropleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de Erasmushogeschool Brussel een degelijke reputatie onder abiturienten heeft opgebouwd. De meerderheid van de generatiestudenten komt hoofdzakelijk uit het ASO. Daarnaast is er een kleine instroom uit het BSO en KSO. Het aantal studenten uit het TSO is gedurende de academiejaren 2006-2007 en 2008-2009 afgenomen. Uit intakebevragingen blijkt dat studenten in de eerste plaats een opleiding kiezen op basis van het opleidingsprogramma.

De commissie stelde vast dat het enthousiasme van de staf tijdens de infodag aanstekelijk werkt. De instromende studenten worden uitgebreid geïnformeerd. Tijdens de inschrijvingsperiode is er permanentie op het studentensecretariaat en bij de trajectbegeleider. Toch is de visibiliteit van de instelling nog in belangrijke mate voor verbetering vatbaar. Een actieplan hiervoor is wenselijk.

De multiculturaliteit van Brussel weerspiegelt zich nog niet in de instroom. De commissie adviseert de opleidingen te onderzoeken hoe een dergelijke instroom kan worden bevorderd. Mits enige inspanning kunnen wellicht ook Franstalige abiturienten worden aangetrokken.

Afgestudeerden uit de bachelor Toegepaste taalkunde kunnen rechtstreeks instromen in de masteropleidingen Vertalen, Tolken en Journalistiek. Ook afgestudeerde academische bachelors Geschiedenis, Taal- en letterkunde, Communicatiewetenschappen en Politieke en sociale wetenschappen, net zoals studenten met een academische master hebben rechtstreeks toegang tot de masteropleiding Journalistiek.

Professionele bachelors Communicatie, Office management en elke andere professionele bachelor met twee vreemde talen in het studiepakket die identiek zijn aan het programma waarvoor men zich inschrijft, krijgen via een schakelprogramma van 58 studiepunten toegang tot de masteropleidingen Vertalen en Tolken. Elke andere professionele bachelor met één vreemde taal in het studiepakket identiek aan de taal waarvoor men zich inschrijft, krijgt toegang tot de masteropleidingen Vertalen en Tolken via een schakelprogramma van 45 studiepunten. Studenten uit professionele bachelors Journalistiek, Communicatiemanagement, Lerarenopleiding Secundair Onderwijs, Logopedie en Sociaal werk krijgen toegang tot de master Journalistiek na een schakelprogramma van 56 studiepunten.

Studenten met een academische bachelor of master moeten een voorbereidingsprogramma volgen om toegang te krijgen tot een van de masteropleidingen van Toegepaste taalkunde. Studenten kunnen daarnaast ook vrijstellingen aanvragen op basis van EVC en EVK. De trajectbegeleider biedt ondersteuning aan die studenten en treedt op als coach.

De commissie heeft vastgesteld dat de instroom van de studenten in de master in de Journalistiek hoofdzakelijk van elders komt. Op basis van de ontvangen documenten en mondelinge informatie betreurt zij dat men nog niet afdoende is nagegaan waarom de eigen studenten niet doorstromen naar deze masteropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleidingen te onderzoeken hoe de visibiliteit van de instelling kan verbeterd worden, ook buiten Brussel.

De commissie raadt de opleidingen aan om na te gaan hoe de multiculturele (Brusselse) instroom en de instroom van Franstalige abiturienten kunnen worden bevorderd. Dit laatste geldt ook voor de eigen doorstroom naar de master Journalistiek.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA J: goed
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.4, studieomvang:	oké
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed MA J: voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.8, masterproef:	ABA: n.v.t. voldoende
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie zag een enthousiast en gemotiveerd team dat in zijn geheel overtuigd is van het nieuwe programma. Ook het administratief en technisch personeel kwam enthousiast en bekwaam over. Zij waardeert de sterke mate waarin het personeel betrokken wordt bij de organisatie maar zij stelde vast dat er in de instelling een overlegcultuur bestaat die het moeilijk maakt om duidelijke prioriteiten te stellen.

De commissie waardeert de intakegesprekken waarbij duidelijk gezegd wordt wat er van ieder personeelslid wordt verwacht. Daarnaast zijn er ook jaarlijkse evaluatiegesprekken voor tijdelijke medewerkers en driejaarlijkse evaluatiegesprekken voor vast aangestelde medewerkers. Ten slotte kennen de opleidingen nog omstandigheidsgesprekken maar geen functioneringsgesprekken.

Hoewel de docenten tijdens de gesprekken meldden dat ze de werklast niet overdreven vinden, stelde de commissie toch een hoge werklast vast. Daarom adviseert ze deze situatie te analyseren en te zoeken naar middelen om de werklast te verminderen en zo meer onderzoekstijd te creëren: informatiseren, rationalisering van taken, externe fondsen aantrekken, taken laten uitvoeren door (job)studenten/Erasmusstudenten, een beroep doen op in Brussel ongetwijfeld aanwezige *natives* voor (zeer) korte (begeleidings)opdrachten... De commissie raadt de opleidingen aan een duidelijker taakstelling met het personeel af te spreken en daarover op een meer systematische manier krachtadiger te overleggen tijdens evaluatie- en functioneringsgesprekken. Ze betreft ook het ontbreken van systematische opvolging in de vorm van taakopvolging. De commissie is van oordeel dat de opleidingen er absoluut over moeten waken dat de kwaliteit van onderwijs en onderzoek niet lijdt onder het solidariteitsbeginsel, waarbij men allereerst tracht de bestaande tewerkstelling te handhaven. De commissie betreft verder dat er niet genoeg ruimte is voor een bevorderingsbeleid, gezien de opleidingen de voorkeur gaven aan het handhaven van de bestaande personeelsbezetting.

De commissie vernam tijdens de gesprekken dat het personeel tevreden is over de bijscholingsmogelijkheden. Volgens het personeel volstaat het bestaande navormingsbudget.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om beter te waken over een evenwichtige verdeling van de werklast over het personeel en deze binnen redelijke grenzen te houden, door te zoeken naar middelen om het totale werkvolume te reduceren.

De commissie raadt de opleidingen aan om een duidelijke taakstelling voor iedere medewerker af te spreken en voor een systematische taakopvolging te zorgen.

De commissie vraagt de opleidingen om een bevorderingsbeleid in te voeren.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten);
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement Toegepaste taalkunde kent een permanente stijging van de onderzoeksactiviteit. Het departement telt momenteel 13 doctores of 2,6 VTE. De commissie vindt echter dat de academisering een opleidingsbrede evolutie moet zijn, die berust op de inzet van een maximaal aantal personeelsleden. Nog te veel personeel is niet onderzoeksactief. Positief is dat dankzij het Talenplatform het aantal onderzoeksprojecten sinds 2009 steeg. Dit centrum voorziet immers voor de periode 2009-2012 extra middelen voor de financiering van acht projecten. De commissie betreurt echter dat er te weinig externe onderzoeksprojecten zijn, en onderschrijft de intentie van de opleidingen om hieraan te werken.

Sinds het academiejaar 2010-2011 kregen negen personeelsleden van het onderwijzende personeel 20 procent onderzoekstijd om de verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek te stimuleren. Dit volume is evenwel nog erg beperkt. De commissie vraagt de opleidingen om onderzoek en onderwijs beter op elkaar af te stemmen. Ze is van mening dat de opleidingen best wat meer middelen zouden mogen reserveren om personeel aan onderzoek te laten doen.

De instelling voert een speerpuntenbeleid inzake onderzoek. Alle onderzoek werd daarom ondergebracht in één van drie kenniscentra, namelijk Tweedetaalverwerving en Vreemdetalenonderwijs, Vertaal-en Tolkwetenschap en Vergelijkende taalkunde en journalistiek. Gezien de beperkte financiële en menselijke mogelijkheden vindt de commissie het noodzakelijk dat het onderzoek zich nog meer focust, om zo meer kwalitatief hoogstaande publicaties te kunnen genereren. De commissie stelde eveneens vast dat er grote verschillen zijn qua output tussen de docenten. Behoudens uitzonderingen die veel publiceren, stelde de commissie vast dat er over de hele linie te weinig wordt gepubliceerd en dat de publicatieoutput te los staat van het onderwijs. Zij is van oordeel dat de onderzoeksactiviteit kan worden opgedreven door meer medewerkers tot onderzoek te brengen, door een groter volume onderzoekstijd toe te kennen, door bijkomend personeel aan te werven dankzij het aantrekken van externe fondsen, door goede studenten in het kader van hun masterproef bij onderzoek te betrekken en door samenwerking met (inter)nationale onderzoekers elders. Daarnaast is ze van oordeel dat de opleidingen moeten nadenken over criteria voor het meten van onderzoeksoutput.

De commissie vindt de uitwisseling van het personeel tussen de Erasmushogeschool en de Vrije Universiteit Brussel in het kader van het 'Carrousselplan' positief. De samenwerking met de Vrije Universiteit biedt ongetwijfeld voordelen, op voorwaarde dat het betrokken personeel een daadwerkelijke binding met de Erasmushogeschool ontwikkelt.

De commissie heeft vastgesteld dat een aantal van de docenten naast hun onderwijsopdracht nog in het werkveld staan. Toch vindt de commissie dat er in de bacheloropleiding en de masteropleidingen Vertalen en Tolken best meer *native speakers* aangetrokken worden als onderwijzend personeel, zoals overigens ook al tijdens de vorige visitatie werd gevraagd. Bedrijfstolken, gesprekstolken en sociale tolken moeten immers in beide richtingen werken.

De commissie heeft vastgesteld dat binnen de master in de Journalistiek de praktijkdocenten onafhankelijk werken van de academische opleidingsonderdelen, en vraagt derhalve praktijk en onderzoek beter op elkaar af te stemmen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om meer (financiële en menselijke) middelen vrij te maken voor onderzoek en daartoe actief te zoeken naar meer externe fondsen.

De commissie vraagt om de onderzoeksactiviteit op te drijven.

De commissie vraagt de opleidingen om onderzoek en onderwijs beter op elkaar af te stemmen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op 1 januari 2009 waren 52 leden van het onderwijzende personeel actief in het departement Toegepaste taalkunde. Het overgrote deel van het onderwijzende personeel, namelijk 70 procent, werkt deeltijds. Meer dan de helft van het onderwijzende personeel (exclusief de gastprofessoren) is ouder dan 50. Binnenkort wordt dus een verjonging van de staf verwacht.

De student-stafratio bedraagt 1/15 binnen het departement Toegepaste taalkunde. Een vergelijkbare ratio is voor alle opleidingen wenselijk. De commissie betreurt het dat zij geen duidelijk inzicht kreeg in hoeveel staf per opleiding wordt ingeschakeld.

Het personeel heeft een hoge werklast (zie ook 3.1), maar tijdens de gesprekken bleek dat het dit aanvaardt. Desalniettemin vindt de commissie het noodzakelijk dat de taakbelasting wordt bewaakt.

Aan het departement zijn eveneens vier voltijdse administratieve krachten verbonden. Om wachtrijen aan het secretariaat te vermijden, raadt de commissie de opleidingen aan een uitbreiding van het ATP te overwegen of te zoeken naar andere oplossingen, zoals rationalisatie van taken, informatisering en de inzet van jobstudenten op piekmomenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de taakbelasting te analyseren en te onderzoeken hoe de globale werklast kan verminderd worden, en als gevolg daarvan hoe meer onderzoekstijd kan worden toegekend.

De commissie verzoekt de instelling eveneens de docent-studentratio van de diverse opleidingen te vergelijken en te grote discrepanties te vermijden.

De commissie raadt de opleidingen een uitbreiding van het ATP of het zoeken naar andere middelen aan om piekmomenten te vermijden.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen academische gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	onvoldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De commissie betreurt het dat ze geen duidelijk inzicht kreeg in de verschillende student-stafratio's en kan derhalve hierover geen uitspraak doen. De commissie heeft tijdens de gesprekken wel kunnen vaststellen dat het personeelsbeleid voldoende lijkt over het globale departement. De visitatiecommissie maakt een positieve afweging, en stelt dat de opleidingen voldoende potentieel hebben om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De campus van de Erasmushogeschool is gehuisvest op de campus Etterbeek. De commissie vindt het positief dat de studenten kunnen gebruikmaken van alle faciliteiten van de VUB. Ze stelde vast dat de meesten tevreden zijn over de huidige accommodatie. Als enige minpunt werd aangehaald dat het contact tussen de docenten en studenten sinds de recente verhuizing is verminderd.

De commissie is van oordeel dat de materiële voorzieningen aansluiten bij de basisnoden van de studenten. De openingsuren van de bibliotheek zijn daar een voorbeeld van. De commissie bezocht een degelijk uitgebouwde bibliotheek. Alle werklokalen beschikken over beamers en projectiemogelijkheden. Ze zag nieuwe computervoorzieningen en tolkencabines voor de masters in het Vertalen en in het Tolken. De studenten Toegepaste taalkunde beschikken over 85 pc's op de campus waarop zij kunnen inloggen.

De commissie zag eveneens een splinternieuwe montageklas en een inleescel bij de master in de Journalistiek. De montageruimte is evenwel slechts beperkt beschikbaar, zodat studenten moeten samenwerken. De software blijkt redelijk aan te sluiten bij de praktijk. De commissie vraagt de master in de Journalistiek om een redactielokaal voor journalisten te voorzien. Daarnaast zouden er ook faciliteiten moeten zijn waarin studenten meer multimediaal kunnen werken.

De commissie stelde echter wel vast dat er in het kantoorgebouw aan de Pleinlaan 5 een tekort aan lokalen voor docenten was en vraagt de opleidingen om hieraan te remediëren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de master Vertalen om het aantal computers met vertaalssoftware uit te breiden.

De commissie vraagt aan de master in de Journalistiek om een redactielokaal te voorzien.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen abituriënten op een degelijke manier informeren tijdens SID-in's en infodagen. Daarnaast kwam uit de gesprekken naar voor dat de studenten persoonlijk worden behandeld. De commissie zag ook dat eerstegeneratiestudenten veel ondersteuning krijgen.

De opleidingen organiseren heel wat initiatieven rond studie- en studentenbegeleiding, met onder meer een degelijk *tutorial*-systeem. De studietrajectbegeleider geeft raad aan studenten op elk van de keuzemomenten tijdens hun studietraject. De commissie stelde echter vast dat er een enorme toename aan individuele trajecten was, wat de werklast zeker heeft vergroot.

De studietrajectbegeleider is het eerste aanspreekpunt voor studenten met problemen. De commissie stelde vast dat de studenten ook bij de docenten terecht kunnen in geval van problemen. Zij vindt het echter wel vreemd dat de hele studentenbegeleiding gebeurt door het onderwijzende personeel. Zij raadt de opleidingen bijgevolg aan om daarvoor gespecialiseerd personeel te voorzien door een afzonderlijke functie te creëren, los van het takenpakket van het onderwijzende personeel.

Het departement voorziet ook een ombudspersoon, die optreedt als bemiddelaar bij problemen tussen studenten en docenten. De ombudspersoon is onder meer bevoegd voor klachten over lesinhouden en de wijze van doceren, over de organisatie en het verloop van het onderwijsproces, over de organisatie van examens, over het verloop van een EVC-procedure en bij betwistingen van examenresultaten.

De commissie stelde vast dat de opleidingen exitgesprekken organiseren met studenten die mislukken of voortijdig uitstappen. De commissie waardeert dit, maar vraagt de gegevens hiervan te benutten voor een beter functioneren van de opleidingen.

Studenten met concentratie- of leerproblemen, psychosociale problemen enzoverder kunnen terecht bij de studentenbegeleider. Bij psychosociale problemen verwijst deze begeleider de studenten door naar de vzw SOVEhB, die psychosociale, psychotherapeutische en medische dienstverlening aanbiedt. De consultaties zijn gratis. Bij het begin van het academiejaar organiseert de dienst Studieadvies van de VUB een sessie studievaardigheden. Na de examens van januari volgt een feedbacksessie voor studenten met zwakke resultaten.

Studenten die een buitenlandervaring willen opdoen, kunnen terecht bij het hoofd Internationalisering en bij de administratieve medewerker die de studenten helpt bij administratieve zaken. Een docent per vakgroep zorgt voor de initiatie en het beheer van de contacten met partnerinstellingen, voor de academische begeleiding van uitgaande studenten en voor de equivalentieverklaring van vakken. De internationale netwerkprojecten en de docentenuitwisselingen worden gecoördineerd door het hoofd Internationalisering.

De commissie vraagt na te denken over mogelijkheden om goede studenten te stimuleren tot excellentie: publicatie van masterproeven, prijzen, medewerking aan onderzoek van de staf... De commissie dringt er ook op aan na te gaan hoe men onder meer de instroom van allochtone en anderstalige studenten kan bevorderen en hun uitval kan voorkomen. Verder is de commissie van oordeel dat inspanningen nodig zijn om een systematisch beleid uit te werken, gericht op specifieke doelgroepen. Zij vraagt de opleidingen ook om na te gaan hoe ze de uitval van deze studenten kan voorkomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie verzoekt de opleidingen om een afzonderlijke functie te creëren voor taken rond studiebegeleiding.

De commissie vraagt de opleidingen om een systematisch beleid uit te werken, gericht op specifieke doelgroepen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vanaf 2007 werd kwaliteitszorg ingebed in de opleidingscommissie en de beleidscommissie. Deze formuleert voorstellen, die vastgelegd worden in verslagen en vervolgens volgens het PDCA-principe worden opgevolgd en bijgestuurd. Sinds 2009-2010 bevat het departementale jaaractieplan het departementale kwaliteitsbeleid, zoals dat wordt gestuurd door de departementale beleidscel. Deze cel zet de centraal geformuleerde strategische doelstellingen om in departementale strategische, substrategische en operationele doelstellingen. Aangezien de Erasmushogeschool lid is van de TRIS-groep hanteert ze het EFQM-model als intern meetinstrument. Op basis daarvan worden verbeteringsplannen uitgewerkt. Daarnaast telt het departement veel overlegorganen die vergaderbesluiten formuleren. Deze worden omgezet in SMART-actiepunten, waarbij onder andere de uitvoerder en de deadline worden vastgelegd. De voorzitter gaat bij de start van elke nieuwe vergadering na of de acties werden uitgevoerd.

De commissie stelt vast dat er inderdaad veel overleg plaatsvindt, maar betreurt het ontbreken van systematische objectieve metingen. De commissie vraagt de opleidingen ook om de huidige organen en structuren te analyseren, en wellicht te rationaliseren.

De commissie waardeert het dat er studentenvertegenwoordigers zijn, maar vindt dat de opleidingen zich te gemakkelijk neerleggen bij de lage participatie van de studenten aan de enquêtes. De commissie waardeert het dat de opleidingen de intentie hebben om maatregelen te nemen om deze te vergroten. De introductie van een digitaal studentvolgssysteem is een stap vooruit, maar moet gekoppeld worden aan toetsbare streefdoelen. Over het algemeen zou een IKZ-handboek met een (jaar)kalender van de diverse bevestigingen en de vermelding van de verantwoordelijke van de uitvoering, de doelgroep, de methode van bevestiging, de verantwoordelijke van de analyse en van de opvolging een hulp kunnen zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om systematische en objectieve metingen.

De commissie dringt er eveneens op aan om de huidige organen en structuren kritisch te analyseren en eventueel te rationaliseren.

De commissie wenst dat de opleidingen bevestigingen van zowel studenten, docenten als externen (alumni, werkveld) voortaan op een periodieke basis zouden organiseren.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Tijdens consensusvergaderingen, waarbij de kwaliteitszorgcoördinator als voorzitter fungeerde en waarbij alle docenten van het departement aanwezig waren, werden TRIS-scoreoefeningen gehouden. In de daaropvolgende vergaderingen werkte de kwaliteitszorgcommissie verbeteringsplannen uit. Zo werden de informatie en communicatie van het departement verbeterd, werd de instroom van de opleidingen systematisch geanalyseerd, en werden het bibliotheekbeleid en het informaticabeleid gesystematiseerd. Er werd eveneens een scriptiebeleid uitgewerkt. Hoewel in 2009 een departementale beleidscommissie werd ingesteld, die in zes vergaderingen een departementaal beleidsplan heeft opgesteld, stelde de commissie vast dat deze verbeteringsplannen eerder ad hoc gebeuren, en vraagt de opleidingen om een langetermijnvisie uit te tekenen.

De commissie stelde vast dat de aanbevelingen van de vorige visitatie gedeeltelijk werden opgevolgd, zoals de invoering van stages. Daarnaast werd ook het te hybride karakter van de tolkenopleiding aangepast. De opleiding Liaison-, Bedrijfstolken en Sociaal tolken (waarbij Sociaal tolken werd uitbesteed) is een duidelijke keuze van de masteropleiding Tolken, omdat in Vlaanderen Conferentietolken in de bamastructuur niet meer wordt georganiseerd. De commissie stelde echter vast dat er, ondanks de eerdere aanbeveling, nog steeds te weinig *native speakers* zijn. De opleiding heeft de laatste jaren eerder doctorandi aangetrokken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de bacheloropleiding, de master in het Vertalen en de master in het Tolken aan om meer *native speakers* aan te werven.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemende beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat alle medewerkers deelnemen aan één of meer overlegorganen. Tijdens de gesprekken was ze verrast over de lage participatie aan de personeelsenquête, die slechts 29,09 procent bedroeg voor het onderwijzend personeel.

De commissie stelde eveneens vast dat er een lage studentenparticipatie is (studententevredenheidsenquête: variërend van 23 procent tot 50% naargelang de opleiding), en vraagt de opleidingen om na te denken over middelen om dit cijfer te verhogen. Dit kan bijvoorbeeld door herinneringsmails of pop-ups in Dokeos. Tijdens de

gesprekken bleek dat de studenten vonden dat de enquêtes, die per opleidingsonderdeel werden georganiseerd, te lang waren. Om daaraan tegemoet te komen, worden deze daarom nu semestrieel afgenomen.

De commissie waardeert het dat de resultaten van de studententevredenheidsenquête sinds het academiejaar 2010-2011 online raadpleegbaar zijn. Ze vindt het ook positief dat studentenvertegenwoordigers zitting hebben in het bestuur van de Eramushogeschool. Daarnaast waardeert de commissie het dat studenten hun participatie kunnen verzilveren in hun curriculum door middel van een keuzevak waarvoor ze credits krijgen.

De commissie heeft tijdens de gesprekken kunnen horen dat de alumniwerking ondertussen in opbouw is en vraagt de opleidingen om deze zeker verder uit te bouwen.

De commissie vraagt de opleidingen om de resonantiegroepen uit het werkveld op te splitsen voor elke opleiding. Daarnaast vraagt ze met hen op meer geregelde basis te overleggen. Tot op heden werden slechts twee resonantiebijeenkomsten georganiseerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om middelen te zoeken om de studentenparticipatie aan de diverse bevestigingen te vergroten.

De commissie dringt erop aan de resonantiegroepen (werkveld) te structureren per opleiding en hun werking te systematiseren. Dezelfde oproep geldt voor de alumniwerking

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: goed

MA V: voldoende

MA T: voldoende

MA J: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat de hogeschool een behoorlijke reputatie geniet. Deze komt tot stand door mond-tot-mondreclame. De commissie is van oordeel dat de visibiliteit en (inter)nationale naambekendheid van de Erasmushogeschool wel kan worden verbeterd, zowel bij abiturienten als bij bedrijven (met het oog op contractonderzoek, goede stageplaatsen...).

De laatstejaarsstudenten zijn tevreden over het contact met de docenten. De studenten uit de master Vertalen vinden dat hun programma evenwichtig is samengesteld uit theorie en praktijk. De commissie kon tijdens de gesprekken vaststellen dat ook de studenten uit de master in het Tolken tevreden zijn. De laatstejaarsstudenten van de master Journalistiek vinden hun opleiding praktijkgericht, maar geven aan dat er ook veel ruimte is voor academische en theoretische opleidingsonderdelen. Ze waarderen de toegankelijkheid van de docenten. Ze vinden het positief dat praktijkdocenten hun eigen ervaringen inbrengen, en dat ze leren hoe ze met een camera en montage moeten omgaan. Tijdens de gesprekken bleek eveneens dat de studenten er zich bewust van zijn dat ze zichzelf voortdurend zullen moeten bijscholen. De commissie heeft ook kunnen vaststellen dat de master in de Journalistiek een sterke aantrekkingskracht uitoefent.

Het overgrote deel van de alumni (namelijk 95 procent) heeft na een half jaar werk gevonden of koos voor een vervolgstudie.

De commissie heeft tijdens de gesprekken kunnen vaststellen dat de afgestudeerden tevreden waren over de inbreng die ze kregen in het programma. Bovendien vinden ze de kleinschaligheid en de Brusselse context een troef.

De afgestudeerde Vertalers zijn absolute voorstanders van de verplichte stage. Ze vragen de opleiding nog meer vertaal oefeningen en variatie in de vertaal oefeningen. De commissie is evenwel verrast dat zoveel afgestudeerde vertalers het beroep niet uitoefenen. Een analyse van dit fenomeen en conclusies voor de opleiding zijn wenselijk. De Tolkenalumni zijn voorstander van meer tolkuren die door ervaren tolken worden gegeven.

De afgestudeerden uit de master in de Journalistiek stellen het op prijs dat ze van bij de aanvang van de masteropleiding onmiddellijk veel schrijfp opdrachten kregen. Ze waarderen dat er eveneens werd gefocust op onlinemedi a en dat ze een eigen blog konden bijhouden. Daarnaast zijn ze ook tevreden over de mix tussen de praktijkgerichte en de wetenschappelijke componenten in hun opleiding. De afgestudeerden waarderen het dat de opleidingen onder meer vacatures doorsturen.

De commissie heeft ook kunnen vaststellen dat het werkveld tevreden is over de kwaliteit van de afgestudeerden. Ze betreurt het dat zij door het afhaken van vele genodigden tijdens de gesprekken geen feedback heeft gekregen van de alumni en het werkveld over de professionele gerichtheid van de huidige master in het tolken.

Wat de uitstroom betreft, heeft de commissie vastgesteld dat de huidige studenten niet weten waar de afgestudeerden terechtkomen. De commissie zou het waarderen mocht deze informatie worden verzameld en doorgegeven aan de huidige studenten. De commissie raadt de opleidingen aan om de lijst van alumni optimaal te gebruiken.

De commissie vindt dat de geraadpleegde masterproeven uit de master Vertalen blijken van het vermogen van de masterstudenten om de vertaalpraktijk en vertaalwetenschappelijke theorieën met elkaar in verband te brengen. De commissie zag degelijk gestructureerde masterproeven bij de master Tolken. De commissie is echter wel van oordeel dat de kwaliteit van de masterproeven voor het Vertalen en het Tolken hoger zou mogen liggen. Ze vraagt bij de masterproeven expliciet aandacht te hebben voor methode en voor de explicitering ervan. De commissie vindt de masterproeven binnen de master in de Journalistiek van een behoorlijk niveau, gelet op het minimale aantal studiepunten van de masterproef. Ze is ook tevreden over de onderwerpkeuze. Ze vindt wel dat het gebruik van onderzoeksmethoden en de expliciete verantwoording ervan voor verbetering vatbaar zijn. Ze adviseert de master in de Journalistiek aan zijn academisering te werken. Hier en ook in de andere masters moet zeker ook het eindniveau worden bewaakt.

De commissie heeft kunnen vaststellen dat er tot nu toe een beperkte internationalisering van studenten en docenten bestaat. Ze vindt echter dat de internationalisering krachtadig moet worden gestimuleerd en dat men ambitieuze kortetermijndoelstellingen moet durven vastleggen, en niet alleen door te trachten zo veel mogelijk studenten op uitwisseling te sturen en omgekeerd instromende uitwisselingsstudenten te ontvangen. De commissie adviseert hierbij om de stage en masterproef in het buitenland in het internationaliseringsbeleid te betrekken. Ze betreurt het dat op dit moment ontraden wordt om tijdens het masterjaar op uitwisseling te vertrekken. De studenten moeten ook beter geïnformeerd worden over faciliteiten zoals financiële steun en huisvesting. De commissie vindt dat de rol van de coördinator Internationalisering niet beperkt mag blijven tot de administratieve aspecten van de uitwisseling. Hij zou ook de beleidslijnen voor de opleidingen moeten uittekenen. Voor de thuisblijvers moet een degelijk programma van 'internationalisation@home' worden uitgewerkt en aangeboden. Hiervoor wordt best een draaiboek uitgewerkt om voor de noodzakelijke continuïteit te zorgen. Daarnaast kan men door de docentenmobiliteit te stimuleren, ook meer *native speakers* bij het onderwijs betrekken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor het niveau en de onderzoeksmatige onderbouwing van de masterproeven.

De commissie vraagt de opleidingen om het internationaliseringsbeleid verder uit te bouwen, zowel voor studenten als voor docenten, zowel voor inkomende en uitgaande uitwisselingsstudenten als voor thuisblijvers.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De commissie stelde vast dat het departement geen expliciet beleid voert omtrent het onderwijsrendement. Ook de oorzaken van studie-uitval en van het falen in de bacheloropleiding worden niet nader onderzocht. De commissie vraagt daarom kwantificeerbare doelstellingen inzake studierendement te formuleren, om zo beter problemen te identificeren en om aan de hand daarvan te kunnen remediëren en prioriteiten te kunnen bepalen.

De gemiddelde studieduur voor de bacheloropleiding Toegepaste taalkunde bedraagt drie tot vier jaren. Ongeveer de helft van de studenten doet volgens de doorstroomanalyse één jaar langer over haar studies. De gemiddelde studieduur binnen de masteropleidingen is één jaar. De masterproef vormt de voornaamste oorzaak voor studieovertraging.

De slaagpercentages in het derde bachelorjaar en in de masters liggen hoger dan in de eerste twee bachelorjaren, aangezien deze bijna 100 procent bedragen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen kwantificeerbare doelstellingen inzake studierendement te formuleren.

De commissie beveelt de opleidingen eveneens aan om de redenen van vroegtijdige uitval en mislukking te onderzoeken, om aan de hand van deze analyse oorzaken te inventariseren en te remediëren.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	ABA: goed MA V: voldoende MA T: voldoende MA J: goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatierapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleidingen aanwezig zijn.

In haar reactie op de eerste terugmelding geven de opleidingen aan volgende verbeteracties gepland of uitgevoerd te hebben:

- **Communicatief vreemdetaalleren**
Sinds het academiejaar 2010-2011 werd een nieuwe collega aangetrokken die voor de taalvaardigheidstraining Frans een volledig multimediale aanpak hanteert. Sinds het academiejaar 2011-2012 wordt voor andere talen in het taalvaardigheidsonderwijs gebruik gemaakt van Idiom Teacher, een softwareprogramma dat door de opleiding werd ontwikkeld en dat multimediale ondersteuning biedt bij het aanleren van idiomen.
- **Meer praktijkoefeningen**
In 2011-2012 kon door de invoering van tolkateliers een verhoging van de praktijkoefeningen worden gerealiseerd. Het totaalvolume van de simultaanoefeningen Tolken is inmiddels van 104 naar 130 uur op jaarbasis verhoogd.
- **Samenwerking met de VUB**
Vanaf 2011-2012 werd een zeer nauwe samenwerking tussen de master Journalistiek en de vakgroep SCOM van de VUB opgestart in de vorm van werkvergaderingen waarin gezamenlijke onderwijs- en onderzoeksdoelstellingen worden geformuleerd.
- **Meer fondsen**
Sinds de visitatie bijkomende financiële en menselijke middelen voor onderzoek zijn gegenereerd. Dankzij financiële ondersteuning van het strategisch fonds kon 1,5 VTE doctor-assistent worden aangeworven, hetgeen het absoluut aantal doctores dat voor onderwijs en onderzoek wordt ingezet, doet stijgen van 13 naar 15. Ook zullen twee extra ZAP-mandaten door de VUB aan TTK-doctores worden toegekend, hetgeen de toegankelijkheid tot externe onderzoeksprojecten vergroot.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA J: voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed MA J: voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA J: goed	
Facet 2.2: Eisen academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.4: Studieomvang	oké	
Facet 2.5: Studielast	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	ABA: voldoende MA V: voldoende MA T: goed MA J: voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.8: Masterproef	ABA: n.v.t. masters: voldoende	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen academische gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	onvoldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	ABA: goed MA V: voldoende MA T: voldoende MA J: goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

EhB   Erasmushogeschool Brussel

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Vertalen (MA V)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Journalistiek (MA J)

Hoofdstuk 3 Hogeschool Gent

Algemene toelichting bij de academisch gerichte bacheloropleiding/masteropleiding Bachelor in de Toegepaste taalkunde, Master in de Meertalige communicatie, Master in het Vertalen en Master in het Tolken aan de Hogeschool Gent

Het departement Vertaalkunde behoort tot de Hogeschool Gent. De Hogeschool Gent is een Vlaamse autonome hogeschool, en is in 1995 ontstaan uit de fusie van verschillende onderwijsinstellingen van de stad Gent en van de Vlaamse Gemeenschap. De Hogeschool Gent telt zeven faculteiten: Mens en welzijn, Natuur en techniek, Bedrijf en organisatie, *School of Arts*, Toegepaste ingenieurswetenschappen, Toegepaste bio-ingenieurswetenschappen, Toegepaste taalkunde en Handelswetenschappen en bestuurskunde. In deze domeinen bevinden zich zowel professionele als academische bachelors en academische masters. Sinds 2003 behoort de Hogeschool Gent tot de Associatie Universiteit Gent.

Het departement Vertaalkunde biedt de volgende opleidingen aan: bachelor in de Toegepaste taalkunde, master in het Tolken, master in het Vertalen en master in de Meertalige communicatie. De opleiding tot licentiaat-vertaler en -tolk startte al in 1968 in het kader van het hoger onderwijs van de provincie Oost-Vlaanderen, waaruit het Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken (HIVET) is ontstaan. Vanaf 1985 veranderde de instelling van naam: de Provinciale Hogeschool voor Vertalers en Tolken (PHVT). Toen het Oost-Vlaams provinciaal hoger onderwijs werd samengevoegd in 1995, werd de opleiding georganiseerd door de Mercator Hogeschool, die dan zes jaar later integreerde in de Hogeschool Gent en niet langer meer onder de provinciale bevoegdheid viel. Sinds 2004 kunnen studenten er een bacheloropleiding in de Toegepaste taalkunde volgen, en sinds 2007 ook een masteropleiding in het Vertalen, in het Tolken en in de Meertalige communicatie. Het departement bevindt zich op de Campus Mercator.

Tijdens het academiejaar 2009-2010 telde de bacheloropleiding 761 studenten. De master in het Vertalen, de master in het Tolken en de master in de Meertalige communicatie telden respectievelijk 63, 25 en 75 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de academisch gerichte bachelor en master

Beoordelingscriteria academisch gerichte bachelor:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige managementtaken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties als een onderzoekende houding, kennis hebben van onderzoeksmethoden en –technieken en deze adequaat kunnen toepassen, het vermogen om de relevante data te verzamelen die een oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen, een appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis en de vaardigheid tot het probleemgestuurd initiëren van onderzoek;
- het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, een systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden.

Beoordelingscriteria master:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en te handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot het communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;
- een gevorderd begrip en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren en diagnosticeren;
- hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie waardeert het dat een gemeenschappelijk domeinspecifiek referentiekader werd opgesteld voor de autonome hogescholen, met name de Artesis Hogeschool, de Erasmushogeschool en de Hogeschool Gent. De commissie stelde vast dat rekening werd gehouden bij het formuleren van de doelstellingen met het artikel 58 van het Structuurdecreet, met de Dublindescriptoren en met het *European Qualifications Framework*.

De commissie oordeelde dat de vooropgestelde kwalificaties passen bij het niveau van de bachelor en bij het niveau van de verschillende masters. Ze is van oordeel dat de aandacht voor competentiegericht leren zichtbaar is in de gedetailleerde competentiebeschrijvingen. Daarnaast zag ze een bijzondere aandacht voor academische vaardigheden.

Ze stelde bovendien vast dat er tegelijkertijd veel aandacht is voor reflectie op het vakgebied en wetenschappelijk onderzoek. Ook de internationale betrokkenheid is positief. De internationale dimensie is aanwezig in de doelstellingen, omdat de studenten niet enkel talenkennis verwerven, maar ook inzicht krijgen in de brede socioculturele context waarin de taal wordt gebruikt. De commissie betreurt wel dat de expliciete vermelding van de ingesteldheid tot levenslang leren ontbreekt, en raadt vooral de bacheloropleiding aan om dit op te nemen in de doelstellingen.

De bacheloropleiding voorziet vijf clusters van competenties, namelijk algemene vorming, taal- en tekstcompetentie in het Nederlands en in twee vreemde talen, initiële schriftelijke en mondelinge vertaalcompetenties, interculturele competenties en basisonderzoekscompetenties. De uiteindelijke doelstelling van de bachelor in de Toegepaste taalkunde is de studenten op een intelligente manier te leren omgaan met aangereikte kennis en hen de juiste attitude aan te leren, met een streven naar perfectie en verantwoordelijkheid. De student zal ook de basisvaardigheden aangeleerd krijgen om wetenschappelijk onderzoek te verrichten. De opleiding besteedt tevens aandacht aan een initiële vertaalcompetentie.

De studenten van de masteropleidingen moeten algemene competenties en algemeen wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau verwerven. Dit betekent onder andere dat ze in staat moeten zijn om vernieuwend te denken en om wetenschappelijk onderzoek op te starten, uit te voeren en erover te rapporteren. Daarnaast moeten ze een geavanceerde kennis van twee vreemde talen (niveau C2 Europees Referentiekader) in diverse communicatieve contexten kunnen aanwenden. De commissie waardeert het dat de masteropleiding Vertalen gericht is op het verwerven van professionele vertaalvaardigheden en vertaling in context. Ze is van oordeel dat de masteropleiding Tolken de studenten de noodzakelijke vaardigheden bijbrengt om als gesprekstolken te functioneren, en hen voorbereidt op een verdere specialisatie als conferentietolken. De masteropleiding Meertalige communicatie richt zich op meertalige bedrijfs- en publiekscommunicatie. Deze opleiding focust meer bepaald op interne en externe communicatie van organisaties, zowel via traditionele als via nieuwe media.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt vooral de bacheloropleiding tevens om de ingesteldheid tot levenslang leren expliciet op te nemen in de opleidingsdoelstellingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor academisch gerichte bacheloropleidingen en masteropleidingen zijn de eindkwalificaties ontleend aan eisen vanuit de wetenschappelijke en/of artistieke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening en voor daarvoor in aanmerking komende opleidingen de praktijk in het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: goed

MA V: goed

MA T: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie zag dat de opleidingen diverse nationale en internationale bronnen gebruikt hebben voor de formulering van de domeinspecifieke eisen. Ze vindt het positief dat de opleidingen actief meewerkten aan diverse initiatieven rond het opstellen van competenties voor opleidingen Toegepaste taalkunde. Zo hielp het departement mee aan de totstandkoming van het opleidingsprofiel 'Licentiaat-Vertaler' van de VLOR en aan het project van de Vlaamse Bologna-experts om de leerresultaten van Toegepaste taalkunde en Taal- en letterkunde te vatten binnen één beschrijvingsmodel, en dat te toetsen aan bestaande Europese kwalificatieraamwerken. Daarnaast werkt de opleiding momenteel ook mee aan de *learning outcomes*, samen met de VLIR-VLHORA. De commissie vindt het voorts ook positief dat de vreemdetaalcompetenties geformuleerd worden in termen van het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Talen.

De afstemming met het werkveld gebeurt enerzijds door het grote aantal aanwezige praktijkdocenten die nog actief zijn in de praktijk, en anderzijds door de vertegenwoordiging van het werkveld in de departementsraad.

Per opleidingsonderdeel werden gedetailleerde competentiebeschrijvingen opgesteld, die in een studiefiche worden vermeld, zodat de studenten weten welke doelstellingen worden nagestreefd. De doelstellingen staan ook in de infobrochure en op de website van het departement. Daarnaast worden ook tijdens het eerste college de doelstellingen van het opleidingsonderdeel besproken. De docenten verwijzen dan eveneens naar de studiefiche. Ook tijdens infosessies en opendeurdagen wordt verwezen naar de doelstellingen.

Binnen de bacheloropleiding worden twintig domeinspecifieke competenties onderscheiden in verschillende categorieën, zoals algemene competenties, algemeen wetenschappelijke competenties, algemene competenties taalstudie op academisch niveau en specifieke competenties toegepaste taalkunde. De commissie waardeert de domeinspecifieke eisen zoals die in de bacheloropleiding worden geformuleerd. Afgestudeerde studenten moeten onder andere in staat zijn om kritisch, creatief en wetenschappelijk te denken en te redeneren. Ze moeten ook relevante wetenschappelijke en technische informatie adequaat kunnen verzamelen, verwerken en erover rapporteren. Daarnaast moeten ze taalvariatie en taalstructuren kunnen analyseren, een geavanceerde kennis van het Nederlands hebben en in staat zijn om in de vreemde talen te communiceren.

Studenten van de masteropleiding Vertalen moeten in staat zijn om algemene en gespecialiseerde teksten uit twee vreemde talen te vertalen naar het Nederlands (en vice versa), en om vertalingen te reviseren. De opleiding behandelt een aantal gespecialiseerde vertaaldomeinen (technisch, economisch-financieel, juridisch, literair, medisch), die per vreemde taal kunnen variëren. De masteropleiding Vertalen wil zich profileren op drie gebieden: praktische taalbeheersing op geavanceerd niveau, professionele vaardigheden voor de arbeidsmarkt (vertaaltechnologie en vertaalkunde) en (ver)talens in context, met aandacht voor cultuurhistorische en

institutionele achtergronden van de vreemdetaalgebieden. De studenten worden ook geconfronteerd met theoretische reflectie en resultaten van relevant wetenschappelijk onderzoek. Zo moet de afgestudeerde niet enkel specifieke methoden en technieken uit de vertaalpraktijk kunnen hanteren, hij moet ze ook kritisch kunnen benaderen. De afgestudeerden moeten in staat zijn in uiteenlopende gespecialiseerde domeinen te werken (revisor, terminoloog, *technical writer*, *localizer*, ondertitelaar). De commissie vindt dat de geformuleerde doelstellingen een degelijke voorbereiding op het werkveld vormen.

De commissie zag dat de masteropleiding Tolken de studenten degelijk voorbereidt op tolksituaties van het werkveld, zowel qua inhoud als qua attitude. De studenten uit de masteropleiding Tolken moeten onder meer in staat zijn om (gesproken) teksten uit diverse professionele omgevingen accuraat mondeling te vertalen (vertaling van het blad, consecutief tolken, fluistertolken) in een context van gesprekstolken (sociaal, gerecht, bedrijf...). Bovendien worden de studenten getraind in het intensieve gebruik van de vreemde taal. De commissie waardeert het dat de opleiding de studenten ook laat kennismaken met simultaantolken en dat ze aandacht besteedt aan sociale interactie, wat onontbeerlijk is bij gesprekstolken. Ook binnen deze masteropleiding is er theoretische reflectie en een kritische benadering van tolkpraktijken.

De masteropleiding Meertalige communicatie richt zich op professionele tekstproductie, in het kader van zowel interne als externe communicatie van organisaties. Deze masteropleiding besteedt ook aandacht aan de taalspecifieke pragmatiek van de communicatie en aan theoretische reflectie over taalgebruik in een meertalige en interculturele context. Daarnaast raadt de commissie deze masteropleiding aan om meer inzicht in nationale cultuurverschillen, vooral cultuurgebonden verschillen in communicatie en in organisaties, bij te brengen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de masteropleiding Meertalige communicatie om meer inzicht in nationale cultuurverschillen, vooral cultuurgebonden verschillen in communicatie en in organisaties, bij te brengen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	ABA: voldoende masters: goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	ABA: goed MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De algemene doelstellingen worden in het programma geconcretiseerd door de verschillende opleidingsonderdelen. Dankzij een kruistabel kan worden nagegaan hoe de competenties volgens het modeltraject vertaald werden in de concrete opleidingsonderdelen over de drie bachelorjaren. Hierin wordt gewerkt met drie grote competentiedomeinen, namelijk algemene vorming, wetenschappelijke vorming en taalvorming. In de kruistabel van iedere masteropleiding worden enerzijds algemene competenties Toegepaste taalkunde op gevorderd niveau opgenomen, en anderzijds de specifieke competenties voor iedere master. De commissie stelde vast dat de competenties adequaat afgedekt zijn in de programma's, maar het is haar niet duidelijk geworden of en hoe deze tabel binnen de opleidingen actief gebruikt wordt om na te gaan of de beoogde leerdoelen worden gerealiseerd.

De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat er zowel binnen de vak-/taalgroep als over de vak-/taalgroepen heen overleg is tussen collega's die gelijkaardige opleidingsonderdelen doceren. Binnen de verschillende opleidingscommissies wordt de aanpak over de verschillende talen heen bewaakt. In elke opleidingscommissie zit één afgevaardigde per vakgroep, net zoals twee studenten. De opleidingscommissies letten onder meer op de profilering en de coherentie, terwijl de vakgroepen implementeren en feedback geven. De opleidingscommissie is ook verantwoordelijk voor wijzigingen in het curriculum. Deze kunnen gebeuren naar aanleiding van enquêtering van studenten, afgestudeerden of het werkveld. De uiteindelijke beslissingen worden genomen in de departementsraad, die deze beslissingen rapporteert aan het centrale bestuur van de hogeschool. Een recent voorbeeld van vakgroepoverschrijdend overleg vond plaats naar aanleiding van de programmahervorming van de master in de Meertalige communicatie.

De commissie zag dat de algemene vakken en de themavakken aansluiten bij de eindkwalificaties van de bacheloropleiding. Het programma is zeer strak georganiseerd, met ruimte voor een keuzevak van drie ECTS. Alle vreemde talen hebben een evenwaardig statuut en vertegenwoordigen bijgevolg evenveel ECTS in het programma.

De commissie is van oordeel dat in de bacheloropleiding de doelstellingen met betrekking tot de wetenschappelijke academische component nog niet volledig worden gerealiseerd in de inhoud van het programma, en vraagt derhalve aandacht voor verschillende methodologieën en verschillende manieren van onderzoek doen. De commissie vindt dat de bacheloropleiding meer aandacht moet geven aan algemene theorieën. Voorts vindt zij dat het opleidingsonderdeel 'maatschappelijke ontwikkelingen in het taalgebied' te eenzijdig focust op politieke, economische en literaire geschiedenis.

De commissie zag dat het programma van de masteropleiding Vertalen rekening houdt met actuele ontwikkelingen van wetenschappelijk onderzoek, en dat dit het internationale karakter van de opleiding bevordert. De commissie stelde vast dat de specifieke competenties aanwezig zijn bij de master in het Tolken (consecutief tolken, fluistertolken en vertalen van het blad). De praktijkkant wordt bovendien ondersteund door wetenschappelijke literatuur over conferentie-, bedrijfs- en sociaal tolken.

De commissie is van oordeel dat het huidige programma van de masteropleiding Meertalige communicatie nog niet duidelijk genoeg geprofileerd is om te komen tot de vooropgestelde eindcompetenties. Meer bepaald ontbreken aspecten van interculturele communicatie, cultuurverschillen in communicatie, methodologie en onderzoek. Deze vakken zouden als themavakken kunnen worden opgenomen. De commissie raadt zowel de bacheloropleiding als de masteropleiding Meertalige communicatie aan om dit alsnog in te voeren. Ook businessetiquette, ontvangersgericht communiceren en empathie zouden in het curriculum aan bod moeten komen.

Binnen de masteropleidingen is er telkens ruimte voor één keuzevak van drie ECTS, wat aantoont dat het programma strak georganiseerd is.

De commissie zag dat een internationale component in het bachelorprogramma aanwezig is. Zo werken de studenten samen met studenten van de Radboud Universiteit Nijmegen in een e-mailproject.

De commissie heeft gezien dat vakinhoudelijk overleg wordt gepleegd tussen de docenten om de inhouden zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen. Ze vraagt aan alle opleidingen hierin ook aandacht te hebben voor de congruentie voor de gebruikte systemen in de metataal.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt zowel de bacheloropleiding als de masteropleiding Meertalige communicatie aan om meer aandacht te hebben voor interculturele communicatie, vooral op meer theoretisch niveau en voor onderzoeksmethodologie.

De commissie vraagt de bacheloropleiding de invulling van het opleidingsonderdeel Cultuurgeschiedenis van het taalgebied te herbekijken.

De commissie vraagt het programma van de masteropleiding Meertalige communicatie beter te profileren om de vooropgestelde eindkwalificaties te bereiken.

De commissie raadt alle opleidingen aan om aandacht te hebben voor de congruentie van de gebruikte systemen in de metataal.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- kennisontwikkeling door studenten vindt plaats in interactie tussen het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten) binnen relevante disciplines;
- het programma sluit aan bij ontwikkelingen in de relevante discipline(s) door aantoonbare verbanden met actuele wetenschappelijke theorieën;
- het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de ontwikkeling en beoefening van de kunsten;
- (bij daarvoor in aanmerking komende opleidingen) het programma heeft aantoonbare verbanden met de actuele praktijk van de relevante beroepen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie zag dat de opleidingen streven naar academische gerichtheid. Bij de masteropleiding Vertalen stelde de commissie een degelijke integratie van kennisoverdracht en onderzoek vast. Dit uit zich bijvoorbeeld in wetenschappelijke artikelen die voortvloeien uit de samenwerking tussen docenten en studenten die hun masterproef schrijven. De commissie is van mening dat het streven naar academische gerichtheid nog geïntensifieerd kan worden, onder meer door het gebruik van meer primaire wetenschappelijke literatuur, en door nog striktere wetenschappelijke eisen te stellen aan de masterproeven in de masteropleidingen Meertalige communicatie en Tolken. De commissie is van oordeel dat de vertaling van de theorie in een onderzoeksopdracht bij de masteropleiding Tolken nog kan worden verbeterd.

Op het vlak van professionele gerichtheid waardeert de commissie het dat de masteropleidingen onder meer een 'sollicitatiedriedaagse' organiseren. Hoewel de professionele gerichtheid ook duidelijk aanwezig is binnen de master in het Tolken, stelde de commissie vast dat de studenten Tolken beter kunnen worden geïnformeerd over de praktische aspecten van het beroep tolken, bijvoorbeeld over wie verantwoordelijk is inzake verzekeringen, model van contracten, rekeningen, btw enzoverder. De commissie vraagt daarom de master in het Tolken meer aandacht te besteden aan de concrete beroepsrealiteit. Ze zou het bovendien waarderen dat de certificeringsproef deel zou uitmaken van het eindexamen gesprekstolken, omdat dit ongetwijfeld een meerwaarde zou kunnen betekenen.

De commissie vraagt de opleidingen ook nauwer aan te sluiten bij de evoluties van de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door de keuze van de te vertalen en te redigeren tekstsoorten.

Studenten uit het derde bachelorjaar schrijven een seminariewerk (bachelorproef). Dit gebeurt in het kader van het opleidingsonderdeel 'academische vaardigheden', dat meetelt voor 6 studiepunten. Het seminariewerk telt mee voor vier vijfde van de beoordeling van dit vak. Daarnaast moeten studenten een schriftelijk examen afleggen dat toetst of de studenten de leerstof die behandeld werd tijdens de colleges, beheersen. Het seminariewerk telt 2500 à 3000 woorden, zonder de bibliografie en de eventuele appendix. Bij het seminariewerk hoort ook een abstract in het Nederlands en in de vreemde taal van telkens maximaal 200 woorden. In dit seminariewerk ontwikkelt de student een onderzoeksvraag met betrekking tot het domein van de toegepaste taalkunde. De promotor formuleert onderzoeksvragen, die jaarlijks via de elektronische leeromgeving worden bekendgemaakt. Ook de doelstelling en de methodologie of handleiding worden daar gepubliceerd. Studenten kunnen er ook lezen bij welke departementale onderzoekslijn de studie aansluit, van welke literatuur ze moeten vertrekken en welke competenties vereist zijn voor het onderzoek. Studenten moeten minstens vier keer hun begeleider ontmoeten. Tijdens een eerste gesprek wordt de onderzoeksvraag duidelijk uitgelegd. Wanneer de student de bronnen verzameld heeft, komt hij nogmaals bij de promotor voor de bespreking van de methodologie.

Tijdens een derde moment worden de resultaten en de eerste redactie van het seminariewerk bekeken. Nadien volgt er nog een bespreking van de vormgeving en de formulering van de tekst, en volgen de richtlijnen voor de eindredactie.

De commissie waardeert het dat de masteropleidingen een stage in het programma voorzien, maar ze heeft wel vragen bij de mogelijkheid om stage te lopen vóór de aanvang van het masterjaar. De commissie is immers van oordeel dat het niet wenselijk is een stage te organiseren voor de start van de opleiding. Er wordt van de student verwacht dat hij zelf op zoek gaat naar een geschikte stageplaats. Bij problemen kan hij terecht bij de departementale stagebegeleider. De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat zowel de studenten als het werkveld graag langere stages willen.

Binnen de master in het Vertalen kunnen studenten kiezen tussen een klassieke stage of een stage binnen een *Small Business Project*. Studenten uit de masteropleiding Vertalen en Tolken kunnen ook stage lopen bij het Internationaal Filmfestival van Gent. Een stage in een gesimuleerd vertaalbureau is ook mogelijk. In dit geval moeten de studenten in team werken en een volledige vertaalopdracht uitvoeren, inclusief businessplan, werkindeling, administratieve en financiële aspecten.

De commissie heeft tijdens de gesprekken vastgesteld dat de master in het Tolken werk wil maken van het zoeken naar adequate stageplaatsen. Het is immers moeilijk om zinvolle tolkstages van beperkte duur te vinden. De student wordt begeleid door een stagebegeleider ter plaatse en door de departementale begeleider. Bij de beoordeling van de stage wordt rekening gehouden met de stagebeoordeling van de gastorganisatie, de kwaliteit van het stageverslag en het stagedossier.

De commissie waardeert het bijzonder dat de masteropleiding Vertalen een diversiteit aan werkvormen zoekt, zoals virtuele teams en de mogelijkheid om een eigen vertaalbureau als stage op te nemen, om zo de ondernemingszin van de studenten te stimuleren.

Tijdens de gesprekken met het werkveld werd de masteropleiding Meertalige communicatie als een allround opleiding beschouwd. Uit de gesprekken met de alumni kwam de vraag naar voor om meer te focussen op hedendaagse vormen van communicatie, zoals commerciële copywriting, redactie van reclameteksten en websites. Binnen de masteropleiding Meertalige communicatie zou bovendien nog meer aandacht kunnen worden besteed aan het empathisch functioneren in een organisationele context en het zich inleven in communicatieve conventies van organisaties en andere culturen, zoals bleek uit de gesprekken met het werkveld.

Uit deze gesprekken bleek voorts ook dat de opleidingen meer aandacht zouden moeten hebben voor de algemene vorming en ontwikkeling van studenten.

De commissie stelde vast dat de opleidingen terecht aandacht schenken aan maatschappelijke dienstverlening. Op die manier krijgen de studenten inzicht in hun beroepsmogelijkheden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt alle opleidingen aan aandacht te besteden aan de algemene vorming en ontwikkeling van de studenten, en beter aan te sluiten bij de evoluties van de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld door de keuze van de te vertalen en te redigeren tekstsoorten).

De commissie vraagt de masteropleidingen ook om meer aandacht te besteden aan het empathisch communicatief handelen, en aan de communicatieve conventies van organisaties en andere culturen.

De commissie dringt erop aan geen stages toe te laten vóór de aanvang van het masterjaar, en ze inhoudelijk beter te doen aansluiten bij de gevolgde specialisatie.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft kunnen vaststellen dat de vaardigheden van de studenten progressief worden opgebouwd. Het transparanter maken van de opbouw van de academische vaardigheden over het volledige curriculum heen is echter wenselijk, en kan een hulp zijn voor de studenten bij het verwerven van die vaardigheden. Vooral voor de onderzoeksmethodologische component is dit noodzakelijk.

De commissie zag in de bacheloropleiding een degelijke samenhang tussen de algemene en de inhoudspecifieke opleidingsonderdelen. Bovendien zijn de opleidingsonderdelen zo geprogrammeerd dat steeds wordt verder gebouwd op verworven kennis en vaardigheden. De commissie stelde ook een coherent programma vast binnen de masteropleidingen. Zo zag de commissie binnen de masteropleiding Vertalen een degelijke coherentie, aangezien de opleidingsonderdelen die focussen op kennisdomeinen zoals vertaalwetenschap, terminologie en vertaaltechnologie, en maatschappelijke ontwikkeling in het eerste semester worden geprogrammeerd. Op die manier krijgt de student de nodige ondersteuning voor de praktijkvakken en de masterproef, die volgen in het tweede semester. Ook bij de masteropleiding Tolken en de masteropleiding Meertalige communicatie is er een logische opbouw van het programma, met een degelijke progressie en variatie in de verschillende tolkoefeningen.

Zoals al in 2.1. werd aangehaald, zijn er slechts zeer beperkte keuzemogelijkheden. Dit heeft tot gevolg dat de samenhang van het programma in de opleidingen helder en strak is.

Tijdens de gesprekken met de studenten kwam naar voor dat meer overleg wenselijk is over de invulling van de opleidingsonderdelen van de verschillende talen. Zo zag de commissie dat er nood aan is om herhalingen en overlappingsen te elimineren, en één enkele grammaticale nomenclatuur te hanteren. De bestaande structuur van de taalgroepen biedt daartoe een geëigend forum.

De commissie vraagt de masteropleiding Meertalige communicatie ook om te waken over het aandeel van gastsprekers in sommige colleges, om zo de samenhang van het programma niet te verstoren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert voor de onderzoeksmethodologische component van het programma een expliciete progressieve en zichtbare leerlijn uit te bouwen over de hele opleiding.

De commissie dringt aan op meer overleg over de talen heen om zo meer efficiëntie te bereiken, met name in het gebruik van de grammaticale nomenclatuur, en om herhalingen en overlappingsen te vermijden.

De commissie dringt er tevens op aan te waken over de inzet van gast- en praktijkdocenten, zodat de coherentie binnen een vak en binnen een jaar niet in gevaar komt.

Facet 2.4 Studietoerichting

Beoordelingscriterium:

De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoerichting:

- bachelor: tenminste 180 studiepunten
- master: ten minste 60 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: oké

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De academisch gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoerichting van een academisch gerichte bachelor.

De masteropleiding bestaat uit 1 studiejaar van 60 studiepunten. Hiermee voldoet de opleiding aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoerichting van een masteropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Aan de Hogeschool Gent is er sinds 2007 een elektronisch systeem van studietijdmeting. Door de lage respons van de studenten heeft die meting echter geen bruikbare gegevens opgeleverd. Toch hebben de opleidingen aandacht voor studiebevorderende factoren zoals introductieweken, monitoraten en herhalingsoefeningen. De commissie dringt er echter op aan te onderzoeken hoe men een meer betrouwbaar beeld kan krijgen van de studielast, dit gezien de povere participatie aan de elektronische studietijdmetingen.

Volgens de commissie is er ook een degelijke spreiding van de studielast. De commissie waardeert het dat het programma van de bacheloropleiding zo is opgebouwd, dat het de studenten de mogelijkheid biedt om zonder aanpassingen van het studieprogramma naar het buitenland te gaan. De commissie vraagt dit zo te behouden bij de bachelorhervorming.

Uit de gesprekken met de studenten Vertalen en Meertalige communicatie bleek dat de studielast zwaar is in het eerste semester, maar ze waarderen het dat ze daardoor vervolgens meer tijd hebben voor de masterproef. Het programma wordt globaal genomen als haalbaar beschouwd. Ook de studenten Tolken zijn tevreden met de studietijd, hoewel die best zwaar is. De commissie vraagt de masteropleidingen na te gaan of de studielast niet

nog gelijkmatiger kan worden verdeeld. De commissie waardeert het dat een inhaalweek voorzien is, maar vraagt aandacht voor de studiebelasting, die volgens de studenten verschilt van taal tot taal.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de masteropleidingen te waken over een evenwichtige studielastverdeling, onder meer tussen de verschillende talen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement Vertaalkunde wil competentiegericht, participerend onderwijs aanbieden. Dit betekent dat competenties het uitgangspunt vormen voor het onderwijs. Dit type onderwijs geeft de student een actieve rol. Daarnaast legt het departement in zijn onderwijsconcept een grote nadruk op de internationaal gerichte en interculturele aspecten, en streeft het naar een optimale balans tussen een gelijkmatige behartiging van de professioneel gerichte en academisch gerichte aspecten van zijn onderwijs. De commissie onderschrijft de intentie van de opleidingen om permanent te reflecteren over de onderwijsinhouden en -vormen, en over de actualisering ervan.

De commissie zag een waaier aan diverse werkvormen, toegespitst op de leerdoelen. Zo leren bachelorstudenten op een degelijke manier informatie verzamelen dankzij het opleidingsonderdeel 'academische vaardigheden met seminariewerk'. De commissie heeft uit de gesprekken kunnen afleiden dat er voor authentieke oefeningen en rollenspellen wordt gezorgd, en waardeert dit. De commissie vraagt wel meer aandacht voor echte communicatie via realistische conversatieoefeningen bij de vreemdetaalverwerving.

De commissie vraagt de bacheloropleiding meer contextuele oefeningen te voorzien binnen de opleidingsonderdelen taalstructuren. De commissie vraagt ook interculturele competenties en cultuur niet te beperken tot literatuur en politieke geschiedenis, en hierbij aandacht te hebben voor verschillen in interculturele communicatie. Zij heeft voorts twijfels bij de grote aandacht voor taalpurisme in het eerste bachelorjaar.

Binnen de masteropleiding Vertalen zag de commissie geactualiseerd en gevarieerd leermateriaal, dat de docenten heel vaak zelf schreven.

Bij de masteropleiding Tolken zag de commissie dat de deontologie van het tolken een duidelijke plaats krijgt in de opleiding van de studenten. Aan de andere kant wensen de studenten dat de opgenomen oefeningen meer door *native speakers* worden ingesproken.

De masteropleiding Meertalige communicatie biedt een gevarieerd aanbod aan onderwijsvormen. Bij enkele cursussen lijken er relatief veel gastsprekers te zijn, iets wat overigens ook de studenten opmerkten. De commissie raadt de opleiding daarom aan om het aantal gastsprekers te beperken tot maximaal 20 procent per opleidingsonderdeel. Ze waardeert het dat er een stage is, die zeker bijdraagt tot de realisatie van de eindkwalificaties.

De commissie zag dat veel frontaal onderwijs in grote groepen, zowel in de bachelor- als in de masteropleidingen, wordt aangeboden. Ze vraagt daarom de opleidingen na te gaan hoe het aantal hoorcolleges in grote groepen kan worden verminderd. Ze vraagt ook aandacht bij alle opleidingsonderdelen voor het actueel houden van de cursussen, zowel inhoudelijk als methodologisch. Ze pleit verder voor het respecteren van uniforme richtlijnen bij vormgeving en samenstelling van syllabi, onder andere inhoudsopgave, paginering, bronvermelding enzoverder. Ook dienen de docenten meer aandacht te hebben voor een correct gebruik van APA, zowel in hun eigen syllabi als bij de beoordeling van het werk van studenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding aandacht voor een meer contextuele aanpak binnen de opleidingsonderdelen taalstructuren. Ze dringt er eveneens op aan interculturele competenties en cultuur niet te beperken tot literatuur en politieke geschiedenis, maar ook tijd te besteden aan interculturele verschillen in communicatie.

De commissie wenst meer aandacht voor echte communicatietraining, onder meer door realistische conversatieoefeningen, en minder nadruk op taalpurisme.

De commissie pleit voor een uniforme vormgeving van cursussen, onder meer door paginering, inhoudsopgave en bronvermelding in de syllabi. Ze beveelt het departement aan om te werken volgens APA doorheen de hele studie.

De commissie raadt de commissie de masteropleiding Meertalige communicatie aan om het aantal gastsprekers te beperken tot maximaal 20 procent per opleidingsonderdeel.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen de bacheloropleiding komen vier verschillende evaluatievormen voor, namelijk schriftelijk en mondeling examens, permanente evaluatie en praktijkopdrachten. De commissie zag dat de opleidingen ook gebruikmaken van evaluatie via *peer assessment*, en vraagt om dit voor de formatieve evaluaties zeker te behouden.

De toetsen moeten zo opgesteld zijn dat ze nagaan of de gestelde leerdoelen zijn behaald. Dit is voor sommige opleidingsonderdelen onduidelijk. De commissie vraagt daarom de opleidingen een transparant evaluatiekader voor alle opleidingsonderdelen op te stellen.

Bij de master in het Vertalen verloopt de toetsing voor opleidingsonderdelen waarbij kennisoverdracht centraal staat, meestal mondeling. Daarnaast zijn er nog andere evaluatievormen, zoals praktijkopdrachten voor het toetsen van vertaalvaardigheden, papers en schriftelijke examens. De commissie betreurt het dat er binnen de master in het Vertalen geen overleg over de evaluatiecriteria is.

De commissie is van oordeel dat de evaluatie bij de masteropleiding Tolken duidelijk is. De toetsing verloopt er via permanente evaluatie van de tolkprestaties en mondelinge examens. De commissie waardeert het dat vanaf het academiejaar 2009-2010 gebruik wordt gemaakt van een beoordelingssjabloon. Het eindcijfer is het resultaat van verschillende toetsingen, namelijk permanente evaluatie en een examen dat uit meerdere proeven bestaat. Bij 'gespecialiseerde tolkpraktijk' verloopt het examen in de vorm van een rollenspel met twee docenten-rollenspelers. Bij het opleidingsonderdeel 'algemene tolkpraktijk' gebeurt de evaluatie op basis van een individuele proef. De commissie vindt het wenselijk dat bij dit examen verschillende docenten een cijfer geven, om de objectiviteit van de quotering te verhogen.

Bij de masteropleiding Meertalige communicatie gebeurt het toetsen van communicatievaardigheden veelal via permanente evaluatie en praktijkopdrachten. Voor deze laatste dienen de studenten een portfolio samen te stellen. Voor het opleidingsonderdeel 'organisaties en communicatie' mag de student een werkstuk maken waarin hij de theoretische kennis toetst aan een praktijkvoorbeeld.

De commissie vindt het positief dat studenten inspraak krijgen bij de samenstelling van het examenrooster. Studenten krijgen dit rooster ten laatste vijf weken vóór de start van de examenperiode. Tijdens de gesprekken met de studenten stelde de commissie echter vast dat dit niet altijd tijdig gebeurt, en vraagt derhalve de opleidingen dit te remediëren. Na elke examenperiode is er een feedbackmoment voor elk geëxamineerd opleidingsonderdeel. Tijdens deze momenten zijn zowel de studiebegeleider, de trajectbegeleider als de ombudspersoon aanwezig. Voor studenten met een functiebeperking kan een ander feedbackmoment worden voorzien, samen met eventueel de ouders en de GON-begeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleidingen aan om evaluatie via *peer review*, althans voor de formatieve evaluaties, zeker te behouden.

De commissie vraagt een gemeenschappelijk evaluatiebeleid uit te werken voor alle talen.

De commissie vindt het wenselijk dat bij het examen 'algemene tolkpraktijk' verschillende docenten een cijfer geven, om zo de objectiviteit van de quotering te verhogen.

De commissie vraagt om de examenroosters tijdig bekend te maken.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: n.v.t.
MA V: goed
MA T: voldoende
MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De masterproef vertegenwoordigt 15 studiepunten van het programma. De tekst telt ongeveer 10.000 woorden (zonder inhoudsopgave, citaten, bibliografie, bijlagen, index). De masterproef wordt verplicht in één van de vreemde talen geschreven. Het is echter niet duidelijk welke rol dit aspect speelt in de eindscore. De commissie vindt het verder vreemd dat de tijd voorzien voor masterproefbegeleiding meegerekend wordt in de onderzoekstijd van de staf.

De commissie vindt het positief dat de onderwerpen voor de masterproeven vóór de zomervakantie worden meegedeeld. De studenten mogen ook zelf onderwerpen voorstellen, op voorwaarde dat deze binnen de verschillende hogeschoolonderzoeksdomeinen liggen. De onderwerpen van de masterproeven sluiten best nauwer aan bij de gevolgde specialisatie. Tevens is het wenselijk de begeleiding te uniformiseren en voor sommige begeleiders te intensifiëren. Daartoe kunnen vaste ijkmomenten worden bepaald.

De commissie waardeert het dat de opleidingen een masterproefbrochure voorzien. De hierin opgenomen richtlijnen stipuleren best ook expliciet welke elementen het voldoende wetenschappelijke karakter van het werk aantonen: wetenschappelijke bronnen (welke, hoe ze herkennen), zorgvuldig bronnengebruik, een rigoureuze logische opbouw, verantwoording van de keuze van de onderzoeksmethode, een zorgvuldig gevoerd onderzoek, kritische analyse van het gevoerde onderzoek en van de gevonden resultaten, een duidelijke conclusie met klare resultaten en een kritische evaluatie van deze resultaten. De commissie is van mening dat door een duidelijker leerpad voor onderzoek en onderzoeksmethodologie, dat progressief vanaf het eerste bachelorjaar opgebouwd wordt, de studenten stap voor stap kunnen gebracht worden tot een masterproef op niveau.

De commissie heeft een aantal masterproeven gelezen en zag degelijke wetenschappelijk gefundeerde masterproeven bij de master in het Vertalen.

De commissie stelde echter vast dat voor de master in het Tolken de masterproeven voor verbetering vatbaar zijn. De studenten Tolken maken er trouwens hun beklag over dat de begeleiding ongelijk is. De afgestudeerden in het Tolken gaven bovendien aan dat er te weinig begeleiders waren, waardoor de masterproef soms een obstakel werd. De commissie vraagt daarom de master in het Tolken dit te verhelpen.

De commissie zag dat het academische niveau van de masterproeven binnen de masteropleiding Meertalige communicatie nog voor verbetering vatbaar is, en dit onder meer op de volgende punten: gebruik van wetenschappelijk literatuur, theoretische inkadering methode van onderzoek (keuze methode en eventuele statistische technieken) en interpretatie van kwantitatieve resultaten. De commissie waardeert het dat er medebegeleiding is vanuit de Universiteit Gent.

De beoordeling van de masterproef gebeurt door de masterproefbegeleider, een medelezer en een lid van het docentenkorps, die tevens voorzitter is. De commissie waardeert het dat een mondelinge verdediging van de masterproef wordt voorzien. De masterproefbegeleider en de medelezer beoordelen zowel het proces als het eindresultaat, en maken hiervan een schriftelijk verslag aan de hand van een lijst van criteria die enerzijds slaan op de wijze waarop het onderzoek is gebeurd en anderzijds op de kwaliteit van het eindproduct. De commissie heeft vastgesteld dat recent werd overlegd over de wijze van beoordeling van seminariewerken en masterproeven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om het academische niveau van de masterproeven Tolken en Meertalige communicatie te verbeteren, de begeleiding te harmoniseren en de thema's meer te laten aansluiten bij de gevolgde specialisatie.

De commissie vraagt aandacht voor de methodologische verantwoording van het onderzoek, het gebruik van kwantitatieve technieken en de analyse van kwantitatieve resultaten.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

master:

- diploma van een bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s)en in voorkomend geval aangevuld met een geïndividualiseerd opleidingsprogramma, een voorbereidingsjaar of een schakelprogramma

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-/masteropleiding. De bacheloropleiding verwacht van de studenten dat ze het Nederlands op het niveau C1 van het ERK (artikel 22) beheersen. Het overgrote deel van de instromende studenten heeft een ASO-opleiding gevolgd. Het aantal studenten met een ASO-vooropleiding is nog hoger bij de instromende masterstudenten. Studenten kunnen kiezen uit een diploma-, credit- of examencontract, en kunnen zowel voltijds als deeltijds de opleiding volgen.

Met de instromende studenten wordt een intakegesprek gevoerd, maar het is de commissie niet duidelijk geworden of de opleidingen de informatie uit dit gesprek gebruiken om hun instroombeleid te stroomlijnen. Tijdens de gesprekken is het ook niet duidelijk geworden welke acties ondernomen worden om de steeds grotere groep migranten-abituriënten aan te spreken of Nederlandse abituriënten te rekruteren.

Studenten kunnen vrijstellingen aanvragen voor opleidingsonderdelen op basis van eerder verworven competenties (EVC) en eerder verworven kwalificaties (EVK). Wanneer een student een geldig studiebewijs of credit kan voorleggen (EVK), dan kan de student een vrijstelling verkrijgen wanneer sprake is van voldoende vergelijkbaarheid. Wanneer een student van oordeel is dat hij al over de competenties van een bepaald opleidingsonderdeel beschikt, kan hij een EVC-procedure volgen. De studietrajectbegeleider informeert de studenten hierover.

Studenten uit de bacheloropleiding van het departement Vertaalkunde kunnen rechtstreeks instromen in de masteropleidingen. Via een voorbereidingsprogramma kunnen ook bachelors of masters uit de Taal- en letterkunde instromen in de masteropleidingen. Dit programma omvat 48 studiepunten wanneer sprake is van twee corresponderende talen, 66 studiepunten bij één corresponderende taal en Nederlands, en 93 studiepunten bij één corresponderende taal zonder Nederlands. Studenten met een professioneel bachelordiploma, zoals bachelors in het Officemanagement en Managementassistent, en bachelors in de Initiële lerarenopleiding: Secundair onderwijs (met Engels en Frans) en Bedrijfsvertaler-tolk krijgen via een schakelprogramma toegang tot de masters. Dit schakelprogramma omvat minstens 60 en maximaal 72 studiepunten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert een instroombeleid uit te werken.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	oké
facet 2.5, studielast:	goed
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	ABA: n.v.t. MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
MA V: goed
MA T: voldoende
MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie zag een grote betrokkenheid van alle personeelsleden. Dit blijkt uit de veelheid en de diversiteit van taken die ze op zich nemen.

De commissie stelde vast dat de opleidingen veel aandacht hebben voor selectie en rekrutering. Zo worden vacatureberichten met een eenduidig profiel opgesteld en extern vacant verklaard. In de selectiecommissie zitten minstens twee externen. Als er een onderwijsopdracht is, wordt gevraagd aan de kandidaten om een proefles te geven. Dezelfde procedure geldt ook voor gastprofessoren. Voor onderzoeksmedewerkers worden de onderzoekscompetenties geanalyseerd aan de hand van hun projectvoorstel, of aan de hand van hun wetenschappelijke output.

Het profiel omvat een taakomschrijving en een profielbeschrijving die het takenpakket bepalen.

Elk jaar legt de vakgroepvoorzitter in overleg met het personeelslid attributies vast naargelang men behoort tot het onderwijzende personeel of als projectmedewerker is tewerkgesteld. Op die manier worden de onderwijstaken, onderzoekstaken, dienstverleningstaken en coördinatie taken verdeeld. Per vakgroep wordt dit besproken met het departementshoofd. Het departementshoofd ziet ook toe op een gelijke behandeling over de verschillende vakgroepen. Bij de aanwerving, evaluatie, heraanstelling, benoeming en bevordering voert het departement een gelijkheidsbeleid.

De vakgroepvoorzitter onthaalt de nieuwe leden van het onderwijzende personeel. Voor het administratief personeel gebeurt dit door de departementssecretaris. Nieuwelingen krijgen een administratieve onthaalbrochure en een rondleiding. Ze worden ook voorgesteld op een algemene personeelsvergadering en krijgen persoonlijke begeleiding. Ze worden opgevolgd door een collega of door de vakgroepvoorzitter.

De eerste aanstelling gebeurt voor een jaar. Na een positieve evaluatie volgt een verlenging voor opnieuw een jaar. Nadien worden aanstellingen verlengd voor perioden van drie jaar. Na vier jaar worden leden van het docentenkorps in de regel benoemd. Assistenten worden aangeworven voor een periode van twee jaar. Praktijkassistenten kunnen wel worden benoemd. Na twee jaar kunnen statutaire leden van het administratieve personeel eveneens worden benoemd. Gastprofessoren en contractuele medewerkers worden niet benoemd. Projectmedewerkers worden aangeworven voor de duur van het project.

Wie geen vaste aanstelling heeft, wordt jaarlijks geëvalueerd. Dit gebeurt ook bij elke heraanstelling. Om de vijf jaar worden alle personeelsleden geëvalueerd. Dit gebeurt voor het onderwijzende personeel door de vakgroepvoorzitter, terwijl de departementssecretaris deze taak heeft voor het administratieve personeel en de projectleider voor de contractuele onderzoeksmedewerkers.

Leden van het docentenkorps kunnen worden bevorderd tot hoofddocent of hoogleraar. Om hiervoor in aanmerking te komen, moeten de kandidaten bewezen verdiensten hebben in onderwijs en onderzoek, zoals vermeld wordt in het reglement 'werving en selectie' van het onderwijzende personeel. Wegens de beperkte financiële ruimte is er echter slechts een beperkt aantal bevorderingen.

De commissie waardeert het dat de onderzoeksoutput jaarlijks wordt gerapporteerd. De commissie vraagt de opleidingen om duidelijke evaluatiecriteria te definiëren voor de toewijzing van onderzoekstijd en de beoordeling van onderzoeksoutput. Er moet gezocht worden naar middelen om de individuele onderzoekstijd uit te breiden. De commissie is verrast dat de begeleidingstijd van de masterscripties als onderzoekstijd wordt verrekend, gezien slechts enkele masterproeven zijn uitgemond in een wetenschappelijke publicatie.

Elk jaar kunnen personeelsleden deelnemen aan cursussen over onderwijsprofessionalisering die de hogeschool organiseert. Er werden ook opleidingen aangeboden in verband met het gebruik van het elektronische leerplatform Dokeos, de oefenmodule Curios en de elektronische oefeningen Edumatic.

De commissie stelde vast dat de docenten van de masteropleiding Vertalen ruim vertegenwoordigd zijn in organisaties rond vertaalwetenschappen, en vindt dit positief. Bovendien zag de commissie dat de docenten uit deze masteropleiding hun publicatieoutput integreren in het onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen aan om duidelijke evaluatiecriteria te formuleren voor de toewijzing van onderzoekstijd en de beoordeling van de onderzoeksoutput.

Ze wenst dat de docenten-onderzoekers beoordeeld zouden worden op onderzoek dat aansluit bij hun onderwijsdomeinen.

De commissie vraagt de opleidingen zeker verder te zoeken naar middelen om de individuele onderzoekstijd uit te breiden.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten);
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De academische gerichtheid wordt geëxpliciteerd in het departementale onderzoeksbeleid. De commissie waardeert dit beleid. Het departement telt vijf departementale onderzoeksdomeinen waarbinnen overleg plaatsvindt. Per onderzoeksdomein is er een verantwoordelijke, die als aanspreekpunt dienstdoet. De commissie vindt het positief dat er een onderzoekscel is die het onderzoeksbeleid coördineert. Deze cel bestaat uit de

departementale onderzoekscoördinator en de verantwoordelijken van de onderzoeksdomeinen. De onderzoekscel organiseert ook onderzoeksfora, tijdens dewelke leden en externen lopend onderzoek kunnen presenteren.

De commissie onderschrijft de beleidsnota 'onderzoek', waarin onder andere staat dat het departement wenst dat tegen 2013 30 procent van de taakbelasting van het hele departement aan onderzoek wordt besteed. De commissie stelde een sterke toename van het aantal doctorandi vast en vindt dit positief, net zoals van het aantal onderzoeksactieve personeelsleden (bijna verdubbeld).

Deze numerieke toename had een positief effect op de output van het personeel, die in stijgende lijn gaat. De publicaties vallen onder vijf onderzoeksdomeinen: meertalige communicatie, tolkonderzoek, vertaalonderzoek, taal- en vertaaltechnologie, (vreemde)taalverwerving en didaktiek.

De commissie zag dat, met uitzondering van de master in het Vertalen, het onderwijs in de masteropleidingen voor een groot deel nog niet wordt verzorgd door personeelsleden die een bijdrage leveren tot de ontwikkeling van het onderzoek binnen hun vakgebied, of voldoende ervaring hebben met de beroepspraktijk. De commissie vraagt de opleidingen om de docenten te beoordelen op het onderzoek dat aansluit bij hun onderwijs.

De commissie stelde vast dat de masteropleiding in het Vertalen een lange traditie heeft, en waardeert het dat zich dit eveneens weerspiegelt in een grote publicatieoutput.

De commissie is van oordeel dat binnen de master in het Tolken meer specifieke publicaties noodzakelijk zijn, en vraagt de masteropleiding Tolken hieraan te werken. Ze stelde eveneens vast dat er geen onderzoekstraditie is binnen de masteropleiding Meertalige communicatie, maar ze zag wel de wil tot onderzoek en een opleiding in opbouw met potentieel. Rekening houdend met het feit dat de masteropleiding Meertalige communicatie een jonge opleiding is, is er redelijk wat output. De commissie oordeelt echter dat een extra onderzoeksimpuls voor deze masteropleiding nodig is.

De commissie waardeert de samenwerking op onderzoeksvlak met verschillende universitaire partners. Ze vindt het positief dat er associatieonderzoeksgroepen zijn en cobegeleiding van doctoraatsverhandelingen vanuit de Universiteit Gent. De commissie stelde met tevredenheid vast dat de opleidingen in totaal twaalf (internationale) onderzoeksprojecten tellen.

De commissie apprecieert het dat de onderzoekers, met uitzondering van doctorerende assistenten en doctorassistenten, over een individueel professionaliseringsbudget van 1000 euro beschikken. Voor actieve deelnames aan congressen of voor dienstreizen in het kader van internationale docentmobiliteit beschikt men over een extra budget van 1000 euro. Doctorerende assistenten en doctorassistenten krijgen een persoonlijk onderzoeksbudget van 4000 euro per jaar. Sinds 2008-2009 zijn de doctoraatsstudenten ingeschreven in een *doctoral school*.

Op het vlak van de professionele gerichtheid vindt de commissie het positief dat de tolkenopleiding praktijkassistenten aanwerft met een opdrachtpercentage van minder dan 50 procent, zodat deze hun externe tolkopdrachten kunnen blijven uitvoeren en zodat de band met de arbeidswereld blijft behouden. Ze zag een aantal leden van het onderwijzende personeel nog vertaal-, tolk- of revisiewerk uitvoeren, waaronder ook ondertiteling en dubbing, en dat het docentenkorps ook literaire vertalers heeft.

De commissie dringt aan op meer *native speakers* voor het vreemdetalenonderwijs. Ze raadt de opleidingen aan om vacatureberichten internationaal te publiceren, om zo buitenlandse docenten aan te trekken.

De commissie waardeert het aanmoedigingsbeleid van het departement om de docentmobiliteit te verhogen. Ze stelde bovendien vast dat het aantal uitgaande en inkomende docenten elk jaar groter wordt. Ook de deelname aan internationale netwerken is zeker positief, maar moet meer in het onderwijs en onderzoek worden benut.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt er bij de masteropleiding Tolken op aan om meer te publiceren in het domein van het tolken.

De commissie is van oordeel dat een extra onderzoeksimpuls voor meertalige communicatie nodig is.

De commissie vraagt de masteropleidingen uitdrukkelijk de begeleiding van masterscripties niet tot onderzoekstijd te rekenen.

De commissie vraagt er verder op aan de docenten te beoordelen op onderzoek dat aansluit bij hun onderwijs.

De commissie dringt aan op meer *native speakers* voor het vreemdetalenonderwijs.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement telde op 1 februari 2009 99 medewerkers of 79,30 VTE die instaan voor onderwijs en onderzoek. Het administratieve en technische personeel telt 11 medewerkers of 9,5 VTE. De globale staf-studentratio bedraagt dus 1/10,77. De commissie kreeg echter geen zicht op de student-docentratio per opleiding en betreurt dit. In de bacheloropleiding zijn er 84 docenten voor 761 studenten. De masteropleiding Vertalen telt 42 docenten voor 63 studenten. Bij de masteropleiding Tolken zijn er 39 leden van het onderwijzende personeel voor 25 studenten. De masteropleiding Meertalige communicatie telt 42 docenten voor 75 studenten.

De grootste groep van het personeel dat instaat voor onderwijs en onderzoek bevindt zich in de leeftijdscategorie tussen 40-49 en 50-59. Slechts 2 procent is ouder dan 60. 23 procent is tussen 30 en 39 jaar, en 16 procent is jonger dan 29.

Slechts 36 procent van het personeel is vastbenoemd, wat de commissie weinig acht. 64 procent medewerkers werkt voltijds. Daarnaast zijn er ook nog 2,25 VTE (of 7 personen) die als gastprofessor optreden.

De commissie waardeert het dat het departement momenteel 6 VTE's (29/35) onderzoekers financiert om aan doctoraal onderzoek te doen.

De commissie stelde vast dat er (te) weinig hoofddocenten en hoogleraren zijn en dat de ratio ZAP/AAP eveneens onevenwichtig is. Ze zag eveneens dat binnen het eerste bachelorjaar een groot gedeelte van de studiepunten werd gegeven door niet-gepromoveerden, en vraagt om dit op te volgen. Zo heeft slechts 29 procent van het onderwijzende personeel van de bachelor een doctoraat, voor het tweede bachelorjaar bedraagt het percentage doctores 33 procent, voor het derde bachelorjaar 38 procent. De commissie vraagt deze percentages, zo mogelijk, te verhogen. Binnen de masteropleidingen Vertalen, Tolken en Meertalige communicatie bedraagt dit percentage respectievelijk 48 procent, 42 procent en 48 procent.

Tijdens de gesprekken stelde de commissie vast dat het personeel op alle vlakken veel prestatiedruk ervaart. Toch vinden de medewerkers de werkbelasting aanvaardbaar, onder meer dankzij het feit dat ruimte voor onderzoek werd gecreëerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt te streven naar een evenwichtige docent-studentratio over de verschillende opleidingen en om het aantal vastbenoemden te herbekijken.

De commissie dringt erop aan om, zo mogelijk, het aantal studiepunten dat door doctores gegeven wordt in de bachelor te verhogen.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende
facet 3.2, eisen academische gerichtheid:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	onvoldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De visitatiecommissie maakt een positieve afweging, en stelt dat de opleidingen voldoende potentieel hebben om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De grote inzet van het personeel zorgt ervoor dat de kwaliteit momenteel nog voldoende is. De commissie betreurt dat ze geen duidelijk inzicht kreeg in de verschillende student-stafratio's en kan derhalve hierover geen uitspraak doen. De commissie heeft tijdens de gesprekken wel kunnen vaststellen dat het personeelsbeleid voldoende lijkt over het globale departement.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: excellent

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingen kunnen gebruikmaken van verschillende grote auditoria voor hoorcolleges en diverse leslokalen voor werkcolleges, waar internetverbinding en projectiemogelijkheden zijn voorzien. De commissie heeft mooie nieuwe infrastructuur gezien in de gespecialiseerde lokalen zoals tolkpractica, conversatieklassen, talenpractica, computerpractica, een ondertitelingslokaal met FAB-software en spraakherkenningssoftware, een mediatheek, een opnamestudio en mobiele apparatuur. De voorzieningen voor de tolken kunnen als voorbeeld gelden voor andere opleidingen.

Tijdens de rondleiding stelde de commissie wel vast dat er nood is aan een stille werkruimte voor onderzoekers, en ze vraagt de opleidingen om hieraan te werken. Ook de ombuds vraagt een eigen ontvangstlokaal.

De commissie kijkt uit naar de nieuwe behuizing voor de bibliotheek. De Hogeschool Gent biedt een 70-tal vakspecifieke en multidisciplinaire databanken aan, een 30-tal elektronische woordenboeken en een 180-tal geselecteerde websites. Via de beschikbare databanken hebben studenten en personeel toegang tot een 20.000-tal *full text* elektronische tijdschriften. De departementale bibliotheek herbergt meer dan 20.000 boeken en er zijn 160 lopende tijdschriften. De commissie waardeert het dat de studenten toegang hebben tot alle bibliotheken van de Associatie Universiteit Gent.

Tijdens de gesprekken kon de commissie vaststellen dat de studenten vinden dat er te weinig beschikbare computers zijn. Ze zijn ook ontevreden over de hoeveelheid vrije werkruimte.

De studenten beschikken over een hogeschoole-mailadres, werkruimte voor een website en een gratis virtuele harde schijf. Ze hebben ook van thuis uit toegang tot onlinewoordenboeken en tot de bibliotheken van de Hogeschool Gent en de Associatie Universiteit Gent.

De opleidingen maken gebruik van het virtuele leerplatform Dokeos. De commissie is echter van oordeel dat meer mogelijkheden moeten benut worden binnen dit elektronische platform, en dat het niet enkel als *warehouse* of opslagruimte voor allerlei documenten mag worden gebruikt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de vrije werkruimte voor studenten en het aantal computers uit te breiden.

De commissie vraagt de opleidingen om een stille ruimte te voorzien voor onderzoekers en een afzonderlijk lokaal voor de ombuds.

De commissie dringt er eveneens op aan na te gaan hoe men de multimediale en interactieve mogelijkheden van ICT via het leerplatform Dokeos beter kan benutten.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De Hogeschool Gent voorziet talloze manieren om studenten te begeleiden doorheen de verschillende fases van hun studies. De hogeschool is onder andere elk jaar aanwezig op SID-In's. Ze neemt ook deel aan infoavonden die middelbare scholen organiseren. Elk jaar organiseert de Hogeschool Gent drie infosessies en een opendeurdag. Daarnaast bestaan er ook diverse brochures over het opleidingsaanbod. Deze worden onder andere naar elke middelbare school in Vlaanderen gestuurd. Abituriënten kunnen, net zoals alle studenten, te allen tijde terecht bij de cel Studieadvies en -begeleiding en bij de trajectbegeleiders.

Studenten met een functiebeperking worden bij de inschrijving via een brief doorverwezen naar de studiebegeleider/studentenvertrouwenspersoon, de trajectbegeleider en eventueel de vzw Begeleiding Studenten met een Handicap.

Bij hun inschrijving krijgen de studenten een onthaalbrochure en brochures over begeleidingsmogelijkheden en studiemethode. Er is ook een intakegesprek. Leden van het onderwijzende personeel geven toelichting over de opleiding en leggen uit waar studenten met vragen terecht kunnen. Vóór de start van het academiejaar is er voor de eerstejaars een onthaalweek. Dan kunnen de nieuwe studenten deelnemen aan infosessies van het departementshoofd en van de taalvakgroepen. Er zijn ook sessies rond studievaardigheden.

Tijdens de gesprekken bleek dat de studenten aan het begin van het academiejaar een taalscreening ondergaan, wat de commissie waardeert.

De departementale studiebegeleider en de centrale dienst Studieadvies en -begeleiding zorgen voor algemene studiebegeleiding. Studenten met financiële en psychosociale problemen, zoals faalangst en uitstelgedrag, worden doorverwezen naar Sovoreg vzw en Psynet.

Voor vrijstellingen op basis van EVC kan de student bij de EVC-begeleider van de hogeschool terecht. De trajectbegeleider is het aanspreekpunt voor studenten die vrijstellingen wensen op basis van EVK. Studenten met een flexibel traject kunnen de trajectbegeleider aanspreken. Studenten met een geïndividualiseerd traject worden opgevolgd via studievoortgangsbewaking. De studie-efficiëntie wordt op het puntenblad vermeld. De trajectbegeleider nodigt op basis van deze gegevens studenten uit voor een gesprek, en verwijst naar het artikel rond studievoortgangsbewaking. Aan studenten die niet de helft van het persoonlijke jaarprogramma behalen, worden bindende voorwaarden opgelegd.

Vakinhoudelijke ondersteuning wordt geboden tijdens het monitoraat en de monitoraatsoefeningen.

Studenten kunnen ook terecht bij de jaarverantwoordelijken van elke taalgroep of bij de lesgevers tijdens hun spreekuren, of vóór of na de colleges.

De ombudspersoon bemiddelt bij geschillen tussen een student en personeelsleden. Deze geschillen kunnen verband houden met de onderwijs- en examenregeling of met de rechtspositieregeling van de student en met

handelingen, situaties en beoordelingen die als onredelijk worden ervaren. Wanneer de bemiddeling geen oplossing biedt, kan de student bij het departementshoofd terecht.

De commissie waardeert de brede waaier aan initiatieven rond studentenbegeleiding. Zij vindt het positief dat cursussen worden georganiseerd om studenten kennis te laten maken met verschillende leerstijlen tijdens sessies rond studeervaardigheden. De commissie is van mening dat de studentenbegeleiding vanaf het eerste bachelorjaar moet beginnen met een analyse en een consequente *follow-up* van de uitval. De commissie stelde immers vast dat, hoewel de uitschrijvingen worden bijgehouden op het studentensecretariaat, de opleidingen deze gegevens niet analyseren. Ze waardeert evenwel het exitgesprek dat met uitschrijvende studenten plaatsvindt.

De commissie waardeert het dat excellente studenten bij de plechtige diploma-uitreiking een prijs ontvangen. Ze vindt het eveneens positief dat excellente studenten meer studiepunten kunnen opnemen en aan nationale wedstrijden kunnen deelnemen. De commissie is echter van oordeel dat nog meer aandacht voor excellente studenten wenselijk is.

De cel Internationalisering van het departement Vertaalkunde coördineert de activiteiten voor inkomende en uitgaande studenten. De commissie waardeert de aandacht die er is om studenten in het buitenland te laten studeren. Zo stelde zij vast dat men de redenen onderzoekt waarom studenten niet naar het buitenland willen om vervolgens daaraan te remediëren. Zo kwamen er onder andere voorlichtingsavonden voor ouders. Tijdens de gesprekken meldde uitgaande uitwisselingsstudenten problemen in hun onthaalinstelling. De commissie waardeert het dat de opleidingen dit punt als een maatregel ter verbetering hebben opgenomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de uitval van studenten te analyseren en op te volgen.

De commissie raadt de opleidingen aan om nog meer aandacht te hebben voor excellente studenten.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: excellent MA MC: voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen het departement Vertaalkunde is er een coördinatiegroep Kwaliteitszorg. Deze bestaat uit een coördinator Kwaliteitszorg en een administratieve hoofdmedewerker. Er is ook een stuurgroep Kwaliteitszorg, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende vakgroepen, het departementshoofd en de departementssecretaris. De commissie onderschrijft de intentie om een departementale kwaliteitscel te installeren.

De commissie stelde vast dat de opleidingen evaluaties organiseren. Zo worden de studenten bevraagd over de opleiding (inhoud en doelstellingen, programma), de opleidingsonderdelen, de lesgevers, de aangeboden diensten (informatievoorziening, ondersteuning), de infrastructuur, de mogelijkheden tot inspraak en de onderwijs- en examenregeling.

De opleidingen organiseren ook enquêtes bij de afgestudeerden om te peilen naar hun tevredenheid over de opleiding, en om een zicht te krijgen op hun professionele loopbaan.

Bij het personeel wordt de tevredenheid over hun taken, de taakbelasting en de werkomgeving geëvalueerd.

De opleidingen voorzien een vast stramien van vierjaarlijkse metingen, waarbij elk opleidingsonderdeel eens in de vier jaar wordt geëvalueerd. De commissie vindt cycli van vierjaarlijkse evaluaties echter te beperkt en vraagt de opleidingen om deze evaluaties vaker te organiseren. De commissie waardeert het dat op vraag van de opleidingscommissies er bijkomende evaluaties kunnen plaatsvinden. Wanneer een cursus voor het eerst wordt gedoceerd, wordt die eveneens bevraagd. De commissie stelde vast dat de opleidingen willen werken aan een systeem waarbij studenten opleidingsonderdelen onderling met elkaar zullen vergelijken. De commissie stelt deze intentie op prijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om evaluaties frequenter te organiseren.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De resultaten van de opleidingsenquêtes worden bekeken tijdens de opleidingscommissies en dienen als basis om verbeteringsdoelen te formuleren. In de beschikbaar gestelde documenten vindt de commissie het echter niet altijd duidelijk welke verbeteringsacties hieruit voortvloeiden.

De resultaten van de enquêtes worden eveneens door de vakgroepvoorzitter besproken met de verantwoordelijke docent. Indien nodig wordt ook de kwaliteitszorgcoördinator bij dit gesprek betrokken.

Jaarlijks formuleert elke opleidingscommissie streefdoelen en schrijft die neer in het departementale jaarverslag. Binnen de bacheloropleiding vond bijvoorbeeld een aantal kleine programmahervormingen plaats. Zo werd het opleidingsonderdeel taaltechnologie als dusdanig benoemd. Er werd ook aandacht besteed aan de academisering, door concrete afspraken te maken rond de leerinhoud van 'academische vaardigheden' en het seminariewerk. Daarnaast werden Turks en Italiaans in het talenaanbod opgenomen.

Bij de masteropleidingen werd gewerkt aan een duidelijkere profilering van de masterspecialiteit in de masterproef. Daarnaast werd ook het onderzoeksbeleid bekeken. Zo werden onderzoeksdomeinen afgebakend en werden verschillende onderzoeksverantwoordelijken aangesteld om samen met de onderzoekskoördinator het onderzoek te stroomlijnen. Daarnaast werd onderzoek nu ook expliciet opgenomen in de taakbelasting van elk lid van het onderwijzende personeel.

De masteropleiding Vertalen besteedde vooral aandacht aan het eigen vertaalbureau, dat sinds 2009-2010 als keuze binnen de stage wordt aangeboden. Dat vertaalbureau kwam er na opmerkingen over een tekort aan ondernemersvaardigheden. Op aanraden van de afgestudeerden en het werkveld werd onder andere tekstrevisie opgenomen in het programma. Daarnaast heeft deze opleiding een aanvraag ingediend om toe te treden tot het EMT-netwerk. De commissie waardeert deze verbeteringsmaatregelen.

Binnen de masteropleiding Tolken werden gemeenschappelijke syllabi rond sociaal tolken en gerechtstolken ontwikkeld, en werd geïnvesteerd in technologische middelen. Ook de contacten met het werkveld werden uitgebouwd, vaak onder de vorm van dienstverlening.

Vermits de masteropleiding Meertalige communicatie een nieuwe opleiding is, werden grondige programmaveranderingen doorgevoerd in de vorm van samenhangende communicatieprojecten.

Wat de opvolging van het vorige visitatierapport betreft, kon de commissie vaststellen dat werd gewerkt aan een verhoging van het aantal *native speakers* in de opleidingen. De commissie is echter van oordeel dat dit aantal nog steeds een 'minimum minimorum' is. Net zoals tijdens de vorige visitatie al werd vastgesteld, merkte de commissie ook nu op dat de zware taakbelasting een moeilijk punt blijft. Ook de duur van de stage werd niet veranderd, hoewel de vorige commissie al vaststelde dat deze te beperkt was.

Om tegemoet te komen aan de aanbevelingen van het vorige visitatierapport investeerde het departement in vertaaltechnologie, en voorzag men voor elke taal hetzelfde aantal studiepunten. Bovendien werden de beoogde taalcompetenties voor alle talen gelijkgesteld en afgestemd op het Europese Referentiekader.

Daarnaast werd de informatieorganisatie voor instromende studenten verbeterd en werd ook de informatie over de deelevaluaties duidelijk omschreven in de studiefiches.

De opleidingen definieerden ook nog een aantal te realiseren streefdoelen, zoals het beter terugkoppelen van de resultaten van de bevragingen, onder meer door op het elektronische leerplatform een informatieluik voor kwaliteitszorg te voorzien. Daarnaast zullen de opleidingen ook beter informatie verstrekken over de stage en zal de masterproef zal grondig worden geëvalueerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de verbeteringsmaatregelen duidelijk te formuleren en zichtbaar te maken.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA Taalkunde: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie vindt het positief dat de zelfevaluatierapporten tijdens de departementsraad werden besproken, en dat werd gepeild naar het perspectief van de studenten. Dit werd dan teruggekoppeld naar de studentenraad. Ook in de opleidingscommissies werden de zelfevaluatierapporten besproken.

De commissie nam kennis van een uitgebreid systeem van personeelsconsultatie op diverse niveaus en voor diverse doelen doorheen de hele organisatie. Alle leden van het onderwijzende personeel behoren tot een vakgroep die is vertegenwoordigd in de opleidingscommissies. Het personeel is ook vertegenwoordigd in de departementsraad. De commissie zag dat ook de studenten via studentenvertegenwoordigers bij overleg en bij vernieuwing werden betrokken. Er is ook een studentenraad die adviezen kan formuleren.

De commissie waardeert het dat drie mensen uit het werkveld lid zijn van de departementsraad, maar vraagt de opleidingen om op een meer structurele manier het werkveld te raadplegen, door bijvoorbeeld resonantieraden uit te bouwen. Zoals hierboven (zie facet 5.2) al werd aangegeven, waardeert de commissie het wel dat binnen de master in het Vertalen al duidelijk rekening werd gehouden met adviezen vanuit het beroepenveld. Op hogeschoolniveau werd de vzw Alumni Hogeschool Gent opgericht, die onder meer een vacaturebank aanbiedt. De commissie stelde vast dat het departement sinds kort ook een alumniwerking heeft opgestart en vraagt de opleidingen om deze verder uit te bouwen.

De commissie vraagt de opleidingen initiatieven te ontwikkelen om de respons bij enquêtes te verhogen. Ze merkte op dat de resultaten van de enquêtes niet altijd systematisch worden teruggekoppeld aan de betrokken partijen. Ze vraagt de opleidingen hieraan te werken. De commissie vraagt de opleidingen ook om na te gaan of de respons voldoende representatief is.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen aan om het werkveld structureel bij de opleidingen te betrekken door middel van een resonantieraad.

De commissie beveelt de opleidingen ook aan om de alumniwerking verder uit te bouwen.

De commissie vraagt de opleidingen oplossingen te zoeken om de *non-respons* bij bevragingen te verlagen.

De commissie verzoekt de opleidingen om de resultaten van de enquêtes systematisch en snel terug te koppelen naar de betrokken partijen.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:

voldoende

facet 5.2, maatregelen tot verbetering:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA MC: voldoende

facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA MC: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de gesprekken met de alumni en het werkveld heeft de commissie kunnen vaststellen dat de taalbeheersing, zowel van het Nederlands als van twee vreemde talen, op niveau is. De gesprekspartners gaven echter wel aan dat de voeling met de concrete beroepsrealiteit op sommige punten (juridisch, economisch...) nog tekortschiet. Een langere stage zou hierop een antwoord kunnen bieden. Het werkveld vraagt ook alle opleidingen wat meer te hameren op algemene ontwikkeling, zoals opzoek- en onderzoeksreflexen, algemene kennis en meer nieuwsgierigheid/ leergierigheid bij studenten. De commissie vraagt de opleidingen hieraan te werken.

De commissie stelde vast dat studenten en alumni veel zelfvertrouwen tonen in hun professionele en academische kunnen. De commissie heeft echter de indruk dat het eigen kunnen op wetenschappelijk niveau soms wordt overschat.

Ze zag dat de alumni uit de masteropleiding Vertalen en Tolken tevreden zijn over de relatie tussen de docenten en studenten. Ze vindt het positief dat afgestudeerden Vertalen aangeven dat theorie en praktijk evenwichtig in hun opleiding aanwezig zijn. Ze vond ook bij de alumni uit de masteropleiding Tolken tevredenheid over de kansen om de theorie om te zetten in de praktijk, en om aan vrijwilligerswerk te doen. Daarnaast waren deze alumni ook positief over de centrale plaats die vaardigheden innemen in de opleidingen.

Tijdens de gesprekken met de afgestudeerden van de master in de Meertalige communicatie bleek dat de opleiding effectief heeft rekening gehouden met aanbevelingen van de afgestudeerden. De commissie waardeert dit. De afgestudeerden vinden wel dat organisatie en communicatie, net zoals de theorie van de communicatie, marketing, copywriting en het schrijven van reclameteksten uitgebreider aan bod mogen komen.

De commissie vraagt de masteropleidingen Vertalen en Tolken om meer aandacht te hebben voor ondernemingszin, zodat studenten worden voorbereid op vertalen en tolken in een zelfstandige context. Ook het werkveld vindt dit. De commissie betreurt het dat het werkveld niet werd betrokken bij de samenstelling van de curricula. Ze stelde vast dat het werkveld de afgestudeerde tolken multi-inzetbaar en flexibel vindt. Het werkveld is er voorstander van om de certificeringsproef sociaal tolken te integreren in de opleiding.

De commissie vindt het positief dat de vertegenwoordigers van het werkveld tevreden zijn over de kwaliteit van de studenten van de masteropleiding Meertalige communicatie, maar vraagt de masteropleiding meer aandacht te besteden aan communicatieve conventies van organisaties en andere culturen. De commissie onderschrijft ook de vraag van het werkveld om het empathisch handelen van de studenten zowel organisatorisch als cultureel te verhogen. Het werkveld is daarenboven voorstander voor een langere stage.

De commissie is van oordeel dat de kwaliteit van de masterproeven nogal heterogeen is. De proeven die zich inschrijven in de traditie van de instelling, geven blijk van een degelijk niveau. Dit is nog niet het geval voor de masteropleiding Meertalige communicatie. De commissie is meer bepaald van oordeel dat de proeven uit de master in het Vertalen blijkgeven van het vermogen om theorie en praktijk op een degelijke manier te integreren. Daarnaast vindt ze ook de beoordeling correct. De masterproeven in het Tolken vond de commissie vrij kort. Ze heeft daarom de indruk dat de studenten niet over genoeg tijd beschikken om een consistentere masterproef te schrijven. Daarnaast vindt de commissie dat het wetenschappelijk onderzoek diepgaander kan. Bij de masteropleiding Meertalige communicatie stelde de commissie vast dat de theoretische inbedding, de methodologie en de statistiek eerder zwak zijn.

De commissie waardeert het internationaliseringsbeleid en vond heel wat initiatieven rond internationalisering. Zo studeert 67,3 procent van de derdebachelorstudenten die voor minimaal 55 ECTS zijn ingeschreven, een semester lang aan een partnerinstelling. Studenten kunnen overigens ook stage lopen in het buitenland. De commissie onderschrijft de intentie van de opleidingen om een lesluw semester te voorzien. Ze waardeert ten eerste de georganiseerde internationale uitwisseling van stageplaatsen. Zij vindt het ook positief dat er beurzen zijn voor studiedagen en scriptieonderzoek in landen buiten Europa. Het departement heeft een aantal internationale samenwerkingsprojecten. De commissie vraagt de opleidingen om de initiatieven met betrekking tot *internationalisation @home* verder te ontwikkelen, zoals onder de vorm van een buddysysteem voor instromende Erasmusstudenten. Concreet zou dit kunnen betekenen dat Vlaamse studenten die moeite hebben met talen, gekoppeld zullen worden aan instromende buitenlandse studenten. De studenten vinden ook dat dit verder mag worden uitgebouwd. De commissie vraagt de opleidingen ook om de docentmobiliteit te stimuleren, onder meer door praktische obstakels weg te nemen met betrekking tot het inhalen van cursussen, en door financiële stimuli te geven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt alle opleidingen meer nadruk te leggen op algemene ontwikkeling, zoals opzoek- en onderzoeksreflexen, algemene kennis en meer nieuwsgierigheid.

De commissie raadt de master in de Meertalige communicatie aan om meer aandacht te besteden aan communicatieve conventies en aan het empathisch handelen, zowel organisatorisch als cultureel.

De commissie vraagt de opleidingen om een buddysysteem uit te werken voor instromende Erasmusstudenten en obstakels voor docentmobiliteit zo veel mogelijk weg te nemen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleidingen formuleren geen streefcijfers. De commissie vraagt de opleidingen om dit alsnog te doen. De commissie stelde vast dat de opleidingen nog geen systematisch beleid voeren rond de analyse van slaagcijfers, studierendement en studie-uitval. De commissie zag bovendien dat de slaagcijfers in de bacheloropleiding laag zijn. In het academiejaar 2009-2010 slaagde slechts 25 procent van de studenten in het eerste bachelorjaar. In het tweede en derde bachelorjaar slagen respectievelijk 57 procent en 62 procent. De commissie beveelt de bacheloropleiding aan om te reflecteren over de lage slaagcijfers.

In 2009-2010 bedroeg het slaagcijfer 61 procent voor de masteropleiding Vertalen, 56 procent voor de masteropleiding Tolken en 75 procent voor de masteropleiding Meertalige communicatie. Om de slaagkansen te verhogen, voorzien de opleidingen monitoraten, werking in kleine groepen en de uitbouw van studiebegeleiding.

Voor de bacheloropleiding stijgt de studieduur. Daar waar de gemiddelde studieduur in 2006-2007 2,9 jaar was, is dat 3,4 jaar in 2007-2008, 3,5 jaar in 2008-2009 en 3,6 in 2009-2010. Voor de masteropleiding Vertalen stijgt de gemiddelde studieduur van 1 jaar in 2007-2008 naar 1,4 jaar in 2008-2009 en 1,5 in 2009-2010. De gemiddelde studieduur van de masteropleiding Tolken evolueerde van 1 jaar in 2007-2008 naar 1,2 jaar in de academiejaren 2008-2009 en 2009-2010. Voor de masteropleiding Meertalige communicatie bedroeg de gemiddelde studieduur 1 jaar in 2007-2008, 1,5 jaar in 2008-2009 en 1,6 jaar in het academiejaar 2009-2010. De graduele verlenging van de studieduur vraagt nader onderzoek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om streefcijfers te formuleren per opleiding en per jaar.

De commissie raadt de opleidingen aan om systematisch de slaagcijfers en de studie-uitval te analyseren.

De commissie beveelt de bacheloropleidingen aan na te gaan hoe de lage slaagcijfers kunnen worden verbeterd.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleidingen aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	ABA: goed MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende	
Facet 2.2: Eisen academische gerichtheid	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	oké	
Facet 2.5: Studielast	goed	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	ABA: n.v.t. MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende	
Facet 3.2: Eisen academische gerichtheid	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	onvoldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	ABA: voldoende MA V: goed MA T: excellent MA MC: voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	

Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1:	Evaluatie resultaten	voldoende
Facet 5.2:	Maatregelen tot verbetering	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende
Facet 5.3:	Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA MC: voldoende
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1:	Gerealiseerd niveau	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende
Facet 6.2:	Onderwijsrendement	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA MC: voldoende

De oordelen zijn van toepassing voor:

HoGent

Hogeschool Gent

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Meertalige communicatie (MA MC)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Vertalen (MA V)

Hoofdstuk 4 Hogeschool-Universiteit Brussel

Algemene toelichting bij de academisch gerichte bacheloropleiding/masteropleiding Bachelor in de Toegepaste taalkunde, Master in de Journalistiek, Master in de Meertalige communicatie, Master in het Tolken en Master in het Vertalen aan de Hogeschool-Universiteit Brussel

Het departement Toegepaste taalkunde behoort tot de faculteit Taal & letteren van de Hogeschool-Universiteit Brussel. De Hogeschool-Universiteit Brussel bestaat uit twee entiteiten, namelijk de EHSAL – Europese Hogeschool Brussel en de Katholieke Universiteit Brussel. De Hogeschool-Universiteit Brussel behoort tot de Geïntegreerde Faculteit Letteren binnen de Associatie K.U.Leuven. De HUB biedt veertien professionele bacheloropleidingen, zeven academische bacheloropleidingen en tien masteropleidingen aan, verspreid over zeven campussen.

Binnen het departement Toegepaste Taalkunde worden de volgende academische bachelor-en masteropleidingen aangeboden: Bachelor in de Toegepaste taalkunde, Master in het Tolken, Master in het Vertalen, Master in de Meertalige communicatie en Master in de Journalistiek. De opleiding tot vertaler-tolk werd sinds 1965 georganiseerd door het *Institut Libre Marie Haps*, dat zowel een Nederlandstalige als een Franstalige opleiding aanbood. In 1983 werd de Nederlandstalige afdeling als gevolg van de communautaire opsplitsing overgeheveld naar de Vlaamse Economische Hogeschool (VLEKHO). De departementen van VLEKHO gingen in 1995 op in de Hogeschool voor Wetenschap & Kunst (W&K), een fusie van verschillende instellingen voor hoger onderwijs. In 2008 werden VLEKHO en HONIM, beiden een onderdeel van de W&K, aan de vzw EHSAL toegevoegd, waardoor samen met de vzw K.U.Brussel de Hogeschool-Universiteit Brussel ontstond. Tijdens het academiejaar 2007-2008 werden het departement Toegepaste taalkunde en de opleiding Taal- en letterkunde samen ondergebracht in de faculteit Taal en letteren dankzij een samenwerkingsverband tussen EHSAL, K.U.Brussel, VLEKHO en HONIM. De opleidingen Taal- en letterkunde en Toegepaste taalkunde blijven afzonderlijk bestaan. De opleiding Taal-en Letterkunde verhuisde van de Vrijheidslaan naar de Koningstraat in datzelfde jaar.

Tijdens het academiejaar 2008-2009 telde de bacheloropleiding 268 studenten. De master in het Tolken, de master in het Vertalen, de master in de Meertalige communicatie en de master Journalistiek telden respectievelijk 16, 23, 50 en 36 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de academisch gerichte bachelor en master

Beoordelingscriteria academisch gerichte bachelor:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige managementtaken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties als een onderzoekende houding, kennis hebben van onderzoeksmethoden en –technieken en deze adequaat kunnen toepassen, het vermogen om de relevante data te verzamelen die een oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen, een appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis en de vaardigheid tot het probleemgestuurd initiëren van onderzoek;
- het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, een systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden.

Beoordelingscriteria master:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en te handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot het communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;
- een gevorderd begrip en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren en diagnosticeren;
- hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie zag dat de opleiding op een duidelijke manier algemene en domeinspecifieke doelstellingen heeft geformuleerd, die weldoordacht zijn omschreven. De opleidingen in de Toegepaste taalkunde hebben een competentieprofiel opgesteld waarbinnen drie soorten competentieclusters worden onderscheiden. Zo zijn er de HUB-competenties, die gebaseerd zijn op het *mission statement* van de HUB. Deze omvatten vijf competentiedomeinen: praktijkgerichtheid, ingesteldheid tot levenslang leren en vermogen tot zelfreflectie en zelfsturing, internationale gerichtheid, respect voor de totale persoon, vermogen tot constructief samenwerken en ingesteldheid tot duurzaam handelen. Daarnaast zijn er de algemene competenties, die gelijklopend zijn voor verschillende opleidingen binnen een faculteit. Deze cluster bevat de volgende competenties: denk- en redeneervaardigheden, informatieverwerving en -verwerking, wetenschappelijk denken en handelen, communicatieve vaardigheden en methodologie. Studenten moeten dus een basiskennis hebben van een aantal humane wetenschappen, in staat zijn om vakliteratuur te verzamelen en te verwerken, probleemoplossend en creatief kunnen denken, (elektronische) hulpmiddelen kunnen gebruiken en evalueren, onderzoeksvragen kunnen formuleren, vlot en gestructureerd kunnen rapporteren over wetenschappelijke onderzoeksresultaten, en kunnen reflecteren over de gekozen en gehanteerde methodologie. De derde cluster focust op de domeinspecifieke competenties voor elke opleiding, die kennisgebonden en technisch zijn.

De opleidingen hebben ervoor gezorgd dat hun competenties overeenkomen met de competenties zoals deze werden beschreven in het Structuurdecreet op het hoger onderwijs in Vlaanderen (4 april, 2003) en het domeinspecifieke referentiekader. Zo vertegenwoordigen de eerste twee competentieclusters (cf. hierboven) de algemene en wetenschappelijke competenties, zoals deze werden geformuleerd in het Structuurdecreet en in het domeinspecifieke referentiekader. De domeinspecifieke competenties verwijzen naar 'het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan het domein waarbinnen de opleiding zich bevindt', zoals dat wordt aangehaald binnen het Structuurdecreet en het kader van de VLIR/VLHORA. Er werd eveneens rekening gehouden met het eindverslag van de werkgroep Bamaprofielen van de Associatie K.U.Leuven (31 januari, 2003).

De commissie is van oordeel dat voldoende aandacht wordt besteed aan academische vaardigheden, zoals academisch schrijven en methodes van onderzoek in de bachelor. Dit aspect van de opleiding is bovendien zo ingeroosterd dat de studenten maximaal profijt kunnen halen uit de verworven kennis bij de totstandkoming van de masterproef. De commissie waardeert het dat de methodologische competenties volgens een progressief leerparcours uitgebouwd zijn en evolueren van algemene naar domeinspecifieke onderzoeksmethodes in de verschillende masters.

De commissie heeft vastgesteld dat de HUB gebruikmaakt van de Brusselse multiculturele en multilinguale context, maar ze vindt tevens dat dit nog mag worden geïntensifieerd. Zij raadt de opleidingen ook om nog meer voordeel te halen uit het internationale karakter van Brussel, uit de aanwezigheid van diverse internationale instellingen en uit de multiculturele samenstelling van haar bevolking.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor academisch gerichte bacheloropleidingen en masteropleidingen zijn de eindkwalificaties ontleend aan eisen vanuit de wetenschappelijke en/of artistieke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening en voor daarvoor in aanmerking komende opleidingen de praktijk in het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Begin 2006 werden de werkgroepen Taalinzicht, Taalbeheersing, Taal & Cultuur en Vertaling opgestart rond de pijlers van de opleiding om algemene eindtermen/eindcompetenties uit te werken. Deze werkgroepen hebben de eindcompetenties vergeleken met verwante opleidingen van de K.U.Leuven, de KUB en andere departementen Toegepaste taalkunde in Vlaanderen. Positief is dat men gebruik heeft gemaakt van het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen (*Common European Framework*) om het niveau van eindcompetenties aan te duiden.

De commissie betreurt wel dat de opleidingen er tot hiertoe niet in slagen zich voldoende te profileren ten opzichte van andere instellingen. De commissie vraagt daarom hiervoor te zorgen.

De bacheloropleiding Toegepaste taalkunde onderscheidt zich wel van opleidingen zoals Officemanagement en Taal- en letterkunde door zowel praktische vaardigheden als academische competenties op te nemen. Hetzelfde geldt voor de masteropleiding Meertalige communicatie, die zich op die manier onderscheidt van professionele opleidingen zoals communicatie- of bedrijfsmanagement en academische opleidingen als bedrijfscommunicatie. De masteropleiding Journalistiek onderscheidt zich eveneens van professionele bacheloropleidingen in de Journalistiek door te focussen op zowel wetenschappelijke als beroepsgerichte competenties. Het profiel van deze opleiding sluit aan bij het profiel van de twee andere masters in de Journalistiek in Vlaanderen, namelijk deze van de Erasmushogeschool Brussel en van Lessius Antwerpen. Daarnaast vertoont de HUB-opleiding ook journalistiek gelijkenissen met de masteropleidingen Journalistiek in Nederland.

Op basis van de door de werkgroepen opgestelde eindcompetenties werden in het voorjaar van 2008 domeinspecifieke competenties geformuleerd voor de verschillende leerlijnen die het programma van de opleidingen verzorgen. Een leerlijn groepeerde alle opleidingsonderdelen die thematische verwantschap vertonen. Dankzij die leerlijnen werd getracht om zo veel mogelijk docenten te betrekken bij de totstandkoming van de domeinspecifieke competenties. De leerlijnen baseerden zich op voorstellen van de faculteitscoördinatoren (voorzitters van de leerlijncommissies). Deze voorstellen werden geformuleerd op basis van de ECTS-fiches.

Nadien werden, naar aanleiding van de eerste ervaringen met de nieuwe competentieprofielen, de formulering en de impact van domeinspecifieke competenties besproken binnen de leerlijncommissies. Hiertoe gebruikte men competentierasters. Deze rasters zijn tabellen die aangeven in welke mate en op welk niveau de opleidingsonderdelen de verschillende competenties dekken.

In 2009 werden de volledige competentieprofielen besproken binnen de academische opleidingen van de HUB. Dit gebeurde naar aanleiding van de eerste ervaringen met de in 2009 ingevoerde competentietrap, een model dat vier beheersingsniveaus telt. Deze nieuwe competentieschaal kwam er naar aanleiding van discussies over de competentieniveaus van Miller, die voor de ECTS-fiches werden gehanteerd. Een werkgroep bereidde die nieuwe competentietrap voor aan de hand van in de associatie bestaande referentiekaders, decretale competenties, indicatoren van de Vlaamse kwalificatiestructuur en internationale modellen (Dublindescriptoren en 'European Qualifications Framework for Lifelong Learning').

Studenten en docenten kunnen de competentieprofielen online raadplegen. Bovendien werd hiervoor eveneens een aparte rubriek voorzien in de ECTS-fiches. De docenten lichten eveneens de competenties en de doelstellingen toe tijdens het eerste college.

Door de resonantieraad te bevragen over het programma en de competenties van de opleidingen in de faculteit Taal -& Letteren wordt deze als permanent klankbord gebruikt. In 2010 werden de competentieprofielen voorgelegd aan de resonantieraden van de masteropleiding Journalistiek, de masteropleiding Vertalen, de masteropleiding Meertalige communicatie en masteropleiding Tolken. Deze resonantieraden overlegden over het programma, de domeinspecifieke competenties, evoluties van de opleiding, de verhouding tussen praktijkgerichte en wetenschappelijke vorming, en de aansluiting op het beroepenveld. Dit laatste actiepoint werd overigens ook als strategische optie opgenomen in het strategie- en werkingsplan 2010-2011. Zo hebben de masteropleidingen besloten om de leden van de resonantieraad minstens één keer per jaar samen te roepen.

De commissie vindt het positief dat de opleidingen een goede mondelinge en schriftelijke beheersing van het Nederlands centraal stellen, maar vindt dat te veel aandacht aan spelling wordt besteed. De commissie waardeert het feit dat de studenten uit de masteropleiding Tolken onder meer vertrouwd moeten zijn met de deontologie van het Tolken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om zich beter te profileren ten opzichte van andere instellingen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingen gaan als volgt te werk om de competenties om te zetten in een programma: in een eerste fase formuleert elke docent kerndoelen voor zijn opleidingsonderdeel. De verantwoordelijken van de leerlijnen kijken of de kerndoelen voor de verschillende talen overeenstemmen, zodat overal een vergelijkbaar niveau wordt verkregen. Daarnaast werken de docenten de leerinhouden, werkvormen en evaluatiemodaliteiten uit op de ECTS-fiches. Deze worden gebundeld in de digitale studiegids van de opleiding. Jaarlijks wordt voor elk opleidingsonderdeel, op basis van de ECTS-fiches, een competentieraster opgesteld waarin wordt aangegeven welke competenties op welk niveau worden geëvalueerd. De coördinator Onderwijsontwikkeling en Kwaliteitszorg analyseert dit. Daarna wordt dit besproken binnen de leerlijnen, die op basis van deze gegevens beslissen of wijzigingen in het programma moeten worden aangebracht. Op die manier kan men stellen dat het programma een adequate vertaling is van de doelstellingen.

De opleidingen definiëren welke competentie op welk niveau voor elk opleidingsonderdeel moet verworven zijn aan de hand van de competentieniveaus van Miller, in 2009 vervangen door een nieuw competentiemodel, ontworpen door de stuurgroep onderwijs en kwaliteit van de HUB, rekening houdend met de indicatoren van de Vlaamse kwalificatiestructuur (niveaus 6 en 7). De commissie vraagt erover te waken dat het invullen van de competentierasters niet verwaterd tot een zuiver administratieve verplichting. De resonantieraden signaleren ook een duidelijke spanning tussen de nieuwe academische oriëntatie van de programma's en de praktijkgerichtheid die men in het verleden altijd heeft gewaardeerd.

De commissie waardeert de voortdurende innovatie binnen het programma op basis van de ervaringen en de diverse evaluaties. Op die manier is de inhoud steeds beter afgestemd op de realisatie van de doelstellingen. Ook de diverse instrumenten om te toetsen of de inhoud effectief overeenstemt met de doelstellingen zijn een pluspunt.

De commissie heeft kunnen vaststellen dat de opleidingen geleidelijk aan onderzoek in het onderwijs trachten te integreren door bijvoorbeeld masterproeven te laten aansluiten bij het lopende onderzoek van docenten. In het kader van de academisering hebben vooral wetenschappelijke competenties meer aandacht gekregen. Dit uit zich in het opleidingsonderdeel Informatiebronnen & Academische Schrijfvaardigheid in het tweede jaar van de bacheloropleiding Toegepaste taalkunde en in de bachelorproef. Voor de masteropleiding Tolken zijn eveneens methodologische seminaries voorzien ter voorbereiding van de masterproef. Daarnaast zijn de academische competenties ook aanwezig in de opleidingsonderdelen Tolkwetenschap en Interculturele communicatie van de master Tolken. Sinds 2010-2011 komt de methodologische onderzoekscomponent aan bod in *Methodologie van het onderzoek van het tolken* (3 studiepunten, onderdeel van het opleidingsonderdeel *Tolkwetenschap*). In de masteropleiding Vertalen komt de methodologische onderzoekscomponent aan bod in *Vertaaldossiers* (3 studiepunten, onderdeel van *Vertaalwetenschap*), in Meertalige Communicatie in *Methoden voor Taalonderzoek*

(een opleidingsonderdeel van 6 studiepunten) en in Journalistiek in *Journalistieke onderzoeksmethoden* (3 studiepunten, onderdeel van *Journalistieke theorie en methoden*). Daarnaast komen de academische competenties vooral ook aan bod in *Vertaalwetenschap* en *Internationalisering en lokalisatie* (Vertalen), *Meertaligheid* en *Interculturele Communicatie* (Meertalige Communicatie) en *Taal en ideologie in de media* (Journalistiek).

De studenten krijgen tijdens het eerste bachelorjaar in de Toegepaste taalkunde een algemene en een wetenschappelijke vorming aan de hand van de opleidingsonderdelen algemene taalwetenschap, Recht & (inter)nationale instellingen, Inleiding tot de Filosofie, Europese Cultuur en Literatuur. Er is ook een inleiding in de taalkunde en taalbeheersing Nederlands voorzien. De studenten kiezen bovendien twee vreemde talen, waarbij steeds Engels, Frans of Duits verplicht in het pakket zit. Daarnaast kunnen de studenten kiezen uit Spaans, Italiaans en Russisch. In het tweede bachelorjaar staat het opleidingsonderdeel Academische vaardigheden centraal met Taal & Computer en Informatiebronnen & Academische schrijfvaardigheid. De studenten krijgen daarnaast dezelfde opleidingsonderdelen als in het eerste jaar, maar dan op een hoger niveau. Het opleidingsonderdeel Vertaling omvat een hoor- en werkcollege Terminologie en een apart werkcollege per taal. In het derde bachelorjaar telt de bachelorproef mee voor 9 studiepunten. De studenten krijgen praktische en theoretische inleidingen in het kader van het opleidingsonderdeel Terminologie & Vertaalwetenschap. In het opleidingsonderdeel Vertaling III worden meer gespecialiseerde bronteksten behandeld dan in het tweede jaar. Er wordt ook meer dan in de vorige jaren naar de vreemde taal vertaald.

Studenten uit het tweede en derde bachelorjaar kunnen een selectie maken uit verschillende keuzevakken die specifiek georganiseerd zijn voor Toegepaste taalkunde, zoals Algemene economie, Psychologie van de communicatie en Inleiding tot de journalistiek. Als keuzevakken kunnen ook opleidingsonderdelen uit het basisprogramma van het derde bachelorjaar, zoals Amerikaanse geschiedenis en Franse literatuur buiten Frankrijk, worden gekozen. Studenten kunnen ook opteren voor keuzevakken uit de bachelor Taal- en letterkunde, zoals Algemene literatuurwetenschap en Creatief schrijven, of uit de bachelor Rechten, met onder meer Politieke geschiedenis, Publiek recht en Privaat recht. Uit de bachelor Economie & management kunnen studenten het opleidingsonderdeel Macro-economie opnemen. Tijdens het derde bachelorjaar kunnen studenten ook Inleiding tot het tolken, Vertalen van literaire teksten en taalmonitoring als keuzevakken volgen. Studenten mogen ook een derde vreemde taal kiezen, zoals Pools, Litouws of Turks. Ten slotte kunnen ze nog keuzevakken volgen buiten de HUB, mits goedgekeurd door de opleiding.

Het programma van de masteropleiding Vertalen spiegelt zich aan het EMT-curriculum (*European Master in Translation*), dat werd opgesteld door het Directoraat-Generaal voor Vertaling van de Europese Commissie. Het studieprogramma omvat naast praktische vertaalateliers ook vertaalwetenschappelijke en vertaaltechnologische modules en de masterproef. Studenten kunnen twee keuzemodules kiezen, zoals Ondertitelen en Taalfilosofie. In het studieprogramma van de masteropleiding Tolken vinden we analoge theoretische en praktische componenten terug. Zo zijn er naast de tolkwetenschappelijke opleidingsonderdelen en de masterproef tolkateliers met notitietechniek en spreekvaardigheid, consecutief en gesprekstolken, en van het blad vertalen en simultaan tolken.

Deze duale structuur is eveneens terug te vinden binnen de masteropleiding Meertalige communicatie, waarbij naast de masterproef en de wetenschappelijke vorming door opleidingsonderdelen zoals Meertaligheid, Interculturele communicatie, Methoden voor taalonderzoek en Taal & Tekst, ook ateliers communicatie worden voorzien met Professionele communicatie voor het Nederlands en twee vreemde talen.

Bij de masteropleiding Journalistiek omvat de wetenschappelijke component de opleidingsonderdelen Journalistieke theorie en methoden (dat uiteenvalt in Nieuws en nieuwseffecten aan de ene kant en Journalistieke onderzoeksmethoden aan de andere), Taal en ideologie in de media, Internationale en nieuwe media (dat uiteenvalt in Internationale Journalistiek aan de ene kant en Nieuwe media en mediaconvergentie aan de andere) en Journalistieke regelgeving & ethiek. De journalistieke ateliers focussen op Nederlandse taalbeheersing voor journalisten, Journalistieke berichtgeving en mediaopleidingen zoals Print, Radio, Televisie, Print-en onlinejournalistiek of Audiovisuele journalistiek.

Volgens de commissie zijn de opleidingsonderdelen Taal & cultuur van de bacheloropleiding Toegepaste taalkunde wat eenzijdig gericht op politieke geschiedenis en literatuur. De commissie vraagt om dit open te

trekken tot bijvoorbeeld de hele francofone wereld voor het Frans. Hetzelfde geldt voor Engels. Voor Spaans gebeurt dit wel, aangezien aandacht wordt besteed aan de cultuur van Spanje en aan die van Zuid-Amerika. De commissie dringt voorts aan op meer structuur in de realisatie van de interculturele doelstellingen, op een verbreding van de inhoud van de cultuurvakken en op aandacht voor de communicatieve conventies van de landen waar de vreemde taal een belangrijke rol speelt.

Uit de gesprekken met het werkveld en alumni blijkt dat meer aandacht voor economie, recht en actualiteitskennis wenselijk is, en dat de algemene vakken niet altijd bijdragen tot het behalen van de doelstellingen. De commissie vindt eveneens dat de algemene opleidingsonderdelen in de bacheloropleiding niet altijd even duidelijk leiden tot verwezenlijking of ondersteuning van de domeinspecifieke eisen en de algemene competenties. De competentiegerichtheid is evenwel volgens de commissie duidelijk aanwezig, al lijkt ze soms te schools. De commissie is echter wel van oordeel dat de taalbeheersingsvakken meer gericht zouden moeten zijn op vaardigheden in plaats van op het verwerven van kennis (zoals woordenschat, kennis van grammatica en kennis van spellingsregels).

Naast de Erasmusmogelijkheden in het derde bachelorjaar zijn er ook andere initiatieven waardoor studenten met internationalisering te maken krijgen. Zo kunnen zij bijvoorbeeld als 'personal buddy' fungeren voor instromende buitenlandse studenten. Daarnaast komt de internationale dimensie naar voor tijdens de opleidingsonderdelen Taal & Cultuur, en in andere projecten. In het kader van de keuzemodule Vertalen van literaire teksten mogen studenten bijvoorbeeld deelnemen aan werksessies van een vertalerscollectief van het internationaal literatuurhuis Passa Porta in Brussel. Studenten kunnen ook deelnemen aan internationale studiedagen en symposia, zoals die bijvoorbeeld worden georganiseerd door het *Centre for Translation Studies* (CETRA) en het *Centre for European Reception Studies* (CERES). Studenten Spaans krijgen de kans om gastcolleges van Spaanse sprekers bij te wonen. Dankzij contacten met de Brusselse Russische Club kunnen studenten Russisch deelnemen aan culturele evenementen met gastsprekers of kunstenaars uit Rusland. Binnen de masteropleiding Vertalen kan onder meer het virtuele vertaalbureau 'International Network of Simulated Translation Bureaus' worden vermeld. De opleiding werkt in dit verband samen met andere vertaalopleidingen in Vlaanderen, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Studenten kunnen daarnaast gastlezingen, internationale studiedagen en symposia bijwonen, die worden georganiseerd door onder andere CERES en CETRA.

Studenten uit de masteropleiding Tolken krijgen de kans om als stage te tolken in middelbare scholen die buitenlandse sprekers uitnodigen in het kader van Noord-Zuidrelaties. De masterstudenten krijgen eveneens de kans om te tolken voor Russen die naar Vlaanderen komen in het kader van samenwerking tussen de Vlaamse en de Russische ministeries van Onderwijs. Daarnaast zijn er jaarlijks tolkstages Spaans-Nederlands en Nederlands-Spaans voor de Academische Week in Leuven. De studenten uit de masteropleiding Tolken met Frans in hun combinatie nemen tijdens het tweede semester verplicht deel aan stages in een Belgische instelling (simultaantolken in stomme cabine). Dat betekent dat een belangrijk aandeel van de tolkstudenten een stage doorloopt. De stage wordt erkend en gevaloriseerd via het Portfolio tolkpraktijk.

De internationale dimensie binnen de masteropleiding Meertalige communicatie komt in bijna alle onderdelen van de opleiding aan bod, zoals in Interculturele communicatie A, Meertaligheid, Taal & tekst en Professionele communicatie. Daarnaast geven buitenlandse docenten gastseminaries.

Binnen de masteropleiding Journalistiek wordt in ruime mate aandacht besteed aan de internationale context waarbinnen journalisten werken. Dit gebeurt onder meer aan de hand van de opleidingsonderdelen Internationale journalistiek, Nieuwe media en mediaconvergentie, Taal en ideologie in de Media en de module Buitenlandjournalistiek van het opleidingsonderdeel Journalistieke berichtgeving. Daarnaast kunnen studenten masterproeven schrijven die gekaderd zijn binnen de internationale journalistiek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De taalbeheersingsvakken zouden meer gericht moeten zijn op vaardigheden in plaats van op het verwerven van kennis (zoals woordenschat, kennis van de grammatica en kennis van de spellingregels).

De commissie vraagt de opleidingen na te denken over de bijdrage die de algemene vakken leveren aan het behalen van de eindkwalificaties.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- kennisontwikkeling door studenten vindt plaats in interactie tussen het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten) binnen relevante disciplines;
- het programma sluit aan bij ontwikkelingen in de relevante discipline(s) door aantoonbare verbanden met actuele wetenschappelijke theorieën;
- het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de ontwikkeling en beoefening van de kunsten;
- (bij daarvoor in aanmerking komende opleidingen) het programma heeft aantoonbare verbanden met de actuele praktijk van de relevante beroepen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie waardeert het dat recent veel inspanningen werden geleverd op het vlak van onderwijs in academische vaardigheden, statistiek en methodologie. De integratie van academische aspecten in het onderwijs kan echter nog worden verbeterd in de bacheloropleiding. Volgens de commissie kan de band tussen onderzoek en onderwijs in de bachelorjaren worden versterkt door zwaartepunten van onderzoek te bepalen binnen het domein van de Toegepaste taalkunde en voor de masteropleidingen, heel specifiek op het terrein van de specialisaties in kwestie (zie ook facet 3.2.).

De commissie juicht de professionele gerichtheid van het programma toe. Studenten uit de masteropleiding Vertalen worden tijdens hun opleiding constant gewezen op vertaalethiek. Studenten uit de masteropleiding Tolken krijgen bovendien informatie over aspecten van wetgeving en over maatschappelijke dienstverlening. Bovendien bezoeken deze studenten diensten zoals een OCMW en een ziekenhuis om deze werkcontexten te verkennen. De commissie stelde vast dat de studenten zowel voor tolken als voor vertalen meer contacturen en meer praktijk willen. Ze vernam verder dat de studenten uit de masteropleiding Meertalige communicatie en Journalistiek tevreden zijn over de aansluiting tussen theorie en praktijk. De commissie is voorts van mening dat de recent opgestarte werking van de resonantieraad en de alumnivereniging, indien degelijk uitgebouwd, mogelijkheden biedt om de professionalisering te bevorderen.

De bacheloropleiding kent geen stage. Ook bij de masteropleiding Vertalen, de masteropleiding Tolken en de masteropleiding Meertalige communicatie is geen verplichte stage voorzien. Studenten kunnen wel een facultatieve stage volgen, bijvoorbeeld in het kader van hun masterproef. Ze moeten dan wel zelf op zoek gaan naar een geschikte stageplaats. Zo kunnen studenten uit de master Meertalige communicatie sinds het academiejaar 2010-2011 een onderzoeksstage koppelen aan een masterproef. Studenten uit de masteropleiding Tolken kunnen zich inschrijven in een stage met een sociaal doel. Zo kunnen ze onder meer tolken voor anderstalige bezoekers uit het Zuiden die een middelbare school bezoeken.

De commissie betreurt dat er geen verplichte stage bestaat en vraagt alle opleidingen om op dit vlak creatief te zijn. Zo zou men studenten een snuffelstage of een onderzoeksstage kunnen laten uitvoeren. De commissie raadt alle opleidingen ook aan om een stagecoördinator aan te stellen en de masteropleidingen die geen verplichte stage hebben, een stage als keuzemodule in het programma te laten opnemen.

Bij de masteropleiding Journalistiek is er wel een verplichte stage. Deze duurt minimaal vier weken, maar langere periodes kunnen ook. Tijdens deze periode maken de studenten kennis met het beroep van journalist. Alle media

komen in aanmerking. De student kan dus zowel bij landelijke als regionale dagbladen, weekbladen, radio, televisie en onlinemediata terecht. Studenten krijgen bij het begin van het academiejaar een overzicht van de stageplaatsen en moeten zelf solliciteren voor een stageplaats. Dankzij een stagegids en een voorbereidende vergadering krijgen de studenten een concrete voorbereiding op de stage.

De bachelorproef is een verplicht opleidingsonderdeel van 9 studiepunten. Het is een werkstuk op academisch niveau over een zelfstandig gevoerde studie binnen de onderzoeksgebieden van de opleiding Toegepaste taalkunde. Dit kan onder meer zijn: een vertaling met kritische commentaar, een reflectie over of literatuurstudie van een specifiek vertaalprobleem of een vertaalkritiek. Een vertaaltechnologische studie of een contrastieve studie op basis van een beperkt corpus of een beperkt kwantitatief onderzoek zijn ook mogelijk. De student schrijft de bachelorproef in een van de talen die hij leert. De bachelorproef moet tussen 65.000 en 90.000 tekens lang zijn, inclusief spaties. De student voegt een samenvatting aan zijn bachelorproef toe. Alle leden van het onderwijzende personeel kunnen een bachelorproef begeleiden. De commissie stelde vast dat vaak enkel literatuuronderzoek wordt uitgevoerd, dat in weinig scripties aandacht aan de methodologie van het onderzoek wordt besteed en dat in sommige bachelorproeven weinig academische literatuur terug te vinden is. Kortom, dat sommige bachelorproeven vrij schools zijn. De commissie betreurt dit.

Op het vlak van maatschappelijke dienstverlening heeft de commissie vastgesteld dat dankzij 'Boekenbende aan Huis', een initiatief van de Brusselse openbare bibliotheken, studenten uit alle jaren van de opleiding kunnen voorlezen bij allochtone gezinnen. De ervaringen daarmee kunnen worden weergegeven in een paper in het derde bachelorjaar bij het keuzevak 'de boekenbende'. Studenten uit de masteropleiding Meertalige communicatie kunnen in het kader van dat voorleesproject empirisch veldwerk verrichten voor het opleidingsonderdeel Interculturele communicatie. Sommige studenten schrijven een masterproef rond maatschappelijke thema's, zoals de rol van allochtonen bij de VRT en meertaligheid tussen thuis en school. Samen met studenten Plastische opvoeding en studenten Sociaal werk werkten studenten uit de masteropleiding Journalistiek aan het project 'Jongleren'. Ze maakten samen met Brusselse senioren een tentoonstelling en een kalender met portretten in foto en tekst. Daarnaast organiseerden studenten een debat rond nieuwe media en journalistiek voor een breder publiek, in het kader van het opleidingsonderdeel Nieuwe media en mediaconvergentie. Studenten kunnen voorts de Universitaire Dinsdagnamiddag lezingen bijwonen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen aan om de band tussen onderzoek en onderwijs te versterken, maar daarbij te letten op de opleidingsgebondenheid van de onderwerpen/thema's voor de bachelor- en vooral voor de masterproeven.

De commissie adviseert de opleidingen die nog geen stage hebben, om een stage van voldoende omvang te voorzien, en daarbij te zorgen voor de aanstelling van een stagecoördinator voor alle opleidingen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De leerlijncommissies bewaken de samenhang van het curriculum en de volgtijdelijkheid. Er zijn leerlijnen voor Onderzoek & Methode, Taalkunde, Nederlandse Taalbeheersing, Taalbeheersing Vreemde Talen A en B en Literatuur & Cultuur.

De commissie stelde vast dat het eerste bachelorjaar focust op een brede algemene vorming, een introductie in taalkunde, en taalbeheersing Nederlands en twee vreemde talen. Zoals hierboven al werd vermeld, is het voor de commissie echter niet altijd even duidelijk wat de bijdrage is van sommige algemene opleidingsonderdelen bij het behalen van de eindkwalificaties. Hoewel de alumni tevreden waren over de grote aandacht voor spelling, vraagt de commissie om niet onnodig veel aandacht te besteden aan dit ene aspect van de Nederlandse taalbeheersing.

In de bacheloropleiding werd slechts een beperkt aantal vakoverschrijdende elementen opgenomen. Tijdens het derde bachelorjaar mogen studenten als juniorjournalist recensies schrijven in het Nederlands voor het 'Kunstenfestival des Arts'. Deze worden dan tijdens een workshop in het Frans vertaald. De recensies verschijnen op de website van het festival. Op deze manier is er dus samenwerking tussen de opleidingsonderdelen Nederlandse taalbeheersing III en Franse taalbeheersing III. Daarnaast werken docenten van verschillende talen samen voor het keuzevak Vertalen van literaire teksten. Er wordt hiervoor ook samengewerkt met experts uit andere vertaalopleidingen en literaire instituten.

Binnen de masteropleiding Vertalen zijn er verschillende disciplineoverschrijdende elementen, zoals het ICT-ondersteund vertalen, linguïstiek en een gevorderd opleidingsonderdeel Ondertitelen. Studenten kunnen keuzevakken opnemen uit de programma's van de opleidingen Recht, Handelswetenschappen en Toegepaste Economische Wetenschappen, en Taal- en Letterkunde. Er kan ook interdisciplinair worden gewerkt in het kader van de masterproeven.

Binnen de masteropleiding Tolken zijn er vakoverschrijdende opleidingsonderdelen zoals Theorie van het tolken, Interculturele communicatie en Methodologie van het onderzoek in het tolken. Deze combineren onder meer inzichten uit de vertaal- en tolkenschap, sociologie, antropologie en taalkunde. De opleiding heeft eveneens oog voor het taalgebruik in het bedrijfsleven. In de tolkenpractica en vertaalcolleges wordt ook aandacht besteed aan de economie en de arbeidsmarkt.

Studenten uit de masteropleiding Meertalige communicatie werken disciplineoverschrijdend dankzij het Meertalig communicatieforum, waarin het werkveld interactieve gastlezingen geeft. In het kader hiervan voeren studenten casusgerichte opdrachten uit.

Binnen de masteropleiding Journalistiek zijn er verschillende disciplineoverschrijdende elementen in het programma aanwezig, omdat deze opleiding zowel bij taalkunde en taalbeheersing als bij communicatiewetenschappen en sociale wetenschappen aansluit. Voorbeelden van opleidingsonderdelen die specifiek bij de bovengenoemde opleidingen horen, zijn Nederlandse taalbeheersing voor journalisten, Journalistieke onderzoeksmethoden en Taal en ideologie in de media. De opleidingsonderdelen zoals Internationale journalistiek en Nieuws en nieuwseffecten vertonen dan weer een link met politieke wetenschap en psychologie. Nieuwe media en mediaconvergentie behandelen zowel politieke, sociale als culturele items.

De commissie stelde vast dat er interdisciplinaire samenwerking tussen verschillende opleidingen is. Zo werd een gesimuleerde persconferentie georganiseerd voor de studenten uit de masteropleiding Journalistiek samen met de studenten uit de masteropleiding Tolken. Soms worden gelijkaardige masterproefonderwerpen behandeld door studenten uit de masteropleiding Journalistiek en uit de masteropleiding Meertalige communicatie, die elk het onderwerp vanuit hun eigen discipline benaderen.

De commissie stelde vast dat de bacheloropleiding een adequate voorbereiding biedt op de masters. Het aanbod aan keuzevakken draagt hiertoe zeker bij. Dit stelt de studenten in staat om een gerichte individuele keuze te maken. Zo krijgen ze dankzij het opleidingsonderdeel Vertaalwetenschap een methodologische voorbereiding op

de masteropleiding Vertalen. Studenten kunnen ook keuzevakken opnemen die voorbereiden op de masteropleiding Tolken. De commissie merkte echter op dat het verplichte programma van de bachelor in mindere mate een voorbereiding vormt op de masteropleiding Journalistiek, en vraagt de bacheloropleiding om een inleiding tot de journalistiek als verplicht opleidingsonderdeel te programmeren.

De studenten waarderen de mogelijkheden om buiten het curriculum keuzevakken op te nemen. Dit geldt zelfs voor keuzevakken buiten de HUB, wat de commissie toejuicht. Tijdens de gesprekken met de studenten bleek echter dat het aanbod aan keuzevakken in het derde bachelorjaar zou mogen worden uitgebreid. De commissie vindt bovendien dat het aantal studiepunten voor sommige opleidingsonderdelen te groot is.

De commissie vindt het positief dat binnen de masteropleiding Journalistiek en de masteropleiding Tolken eerst theorie en daarna praktijk worden aangeboden. De commissie vindt wel dat de coördinatie tussen en de integratie van theorie en praktijk kan worden versterkt.

Voor de masteropleiding Meertalige communicatie vindt de commissie dat het opleidingsonderdeel Taal en tekst voor de verschillende talen grondiger uitgewerkt dient te worden om bij te dragen tot het behalen van de leerdoelen.

De commissie vindt het positief dat het programma van de masteropleiding Tolken zo is opgebouwd dat de studenten tijdens het eerste semester Theorie van het tolken volgen en dat het programma progressief evolueert naar aandacht voor communicatieve aspecten, interculturele communicatie, fluistertolken en van het blad vertalen. Tijdens de laatste weken komen oefeningen 'meertalig debat' en simultaan retourtolken aan bod. De commissie is echter van oordeel dat er binnen de masteropleiding Tolken meer aandacht voor praktijk moet zijn.

De commissie stelde verder ook vast dat er binnen het aanbod van alle opleidingen overlappings zijn tussen verschillende opleidingsonderdelen en vraagt daarom na te gaan hoe deze overlappings tussen de verschillende opleidingsonderdelen voorkomen kunnen worden.

De commissie waardeert het dat de opleidingen een overzicht bieden van equivalente opleidingsonderdelen, waardoor internationale uitwisselingen voor studenten vlotter kunnen verlopen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de bacheloropleiding aan om ook een inleiding in de journalistiek als verplicht opleidingsonderdeel in het Bachelorprogramma op te nemen.

De commissie vraagt de bacheloropleiding tevens om in het derde jaar het aantal keuzevakken uit te breiden.

De commissie dringt erop aan dat de masteropleiding Tolken meer praktijk biedt.

De commissie verzoekt alle opleidingen om na te gaan hoe overlappings tussen opleidingsonderdelen kunnen worden voorkomen.

Facet 2.4 Studietoerichting

Beoordelingscriterium:

De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoerichting:

- bachelor: tenminste 180 studiepunten
- master: ten minste 60 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: oké

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De academisch gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoerichting van een academisch gerichte bachelor.

De masteropleiding bestaat uit 1 studiejaar van 60 studiepunten. Hiermee voldoen de opleidingen aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoerichting van een master.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De dienst Onderwijs en kwaliteit coördineert binnen de HUB de studielastmetingen. Samen met de verantwoordelijke voor de studielastmeting van de faculteit Taal & Letteren organiseert deze dienst de metingen en verwerkt deze in een syntheseverslag met aanbevelingen. De metingen worden uitgevoerd aan de hand van Metis. Dit programma werkt volgens het principe van de retrospectieve schatting.

De commissie heeft kunnen vaststellen dat alle metingen over studietijd openbaar zijn en zowel door studenten als docenten kunnen worden geraadpleegd via intranet. Studenten en docenten kunnen ook informatievergaderingen bijwonen. Daarnaast worden de resultaten voorgesteld in de Faculteitsgroep zodat de coördinatoren deze kunnen bespreken binnen hun leerlijn. Zij moeten vervolgens over de opvolging rapporteren aan de coördinator Onderwijsontwikkeling en Kwaliteitszorg. Indien nodig bespreekt de decaan de geïnventariseerde studielast tijdens de functioneringsgesprekken. De commissie waardeert deze openheid omtrent de meetresultaten.

Volgens het decreet van 30 april 2004 komt 1 studiepunten overeen met een studietijd tussen 25 en 30 uur. De commissie stelde vast dat volgens enkele metingen de studietijd van alle opleidingen – met uitzondering van die

voor de masteropleiding Tolken – onder de begrote ondergrens lag, maar zij zag eveneens dat dit inmiddels werd geredieerd. Zo benadert de studietijd in de bacheloropleiding momenteel sterker de decretaal bepaalde ondergrens dan in de periode 2004-2007. Het is positief dat de studenten uit de bacheloropleiding in de toekomst nog duidelijker zullen worden geïnformeerd over de ‘normale’ verwerkingstijd voor elk opleidingsonderdeel.

De onderbelasting bij de masteropleiding Vertalen en de grote verschillen in de studiebelasting tussen de opleidingsonderdelen werden geanalyseerd. Vervolgens werden adviezen geformuleerd en aan de opleiding doorgegeven. De leerlijncommissie zal deze adviezen omzetten in actie door, waar nodig, de studiedruk te verhogen of te verlagen, en vervolgens te waken over een betere en evenwichtigere verdeling van de studielast.

De studiebelasting blijft voor de masteropleiding Tolken tussen de decretaal bepaalde onder- en bovengrens. Desalniettemin bleek tijdens een subjectieve studiebelastingmeting dat alle studenten de studiebelasting zwaar tot zeer zwaar vonden. Deze vaststelling wordt ondersteund door het geringe aantal studenten dat zijn masterproef in de eerste zitting kan afleveren. Dankzij afspraken binnen de Geïntegreerde Faculteit Letteren werd ondertussen een aantal acties ondernomen. Zo werd onder meer de studieomvang van het Vertaalatelier gehalveerd. De studenten krijgen nu ook een betere methodologische ondersteuning, waardoor ze sneller met de masterproef kunnen starten.

De studiebelasting in de masteropleiding Meertalige communicatie ligt gemiddeld genomen te laag. Daarnaast toonde de meting verschillen in studiebelasting tussen de opleidingsonderdelen. Deze verschillen werden ondertussen door de betrokken docenten weggewerkt. De commissie waardeert het dat eveneens maatregelen werden getroffen om de studiedruk na de paasvakantie te verlagen, zodat meer studenten hun meesterproef in de eerste zitting kunnen afleveren.

Uit de studietijdmetingen binnen de masteropleiding Journalistiek bleek dat de studiebelasting van de opleidingsonderdelen ‘Atelier journalistiek en Taal en Tekst onder de begrote norm liggen. De commissie vindt de onderbelasting bij het Atelier journalistiek opmerkelijk, omdat doorgaans bij praktijkvakken eerder van een over- dan van een onderbelasting sprake is. De opleiding verhoogde daarom de studiebelasting door het aantal contacturen in de uitbreidingsmodule Mediaopleiding te verhogen en het aantal studiepunten voor de basismodule Mediaopleiding te verminderen. Zo zijn het aantal studiepunten en de studiebelasting beter op elkaar afgestemd. Het opleidingsonderdeel Taal en Tekst werd vervangen door opleidingsonderdelen die zich specifiek op de opleiding Journalistiek toespitsen. Uit de gesprekken met de studenten uit de masteropleiding Journalistiek kwam naar voor dat zij het programma te zwaar vinden. De commissie is van oordeel dat een betere spreiding van de taken wenselijk is, vermits de verdeling van de studiebelasting aanleiding geeft tot ongewenste pieken. Om dit te verhelpen, neemt sinds oktober 2010 een studentenvertegenwoordiger deel aan de leerlijnvergadering, zodat hij een onevenwichtige of een onredelijke spreiding van de studielast tijdens de vergaderingen kan melden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de bacheloropleiding, de masteropleiding Vertalen en de masteropleiding in Meertalige communicatie aan om de studielast te blijven bewaken, en de nodige maatregelen te nemen indien men niet aan de ondergrens komt.

De commissie vraagt de masteropleiding Journalistiek te zorgen voor een betere spreiding van de taken en zo van de studielast.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
masters: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat het concept van educatief partnerschap, waarbij enerzijds de student zelf de verantwoordelijkheid opneemt voor zijn leerproces en waarbij anderzijds de instelling de verantwoordelijkheid opneemt om dat leren maximaal te ondersteunen, expliciet is uitgebouwd in de didactische werkvormen. Dit is vooral waar voor de masteropleidingen. De commissie vraagt de opleidingen er wel over te waken dat het de groei naar zelfstandig leren niet belemmert. De commissie kreeg immers de indruk dat de studenten van heel dichtbij worden gevolgd.

De commissie vraagt de bacheloropleiding rekening te houden met de voorbereiding op begeleid zelfstandig leren in het secundair onderwijs. Daartoe bouwt ze best een globaal didactisch concept uit, waarbij de interactieve mogelijkheden van ICT maximaal worden benut, startend met meer 'begeleid leren', evoluerend over 'begeleid zelfstandig leren' naar 'kritisch zelfstandig leren', het zogenaamd 'een leven lang leren in de maatschappij van de 21ste eeuw'.

Het virtuele vertaalbureau van de masteropleiding Vertalen en de tolkateliers zijn uitstekende initiatieven, maar blijven een noodoplossing voor de afwezigheid van een degelijke stage. Indien deze laatste verplicht zou worden gesteld, zou dat zeker een verrijking zijn voor de inhoud van de opleidingen, zoals uit de gesprekken met de alumni en de vertegenwoordigers van het werkveld overduidelijk bleek. Het kan voorts een opstap zijn naar de arbeidsmarkt.

De commissie waardeert het meertalige communicatieforum als onderwijsvorm voor de studenten van de masteropleiding in de Meertalige communicatie.

De commissie geeft de masteropleiding Journalistiek de overweging mee om voor studenten met ambities in de audiovisuele sector voldoende oefensessies te organiseren voor ademhaling en stemgebruik, en om dit in het curriculum op te nemen.

Het digitale leerplatform HUBwise wordt momenteel gebruikt als communicatiemiddel en als medium om materiaal toegankelijk te maken. Het is overzichtelijk en degelijk uitgebouwd, maar het gebruik van de interactieve mogelijkheden van ICT moet volgens de commissie verder worden ontwikkeld.

De commissie stelde tijdens het inkijken van het cursusmateriaal vast dat sommige syllabi voor verbetering vatbaar zijn, en vraagt derhalve alle opleidingen ervoor te zorgen dat alle cursussen onder meer op het vlak van lay-out in orde zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding een globaal didactisch concept uit te werken, waarbij de interactieve mogelijkheden van ICT maximaal benut worden, startend met 'begeleid leren', evoluerend over 'begeleid zelfstandig leren' naar 'kritisch zelfstandig leren'.

De commissie raadt de opleidingen aan om te waken over de vormelijke kwaliteit van het cursusmateriaal.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie waardeert de brede reflectie over de gebruikte toetsvormen. Zo werd op hogeschoolniveau een procedure uitgewerkt waarin vijf criteria geformuleerd worden waaraan een goed evaluatiesysteem moet beantwoorden, namelijk transparantie, doelstellingsvaliditeit, betrouwbaarheid, redelijkheid en keuze van een adequate evaluatievorm. De commissie apprecieert de competentietrap zoals de HUB die ontwikkelde. In het voorjaar van 2009 maakten de opleidingen toetsinventarissen op. Op basis van besprekingen hierrond in de leerlijncommissies stelden de opleidingen een toetsvisie op. Deze sluit aan bij de competentietrap die op hogeschoolniveau werd ontwikkeld, de decretale competenties uit het Structuurdecreet, de indicatoren van de Vlaamse kwalificatiestructuur, de referentiekaders van de Dublindescriptoren en het *European Qualification Framework*.

De commissie apprecieert de progressie in leerdoelen over de leerjaren heen van kennen naar analyseren en evalueren, evenals het evenwicht tussen formatieve en summatieve evaluaties en de variatie in de toetsvormen. De commissie heeft vastgesteld dat er niet enkel mondelinge en schriftelijke examens zijn zoals papers, opdrachten, werkstukken en portfolio's, maar dat de opleidingen ook *peer assessment*, toetsings- en feedbackmomenten bij de praktijkgerichte vakken voorzien.

De studenten kunnen de informatie over de toetsvormen vinden op de ECTS-fiches. De commissie waardeert de omzetting van de Belgische cijfers naar de ECTS-quoting. Het beoordelingsformulier of ijkpuntenmodel voor de bachelorpaper is beschikbaar via HUBwise.

De dienst Planning organiseert de examens volgens een vastgelegde procedure. De studenten krijgen hun examenroosters ten laatste één maand vóór de examens. Na de examens organiseren de opleidingen nabesprekingen. De resultaten worden eveneens geanalyseerd met de studiebegeleiders. Deze besprekingen worden gecoördineerd door de ombudspersoon.

Elke docent is zelf verantwoordelijk voor een kwaliteitsvolle evaluatie. De commissie heeft mogen vaststellen dat overleg gepleegd wordt tussen docenten binnen de vakgroepen om afspraken te maken over de evaluatie van vertalingen. Deze afspraken worden door de leerlijn vertalingen beheerd. De commissie waardeert het verder dat de leerlijnen ook afspraken maken over de beoordeling van vergelijkbare opleidingsonderdelen over de talen heen. De commissie merkt wel op dat de consistentie in de beoordelingen van de bachelorpaper een punt van zorg is. Nazicht van verbeterde examenvragen wees eveneens op een gebrek aan homogeniteit. De beoordelingsformulieren voor de masterproeven zijn een mooi voorbeeld van hoe consistentie kan worden bewaakt. Dit zou ook het geval moeten zijn voor de bachelorpapers. De samenstelling van de jury's van deze proeven vindt de commissie positief.

Enkel de stage in de masteropleiding Journalistiek is verplicht. De beoordeling ervan gebeurt enerzijds door de stagebegeleider op de stageplaats zelf en anderzijds door twee lectoren. De stagebegeleider beoordeelt de stagiair aan de hand van vooropgestelde criteria en een standaardformulier. Bij deze beoordeling zijn vooral attitude, vaardigheden, eindproducten en gemaakte vorderingen van belang. De lectoren bekijken het stageverslag van de student en zijn portfolio, dat een overzicht van het gepresteerde werk biedt. De commissie waardeert deze vorm van evalueren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding te waken over de consistentie in de beoordelingen van de bachelorpaper.

De commissie vraagt de opleidingen om de intentie om te overleggen over de wijze van beoordeling van vergelijkbare opleidingsonderdelen effectief waar te maken.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: n.v.t.

MA T: goed

MA V: goed

MA MC: voldoende

MA J: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De masterproef is met 18 van de 60 studiepunten het belangrijkste opleidingsonderdeel van de masters. De masterproef telt ongeveer 30.000 woorden. De commissie heeft tijdens de gesprekken kunnen vaststellen dat studenten degelijk voorbereid zijn op het schrijven van een masterproef. Zo krijgen ze een opleidingsonderdeel Academische vaardigheden: Informatiebronnen – Academische Schrijfvaardigheid tijdens het tweede bachelorjaar. Tijdens het derde bachelorjaar schrijven de studenten een bachelorproef als voorbereiding op de masterproef.

Ze krijgen ook nog methodologische ondersteuning in de (delen van) opleidingsonderdelen *Methodologie van het onderzoek van het Tolken* (Tolken), *Vertaaldossiers* (Vertalen), *Methoden voor taalonderzoek* (Meertalige Communicatie), *Journalistieke onderzoeksmethoden* (Journalistiek).. Door een verplicht aantal contact- en feedbackmomenten met de begeleider worden de studenten van dichtbij opgevolgd. Zo moeten ze onder andere een onderzoeksplan uittekenen. Het reglement voorziet in een tussentijdse mondelinge rapportering in februari.

Het aanbod aan onderwerpen voor masterproeven sluit aan bij het profiel van de masters, waarbij ruimte gelaten wordt voor eigen suggesties van de studenten. Studenten kunnen ook zelf onderwerpen voorstellen en in samenspraak met de docent de methodologie ontwerpen. De commissie apprecieert het dat de onderzoeksvragen worden geconcentreerd rond onderzoekslijnen. De commissie beveelt de masteropleidingen aan om verder te gaan op de ingeslagen weg om masterproefonderwerpen voor te stellen die passen binnen het onderzoek, zodat op basis van een aantal scripties publicaties tot stand kunnen komen. De onderzochte thema's zouden evenwel minder betrekking mogen hebben op de klassieke vlakken van literatuur en traditionele linguïstiek, en meer moeten aansluiten bij thema's en problemen van de opleidingen. De commissie waardeert het dat studenten voor hun masterproef kunnen voortbouwen op hun bachelorproef, op voorwaarde dat de masterproef een wezenlijke aanvulling vormt. Onderwerpen worden momenteel in september en oktober aangeboden, maar vanaf het academiejaar 2011-2012 zal dit vroeger gebeuren. De commissie vindt dit positief.

De studenten moeten in hun masterproef aantonen dat ze in staat zijn om onderzoeksvragen helder te formuleren en om relevante bronnen op te sporen. Ze moeten deze bronnen bovendien kritisch kunnen verwerken, een passende onderzoeksmethode kunnen kiezen en toepassen. De resultaten van het onderzoek moeten ook correct worden weergegeven.

Voor de masterproef in het Tolken kunnen studenten verschillende aspecten van conferentietolken en sociaal tolken onderzoeken. Ook kunnen studenten de rol en de plaats van de tolk in de samenleving analyseren. Zij kunnen ook werken rond de tolkenopleiding of de tolkendidactiek. Studenten kunnen kleinschalig empirisch-experimenteel onderzoek of literatuuronderzoek doen. Het onderzoek kan kwalitatief of kwantitatief van aard zijn. Binnen de masteropleiding Tolken kunnen meerdere studenten op hetzelfde onderwerp werken; er kan met dezelfde basismethodologie worden gewerkt, maar de uiteindelijke masterproeven verschillen door de onderzochte taal.

Studenten in de masteropleiding Vertalen kunnen hun onderzoek onder meer focussen op vertaaltechnologie, terminologie, specifieke vertaalmoelijkheden in bestaande vertalingen en vertaalwetenschap in de brede zin.

De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat de masteropleiding Meertalige communicatie voor de uitdaging staat om voldoende onderwerpen aan te bieden die passen binnen het theoretische kader. De masterproeven moeten aansluiten bij een van de drie vakgebieden van de opleiding: meertaligheid, interculturele communicatie of professionele communicatie. Zo kunnen studenten onder meer werken rond meertaligheid in organisaties, taalpolitiek en taalplanning. Ze kunnen ook bedrijfsteksten, communicatie tussen groepen met diverse culturele achtergronden of trends in professionele communicatie analyseren. De commissie vindt het wel positief dat studenten uit de masteropleiding Meertalige communicatie moeten solliciteren voor een bepaald onderwerp aan de hand van een gesprek met de docent. De commissie waardeert het daarnaast ook dat de studenten uit de masteropleiding Meertalige communicatie hun masterproef kunnen schrijven in een van de gevolgde vreemde talen, en dat ze een samenvatting van ongeveer 500 woorden in een andere taal moeten inleveren.

Studenten uit de masteropleiding Journalistiek worden gestimuleerd om zelf onderwerpen voor te stellen. Indien nodig wordt een bijkomende promotor uit het betreffende veld gezocht. Studenten willen vaak verder werken aan een onderwerp dat verwant is aan hun vooropleiding. De opleiding maakt op deze manier optimaal gebruik van de heterogeniteit van de instroom. De commissie stelde vast dat, ondanks deze diversiteit, de masteropleiding Journalistiek er toch in slaagt om deze studenten samen tot een behoorlijk eindresultaat te brengen. Studenten uit de masteropleiding Journalistiek moeten naast hun masterproef ook een persartikel over hun eindwerk schrijven. Ze krijgen methodologische ondersteuning in het opleidingsonderdeel Journalistieke Onderzoeksmethoden, waarin zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden aan bod komen. Zo kunnen ze inhoudsanalyse of *survey*-onderzoek doen, zoals diepte-interviews, focusgroepen en observatie. De commissie heeft tijdens de gesprekken kunnen vaststellen dat het uitstel van de masterproef in de Journalistiek een aandachtspunt is. Oorzaak blijkt het grote aantal opdrachten doorheen het jaar. De commissie vraagt de masteropleiding Journalistiek hieraan te werken.

De begeleiding met verschillende toetsingsmomenten tijdens het jaar is volgens de commissie doordacht uitgebouwd. Uit de gesprekken met de studenten is gebleken dat ze tevreden zijn over de begeleiding die ze voor hun masterproef van de docenten krijgen. Voor elke docent is een bepaald percentage van zijn taakbelasting voor de begeleiding van masterproeven voorzien. Soms wordt voor de begeleiding van masterproeven ook samengewerkt met docenten van de K.U.Leuven. Daarnaast kan ook een beroep gedaan worden op externe medewerkers uit het werkveld, zoals beroepstolken of tolkendiensten. De commissie waardeert het dat wordt uitgekeken naar bijkomende externe begeleiders. Deze hebben echter enkel een raadgevende stem: ze beoordelen de masterproef niet.

Studenten die op Erasmus gaan, kunnen via mail en Skype contact houden met hun promotor. In dat opzicht vindt de commissie het aanbevelenswaardig om studenten van de masters in het Vertalen en het Tolken op een structurele manier de mogelijkheid te bieden om hun masterproef, althans gedeeltelijk, in het buitenland te laten schrijven.

Studenten moeten hun masterproef mondeling voorstellen en kritische vragen beantwoorden. De commissie apprecieert het dat de opleidingen met een gedetailleerd ijkpuntensysteem werken. De promotor staat ook in voor een procesevaluatie. Hierbij houdt hij onder meer rekening met de eigen creatieve inbreng van de student, zijn enthousiasme, de mate van zelfstandigheid, kritische zin, analysevermogen enzovoort. De commissie onderschrijft ook het belang dat aan het taalgebruik in de masterproeven wordt gehecht. Twee derde van het eindcijfer wordt gegeven door de promotor en één derde door de lector die, in tegenstelling tot de promotor, enkel het eindproduct evalueert. De commissie stelde met genoeg vast dat de studenten de beoordelingscriteria van bij het begin van het academiejaar krijgen via HUBwise.

De opleidingen stimuleren de studenten om uitstekende masterproeven af te leveren door excellente producten voor te dragen voor onder andere de Scriptieprijs, door ze te publiceren of ze te gebruiken met het oog op de publicatie van wetenschappelijke artikels. De commissie vindt dit lovenswaardig en raadt de opleidingen aan om dit verder uit te bouwen. Bovendien kan dit alles bijdragen tot een grotere naambekendheid van de instelling.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de masteropleiding Meertalige communicatie om er strikt over te waken dat de onderwerpen van de masterproeven aansluiten bij het theoretische kader van de opleiding.

De commissie vraagt de masteropleiding Journalistiek aandacht te hebben voor studenten die de masterproef uitstellen omwille van tijdsgebrek.

De commissie dringt er bij de masters in het Tolken en het Vertalen op aan om manieren te bedenken om studenten de mogelijkheid te bieden in het buitenland, althans gedeeltelijk, aan hun masterproef te werken.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

master:

- diploma van een bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s)en in voorkomend geval aangevuld met een geïndividualiseerd opleidingsprogramma, een voorbereidingsjaar of een schakelprogramma

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA T: goed

MA V: goed

MA MC: voldoende

MA J: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingen hanteren de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-/masteropleiding.

De meeste studenten zijn afkomstig uit het ASO. Daarnaast komt 25 procent uit het TSO. De instroom uit het BSO en KSO is minimaal. De commissie dringt erop aan uit te kijken naar mogelijkheden om de instroom te verbreden. De Brusselse context biedt daartoe vele mogelijkheden. Speciaal kan meer aandacht worden besteed aan de instroom van zijinstromers en van Franstalige studenten. De commissie vraagt de hogeschool ook om te investeren in naambekendheid.

De commissie stelde vast dat de bacheloropleiding geen diagnostische toets voor de vreemde talen aan het begin van het academiejaar afneemt en raadt derhalve de bacheloropleiding aan om dit alsnog te organiseren, zodat de studenten een idee krijgen van het van hen verwachte niveau in de vreemde talen.

Studenten kunnen een geïndividualiseerd jaarprogramma volgen. Dit zijn bijvoorbeeld werkstudenten, studenten met gezondheidsproblemen of studenten die de laatste overblijvende credits nog moeten behalen. Geïndividualiseerde jaarprogramma's worden pas toegestaan na een gesprek met een studietrajectbegeleider, die hierover bindend schriftelijk advies verleent aan de decaan. Ongeveer 60 procent van het totale aantal geregistreerde jaarprogramma's zijn flexibele trajecten, waarin opleidingsonderdelen van meerdere modeltrajecten zijn opgenomen. Studenten zijn doorgaans heel tevreden over deze trajecten.

Studenten die zich inschrijven, moeten kunnen bewijzen dat ze het Nederlands voldoende beheersen om de opleiding aan te vangen. Dit kan worden aangetoond aan de hand van succesvol afgelegde examens van ten minste één studiejaar in het Nederlandstalig secundair of hoger onderwijs of aan de hand van certificaten, zoals het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal, het Profiel Taalvaardigheid Hoger Onderwijs of het bewijs van slagen voor het hoogste niveau van een universitaire taalopleiding. Anderstalige studenten die moeilijkheden hebben met academisch Nederlands kunnen worden doorverwezen naar een begeleider van het Huis van het Nederlands.

Studenten kunnen vrijstellingen verkrijgen op basis van eerder verworven kwalificaties (EVK). De instelling verleent vrijstellingen wanneer in voldoende mate wordt vastgesteld dat het opleidingsonderdeel op basis waarvan de student een vrijstelling aanvraagt, overeenkomt met het opleidingsonderdeel waarvoor de vrijstelling wordt aangevraagd. Ook vrijstellingen op basis van eerder verworven competenties (EVC) zijn mogelijk. Wanneer studenten verworven competenties niet genoeg of niet kunnen aantonen via een diploma of een getuigschrift, kunnen ze een erkenning van deze competentie aanvragen bij de instelling, die dan een bekwaamheidsonderzoek uitvoert. Dit bekwaamheidsonderzoek verloopt volgens procedures en kwaliteitscriteria van de Associatie K.U.Leuven.

De commissie stelde vast dat het aanbod aan schakel- en voorbereidingsprogramma's voldoet aan de behoefte, vermits 10 procent van de studenten een geïndividualiseerd programma volgt.

Iets meer dan de helft van de studenten die zich inschrijven voor een schakelprogramma binnen Toegepaste taalkunde heeft een professionele bachelor Officemanagement gevolgd. De commissie beschouwt het schakelprogramma voor de masteropleidingen Vertalen en Tolken als aantrekkelijk.

Een groot deel van de zijinstromers in het schakelprogramma naar de masteropleiding Journalistiek is afkomstig uit de professionele bacheloropleiding Journalistiek. 35 procent van de studenten die een schakelprogramma naar de masteropleiding Meertalige communicatie volgen, bezit een bachelordiploma in Bedrijfsmanagement of Communicatiemanagement.

65 procent van de doorstromers uit een andere academische opleiding doorloopt een voorbereidingsprogramma in de Journalistiek, dat samen met de masteropleiding mag worden gevolgd. Meer dan driekwart van de studenten die het voorbereidingsjaar van de masteropleiding Journalistiek aanvangen, heeft al een ander

masterdiploma. Slechts een beperkt aantal studenten volgt een voorbereidingsprogramma voor de masters in het Vertalen, in het Tolken of in de Meertalige communicatie.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de hogeschool om te investeren in naambekendheid, vooral ook met het oog op het aantrekken van zijinstromers en van anderstalige studenten, bijvoorbeeld uit Franstalig België.

De commissie vraagt de bacheloropleiding om voor aanvang van het academische jaar een diagnostische toets voor de vreemde talen af te nemen, zodat de studenten een idee van het van hen verwachte niveau krijgen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.4, studieomvang:	oké
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.8, masterproef:	ABA: n.v.t. MA T: goed MA V: goed MA MC: voldoende MA J: goed
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	ABA: voldoende MA T: goed MA V: goed MA MC: voldoende MA J: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat het personeel gekwalificeerd is voor de onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma. De raad van bestuur stelt nieuwe personeelsleden aan op advies van het directiecomité, dat op zijn beurt tot stand komt door de aanbevelingen van de adviescommissies. De HUB kiest voor een gemengde adviescommissie waarin zowel leden van de K.U.Leuven zitting hebben om de academisering te waarborgen, als leden uit de praktijk om de praktijkgerichtheid te garanderen. Bij de aanwerving van nieuwe personeelsleden zoekt men gericht naar profielen uit het domein van de toegepaste taalkunde. De leerlijncommissies bepalen de specifieke profielen, zodat de gepaste expertise kan worden aangetrokken. Het decanaat formuleert op basis van deze voorstellen adviezen voor het Directiecomité die dan worden voorgelegd aan het Gemeenschappelijk Beheersorgaan van de Geïntegreerde Faculteit. Tijdens sollicitatiegesprekken moeten nieuwe kandidaten een proefles geven.

Nieuwe personeelsleden krijgen bij hun indiensttreding een onthaalmap. Ze worden ook uitgenodigd voor een onthaalsessie, waarin medewerkers van de Dienst Onderwijs en Kwaliteit uitleg geven over onder andere de HUB-doelstellingen, de organisatiestructuur, het onderwijsconcept en actuele onderwijsontwikkelingen. De personeelsdirecteur schetst er ook het personeelsbeleid. Daarnaast krijgen pas aangeworven docenten een peter of meter toegewezen, die hen begeleidt. Bij hen kunnen ze met allerlei vragen terecht. De peter of meter komt enkele keren de lessen bijwonen en geeft feedback.

Tijdens evaluatie- en functioneringsgesprekken worden onder meer door de decaan de evaluaties van de onderwijskwaliteit ter sprake gebracht. Het evaluatiedossier bevat overigens het individuele rapport met de didactische scores uit de studentenbevragingen.

Uit de gesprekken met de docenten bleek dat de opleidingen een taaktoerekeningsmodel hanteren met belastingpercentages die werden vastgelegd in het Hogeschoolonderhandelingscomité (HOC). Zo staat 1 procent gelijk aan 16 uur, en staat een gemiddelde jaarlijkse belasting van 1 halve dag per week gedurende 42 weken voor 10 procent. De docent maakt samen met de teamcoördinator, de faculteitscoördinator en de decaan afspraken rond zijn individuele takenpakket. Ook de onderzoekstijd wordt duidelijk afgelijnd.

De HUB hanteert een degelijk personeelsbeleid, zodat docenten zich kunnen professionaliseren in een bepaald domein. Daarom veranderen lesopdrachten niet van jaar tot jaar. De bacheloropleiding formuleerde verbeteringsacties rond aanwervingen in het domein van de toegepaste taalkunde, rond internationalisering (zie 6.1.) en rond het toekennen van onderzoekstijd (zie 3.2.). Zodra de personeelsbegroting het toelaat, zal de opleiding aanwervingen doen in het domein van de toegepaste taalkunde. De commissie waardeert het dat binnen de master in het Vertalen het aantal actieve onderzoekers stijgt. Voor de masteropleiding Vertalen werden het opstarten van bijkomende (niet literair-georiënteerde) onderzoekspistes en overleg met het *Brussels Center for Journalism Studies* als verbeteringsmaatregelen geformuleerd. Bij de masteropleiding Tolken werden het creëren van ruimte voor onderzoek en het beter stroomlijnen ervan als verbeteringsmaatregelen aangegeven. Binnen de masteropleiding Meertalige communicatie wilde men het onderzoek in team promoten. Dit is

ondertussen gebeurd, onder meer dankzij Cont@ct, het Centrum voor Onderzoek naar Taal en Communicatie. Ook binnen deze master wil men meer ruimte vrijmaken voor onderzoek. Hetzelfde geldt voor de masteropleiding Journalistiek. Daarnaast wil men in het kader van deze masteropleiding extra aanwervingen doen zodra de begroting dat toelaat.

Elk personeelslid is zelf verantwoordelijk voor vakinhoudelijke of didactische bijscholing. Personeelsleden kunnen onder meer kiezen uit een breed aanbod van interne professionaliseringsactiviteiten die de Dienst Onderwijs en Kwaliteit organiseert. Deze richten zich vooral op navorming van onderwijskundige of functiegerichte aard. Alle professionaliseringsinitiatieven worden opgenomen in het persoonlijke dossier.

De HUB organiseert ook jaarlijks een onderwijsdag, informaticatrainingen en vorming op maat, zoals de opleiding 'alternatieve evaluatievormen', die er op vraag van de faculteitsgroep is gekomen. De commissie waardeert het dat voor docenten een SPSS-cursus werd ingericht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de intentie om meer onderzoekstijd te creëren, waar te maken.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten);
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
MA T: voldoende
MA V: goed
MA MC: voldoende
MA J: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Academisering van het onderwijs betekent onder andere dat het onderzoek het onderwijs bevrucht en omgekeerd. De commissie heeft kunnen vaststellen dat dit voor de masters nog verder dient te worden uitgebouwd. De commissie stelde immers vast dat de wetenschappelijke en/of professionele achtergrond van het personeel niet altijd aansluit bij de opleiding en het vak waarin onderwijs wordt gegeven. Het onderwijs moet met andere woorden nog meer verzorgd worden door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied. Daartoe is een beter uitgebouwd onderzoeksbeleid nodig, waarbij de academiseringsmiddelen efficiënter worden ingezet. De commissie stelde vast dat een decentraal onderzoeksbeleid wordt gevoerd. De commissie merkte bovendien op dat het onderzoek van het zittende personeel eerder aansluit bij de onderzoekstraditie. De commissie raadt de opleidingen aan om zittend personeel om te scholen, zodat het onderzoek op het specifieke terrein van de opleiding kan doen, en vraagt de opleidingen om te eisen dat de onderzoekstijd besteed wordt aan topics op het terrein van de opleiding. De commissie vraagt de opleidingen bovendien om nieuw personeel aan te trekken dat onderzoek doet op de terreinen van de bachelor- en de masteropleidingen en/of werkervaring heeft op deze terreinen.

Met het oog op efficiëntie en het creëren van een voldoende kritische massa, moet een beperkt aantal duidelijke onderzoekszwaartepunten binnen de disciplines van de toegepaste taalkunde worden vastgelegd. Een

onderzoeksinstituut kan hierbij een belangrijke motor zijn (cf. Cont@ct) en de poort openen naar het binnenhalen van externe onderzoeksfondsen: een mogelijkheid die absoluut intensiever moet worden verkend.

De verdeling van de werktijd tussen onderwijs en onderzoek is een verantwoordelijkheid van de organisatie, maar de individuele medewerker moet zich realiseren hoeveel uren hij of zij aan onderzoek dan wel aan onderwijs dient te besteden binnen de aanstelling, en moet zich aan die verdeling houden. Het slagen van de academisering staat of valt met dit bewustzijn. De commissie is van oordeel dat de verdeling onderwijs-onderzoekstijd op een transparante wijze voor ieder personeelslid moet worden bepaald. Hierbij is bijzondere aandacht gewenst voor de plaats van de niet-doctores.

Tijdens de gesprekken stelde de commissie vast dat er een grote druk op de onderzoekstijd van het personeel ligt door de omvangrijke onderwijs- en begeleidingslast.

Nieuwe personeelsleden hebben een onderwijsopdracht van 50 procent en kunnen in dat geval 50 procent van hun opdracht aan onderzoek besteden. In overleg met de vicedecaan Onderzoek maken personeelsleden afspraken rond het percentage onderzoek in hun opdracht. Onderzoekstijd wordt vooral toegekend aan doctorandi (50 procent) en aan geaffilieerde personeelsleden met output of publicaties (van 20 procent tot 50 procent). De decaan is de eindverantwoordelijke voor de taakinvoering. Docenten kunnen ook onderzoekstijd aanvragen aan de hand van onderzoeksplannen en van de verwachte output. De voorzitter van de Onderzoeksraad geeft advies over de toekenning van onderzoekstijd en een eventuele toename ervan. Daarnaast geeft de Onderzoeksraad advies over de toekenning van onderzoekskredieten en over aanwervingen voor zover ze uitsluitend onderzoek betreffen. Voor de overige aanwervingen en voor bevorderingen geeft de vicedecaan onderzoek (die tevens voorzitter is van de Onderzoeksraad) advies..

Wat de onderzoeksoutput betreft, heeft de commissie vastgesteld dat er weinig publicaties zijn die specifiek focussen op het vertalen. De commissie zag ook dat het onderzoek met betrekking tot het tolken nog voor verbetering vatbaar is, en vraagt derhalve de masteropleidingen Vertalen en Tolken om het onderzoek en de publicaties meer toe te spitsen op het vertalen en tolken zelf. De commissie stelde wel tot haar tevredenheid vast dat het aantal actieve onderzoekers in de masteropleiding Vertalen stijgt, net zoals het aantal publicaties. Bovendien zag de commissie dat het vertaalwetenschappelijk onderzoek van hoog niveau is.

Voor de masteropleiding Meertalige communicatie stijgt het aantal actieve onderzoekers. De commissie vraagt om deze stijgende trend verder te zetten. De commissie waardeert het dat binnen de masteropleiding Meertalige communicatie 81,7 procent van de studiepunten van het programma wordt verzorgd door doctores/onderzoekers.

Alle docenten die verbonden zijn aan de masteropleiding Journalistiek, met uitzondering van de gastprofessoren, hebben een opdracht die zowel bestaat uit onderwijs als uit onderzoek. Hoewel alle docenten-onderzoekers actief deelnemen aan internationale congressen, stelde de commissie vast dat de onderzoeksoutput binnen de masteropleiding Journalistiek te beperkt is. De commissie raadt de masteropleiding Journalistiek aan om het onderzoek beter te stroomlijnen en een welbewuste strategie te volgen, waardoor de beperkte onderzoeksoutput aanmerkelijk kan worden uitgebreid.

Op het vlak van professionele gerichtheid stelde de commissie vast dat er bij de masteropleiding Meertalige communicatie nog meer personeel nodig is met kennis en inzicht in de beroepspraktijken, voor het uitvoeren van onderzoek op dit terrein. De commissie vindt dat voldoende praktijkgericht personeel aanwezig is in de masteropleiding Journalistiek, Vertalen en Tolken. Een aantal docenten uit de masteropleiding Tolken is bijvoorbeeld ook actief als beroepstolken, wat de commissie waardeert.

In het strategie- en werkingsplan van 2009-2010 werd het stimuleren van internationale docentenuitwisselingen als een prioriteit opgenomen, waardoor in 2011 de docentenuitwisselingen worden opgevoerd. Zo zullen docenten gastcolleges geven aan de Goethe-universiteit Frankfurt, aan de Karlsuniversiteit Praag, aan de universiteit *La Sapienza* in Rome en aan de *Sun-Yat Sen University* in Kaohsiung, Taiwan. Daarnaast ontvangt de faculteit ook gastprofessoren en een *visiting* onderzoeker. Verder is de tolkenopleiding al geruime tijd lid van

de *European Language Council* (ELC). Twee docenten traden als lid toe tot de door de ELC recent opgerichte 'Special Interest Group: Translation and Interpreting for Public Services'.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen aan om zittend personeel om te scholen zodat het onderzoek op het specifieke terrein van de opleiding kan doen, en vraagt de opleidingen ook om te eisen dat de onderzoekstijd besteed wordt aan topics die hierop betrekking hebben.

De commissie vraagt om nieuw personeel aan te trekken dat onderzoek verricht op de specifieke terreinen van de opleiding of dat werkervaring op deze terreinen heeft.

De commissie vraagt de opleidingen om meer onderzoekstijd te creëren om de onderzoeksoutput te verbeteren.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In totaal telt de bacheloropleiding 84 docenten. De overgrote meerderheid ervan is tussen 40 en 59 jaar oud, 14 personen zijn tussen 30 en 39, en drie personen zitten in de categorie 60 tot 65 jaar. De categorie van 20 tot 29 jaar telt 5 docenten. Binnen de masteropleiding Tolken zijn er 17 docenten. De meerderheid van deze docenten behoort tot de leeftijdscategorieën 40-49 en 50-59 jaar. Slechts één docent bevindt zich in de leeftijdscategorie 30-39 jaar. De masteropleiding Vertalen telt 20 docenten. Ook hier vallen bijna alle docenten onder de categorie tussen 40 en 59 jaar. Er zijn 15 docenten voor de masteropleiding Meertalige communicatie. De meeste van deze docenten zijn opnieuw tussen 40 en 59 jaar oud. De masteropleiding Journalistiek telt 10 docenten en 1 ATP-lid. De meeste docenten zijn tussen 40 en 49 jaar. Het ATP-lid is tussen 20 en 29.

In 2009 waren 50,49 voltijdse eenheden tewerkgesteld voor de bacheloropleiding Toegepaste taalkunde. Er is een stijgende trend waar te nemen doorheen de jaren. De masteropleiding Vertalen telde in 2009 15,68 voltijdse eenheden voor onderwijs en 4,7 voor onderzoek. De masteropleiding Tolken beschikte in 2009 over 10,23 voltijdse eenheden voor onderwijs en 3,3 voor onderzoek. Bij de masteropleiding Meertalige communicatie waren er in 2009 9,47 voltijdse eenheden voor onderwijs en 2,8 voor onderzoek. Binnen de masteropleiding Journalistiek is enkel de coördinator van de leerlijncommissie Journalistiek voltijds aan de opleiding verbonden. Deze opleiding streeft hier daarom naar een uitbreiding van het aantal voltijdse mandaten.

De commissie vindt dat er genoeg praktijkpersoneel aanwezig is in de masteropleiding Vertalen, de masteropleiding Tolken en de masteropleiding Journalistiek. De commissie is echter van oordeel dat het praktijkpersoneel zou moeten worden uitgebreid in de bacheloropleiding en in de masteropleiding Meertalige communicatie.

Gemiddeld bedraagt het aantal studenten per voltijdse eenheid 8,14. De commissie heeft vastgesteld dat de ratio docent-student nogal verschilt tussen de opleidingen en vraagt om deze ongelijkheid te herbekijken. Voor de bacheloropleiding bedraagt deze ratio 14,57, voor de masteropleiding Tolken 2,11, voor de masteropleiding

Vertalen bedraagt deze ratio 6,36, voor de masteropleiding Meertalige communicatie is deze 13,13 en voor de masteropleiding Journalistiek 11,07.

De verdeling onderwijs-onderzoek in de taakomschrijving lijkt in orde. De praktijk laat echter zien dat dit als een aandachtspunt moet worden beschouwd. Tijdens de gesprekken met het onderwijzende personeel uit de verschillende opleidingen is gebleken dat de onderzoekstijd en daarmee de onderzoeksoutput in het gedrang komen omwille van de vele onderwijs- en organisatorische taken (zoals overleg). Het taakverdelingsmodel laat toe onderzoekstijd en onderwijstijd op een adequate manier te verdelen, maar het personeel dient zich bewust te zijn van het belang van het respecteren van de afspraken. De commissie vraagt de opleidingen om een duidelijk taaktoerekeningsmodel op te stellen, zodat elke docent precies weet hoeveel uren hij of zij krijgt om een bepaalde taak uit te voeren en zo de tering naar de nering kan zetten. Op die manier kan worden vermeden dat te veel tijd die voor onderzoek bestemd is, aan onderwijs wordt besteed.

De betrokkenheid van praktijkdocenten met een beperkte opdracht is een aandachtspunt. Het risico is reëel dat de logistieke taken enkel door de kerndocenten worden opgenomen, waardoor hun werklast te groot wordt.

Voor alle opleidingen samen zijn er vijf ATP- personeelsleden, waaronder de academische secretaris. Slechts één persoon is tussen 20 en 29. Twee personen zijn tussen 40 en 49. Nog eens twee personen zijn 50+.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt aan om het praktijkpersoneel uit te breiden in de bacheloropleiding en in de masteropleiding Meertalige communicatie.

Ze vraagt de ongelijke docent-studentratio tussen de verschillende opleidingen te herbekijken, en te streven naar een evenwichtige student-docentratio voor elke opleiding.

De commissie dringt er bij de opleidingen op aan een duidelijk taaktoerekeningsmodel op te stellen, aan de hand waarvan docenten zich kunnen realiseren hoeveel tijd ze voor welke taken hebben.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen academische gerichtheid:	ABA: voldoende
	MA T: voldoende
	MA V: goed
	MA MC: voldoende
	MA J: voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: goed

MA T: voldoende

MA V: goed

MA MC: goed

MA J: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De faculteit Taal & Letteren bevindt zich op de campus Stormstraat. De commissie zag een mooie behuizing 'in het hart van Europa' en centraal gelegen in Brussel. De campus is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer. Door de aanwezigheid van liften is het gebouw ook voor mindervaliden toegankelijk.

De campus beschikt over een recent ingerichte cafetaria, een eigen cursusdienst, drie grote aula's en een groot aantal leslokalen waarvan de capaciteit varieert tussen de 20 en de 160. Daarnaast zijn er ook lokalen specifiek voor de taalopleidingen zoals een conversatielokaal met zeven conversatietafels, twee talenpractica, die ook als computerlokaal gebruikt kunnen worden, een ondertitelingslokaal en een montagelokaal voor journalistiek. Aan het begin van elk semester komt een technicus van Televic (de installateur) uitleggen aan de docenten hoe alles werkt.

De opleidingen beschikken over 300 computers verdeeld over negen computerlokalen. Buiten de lesuren zijn de andere lokalen eveneens toegankelijk voor de studenten. Een van deze lokalen fungeert als multimedialokaal, met toepassingen met geluid en beeld en digitale talenpracticumfuncties, zodat het ook als taallabo kan worden gebruikt. Hoewel de opleidingen meer stopcontacten hebben geplaatst om de mogelijkheid te bieden om op draagbare computers te werken, bleek tijdens de gesprekken dat de studenten toch meer computers op de campus van de hogeschool noodzakelijk achten. Studenten hebben de mogelijkheid om gratis een laptop te lenen. Ze kunnen vanaf elke computer op een centrale laserprinter afdrukken en krijgen honderd gratis prints bij hun inschrijving in de hogeschool.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen over een degelijke bibliotheekcollectie beschikken. Deze is opgenomen in de LIBIS-catalogus. In de bibliotheek zijn uitgebreide collecties beschikbaar zoals over vertaalwetenschap, taal- en letterkunde, communicatiewetenschappelijke werken en discours & journalistiek. Sommige van deze collecties zijn afkomstig uit de bibliotheek van de K.U.Brussel. De bibliotheek voorziet ook in interbibliothecaire bruikleen, zodat extern beschikbare werken kunnen worden aangevraagd. De studenten hebben toegang tot vele elektronische tijdschriften en databanken via MetaLib. Studenten kunnen zo een uitgebreid gamma aan elektronische tijdschriften voor de humane wetenschappen raadplegen. Daarnaast kunnen zij ook de nieuwsdatabanken Mediargus en Lexis-Nexis consulteren, en vijf binnenlandse en twee buitenlandse kranten. Van elk standaardwerk zijn zeven à acht exemplaren beschikbaar. Voor werken die druk bevraged worden en die overdag niet ontleend mogen worden, bestaat de mogelijkheid ze te ontlenen voor een avond (vanaf 16.00 uur) of tijdens een weekend. Zo krijgen studenten de kans om bijvoorbeeld vakwoordenboeken tijdens het weekend thuis te raadplegen. Deze werken moeten dan uiterlijk maandag tegen 12.00 uur worden teruggebracht. De bibliotheek is geopend op maandag, woensdag en donderdag van 9.00 tot 18.00 uur, op dinsdag van 9.00 tot 19.30 uur en op vrijdag tot 17.00. De HUB en de bibliotheek zijn van 11 juli tot 15 augustus

gesloten. Tijdens de paasvakantie zijn de gebouwen eveneens een week dicht. De commissie vraagt de HUB om de bibliotheek (en het gebouw) meer open te stellen, onder andere tijdens weekends en het zomerreces.

In de bibliotheek zijn er in totaal 257 werkplekken. In de leeszalen zijn er 14 'dedicated' PC's, voor specifieke 'dedicated' toepassingen, zoals elektronische woordenboeken. Op de 1ste verdieping zijn er 49 algemene PC-werkplekken met internet, tekstverwerkings-, spreadsheet- en databasesoftware, voor algemeen gebruik. Deze verdieping kan ook dienen voor actief groepswork.

De commissie stelde vast dat de voorzieningen voor de masteropleidingen Vertalen en Journalistiek in orde zijn. Er zijn lokalen voor ondertiteling, lokalen met specifieke apparatuur voor journalistieke taken en een audiovisueel lokaal. Studenten Journalistiek kunnen gebruikmaken van tien Sony-camerasets. Sinds de start van het academiejaar 2010-2011 werden ook 20 digitale audio-opnametoestellen (Sony) aangeschaft. Studenten kunnen hun beeldmateriaal monteren op de montagecomputers met het programma Avid Media Composer, een programma dat onder andere ook de VRT gebruikt. Ze beschikken over moderne ondertitelapparatuur met SWIFT-software. De commissie vraagt de masteropleiding Journalistiek na te denken over een gemeenschappelijk en ruim toegankelijk redactielokaal. Ook de studenten in de masteropleiding Journalistiek vinden dit noodzakelijk. De commissie merkte op dat er geen tv-studio is, maar ze vindt toch dat de uitrusting voor de masteropleiding Journalistiek ruimschoots voldoet aan de noden van een academiserende opleiding.

De tolkinstallatie bestaat uit twee lokalen: een eerste lokaal is uitgerust met 11 cabines voor simultaanvertaling en een debattafel voor 7 personen; het tweede lokaal beschikt over 4 cabines (drie voor twee tolken en één voor één tolk) voor simultaanvertaling. Die twee lokalen zijn voorzien van in totaal 17 computers. Daarnaast zijn er drie tolkcabines die een multimedialokaal met een capaciteit van 100 personen kunnen bedienen. Deze twee lokalen kunnen los van elkaar of samen worden gebruikt. De registratie gebeurt via digitale virtuele recorders. Hoewel de masteropleiding Tolken over moderne apparatuur beschikt, stelde de commissie vast dat de kwaliteit van de uitrusting voor de masteropleiding Tolken achteruit is gegaan, vergeleken met de vorige locatie. Uit de gesprekken bleek dat de studenten deze mening delen. De commissie vraagt daarom de masteropleiding Tolken om de infrastructuur te verbeteren. De commissie zag eveneens een nood aan een grotere zaal voor de meertalige oefeningen in het tolken.

Alle docenten beschikken over een kantoorruimte op de vierde verdieping van het T'Serclaes-gebouw. Ze delen hun kantoor met tussen de 8 en 16 collega's. Ze beschikken over een persoonlijke harde schijf, die vanaf elke computer bereikbaar is en waarvan dagelijks een back-up wordt gemaakt.

Docenten van de onderzoekscentra CERES en CRISSP delen een kantoor (8 personen) op de vierde verdieping. Studenten en docenten hebben via het netwerk steeds toegang tot digitale bronnen, databanken en woordenboeken. Op de elektronische leeromgeving HUBwise kunnen de docenten bijkomende informatie voor de opleidingsonderdelen, PowerPoint-presentaties, internetlinks en audio- en videomateriaal ter beschikking van de studenten stellen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de HUB om de bibliotheek (en het gebouw) meer open te stellen.

Voor de masteropleiding Journalistiek is een gemeenschappelijk en ruim toegankelijk redactielokaal wenselijk.

De commissie vraagt de masteropleiding Tolken om de tolkeninfrastructuur te verbeteren, en een grotere zaal te voorzien voor de meertalige oefeningen in het tolken.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde een bijzondere begeleiding voor instromende studenten vast. Abituriënten en instromers kunnen terecht op een speciaal voor hen ontworpen deel van de website waar alle relevante informatie wordt gebundeld. Via die website kunnen toekomstige studenten zich onder andere inschrijven voor infodagen en openlesdagen. Ze kunnen er een gratis abonnement aanvragen op 'Tempo', een tijdschrift met informatie over studiemogelijkheden en studeren in het hoger onderwijs. Toekomstige studenten kunnen in brochures alle informatie vinden over opleidingen en studeren aan de HUB. Ze krijgen informatie over doorstroommogelijkheden naar masteropleidingen en beroepsperspectieven. Zelfs het studentenportaal is al gedeeltelijk toegankelijk, zodat nieuwkomers onder andere de ECTS-fiches kunnen raadplegen, het onderwijs- en examenreglement, het aantal contacturen per vak enzovoort. Daarnaast kunnen de studenten kennismaken met de HUB, de verschillende opleidingen, studenten en docenten tijdens infomomenten zoals SID-in's, infovergaderingen en infodagen. Tijdens de herfst- en krokusvakantie krijgen abituriënten de kans om samen met de studenten colleges te volgen in het kader van openlesdagen.

Zijinstromers hebben een gesprek met de academische secretaris en/of een studietrajectbegeleider om een individueel studietraject samen te stellen. Abituriënten die niet het vereiste diploma hebben om zich in te schrijven, kunnen zich melden voor een toelatingsassessment.

Voor de eerstejaarsstudenten organiseren de opleidingen een welkomdag, zodat zij kunnen kennismaken met de werking van de HUB, de diensten en de hulpverleningsmogelijkheden.

Studenten kunnen voor vakinhoudelijke problemen steeds bij de docenten terecht tijdens de spreekuren. Bovendien is ook tijdens de colleges coaching mogelijk, omdat wordt lesgegeven aan een klein aantal studenten. De dienst Studie- en trajectbegeleiding helpt bij andere studiegebonden vragen of problemen, zoals het maken van keuzes in de studieloopbaan. Studenten kunnen individuele begeleidingsgesprekken aanvragen bij de studiebegeleider, en ze worden op geregelde tijdstippen uitgenodigd voor een gesprek over hun studievordering. Na de examens is er een individuele nabespreking. Deze studie- en trajectbegeleiding wordt georganiseerd vanuit de faculteit Taal & Letteren.

Het Centrum voor Studentenbegeleiding en -Voorzieningen (CSBV) voorziet studentenbegeleiding die focust op het welzijn van de student als persoon. De commissie heeft tijdens de gesprekken kunnen vaststellen dat studenten met problemen van om het even welke aard (dyslexie, faalangst...) worden opgevangen door een degelijk uitgebouwde studiebegeleidingsdienst. Ook studenten met een handicap of chronische ziekte kunnen in dit centrum terecht. Van hieruit worden sessies rond studeervaardigheden gegeven. Het centrum stuurt de ombudsdienst aan, die tussenkomt bij problemen met onderwijsverstrekking, onderwijsorganisatie en studievoorzieningen. De ombudsdienst is ook het centrale aanspreekpunt tijdens examens. Klachten worden steeds in samenspraak met de decaan behandeld.

Studenten met financiële problemen kunnen terecht bij de Sociale Dienst van STUVO. Voor initiatieven rond welzijn en socioculturele integratie van studenten is er het team Studentenactiviteiten en -Participatie (SAP).

De commissie heeft vastgesteld dat een uitgebreide studiebegeleiding voor verschillende doelgroepen is uitgewerkt, maar betreurt dat extra begeleiding of stimulering voor excellente studenten ontbreekt. De commissie vraagt de opleidingen om voortaan eveneens aandacht te schenken aan excellente studenten.

De commissie waardeert het geautomatiseerde systeem voor de studietrajectbegeleiding. Dit laat systematisch toe studenten uit te nodigen voor een gesprek als ze niet genoeg rendement behaald hebben. De commissie vindt dan ook dat dit als voorbeeld kan dienen.

De commissie apprecieert het eveneens dat afhakers worden uitgenodigd voor een exitgesprek, waarbij de CSBV-medewerker peilt naar de redenen van het vroegtijdig stopzetten van de studies, de studenten probeert te heroriënteren en/of kijkt welke vrijstellingen de student kan krijgen als hij voor een andere opleiding zou kiezen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt extra aandacht voor de excellente student.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	ABA: goed
	MA T: voldoende
	MA V: goed
	MA MC: goed
	MA J: voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de kwaliteitszorg degelijk is uitgebouwd binnen de faculteit Taal & Letteren. Er is een sterke traditie van enquêtes bij studenten, personeel en alumni, er zijn overlegvergaderingen en er bestaat een ISO-gecertificeerd kwaliteitssysteem. In het kwaliteitshandboek, dat online te raadplegen is, staan alle krijtlijnen uitgetekend. De focus van het kwaliteitszorgsysteem ligt op permanente verbetering. Binnen de faculteit Taal & Letteren zijn er, naast de faculteitsgroep, leerlijncommissies en overlegteams. Er is ook de klachtenprocedure en het kwantitatief beleidsondersteunend onderzoek door de beleidscel Statistische analyse. De cel Statistische analyse en metingen van de HUB bundelt alle meetresultaten in het strategieboek onder de vorm van kwaliteitsindicatoren, aan de hand waarvan streefcijfers kunnen worden geformuleerd.

Jaarlijks organiseren de opleidingen elektronische EVADIHA-bevragingen (EVALUatie van het Didactisch Handelen door de studenten) aan het einde van het eerste en tweede semester. Deze studentenbevragingen focussen op de didactische kwaliteit van het onderwijs. De commissie waardeert het dat de *non-respons* op een slimme manier laag gehouden wordt door rappels die herhaald worden, telkens men inlogt op HUBWise. De opleidingen organiseren eveneens studietijdmetingen bij de studenten aan de hand van Metis (zie facet 2.5).

Naast de bevragingen informeren de opleidingen ook om de vier jaar naar de tevredenheid van de studenten over het onderwijsaanbod en de dienstverlening, door middel van de 'kwaliteitsbarometer'. Meer dan de helft van de bachelorstudenten reageerde de laatste keer op deze bevraging.

De alumni worden ook bevraagd. Uit die enquêtes werd vooral de didactische kwaliteit als hoogstaand getypeerd, maar de concrete alumniwerking werd als zeer zwak ervaren.

De inhoudelijke controles gebeuren onder de vorm van een accreditatiescan door interne en externe audits, gebaseerd op het ISO-systeem. Tijdens deze auditcontroles gaat men na of de beschrijvingen in de ECTS-fiche overeenkomen met het opleidingsonderdeel. De auditor controleert ook het studiemateriaal, en gaat na hoe de opleidingsonderdelen de competenties en kerndoelen realiseren. De accreditatiescan van de docenten toont de sterke en zwakke punten van de opleidingen, zodat de opleidingen verbeteringsacties kunnen formuleren. Op het eind van elk academiejaar vindt een focusgesprek met de studenten plaats, waarbij onder andere het toetsbeleid en de studiebegeleiding aan bod komen. De opleidingen voorzien ook een digitale 'Wat kan beter'-module voor studenten, personeel en externen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft kunnen vaststellen dat remediëringsplannen naar aanleiding van de meetresultaten worden uitgewerkt en opgevolgd. De commissie waardeert het dat in deze beginfasen van de twee startende opleidingen, namelijk de masteropleiding Journalistiek en de masteropleiding Meertalige communicatie, de onderwijsresultaten voortdurend worden gemonitord en kunnen leiden tot aanpassingen van curricula en werkvormen.

De coördinator Onderwijsontwikkeling en Kwaliteitszorg van de faculteit Taal & Letteren organiseert samen met de andere leden van het decanaat de verbeteringsacties. Aan de hand van de gegevens uit enquêtes formuleert deze coördinator, eventueel samen met een ad-hoccommissie, aanbevelingen. Deze worden voorgesteld op de faculteitsgroep, waar ook studenten zijn vertegenwoordigd. Daarna worden ze besproken binnen de leerlijncommissies en/of teams die de verbeteringsacties uitvoeren. Deze acties moeten worden teruggekoppeld aan de decaan en de coördinator.

Tijdens verschillende faculteitsgroepen werden naast de resultaten van de kwaliteitsbarometer ook de resultaten van de alumni-enquête voorgesteld. Om tegemoet te komen aan de problemen die uit deze resultaten naar voor kwamen, werden verschillende acties ondernomen. Zo zal de dienst Studentenadministratie afwijkingen in het programma tijdig meedelen. Er wordt overleg gepland met de studentenvertegenwoordiging over de duur van het studieverlof en de examenperiode. De dienst Informatica ontwikkelde een stappenplan om problemen met de digitale bekendmaking van resultaten te vermijden. Daarnaast werd ook de alumniwerking geïntensifieerd.

Elk jaar formuleren elke dienst en opleiding binnen de HUB een strategie en werkingsplan waarin een aantal taakstellingen centraal staat. De voortgang wordt beschreven in een rapport dat aangeeft in welke fase de taakstelling zit (*plan, do, done*) en welke acties werden ondernomen. Het vijfjarige onderwijsontwikkelingsplan dat focust op een aantal specifieke thema's van de missie van de HUB, vormt de basis voor het strategie- en werkingsplan. Op die manier werd onder meer gewerkt aan de optimalisering van de curricula van de masters, aan de profilering van de opleiding in de Brusselse context, aan transparante evaluatiecriteria voor de bachelorpaper en de masterproef, en aan de begeleiding van studenten met een taalachterstand voor het Nederlands (via het Huis van het Nederlands).

Daarnaast werden sterkten en zwakten naar voor gebracht aan de hand van een accreditatiescan. De prioriteiten die daaruit naar voor kwamen, werden opgenomen als operationele doelstellingen in het strategie-en werkingsplan, zoals docentenuitwisseling stimuleren, de begeleiding van zijinstromers optimaliseren, het beter afstemmen van onderzoek en onderwijs, en studenten laten kennismaken met het Brusselse culturele weefsel.

Aan de hand van het vorige visitatierapport stippelde het departement prioriteiten voor opvolging uit. De verbeteringsacties werden opgevolgd tijdens elke vergadering van de departementale commissie Onderwijskwaliteitszorg. Op die manier werden onder meer de evaluatie, de relatie tussen onderwijs en onderzoek, en de kwaliteit van het programma bij de bamahervorming van dichtbij bekeken.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de gesprekken bleek dat studenten en medewerkers in voldoende mate bij de organisatie van het onderwijs worden betrokken. De studenten gaven aan dat rekening wordt gehouden met hun mening. De commissie apprecieert het dat alle metingen over studietijd zowel door studenten als docenten te raadplegen zijn op intranet. Zoals al gezegd in 5.1 wordt bovendien de *non-respons* op een slimme manier laag gehouden door herinneringen bij het inloggen in HUBWise. De commissie vindt de participatie van studenten aan diverse commissies positief. De commissie raadt de opleidingen aan de reden van het laattijdig invullen van enquêtes te onderzoeken en na te gaan of hun evaluaties afwijken van deze van de eerste invullers. Dit kan aan de hand van vergelijkingen met de eerste invullers, of door enkele interviews of een focusgroepgesprek.

Uit de gesprekken is eveneens gebleken dat de studenten het zelfevaluatie-rapport hebben gelezen.

De docenten ontvangen tweemaal per jaar individuele feedback naar aanleiding van de resultaten van de EVADIHA-bevragingen. Docenten die een lage score behalen, worden bij de decaan uitgenodigd voor een remediërend gesprek. Alle docenten krijgen eveneens de resultaten van de bevragingen over de bachelorpapers en de masterproeven. Deze resultaten worden bovendien opgevolgd door de leerlijncommissie Onderzoek & methode.

Sinds kort wordt ook het werkveld actief betrokken bij de samenstelling van het curriculum, dankzij de resonantieraden. De commissie vindt het positief dat, hoewel de resonantieraden relatief pril en klein zijn, deze verder worden uitgebouwd. Een eerste concreet resultaat is dat op advies van de resonantieraden de opleiding een stage gaat opnemen.

De commissie stelde vast dat de alumniwerking en het betrekken van de alumni bij de opleidingen nog in de kinderschoenen staan. Dit dient structureler te worden uitgebouwd. De commissie vraagt eveneens om de alumni meer te betrekken bij de evaluatie van de resultaten.

De commissie vindt dat bij de jonge masteropleiding Journalistiek zowel de gastdocenten als de studenten op een meer structurele manier bij het onderwijsoverleg moeten worden betrokken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de werking van de resonantieraden verder uit te bouwen.

De commissie vraagt eveneens de alumniwerking te activeren.

De commissie raadt de masteropleiding Journalistiek aan om ervoor te zorgen dat zowel de gastdocenten als de studenten ook daadwerkelijk bij het onderwijsoverleg worden betrokken.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
MA T: goed
MA V: goed
MA MC: voldoende
MA J: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit diverse getuigenissen blijkt het onderwijs op niveau te zijn. Bovendien is de commissie van oordeel dat het onderwijs studentgericht is.

De commissie stelde vast dat de onderzoeksgerichtheid in alle opleidingen aanwezig is.

De bacheloropleiding bereidt in voldoende mate voor op de masters, maar de commissie vindt de bachelorpapers van een heterogeen niveau. Zij vraagt ook aandacht voor het academische niveau van de inhoud van sommige bachelorpapers. De keuze voor een literatuurstudie valt te begrijpen, maar er moet consistentie in de beoordelingen zijn.

De commissie vindt dat de kwaliteit van de afgestudeerde tolken voldoet, met soms uitstekende masterproeven. Ze heeft eveneens kunnen vaststellen dat de gesprekstolken het vereiste academische niveau bereiken.

De commissie waardeerde eveneens de academische kwaliteit van de masterproeven binnen de masteropleiding Vertalen. De commissie zag wel dat sommige masterproeven een descriptief karakter hadden en vraagt om dit te vermijden.

De commissie stelde vast dat de kwaliteit van de masterproeven voor de masteropleiding Meertalige communicatie wisselend is. Ze heeft ook twijfels bij de relevantie van sommige masterproefonderwerpen.

Voor de masteropleiding Journalistiek verdient het uitstel van de masterproef aandacht. De commissie is van oordeel dat de methodologische onderbouwing bij sommige masterproeven voor verbetering vatbaar is. De commissie vraagt ook aandacht voor het consequent en correct toepassen van bronvermelding. Verschillende masterstudenten meldden dat sommige masterproeven in tweede zit moeten afgeleverd worden wegens de werklast tijdens het jaar.

Tijdens de gesprekken is overigens gebleken dat de vertegenwoordigers van het werkveld de academisering van de opleidingen over het algemeen als positief ervaren, omdat zij de wetenschappelijke houding die eigen is aan een master belangrijk vinden.

De vertegenwoordigers uit het werkveld tolken vinden het bovendien positief dat het werkveld steeds meer wordt betrokken bij de opleiding, zodat eventuele knelpunten in de opleiding kunnen worden gemeld. Zij waarderen het dat wetenschappelijk onderzoek wordt verricht dat nuttig is voor het werkveld. Daarnaast geven zij ook aan dat de studenten goed voorbereid zijn op de certificeringsproef sociaal tolken. De commissie vindt het positief dat de studenten het certificaat sociaal tolken kunnen behalen aan het einde van hun studies.

De afgestudeerden uit de masteropleiding Tolken vinden dat ze goed voorbereid waren op de arbeidsmarkt. Ze appreciëren het dat ze stemtraining en veel lessen voor correct taalgebruik hebben gekregen. Voor sommigen verloopt de zoektocht naar werk soms moeilijk, en zij vragen daarom meer aandacht te besteden aan bijvoorbeeld sollicitatietraining. De commissie onderschrijft deze vraag.

De studenten uit de masteropleiding Tolken zijn eveneens tevreden over de kwaliteit van hun opleiding. Ze waarderen het dat ze les krijgen van professionele tolken en vinden de studielast goed. Toch wensen ze meer praktijkmaken.

De studenten en alumni uit de masteropleiding Vertalen appreciëren de afwisseling tussen theorie en praktijk in hun opleiding, maar vinden het jammer dat ze geen stage kunnen lopen. Uit de gesprekken kon de commissie vaststellen dat de opleiding meer aan de realiteit mag worden gelinkt.

De vertegenwoordigers uit het werkveld vertalen vinden het praktijkgerichte aspect van de masteropleiding Vertalen zeker een pluspunt, maar betreuren wel dat het aantal praktijkmaken met betrekking tot de moedertaal achteruit is gegaan, omdat de moedertaal het werkinstrument is van de vertaler. Een vertaler moet immers vlot en helder kunnen schrijven op alle niveaus. Tijdens de gesprekken met de alumni uit de masteropleiding Vertalen kwam opnieuw de noodzaak van een stage naar voor.

De studenten en alumni uit de masteropleiding Meertalige communicatie zijn tevreden over de open relatie met de docenten. Zij waarderen bovendien de praktijkvakken en de communicatieve vaardigheden die ze aanleerden, maar ze vinden het eveneens jammer dat geen stage is voorzien. Zij zijn wel tevreden over de vele beroepsmogelijkheden na hun studies. De commissie stelde vast dat de vertegenwoordigers van het werkveld communicatie niet echt te vinden zijn voor een stage, vooral omdat daar weinig ruimte voor is. Volgens hen zou een observatiestage een goed alternatief bieden. Daarnaast vragen zij de masteropleiding Meertalige communicatie om economie op te nemen als verplicht opleidingsonderdeel.

De commissie merkte tijdens de gesprekken op dat de tewerkstelling van de alumni in de journalistiek een aandachtspunt is. De vertegenwoordigers uit het werkveld journalistiek zijn globaal gezien tevreden over de kwaliteit van de verschillende aspecten in de masteropleiding Journalistiek, net zoals over de kwaliteit van de stagiairs. Ze vragen de opleiding ook om meer aandacht te besteden aan praktijk. De alumni uit de masteropleiding Journalistiek zijn ook voorstander van meer praktijkgerichte oefeningen.

De commissie wil derhalve alle opleidingen vragen om blijvend aandacht te besteden aan de praktijk en dringt erop aan om de mogelijkheden voor een stage te onderzoeken voor alle opleidingen, vermits dit tijdens verschillende gesprekken met zowel studenten als alumni en het werkveld veel naar voor kwam.

Tijdens de gesprekken met laatstejaarsstudenten uit de bacheloropleiding noteerde de commissie de vraag naar de hogeschool toe om te investeren in naambekendheid, zodat toekomstige werknemers op de hoogte zijn van de kwaliteit van hun diploma en de HUB beter kennen. De commissie onderschrijft deze wens.

De commissie stelde vast dat de alumni-enquêtes van de opleidingen slechts een beperkt aantal respondenten kennen en dateren van 2008, waardoor de resultaten voorzichtig dienen te worden geïnterpreteerd. Uit een enquête bij de afgestudeerde vertalers uit het diplomajaar 2008 kan men een zeer hoge tevredenheid over de gevolgde opleiding afleiden. Vooral de praktijkgerichte competenties werden in verschillende alumni-enquêtes als zeer nuttig ervaren. Zo vonden de alumni uit het diplomajaar 2007 het vooral belangrijk dat ze zich goed mondeling en schriftelijk konden uitdrukken in het Nederlands en in de vreemde talen. Daarnaast vonden ze het positief dat ze efficiënt mondeling konden rapporteren over onderzoeksresultaten.

De resultaten van de alumni-enquête voor de masteropleiding Tolken uit het diplomajaar 2008 tonen dat ook zij positief zijn over hun opleiding: nagenoeg alle competenties werden zeer goed of voldoende verworven.

De bevragingen bij alumni uit de masteropleiding Meertalige communicatie tonen eveneens een hoge tevredenheid. Ook hier blijkt dat de meeste competenties zeer goed of op zijn minst voldoende verworven zijn tijdens de opleiding. De competentie 'kan een inzichtelijk kader schetsen van de communicatietechnologie voor communicatiedeskundigen' scoorde het minste (16,7 procent zeer goed, 50 procent voldoende, 33,3 procent te weinig). Hier is dus verbetering wenselijk.

De commissie heeft gezien dat de gegevens van de alumni-enquête voor de masteropleiding Journalistiek werden besproken op verschillende vergaderingen van de leerlijncommissie Journalistiek. De commissie heeft kunnen vaststellen dat het curriculum ondertussen een zeer grondige wijziging heeft ondergaan.

Momenteel neemt ongeveer de helft van de studenten uit het derde bachelorjaar deel aan een Erasmusuitwisseling. Deze uitwisselingen duren meestal één semester. De studenten behalen veelal alle credits waarvoor ze zich inschrijven. De commissie stelde vast dat het aantal uitgaande uitwisselingsstudenten voldoet aan de Europese streefnorm van het Leuven/Louvain-la-Neuve Communiqué van april 2009, dat stelt dat in 2020

minstens 20 procent van de afgestudeerden in de Europese hogeronderwijsruimte een studie- of stageperiode in het buitenland achter de rug moet hebben. De commissie waardeert het aantal uitgaande studenten en stimuleert de opleidingen om dit aantal verder te verhogen, vermits internationalisering belangrijk is, zeker voor een taalopleiding.

De commissie waardeert initiatieven waarbij derdejaarsstudenten informatie geven over hun Erasmuservaringen, en zo studenten uit het tweede jaar warm maken om zich kandidaat te stellen voor een studie in het buitenland. Bovendien vindt de commissie het positief dat studenten op voorhand een duidelijk overzicht krijgen van de vakken die ze in het buitenland kunnen volgen. Ook het feit dat de omzetting van de punten op voorhand vastligt en beschreven is, is positief. De commissie vindt het echter wel jammer dat uitwisselingen bijna onmogelijk zijn in de masteropleidingen. Ze waardeert het echter dat een pilootproject werd opgestart voor Italiaans binnen de masteropleiding Vertalen. De commissie vindt eveneens dat het aantal Erasmusplaatsen kan worden uitgebreid. Deze zouden moeten worden geselecteerd op basis van onderzoek en onderwijs. De intercontinentale uitwisselingen zijn een aandachtspunt. De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen ook een beperkt aantal inkomende uitwisselingsstudenten hebben.

De commissie stelde vast dat de internationale docentmobiliteit zeer embryonaal is en het aantal internationale onderwijsprojecten minimaal. De commissie vraagt daarom de opleidingen dit verder uit te werken. De commissie stelt het op prijs dat docenten die aan een uitwisseling deelnemen, een gedeeltelijke vrijstelling krijgen binnen de HUB. Ze waardeert het ook dat de opleidingen samenwerken met de vzw Quartier Latin in Brussel om voor binnenkomende docenten *guesthouses* te voorzien.

De commissie apprecieert initiatieven rond *internationalisation@home*, met onder andere de 'Internationale Week'. De commissie vraagt de opleidingen om eveneens te werken aan hun internationale uitstraling. Daarnaast vraagt de commissie om de mogelijkheden tot bidualomering te onderzoeken, te beginnen met Franstalige Belgische instellingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt te waken over de academische kwaliteit van bachelorpapers.

De commissie vraagt aandacht voor de kwaliteit van de masterproeven binnen Meertalige communicatie en Journalistiek.

De commissie dringt erop aan om de mogelijkheden voor een stage binnen alle opleidingen te onderzoeken.

De commissie vraagt om het aantal uitwisselingen nog op te drijven.

De commissie vraagt om meer werk te maken van internationale docentmobiliteit en internationale onderwijsprojecten.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. De evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleidingen hebben verschillende streefcijfers gedefinieerd. Zo geldt onder meer dat minstens 50 procent van de generatiestudenten in een academische bacheloropleiding credits moet behalen voor meer dan 75 procent van de studiepunten. Dit geldt ook voor studenten zonder studiepunten, en voor studenten die al tot 60 credits van een opleiding verworven hebben voor de aanvang van het academiejaar. Voor studenten die tussen 60 en 120 en tussen 120 en 180 credits verworven hebben, bedraagt het streefcijfer respectievelijk 75 procent en 90 procent. Voor schakelstudenten ligt het streefcijfer op 75 procent.

De opleidingen hebben ook als doel om de studenten zo snel mogelijk te laten uitstromen, en stellen daarom als streefcijfer dat minstens 80 procent van de studenten de opleiding met maximaal 2 jaren extra moet voltooien. Het percentage dat zijn studies vroegtijdig stopzet in het eerste studiejaar mag de 10 procent niet overschrijden.

Uit de analyses van het onderwijsrendement kan de commissie vaststellen dat de eerstejaarsstudenten het beoogde onderwijsrendement niet halen. Slechts 42,1 procent van alle eerstejaarsstudenten haalde credits voor meer dan 75 procent van de studiepunten in het jaarprogramma. Het studierendement van de bachelor lijkt dus veeleer laag, maar gezien de situatie elders lijkt dit normaal, ofschoon de opleiding hiervoor best aandacht blijft hebben.

De commissie vindt dat het onderwijsrendement van de masters meer aandacht verdient. Voor de masteropleiding Meertalige communicatie ligt het rendement ongeveer 10 procent lager dan het streefcijfer. Dit komt onder meer doordat ongeveer 13 procent van de studenten zijn masterproef uitstelt tot de eerste examenperiode van het volgende academiejaar. Voor de masteropleiding Vertalen behaalde 83 procent van de studenten van het academiejaar 2007-2008 meer dan 75 procent van de studiepunten. Bij de masteropleiding Tolken haalde slechts 60 procent van de studenten voor het academiejaar 2007-2008 minimaal 75 procent van de credits. Voor het academiejaar 2008-2009 was het rendement beter. Gezien het lage aantal studenten moeten deze laatste cijfers inzake studierendement echter met de nodige omzichtigheid worden gehanteerd. Voor de masteropleiding Journalistiek bedroeg het aantal studenten dat 75 procent van de credits behaalde, 64 procent in het academiejaar 2007-2008. In het academiejaar 2008-2009 verminderde het rendement zelfs tot 50 procent. Ook hier is de voornaamste reden het uitstellen van de masterproef. De commissie vraagt daarom aan de opleidingen om hieraan te werken en er zeker over te waken dat uitstel van de masterproeven geen afstel wordt. Om tegemoet te komen aan de problemen inzake het uitstellen van de masterproef, heeft men in de masteropleiding Journalistiek tijdens het academiejaar 2009-2010 de masterproef sterker gelinkt aan het opleidingsonderdeel Journalistieke Onderzoeksmethoden. Bovendien werd ook een versterkt systeem van begeleiding toegepast. De commissie stelde dan ook vast dat in 2009-2010 er een stijgende lijn naar 75% was, hetgeen waarschijnlijk een gevolg is van een wijziging in het curriculum om de combinatie van stage en masterproef in een semester te accommoderen. Binnen de masteropleiding Vertalen wil men het jaarwerk beter spreiden, zodat studenten aan het einde van het jaar meer tijd krijgen om aan hun masterproef te werken.

Voor de academiejaren 2006-2007 en 2007-2008 bedraagt de gemiddelde studieduur voor de bacheloropleiding 3,4 jaar. Voor 2008-2009 was dit 3,5 jaar.

De gemiddelde studieduur voor de masteropleiding Tolken, net zoals voor de masteropleiding Meertalige communicatie en voor de masteropleiding Journalistiek, bedraagt 1,1 jaar voor het academiejaar 2008-2009. Voor de masteropleiding Vertalen bedroeg de gemiddelde studieduur 1,2 jaar voor het academiejaar 2008-2009.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen nog meer te waken over het studierendement, en dit zowel voor de bachelor- als voor de masteropleidingen.

De commissie raadt de masteropleidingen aan om een beleid uit te werken voor de masterproeven, zodat deze binnen één academiejaar kunnen worden voltooid.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	ABA: voldoende MA T: goed MA V: goed MA MC: voldoende MA J: voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatierapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleidingen aanwezig zijn.

In haar reactie op de eerste terugmelding geeft de opleiding aan volgende verbeteracties gepland of uitgevoerd te hebben:

- Studielast
De leerlijn Journalistiek stemt in vergadering met alle docenten de deadlines van de taken op elkaar af (de afstemming voor het academiejaar 2011-2012 vond plaats tijdens de leerlijnvergaderingen Journalistiek dd. 24 juni 2011 en 15 september 2011).
- Alumniwerking
De faculteit stelde aan het einde van het academiejaar 2010-2011 een alumnicoördinator aan die de alumniwerking voor de verschillende opleidingen zal intensifiëren. In een eerste fase heeft hij de alumniwebsite voor de faculteit verder uitgewerkt, heeft hij samen met de centrale administratie en de dienst Informatica actie ondernomen om de alumnidatabank te actualiseren, en heeft hij intensief gecommuniceerd met de studenten die in 2010-2011 afstudeerden. Bovendien zorgt de faculteit, in de schoot van het Groepscentrum Permanente Vorming van de HUB, al enkele jaren voor een strategisch navormingsaanbod voor het werkveld en alumni dat zowel bij de masteropleidingen als bij de bacheloropleiding aansluit.
- Integratie onderzoek-onderwijs
In 2010-2011 werden alle docenten bevraagd via de Matrix Integratie Onderwijs Onderzoek. De bevindingen bevestigen de positieve trend die uit een eerdere bevraging was gebleken.
- Voorzieningen: netwerk en e-mail
De problemen met netwerk en e-mail zijn inmiddels verholpen.
- Voorzieningen: akoestiek
De logistieke diensten hebben een plan opgesteld om problemen met de akoestiek te verhelpen. Dat plan wordt nu stelselmatig uitgevoerd, met prioriteit voor de lokalen die specifiek voor de opleidingen van de faculteit Taal & Letteren werden ingericht. Zo werd het conversatielokaal in september 2011 heringericht. De opleiding master in de Journalistiek investeerde in september 2011 in tien extra Sony-camerasets en in de vervanging van de AVID-computers.
- Programma: Bedrijf Stolken
De Tolkopleiding heeft beslist om een verplichte module van 26 contacturen "bedrijf stolken" in te bouwen in het opleidingsonderdeel Gesprek stolken vanaf het academiejaar 2012-2013. Het aangepaste studieprogramma werd voorgesteld door de leerlijn Tolken in september 2011 en finaal goedgekeurd op de Academische Raad van 8 december 2011.

- Personeel: CIUTI
De faculteit heeft na de visitatie het Self Assessment Report voor CIUTI opgesteld en ingediend. De aanvraag is inmiddels ontvankelijk verklaard, en namens CIUTI zullen enkele professoren een visitatiebezoek aan de faculteit brengen.
- Programma
Visibiliteit van de masterproeven Meertalige Communicatie & Personeel: Groepspublicaties
Tijdens het twaalfde VIOT-congres (december 2011) werden de onder meer resultaten van enkele masterproefprojecten gepresenteerd. De volledige docententeams die betrokken waren bij de masterproeven die tot deze lezingen leidden, bereiden internationale publicaties over die onderzoeksprojecten voor.
- Programma
Verruimen aanbod masterproeven Meertalige Communicatie
De opleiding maakt werk van meer praktijkgerichte masterproeven. Een goed voorbeeld is een project waarin een studente voor de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu wetenschappelijk onderbouwde suggesties moet aanreiken voor het optimaliseren van het intern communicatienetwerk van de opdrachtgever, in het bijzonder door het responsabiliseren en stimuleren van de vele communicatoren die de afzonderlijke bevoegdheden en projecten van de overheidsdienst behartigen. Aan het masterproefproject is bovendien een deeltijdse onderzoeksstage van drie maanden gekoppeld.
- Programma: Resonantieraad Meertalige Communicatie
De opleiding Meertalige communicatie heeft de communicatiecoördinator van Stad Gent met succes gevraagd om toe te treden tot de Resonantieraad. Daarnaast werd de invulling van de tweejarige masteropleiding ook voorgelegd aan de Resonantieraad.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.3: Samenhang	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.4: Studieomvang	oké	
Facet 2.5: Studielast	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.8: Masterproef	ABA: n.v.t. MA T: goed MA V: goed MA MC: voldoende MA J: goed	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	ABA: voldoende MA T: goed MA V: goed MA MC: voldoende MA J: voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	ABA: voldoende MA T: voldoende MA V: goed MA MC: voldoende MA J: voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	ABA: goed MA T: voldoende MA V: goed MA MC: goed MA J: voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	

Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	ABA: voldoende MA T: goed MA V: goed MA MC: voldoende MA J: voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

HUB Hogeschool-Universiteit Brussel

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Vertalen (MA V)
- masteropleiding Meervoudige communicatie (MA MC)
- masteropleiding Journalistiek (MA J)

Hoofdstuk 5 Lessius Antwerpen

Algemene toelichting bij de academisch gerichte bacheloropleiding Bachelor in de Toegepaste taalkunde, Master in het Vertalen, Master in het Tolken, Master in de Journalistiek en Master in de Meertalige Communicatie aan Lessius Antwerpen

Het departement Toegepaste taalkunde behoort tot Lessius Antwerpen, dat lid is van de Associatie K.U.Leuven. Lessius Antwerpen heeft onderwijsbevoegdheid in zeven studiegebieden. Meer bepaald kunnen studenten academische opleidingen volgen in de studiegebieden Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, Toegepaste taalkunde en Industriële wetenschappen, en professionele bacheloropleidingen binnen de groepen Bedrijf & communicatie, Design & technologie, Onderwijs & vorming en Gezondheid & welzijn.

Het departement Toegepaste taalkunde biedt de volgende academische bachelor-en masteropleidingen aan: de Bachelor in de Toegepaste Taalkunde, Master in het Vertalen, Master in het Tolken, Master in de Journalistiek en Master in de Meertalige communicatie. De vroegere opleiding Vertaler-tolk was een vierjarige opleiding van academisch niveau met twee cycli, en was hoofdzakelijk praktijkgericht. Sinds het Hogeschooldecreet van 2003 werd de bamastructuur ingevoerd en werd gestart met het academiseringsproces. Dit gebeurde in nauwe samenwerking met de Geïntegreerde Faculteit Letteren enerzijds en met de faculteit Sociale wetenschappen anderzijds. In 2006-2007 studeerde de eerste generatie bachelorstudenten af. Het departement Toegepaste taalkunde bevindt zich op de Campus Sint-Andries.

Tijdens het academiejaar 2008-2009 telde de bacheloropleiding 583 studenten. De master in het Vertalen, master in het Tolken, de master in de Meertalige communicatie en de master Journalistiek telden respectievelijk 47, 13, 43 en 40 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de academisch gerichte bachelor en master

Beoordelingscriteria academisch gerichte bachelor:

De opleidingsdoelstellingen zijn erop gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige managementtaken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties als een onderzoekende houding, kennis hebben van onderzoeksmethoden en –technieken en deze adequaat kunnen toepassen, het vermogen om de relevante data te verzamelen die een oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen, een appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis en de vaardigheid tot het probleemgestuurd initiëren van onderzoek;
- het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, een systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden.

Beoordelingscriteria master:

De opleidingsdoelstellingen zijn erop gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en te handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot het communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;
- het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;
- een gevorderd begrip en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren en diagnosticeren;
- hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding algemene en domeinspecifieke doelstellingen heeft geformuleerd, en dat de doelstellingen en het competentieprofiel van de opleidingen aansluiten bij de decretale richtlijnen en de bamastructuur.

De opleidingen profileren zich door hun specifieke professionele profiel, met de klemtoon op een actieve beheersing van drie talen (twee vreemde talen en het Nederlands). De commissie waardeert de aandacht die de opleidingen schenken aan het Nederlands. Op academisch vlak ligt de focus op de tekstwetenschap, de vertaal- en tolkwetenschap en de communicatiewetenschap. De commissie raadt de bachelor- en masteropleidingen aan om het streefniveau voor de vreemde talen uit te drukken in CEFRL-termen (passief, actief, mondeling en schriftelijk). De commissie vindt dat de vaardigheid 'zelfstandig en levenslang leren' niet voldoende duidelijk geformuleerd is voor alle opleidingen.

De hoofdcompetenties van de Bachelor in de Toegepaste taalkunde focussen op algemene academische doelstellingen zoals zelfstandig informatie kunnen verwerven en verwerken, kritisch kunnen reflecteren, zelfstandig problemen kunnen oplossen en adequaat kunnen communiceren. De opleiding definieert ook competenties rond taalvaardigheid. Studenten moeten het Nederlands en de vreemde talen op een hoog professioneel niveau beheersen, zowel mondeling als schriftelijk. Ze moeten ook in staat zijn om algemene teksten uit niet-gespecialiseerde genres te vertalen en te tolken. Daarnaast voorziet de opleiding competenties die specifiek gericht zijn op disciplines van de toegepaste taalkunde, zoals vertrouwdheid met heuristiek en onderzoeksmethoden, het opstellen en uitvoeren van een beperkt en eenvoudig onderzoek, en het kunnen rapporteren in een academisch register. De commissie vindt echter nog meer aandacht voor wetenschappelijke competenties, zoals onderzoeksmethodologie wenselijk, met inbegrip van kwantitatieve methoden van onderzoek.

De bacheloropleiding biedt een directe voorbereiding op de vier masteropleidingen. De commissie waardeert het dat de algemene competenties uit de profielen van de master in het Vertalen en van de master in het Tolken aansluiten bij het 'Framework of Qualifications for the European Higher Education Area'.

De master in het Vertalen omvat algemene competenties, wetenschappelijke vaardigheden en onderzoeksvaardigheden. Zo moeten studenten in staat zijn om analytisch en synthetisch te redeneren, om kritisch om te gaan met informatie, en moeten ze kunnen blijkgeven van probleemoplossend gedrag. Studenten moeten eveneens een onderzoeksvraag kunnen formuleren en hun eigen inzichten kunnen toetsen aan wetenschappelijke bevindingen. Het competentieprofiel van de master Vertalen bevat ook vertaalwetenschappelijke competenties, zoals onder meer vertaalwetenschappelijke literatuur kunnen vinden en gebruiken. Studenten moeten ook vertaalwetenschappelijke onderzoeksmethoden kunnen toepassen. Het competentieprofiel omvat eveneens een vierde competentie, namelijk vertaalcompetenties, zoals teksten vertalen uit de vreemde taal in de moedertaal en omgekeerd, vertaaltechnologische en andere hulpmiddelen kunnen gebruiken, eigen vertalingen verantwoorden en vertalingen van een derde reviseren, en ze moeten de deontologie van het vertalen kennen.

De master in het Tolken is een opleiding voor verbindingstolken en focust op mondelinge communicatie in een meertalige context. Vertalen wordt als een ondersteunende vaardigheid gezien. Binnen deze master komen naast wetenschappelijke en onderzoekscompetenties zoals kritisch reflecteren ook tolkwetenschappelijke en tekstwetenschappelijke competenties aan bod. Zo moeten studenten vertrouwd zijn met tolkwetenschappelijke theorieën, de specifieke heuristiek van de tolkwetenschap en terminologische ontsluiting. Daarnaast focust de master op praktische tolkcompetenties: studenten moeten zich onder andere mondeling correct en genuanceerd kunnen uitdrukken, en communicatief adequaat kunnen handelen in interculturele situaties.

De master in de Meertalige communicatie profileert zich door de expliciete aandacht voor interne en externe communicatie en meertaligheid. In het kader van deze master kunnen ook niet-schooltalen – zoals Russisch, Spaans, Italiaans, Arabisch en Hongaars – worden gevolgd. Studenten moeten minstens twee talen beheersen

(waaronder eventueel de moedertaal). Anderzijds wordt van hen verwacht dat ze wetenschappelijk gefundeerde kennis over communicatie van organisaties hebben, en hun inzicht in communicatie in organisaties strategisch kunnen aanwenden. Binnen de master in de Meertalige communicatie staan meertaligheid en communicatie centraal. Hierbij komen zowel professionele als academische aspecten aan bod. Zo verlangt de opleiding van de student dat hij enerzijds zijn meertaligheid kan aanwenden in een organisatie, en anderzijds communicatieproblemen kan herkennen en eventueel oplossen of erop kan anticiperen. De student kan zich specialiseren in interne of externe communicatie. Studenten krijgen ook theoretische onderbouwing in economie en bedrijfskunde.

De master in de Journalistiek biedt een combinatie van sociale wetenschap en taal- en tekstwetenschap. Vooral theoretische en kritische analyse staan centraal. Het doel van deze master is journalisten op te leiden die zich in een bepaald vakgebied willen specialiseren. Het competentieprofiel omvat – net zoals bij de andere masters – enerzijds algemene, wetenschappelijke en onderzoekscompetenties, zoals informatieverwerking- en verwerving/researchtechnieken. Anderzijds zijn communicatie- en tekstwetenschappelijke competenties, naast de journalistieke competenties, competentieclusters binnen de master Journalistiek. Dit betekent onder andere dat studenten vertrouwd worden gemaakt met de nationale en internationale actualiteit, en die kennis op een journalistiek verantwoorde manier kunnen inzetten. Studenten moeten vooral vertrouwd zijn met de kritische studie van tekst- en beeldanalyse, met communicatie- en mediatheorieën en meer bepaald de toepassingen daarvan in de 'journalism studies'. Er wordt eveneens van de studenten verwacht dat ze beeldjournalistiek kunnen produceren, en dat ze vertrouwd zijn met productieprocessen van alle mediavormen, zowel printmedia als audiovisuele en nieuwe media, en die ook kunnen toepassen.

De commissie stelde voorts vast dat de opleidingen internationalisering nog niet hebben opgenomen in de doelstellingen en vraagt bijgevolg om dit in te bouwen in het competentieprofiel.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding om nog meer aandacht te besteden aan wetenschappelijke competenties zoals onderzoeksmethodologie en kwantitatieve methoden van onderzoek.

De commissie beveelt alle opleidingen aan om de vaardigheden zelfstandig en levenslang leren voldoende duidelijk te formuleren, en dit progressief over de vier jaren van de opleiding heen.

De commissie raadt alle opleidingen aan om de eindcompetenties van de vreemde talen te expliciteren in CEFRL-termen.

De commissie vraagt alle opleidingen aan om internationalisering expliciet in de doelstellingen op te nemen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor academisch gerichte bacheloropleidingen en masteropleidingen zijn de eindkwalificaties ontleend aan eisen vanuit de wetenschappelijke en/of artistieke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening en voor daarvoor in aanmerking komende opleidingen de praktijk in het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: goed

MA J: voldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De huidige domeinspecifieke competenties van de opleidingen zijn tot stand gekomen bij de curriculumhervormingen die werden doorgevoerd om tegemoet te komen aan de decretale eisen en aan de voorschriften voor de academiserende opleidingen van de Associatie K.U.Leuven. Er werd daarbij ook rekening gehouden met de professionele en wetenschappelijke expertise van het onderwijzende personeel, om op die manier de opleidingen een eigen profiel te geven. Kenmerken van dit eigen profiel zijn a) dat de opleidingen focussen op twee vreemde talen en het Nederlands, b) dat de opleidingsonderdelen taalkunde in functie van de taalverwerving worden vormgegeven, en c) dat er in de wetenschappelijke vorming een opbouw is die uitgaat van de (algemene) tekstwetenschap en verder wordt toegespitst op de vertaal-en tolkwetenschap en de communicatiewetenschap in functie van de masteropleidingen.

De commissie vindt dat de competenties meer domeinspecifiek geformuleerd moeten worden, met aandacht voor eindkwalificaties van vreemde talen en methodologie (zie ook facet 1.1.).

De commissie waardeert het dat de master in het Tolken en de master in het Vertalen – zij het indirect – rekening houden met de vereisten van internationale organisaties zoals CIUTI. De opleiding master in het Vertalen is lid van internationale netwerken, waardoor de kennis van de structuur van andere vertaalopleidingen is gegroeid. De commissie stelde vast dat de master in het Vertalen en de master in het Tolken voldoen aan de eisen gesteld door nationale vakgenoten (bijvoorbeeld Belgische Kamer van Vertalers, Tolken en Filologen BKVTF) en internationale vakgenoten (bijvoorbeeld de *Conférence Internationale Permanente des Instituts Universitaires de Traducteurs et Interprètes CIUTI*).

Lessius Antwerpen organiseerde voor de master in de Meertalige communicatie verschillende bijeenkomsten met andere onderwijsinstellingen om zo de domeinspecifieke competenties van de opleiding te toetsen aan andere analoge opleidingen. Daarnaast onderhoudt de opleiding ook internationale contacten via de *Association for Business Communication*. De commissie waardeert dit, maar zij betreurt wel dat de eindkwalificaties voor de vreemde talen niet voldoende werden verduidelijkt.

De master in de Journalistiek heeft contacten met de hogescholen van Leiden, Groningen en Magdeburg aangesproken om te kijken hoe opleidingen in het buitenland een evenwicht tussen theorie en praktijk realiseren. De commissie merkt echter op dat niet verwezen werd naar de Angelsaksische en de Latijnse wereld. Dit vindt ze zeker een gemis.

De master in de Journalistiek onderhoudt ook structurele en informele contacten met de media. Bovendien doceren ervaren journalisten de praktijkvakken.

De commissie waardeert het dat de opleidingen overleggen met klankbordgroepen. Op die manier bevragen zij het werkveld over onder andere het programma.

Uit de gesprekken kon de commissie afleiden dat de studenten de doelstellingen kennen. Ze kunnen overigens per opleidingsonderdeel de doelstellingen en competenties terugvinden in de programmagids, die online beschikbaar is. Daarnaast krijgen derdebachelorstudenten en zijinstromers informatie over wat van hen verwacht wordt binnen de verschillende masters.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de eindkwalificaties voor vreemde talen en voor methodologie duidelijker te formuleren.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	ABA: voldoende
	MA V: goed
	MA T: goed
	MA J: voldoende
	MA MC: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: goed

MA J: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de opleidingen erover waken dat de doelstellingen in het programma worden geïntegreerd. De programmagids vermeldt per opleidingsonderdeel de eindcompetenties. De doelstellingen staan eveneens vermeld in de competentiematrix. Het programma is volgens de commissie een adequate vertaling van de doelstellingen. Er moet over gewaakt worden dat het gebruik hiervan niet verwordt tot een verplichte formaliteit, maar dat dit instrument op een consistente manier tot reflectie leidt over de eigen discipline, en stimuleert in onderling overleg de diverse beoogde competenties voldoende aan bod te laten komen. De vakgroepen waarin docenten overleggen over de afstemming van de doelstellingen van de opleidingen en de inhoud van de opleidingsonderdelen kunnen hiervoor dienen. Curriculumhervormingen komen tot stand op basis van evaluaties van het curriculum tijdens docentenvergaderingen. Zo werd tijdens het academiejaar 2006-2007 een curriculumhervorming doorgevoerd in de bachelorjaren, waarbij onder andere kerndisciplines over verschillende modeltrajecten werden verspreid om zo de studeerbaarheid van het programma te verbeteren. De algemene vakken werden eveneens versterkt, zodat studenten een betere voorbereiding krijgen op de masters. Filosofie is nu op taalfilosofie gericht om zo een ondersteuning te bieden voor algemene opleidingsonderdelen in de bachelorjaren.

Binnen de Associatie K.U.Leuven loopt een OOF-project dat focust op de ontwikkeling van een crossmediale competentiematrix voor professionele en academische opleidingen in de journalistiek en de communicatiewetenschappen. Aan de hand van deze matrix zullen de opleidingen hun competentieprofielen en curricula evalueren en eventueel bijsturen.

Door de bachelorjaren heen evolueert het programma van kennisverwerving (veelal in bachelor 1 en 2) naar vaardigheden, attitudes en analyse. De studenten krijgen in het eerste bachelorjaar algemene opleidingsonderdelen zoals algemene taalwetenschap, filosofie, geschiedenis en tekstwetenschap I. Tijdens het tweede bachelorjaar krijgen de studenten tekstwetenschap II, culturele stromingen, communicatiewetenschap I en vertaal- en tolkwetenschap I. Dankzij deze twee laatste opleidingsonderdelen kunnen ze in het derde jaar een gerichtere keuze maken tussen de disciplines. Daarnaast krijgen studenten in het derde jaar religie, zingeving en levensbeschouwing. De commissie vindt evenwel de relatie tussen de doelstellingen en het curriculum in de bacheloropleiding niet duidelijk voor de opleidingsonderdelen filosofie, geschiedenis en Nederlands cultuurgeschiedenis I, en vraagt derhalve om deze te herbekijken. De commissie vraagt om na te gaan hoe deze nog meer kunnen worden geïntegreerd in de opleiding, en hoe deze algemene opleidingsonderdelen nog meer kunnen bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen en het te realiseren niveau van de opleiding. Uit de gesprekken blijkt ook dat aandacht voor economie en recht wenselijk is. De commissie vraagt derhalve om

dergelijke opleidingsonderdelen in het curriculum te voorzien, omdat er nauwelijks keuzevakken in de bachelor mogelijk zijn.

De commissie heeft een grote aandacht voor het Nederlands vastgesteld. Zowel de commissie, de studenten als het werkveld vinden dit een heel sterk punt van de opleidingen. De commissie merkte evenwel op dat men voor de taalvaardigheidsvakken in de bacheloropleiding niet te detaillistisch mag werken. Deze opleidingsonderdelen moeten meer focussen op communicatieve competenties, en mogen geen verzameling zijn van regels en uitzonderingen.

Globaal genomen bereidt de bacheloropleiding de studenten voor op de vier masteropleidingen. De commissie is echter wel van mening dat dit voor de ene master meer het geval is dan voor de andere. Voor de master Journalistiek kan de voorbereiding tijdens de bacheloropleiding worden verbeterd. De commissie vraagt de bacheloropleiding de inhoud van de cultuurvakken te herzien en te pogen deze meer dan nu het geval is, toe te spitsen op de cultuuraspecten die van belang zijn voor de vertaalwetenschap en het functioneren in de context van de landen waar de vreemde taal van deze cultuurvakken een belangrijke rol speelt. In deze vakken moeten derhalve meer aspecten aan de orde komen dan politiek en literatuurgeschiedenis.

De master Vertalen omvat enerzijds een luik wetenschappelijke vorming met de volgende opleidingsonderdelen: vertaalwetenschap III, vertaalonderzoek, vertaaltechnologie, en media en tekstwetenschap Nederlands. Anderzijds krijgen de studenten ook praktische professionele vorming. Zo kunnen de studenten kiezen uit vier vertaalateliers, zoals juridisch vertalen, vertalen en kunst, bedrijf, cultuur, medisch vertalen enzoverder. Studenten schrijven ook een masterproef.

De master Tolken omvat een theoretische component, met onder andere academische opleidingsonderdelen specifiek voor verbindingstolken. Meer precies zijn deze onderdelen erop gericht om de studenten de evoluties in de tolkwetenschap te laten zien en hen bewust te maken van interculturele verschillen in communicatie. De commissie vraagt de opleiding wel om het opleidingsonderdeel 'interculturele communicatie' in een breder perspectief te behandelen, in functie van de verschillende situaties en werkmogelijkheden waarmee de verbindingstolk kan worden geconfronteerd. Tijdens de visitatie bleek uit gesprekken met alumni, studenten en raadpleging van de leerstof dat de inhoud van het vak beperkt was tot de analyse van gesprekken tussen asielzoekers en ambtenaren. Vooral is aandacht wenselijk voor communicatieve verschillen tussen culturen en minder voor 'grote' thema's als politiek, literatuurgeschiedenis enzovoort. Naast deze theoretische component bestaat het programma uit een praktisch luik, met onder andere Nederlands, tolktechnieken en tolkoefeningen met de vreemde taal. Studenten kunnen, als ze dat willen, vertaalateliers volgen of hun tolkcompetenties verder verdiepen, dankzij tolkenportfolio's, of kiezen voor een domeinspecialisatie zoals gerechtsvertalen en -tolken. De masterstudenten Tolken schrijven ook een masterproef. De commissie is echter van oordeel dat meer contacturen voor het vertalen en tolken in de vreemde talen, een verplichte stage en de mogelijkheid om naar het buitenland te gaan, wenselijk zijn.

Het programma van de master Journalistiek bestaat uit opleidingsonderdelen die focussen op wetenschappelijke vorming, zoals *journalism studies*, kritische tekstanalyse, internationaal medialandschap, journalistieke ethiek en deontologie, research en nieuwe media. Het programma heeft ook een luik 'journalistieke productie', met onder meer journalistieke taalvaardigheid en praktijk met portfolio, waaronder een stage, onderzoeksjournalistiek of audiovisuele productie vallen. Studenten kunnen twee thematische journalistieke cases kiezen, zoals buitenlandjournalistiek, cultuurjournalistiek, humaninterestjournalistiek of wetenschapsjournalistiek. De masterproef vormt het sluitstuk van de opleiding. Dankzij het seminarie 'masterproef' krijgen de studenten een specifieke introductie in de verschillende onderzoeksvormen die ze kunnen hanteren voor hun masterproef. De commissie waardeert de opbouw binnen het programma, waarbij eerst de theorie en dan pas de praktijk aan bod komt. Uit de gesprekken met alumni is gebleken dat meer schrijfpodochten en meer praktijkgerichte opleidingsonderdelen binnen de opleiding wenselijk zijn. De opleiding zou bijvoorbeeld marketing en informatie in verband met freelancewerk in het curriculum kunnen integreren.

De master Meertalige communicatie wil in het wetenschappelijk luik een basiskennis verzekeren omtrent economie en communicatie. Studenten kiezen voor minstens 2 talen van minimaal 12 en maximaal 24 studiepunten. Wanneer studenten hun taalvakken niet maximaal invullen, kunnen zij keuzevakken volgen uit

verschillende departementen, zoals Handelswetenschappen of Communicatiewetenschappen. Studenten kunnen ook een observeerstage in een organisatie lopen. De master wordt afgesloten met een masterproef. De commissie vindt dat de competenties voor methodologie en vreemde talen binnen de master Meertalige communicatie niet voldoende geëxpliciteerd zijn, en kan derhalve niet nagaan of deze werden behaald. De commissie vraagt overigens, net zoals bij de master in het Tolken, een bredere invulling te geven aan het opleidingsonderdeel 'interculturele communicatie'.

De commissie vraagt alle opleidingen na te gaan of standaard in het programma niet meer uren praktijk kunnen worden opgenomen. Voor de master in het Vertalen, net zoals voor de master in het Tolken, zijn twee contacturen per vreemde taal voor vertaal- en tolkoefeningen, inclusief retour, heel weinig of zelfs te weinig. Ook de mogelijkheid van een stage in het reguliere curriculum moet bekeken worden; deze mag niet optioneel buiten het normale studiejaar vallen.

Om de academische component te versterken, vraagt de commissie de masteropleidingen om een vak 'onderzoeksmethodologie' te voorzien. Naast kwalitatieve moeten hierin zeker ook kwantitatieve onderzoeksmethoden hun plaats vinden.

Studenten kunnen tijdens het derde bachelorjaar in het buitenland studeren. Zij kunnen kiezen uit meer dan 60 instellingen. Er zijn meer dan 160 plaatsen beschikbaar. Studenten die tijdens het derde bachelorjaar aan een Erasmusuitwisseling deelnemen, krijgen een *crash course* aangeboden voor de kernvakken communicatiewetenschap II of vertaal-en tolkwetenschap II. De commissie waardeert dit initiatief.

De commissie waardeert het dat in de bachelor verschillende studenten naar het buitenland gaan, maar vraagt de opleiding aandacht te hebben voor de huidige obstakels voor uitwisselingen.

Meer specifiek vraagt de commissie de opleiding om na te denken of het nodig is dat studenten die naar het buitenland gaan wel alle opleidingsonderdelen of equivalenten van alle opleidingsonderdelen van het curriculum binnen de Lessius Hogeschool moeten volgen."

Daarnaast vraagt de commissie de opleidingen om na te denken over een stage in het buitenland.

In het kader van 'internationalisation@home' bezoeken collega's uit buitenlandse partnerinstellingen de instelling. De studenten worden aangemoedigd om aan lezingen of andere internationale activiteiten deel te nemen. De commissie is van mening dat de 'internationalisation@home' kan worden vergroot door meer buitenlandse studenten aan te trekken en hen bij het onderwijs te betrekken (zie ook 4.2. en 6.1.). Ook de docentmobiliteit moet een blijvend punt van aandacht zijn.

De master Tolken heeft een aantal internationale samenwerkingsverbanden via dewelke *good practices* worden uitgewisseld. Lessius participeert eveneens aan verschillende Europese projecten zoals AVIDICUS (*Assessment of Videoconference Interpreting in the Criminal Justice Service*) en EULITA (*European Legal Interpreters and Translators Association*). De masteropleidingen vinden echter dat de uitwisselingsmogelijkheden beperkt zijn door de eenjarige duur van de masters. Ook binnen de master in de Journalistiek worden buitenlandse gastsprekers uitgenodigd. Docenten zijn lid van internationale organisaties zoals *International Communication Association* (sectie *Journalism Studies*), of de *International Society for the Study of Argumentation* (ISSA). De internationale component is expliciet aanwezig in het programma dankzij opleidingsonderdelen zoals buitenlandjournalistiek en internationaal medialandschap, en impliciet binnen kritische tekstanalyse. Studenten worden ook aangespoord om zich op de hoogte te houden van journalistieke ontwikkelingen in het buitenland.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen een middel te creëren dat ervoor zorgt dat de competentiematrix een realiteitsgetrouw werkinstrument blijft, dat helpt de diverse competenties op een evenwichtige wijze over de vakken heen in te oefenen.

De commissie vraagt de bacheloropleiding om economische en juridische opleidingsonderdelen te voorzien.

De commissie verzoekt alle opleidingen een afzonderlijk opleidingsonderdeel in het programma te verwerken dat focust op methodologie, met inbegrip van kwantitatieve onderzoeksmethoden.

De commissie raadt de opleidingen aan om het opleidingsonderdeel 'interculturele communicatie' niet te eng te zien.

De commissie vraagt om binnen de opleidingsonderdelen met betrekking tot cultuur aandacht te besteden aan cultuurverschillen in communicatie.

De commissie raadt de master in de Journalistiek aan meer praktijkgerichte opdrachten te voorzien in het programma.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- kennisontwikkeling door studenten vindt plaats in interactie tussen het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten) binnen relevante disciplines;
- het programma sluit aan bij ontwikkelingen in de relevante discipline(s) door aantoonbare verbanden met actuele wetenschappelijke theorieën;
- het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de ontwikkeling en beoefening van de kunsten;
- (bij daarvoor in aanmerking komende opleidingen) het programma heeft aantoonbare verbanden met de actuele praktijk van de relevante beroepen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: goed

MA V: goed

MA T: goed

MA J: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de opleidingen contact met het professionele veld onderhouden door middel van de klankbordgroep en praktijklectoren. De professionalisering zit goed in het programma verweven (gastsprekers, klankbordgroep, colleges). De commissie blijft de professionele gerichtheid van het programma belangrijk vinden, en vraagt de opleiding dan ook om hiervoor blijvend aandacht te hebben.

Zoals hierboven al werd vermeld, is het programma van de bacheloropleiding zo opgebouwd dat het evolueert van kennis naar vaardigheden. Studenten krijgen tijdens het eerste jaar het kennisvak tekstwetenschap, dat een voorbereiding vormt op communicatiewetenschap en vertaal- en tolkwetenschap in het tweede jaar. Deze kennis is noodzakelijk om de opleidingsonderdelen communicatiewetenschap II en vertaal- en tolkwetenschap II te volgen, die op hun beurt specifieke onderzoeksvaardigheden aanreiken. Ook binnen taalvererving is er een constante opbouw over de jaren. Voor de meeste opleidingsonderdelen, met uitzondering van sommige talen zoals Arabisch en Russisch, focussen de opleidingsonderdelen cultuurgeschiedenis op een brede culturele kennis tijdens de twee eerste bachelorjaren, om dan in het laatste bachelorjaar interculturele vaardigheden te bestuderen. Voor vakken zoals Arabisch en Russisch wordt ook in het derde jaar cultuurgeschiedenis gegeven. De commissie vraagt om erover te waken dat deze vakken niet te traditioneel historisch ingevuld worden, maar vooral ook aandacht besteden aan verschillen tussen culturen in communicatie.

In de bachelorpaper tonen de studenten dat ze de beginselen van wetenschappelijk onderzoek beheersen. Zo moeten ze onder meer een onderzoeksdomein afbakenen, een onderzoeksvraag formuleren, secundaire literatuur raadplegen enzoverder. Deze paper kan zowel bij vertaal- en tolkwetenschap als bij communicatiewetenschap aansluiten. Aan het begin van het academiejaar krijgen studenten een lijst met onderwerpen en begeleiders waaruit ze kunnen kiezen. Alle leden van het onderwijzende personeel kunnen als begeleider fungeren. Eén docent begeleidt de paper. De studenten krijgen een tijdspad met bindende afspraken en data voor de verschillende stadia. Voor de beoordeling maakt de begeleider gebruik van een beoordelingsrooster met aandachtspunten, die ook aan de studenten bij de aanvang van het academiejaar wordt meegedeeld. De commissie vraagt de bacheloropleiding na te gaan in hoeverre een stage kan worden opgenomen in het curriculum, al dan niet gekoppeld aan de bachelorpaper.

Dankzij vertaalwetenschappelijke opleidingsonderdelen en het schrijven van diverse werkstukken kunnen de studenten van de master Vertalen hun wetenschappelijke vaardigheden ontwikkelen. In het vertaalkantoor (*skills lab*) kunnen studenten kennismaken met het functioneren van een vertaalbureau. Zo worden echte opdrachten gesimuleerd met een uitvoeringstermijn en moeten studenten leren factureren. Uit de gesprekken met de studenten van de master in het Vertalen is gebleken dat zij de afwezigheid van een stage betreuren. Daarnaast willen deze studenten meer contacten met de zakenwereld. Ook de docenten vinden dat er in het huidige curriculum te weinig aandacht voor de praktijk is. Om daaraan tegemoet te komen, krijgen studenten de mogelijkheid om deel te nemen aan een vrijwillige stage vertalen bij de FOD Justitie. De helft van de studenten gaat daar effectief op in. Zij worden geëvalueerd door de werkgever. Daarnaast onderhoudt de opleiding ook contacten met beroepsvertalers. Studenten krijgen daardoor welomlijnde opdrachten waarop ze feedback krijgen door middel van een gereviseerde vertaling. Bovendien krijgen ze ook de zogeheten 'one page'-stage, waarop de studenten geëvalueerd worden zoals dat in de beroepswereld gebeurt.

De commissie vindt het positief dat de opleiding al in een optionele stage voorziet, maar vraagt de mogelijkheden te onderzoeken om de stage op te nemen in het standaardcurriculum.

Binnen de master Tolken zag de commissie een evenwichtige verdeling aan studiepunten over kennis en vaardigheden. Het onderzoek dat aan de instelling wordt gevoerd, wordt zo veel mogelijk geïntegreerd in de cursussen, om zo studenten te stimuleren zelf onderzoek te doen. Tijdens de gesprekken met de studenten werd duidelijk dat deze graag meer tolkpraktijk willen en dat zij ook een stage in het buitenland wensen. De commissie dringt er bijgevolg op aan een stage te voorzien in het reguliere curriculum.

De theoretische opleidingsonderdelen uit de master Journalistiek sluiten aan bij recente internationale ontwikkelingen en de beroepspraktijk. Bovendien zijn deze onlosmakelijk verbonden met specifieke kennisdomeinen door opdrachten die de studenten moeten uitvoeren. Aan de hand van cases wordt de kennisontwikkeling actief gestimuleerd. Ook hier gaan taal- en researchvaardigheden hand in hand met concrete thema's en kennis. De commissie zag een degelijke relatie met het beroepenveld. De praktijkvakken zoals journalistieke taalvaardigheid en audiovisuele productie focussen op journalistieke (taal)vaardigheden en multimediale vaardigheden. In de opleidingsonderdelen research en nieuwe media maken de studenten kennis met statistische dataverwerking en nieuwe technologieën. Het curriculum geeft echter geen duidelijk beeld hoe deze integratie daadwerkelijk tot stand komt. In het programma wordt aandacht besteed aan methode en technieken, maar de commissie is van oordeel dat de toepassing daarvan (bijvoorbeeld in de masterproef) niet altijd tot uiting komt. De commissie waardeert het dat men ernaar streeft de passieve methodologische en statistische kennis groter te laten zijn dan de actieve. Studenten kunnen binnen het pakket 'praktijk & portfolio' opteren voor een stage. Wie niet voor een stage kiest tijdens de masteropleiding, kan dit alsnog tijdens de zomervakantie doen. Studenten kunnen dan extra credits verwerven, die op een diplomasupplement worden vermeld.

Het programma van de master Meertalige communicatie maakt voor de verschillende talen een onderscheid tussen interne en externe communicatie. Studenten maken op die manier kennis met specifieke wetenschappelijke benaderingen, zoals genreanalyse voor de behandeling van teksten en sociaalpsychologische inzichten voor effectonderzoek. Externe communicatie omvat marketingcommunicatie en voorlichting. Voor verschillende opleidingsonderdelen, zoals interculturele communicatie, krijgen studenten readers met

wetenschappelijke artikels met verschillende wetenschappelijke benaderingen en onderzoeksmethodes. Studenten worden ook vertrouwd gemaakt met het zelf uitvoeren van onderzoek. Zo leren ze werken met het statistische programma SPSS en met verschillende vormen van lezersonderzoek. De commissie waardeert, net zoals bij de master in de Journalistiek, dat men ook hier ernaar streeft de passieve methodologische en statistische kennis groter te laten zijn dan de actieve.

De commissie is van oordeel dat de professionele gerichtheid binnen deze master aan de maat is, maar is van oordeel dat de integratie van onderzoek in het onderwijs beter kan. Ze kreeg geen duidelijk zicht op hoe studenten vorig jaar en dit jaar vertrouwd werden gemaakt met methodologie. In het programma wordt gesteld dat hieraan aandacht wordt besteed, maar de commissie stelde tijdens gesprekken met zowel alumni als studenten vast dat dit niet altijd het geval was.

Uit de gesprekken met de alumni van de master in de Meertalige communicatie kwam de vraag naar voor om het opleidingsonderdeel marketing te verplichten, omdat kennis daarover een pre is bij sollicitaties.

Binnen de master in de Meertalige communicatie werd een achtdaagse stage uitgewerkt. Tijdens deze stage onderzoeken studenten een specifiek aspect van de communicatie, zoals het formuleren van instructies, ontwijkstrategieën, archiveren van e-mails enzoverder. Dit gebeurt in samenwerking met de communicatieverantwoordelijke. Studenten moeten een uitgebreid stagerapport afleveren met een onderzoeksvraag en de beschrijving van het onderzoek dat ze op de werkvloer hebben verricht.

De commissie is van oordeel dat het programma van alle opleidingen duidelijk zowel wetenschappelijk als professioneel is georiënteerd. Ze stelde vast dat binnen de opleidingen voortdurend wordt gewerkt aan de academisering, en aan de verwevenheid van onderwijs en onderzoek. De commissie nam kennis van het OOF-project om de integratie van onderzoek in het onderwijs op te volgen.

Ze is van mening dat het academiseringsproces voor de bachelor in de Toegepaste taalkunde, de master in het Vertalen en de master in de Meertalige communicatie zeker voldoende gevorderd zal zijn tegen 2013. De commissie heeft de indruk dat dit proces iets moeizamer verloopt bij de master in de Journalistiek en de master in het Tolken.

Om studenten de nodige onderzoeksmethodieken bij te brengen die ze voor hun masterproef kunnen gebruiken, is een specifiek opleidingsonderdeel voorzien. De commissie vraagt voorts de opleidingen na te gaan of standaard in het programma niet meer uren praktijk kunnen worden opgenomen. De commissie is namelijk van oordeel dat studenten in de master Tolken die geen tolkportfolio's maken, met twee contacturen per vreemde taal voor tolkoefeningen (inclusief retour) zeer weinig of zelfs te weinig praktijkoefening hebben in het Tolken.

De opleidingen master in het Vertalen en het Tolken voorzien ook in maatschappelijke dienstverlening. Zo kunnen studenten voor non-profitorganisaties en vzw's beperkte en haalbare vertaalopdrachten maken tijdens het vertaalatelier.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt alle opleidingen na te gaan hoe meer praktijk in het programma aan bod kan komen, en bijgevolg verzoekt ze alle opleidingen na te denken over een verplichte stage in het programma.

De commissie vraagt de masteropleiding Meertalige communicatie beter te waken over de integratie van het onderzoek in het onderwijs

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

masters: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft een duidelijke horizontale en verticale samenhang in het programma vastgesteld. Ze waardeert de aandacht voor de sequentiële opbouw van het bachelorprogramma tijdens verschillende curriculumhervormingen. Samen met het departementshoofd waken taalgroepcoördinatoren over de horizontale en verticale samenhang van de opleidingsdoelstellingen van de bachelor. Hetzelfde is waar voor de masteropleidingen, waar de samenhang gecontroleerd wordt door de opleidingscoördinator en een kerngroep van docenten. De commissie waardeert deze voortdurende aandacht voor de samenhang van het programma.

Het centrale opleidingsonderdeel van de algemene vakken in het eerste bachelorjaar, met name tekstwetenschap 1, vormt samen met taalwetenschap de onderbouw voor tekstwetenschap 2, vertaal- en tolkwetenschap 1 en communicatiewetenschap in het tweede bachelorjaar; de laatste twee krijgen een vervolg in het derde bachelorjaar. De opleidingsonderdelen in het derde bachelorjaar zijn meer toepassingsgericht als voorbereiding op de bachelorpaper. De overige algemene vakken, met name geschiedenis, filosofie in het eerste bachelorjaar en culturele stromingen in het tweede bachelorjaar zijn meer algemeen vormend van aard. De commissie is van oordeel dat de oriëntatie van deze overige vakken op het domein van de toegepaste taalkunde moet worden versterkt. De alumni Tolken vinden dat de algemene vakken onontbeerlijk deel uitmaken van de academische bagage die je als tolk nodig hebt.

Studenten kunnen naast het gewone curriculum een derde vreemde taal kiezen. Op die manier kunnen ze een certificaat van bijkomende opleiding van 20 studiepunten (over 3 jaren) verkrijgen.

Ook binnen de masters stelde de commissie een degelijke samenhang van het programma vast. Zo programmeert de master Vertalen de ondersteunende wetenschappelijke opleidingsonderdelen bij de aanvang van het academiejaar, zodat studenten daarop kunnen verder bouwen voor hun masterproef. Deze opleidingsonderdelen, de vertaalateliers en de vreemde talen die al werden aangeleerd, steunen op vertaalwetenschappelijke en tekstwetenschappelijke opleidingsonderdelen uit de bacheloropleiding. Hetzelfde geldt voor de master Tolken. Het praktijkopleidingsonderdeel notitie- en algemene tolktechnieken wordt wel gespreid over twee semesters. Bij de aanvang gaat meer aandacht naar algemene tolktechnieken en notitietechniek, terwijl daarna technieken voor vertaling van het blad en voor fluistertolken worden bijgebracht. Ook bij de master Meertalige communicatie worden algemene opleidingsonderdelen bij de start van het academiejaar ingeroosterd, zodat studenten voldoende informatie hebben voor hun masterproef. Taalopleidingsonderdelen zijn gespreid over het volledige jaar. Het programma van de master in de Journalistiek begint met grote verplichte theoretische opleidingsonderdelen. Daarop volgen de kleinere, om ten slotte met gevalstudies te werken. Sommige opleidingsonderdelen die een geleidelijke opbouw vereisen, zijn gespreid over het volledige academiejaar, zoals journalistieke taalvaardigheid en audiovisuele productie. De commissie vraagt de opleiding Journalistiek om het programma niet te overbelasten. Zoals hierboven al werd beschreven, vraagt de commissie de bacheloropleiding wel om wat meer aandacht te hebben voor de voorbereiding op de master Journalistiek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de bacheloropleiding aan om de masteropleiding Journalistiek beter voor te bereiden.

De commissie vraagt de bacheloropleiding om de oriëntatie van de algemene vakken te herbekijken en meer te oriënteren op het realiseren van de doelstellingen van de opleiding.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang:

- bachelor: tenminste 180 studiepunten
- master: ten minste 60 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: oké

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De academisch gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een academisch gerichte bachelor.

De masteropleiding bestaat uit 1 studiejaar van 60 studiepunten. Hiermee voldoet de opleiding aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een master.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie vraagt de opleiding een meer sluitend systeem te hanteren om de begrote en de reële studietijd te toetsen. Ze heeft tijdens de gesprekken kunnen vaststellen dat de studenten de studielast zowel in de bachelor- als in de masteropleidingen zwaar vinden. De studietijdmetingen geven echter aan dat de ingevulde studietijd onder de minimaal begrote studietijd ligt. Dit ligt mogelijk aan de manier van bevragen via een schatting achteraf.

Om de studeerbaarheid te waarborgen, streeft de bacheloropleiding naar een optimale spreiding om zo de ontwikkeling van vaardigheden te stimuleren. Voor alle opleidingen werden enquêtes afgenomen, die onder andere peilen naar de studententevredenheid over het curriculum. De dienst Studiebegeleiding gaat ook actief op zoek naar opleidingsonderdelen die studenten verhinderen om vlot door te stromen. Voor studenten die

problemen of weinig ervaring hebben met het verwerken van grote hoeveelheden leerstof, is er 'Lessius Talent'. Dit is een gereduceerd programma voor het eerste bachelorjaar van 40 studiepunten.

De commissie vindt de studielast voor de master Journalistiek erg zwaar, hoewel de studenten er niet extreem over klagen. Door deze zware belasting treedt een soort van 'survival of the fittest' op, wat wel wat vragen oproept bij het studierendement. Bovendien is er, zoals eerder al werd aangehaald, weinig voorbereiding in de bacheloropleiding, waardoor nog heel veel moet worden aangeleerd.

De commissie vreest dat de mogelijkheid voor de studenten journalistiek om een stage te volgen tijdens de zomervakantie tot een verhoging van de studielast kan leiden.

De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat masterstudenten problemen hebben om hun masterproef tijdig in te leveren, en vraagt daarom de masteropleidingen hiervoor oplossingen te zoeken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de masteropleidingen aan middelen te zoeken opdat de studenten hun masterproef tijdig afleveren.

De commissie vraagt verder de discrepantie tussen de gemeten en de 'gerapporteerde' studielast te onderzoeken.

De commissie raadt de master Journalistiek aan na te gaan hoe de studielast kan verminderd worden, en waarom zo weinig bachelorstudenten van de eigen instelling doorstromen naar deze master.

De commissie dringt erop aan te onderzoeken hoe de stage binnen het reguliere jaar kan worden geroosterd.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**ABA: voldoende
masters: goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Lessius Antwerpen stelt competentiegericht en studentgecentreerd onderwijs centraal om studenten voor te bereiden op een optimaal en zelfstandig functioneren in een internationale academische, professionele en maatschappelijke context. Over het algemeen vindt de commissie dat de werkvormen daartoe bijdragen.

De commissie heeft bij sommige opleidingsonderdelen mooie en activerende werkvormen gezien. Ze heeft verder vastgesteld dat de opleidingen gebruikmaken van *blended learning* in een aantal opleidingsonderdelen taalkunde, waardoor theorie en praktijk met elkaar worden verweven. De commissie stelde wel vast dat het parcours van begeleid naar zelfstandig werken nog niet zichtbaar genoeg was in de werkvormen die zij onder ogen kreeg.

Er wordt bij alle opleidingen gebruikgemaakt van het digitale leerplatform Toledo. Op Toledo vinden studenten opdrachten, correcties en extra materiaal, en het wordt als communicatiemiddel gebruikt. De commissie waardeert het dat de opleiding gebruikmaakt van Toledo, maar zij is wel van mening dat er veel meer uit deze

digitale leeromgeving kan worden gehaald dan de opleidingen nu doen. Zo worden de multimedialiteit en de interactiviteit die via een leerplatform mogelijk zijn, onderbenut.

De commissie zag dat de kwaliteit van het lesmateriaal verschilt van docent tot docent, zowel inhoudelijk als qua vormgeving. Zij vindt voorts dat de grafische kwaliteit van een aantal syllabi van alle opleidingen, met uitzondering van de master in het Vertalen en Tolken, kan worden verbeterd. Elke syllabus zou daarenboven moeten voorzien worden van een inhoudsopgave, paginering en duidelijke bronvermelding. Ook de kwaliteit van PowerPoint-slides laat soms te wensen over.

Binnen de master in het Vertalen worden tijdens de vertaalateliers verschillende werkvormen gebruikt, zoals discussieseminarie, practicum en groepswork. Positief is dat tijdens deze ateliers de studenten zo veel mogelijk werken met vertaaltechnologische middelen zoals SDL Trados Terminologiebeheer, vertaalgeheugen, termextractie, alignering en LTC-software voor het beheer van vertaalopdrachten. In het vertaalkantoor kunnen studenten de interactieve website van *Translator's Training* raadplegen, en de website en de database van CSA (*Common Sense Advisory*), waarin academische en praktijkgerichte bijdragen over vertalen, vertaaltechnologie, terminologiebeheer, workflowmanagement enzovoort te vinden zijn. De commissie signaleert dat sommige beginnende docenten behoefte hebben aan bijscholing om de nieuwe vertaalssoftware adequaat te gebruiken.

De master in het Tolken maakt gebruik van verschillende technologische en audiovisuele hulpmiddelen en materiaal (zoals mp3, videolab en tolkenpractica). De commissie heeft vastgesteld dat tijdens praktijkoefeningen wordt gewerkt met authentiek (audiovisueel) materiaal, en zij waardeert dit.

Voor Meertalige communicatie zag de commissie dat er veel overleg tussen docenten was om een variatie in werkvormen te bewerkstelligen. Er wordt afgewisseld tussen hoorcolleges, groepswork, begeleide zelfstudie en taalpracticum, waarbij de gekozen werkvormen zijn afgestemd op de doelstellingen. Dankzij het discussieseminarie worden studenten gestimuleerd om kritisch te reflecteren over zakelijke genres. Daarnaast krijgen de studenten de kans om een beperkte stage van acht dagen te lopen in een bedrijf of organisatie. Tijdens deze stage onderzoeken ze een bepaald aspect van de communicatie en doen daarover verslag in een stagerapport. De commissie waardeert deze stagemogelijkheid.

Voor de master in de Journalistiek werd een brede waaier aan werkvormen vastgesteld. Tijdens werkcolleges bijvoorbeeld wordt onder andere met portfolio, simulatieoefeningen, zoekopdrachten en internetoefeningen gewerkt. Dit gebeurt bovendien in kleinere groepen. Ook voor het praktijk- & portfolio-pakket zijn er verschillende vormen. Zo moeten de studenten een aantal journalistieke artikelen schrijven en enkele nieuwsstukken maken. De commissie waardeert het dat ze hierbij worden bijgestaan door externe journalisten en een extern productiehuis, dat technische ondersteuning biedt voor de audiovisuele productie.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de bacheloropleiding aandacht voor de vormgeving van al het lesmateriaal.

De commissie raadt de opleidingen aan om een doorlopende en progressieve leerlijn van 'begeleid leren' naar 'zelfstandig kritisch leren' in de werkvormen zichtbaar te maken.

De commissie vraagt ook de mogelijkheden van e-leermiddelen, zoals interactiviteit en multimedialiteit, ten volle te benutten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: goed

MA J: voldoende

MA MC: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft een duidelijk beleid gezien inzake evaluatie, met onder meer een evaluatiematrix en duidelijke beoordelingscriteria voor de studenten van alle opleidingen. De commissie vindt dit positief. Bovendien bewaakt de werkgroep Toetsbeleid op een structurele manier het evaluatieproces. De werking van de permanente evaluatie blijft echter een onduidelijk gegeven voor de commissie. Het is bijvoorbeeld niet altijd even klaar hoe portfolio's worden geëvalueerd.

De commissie heeft vastgesteld dat de toetsvormen voor de masters aansluiten bij de doelstellingen. Ze waardeert het feit dat de master in het Vertalen voor het verbeteren van vertalingen werkt met het corrigeerprogramma Markin, om zo de transparantie in de beoordeling te vergroten. De commissie merkt echter op dat de convergentie van evaluatiecriteria een punt van aandacht vormt, vermits niet alle docenten hetzelfde gewicht toekennen aan de verschillende evaluatiecriteria.

Bij de master Tolken wordt gewerkt met transparante evaluatiecriteria. De commissie waardeert eveneens de aanwezigheid van twee onderdelen in het examen - de mondelinge consecutieve proef naar de moedertaal, en het rollenspel, die geënt zijn op echte situaties waarin verbindingstolken werken.

De toetsing binnen de master in de Meertalige communicatie is eveneens afgestemd op de leerdoelen die worden nagestreefd.

Voor de master in de Journalistiek merkte de commissie op dat de examenvragen vaak vrij encyclopedisch en schools zijn, waardoor eerder kennis dan inzicht en competenties worden getoetst.

Wat de stage betreft, is het de commissie niet steeds duidelijk geworden hoe de deelaspecten zoals procesbegeleiding, presentatie en product worden beoordeeld.

Na de examenperiode en na bekendmaking van de resultaten krijgen de studenten de kans om hun examens in te kijken en feedback te vragen aan de docent.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om voor meer transparantie voor de permanente evaluatie te zorgen.

De commissie vraagt de master in de Journalistiek bij examenvragen meer te focussen op inzicht en competentie dan op kennis.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: n.v.t.

MA V: goed

MA T: voldoende

MA J: voldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De masterproef telt 18 ECTS-punten en mag uit maximaal 160.000 tekens, inclusief spaties, bestaan. Hoewel er richtlijnen zijn voor de omvang van een masterproef, merkte de commissie op dat het volume ervan sterk varieert. De commissie vraagt daarom de masteropleidingen om de maximale lengte van de masterproeven beter te bewaken.

De studenten kunnen zelf onderwerpen aanbrengen of kiezen uit een lijst, die beschikbaar is op Toledo vanaf eind augustus. Eind juni kunnen de studenten ook al onderwerpen kiezen uit degene die overblijven van het jaar ervoor. De commissie acht het wenselijk dat alle masterproefonderwerpen eind juni al beschikbaar zijn. Op die manier zouden de studenten gemakkelijker de deadline moeten kunnen halen. Nu lukt hen dat te vaak niet, zodat ze hun diploma pas in tweede zit halen.

De masterproef mag in twee talen worden geschreven, wat volgens alumni voordelen kan opleveren op de arbeidsmarkt. De student moet ook een samenvatting toevoegen van 2500 tekens. In januari moeten de studenten een presentatie geven. Op die manier worden ze gestimuleerd om tijdens het eerste semester hun onderzoek op te starten.

De commissie stelde vast dat veel wordt onderzocht, maar betreurt het dat de rationale achter dat onderzoek niet altijd duidelijk is. De commissie vindt meer reflectie wenselijk: studenten moeten het theoretische en het praktische belang van het onderwerp van hun masterproef beargumenteren, en ook duidelijk aangeven waarom ze een bepaalde methode van onderzoek hebben gekozen.

Enkel doctores kunnen een masterproef begeleiden. Bij aanvang worden concrete afspraken gemaakt over de begeleiding en het tijdschema. De masterproef wordt digitaal ingeleverd en onderworpen aan de plagiaatsoftware Turnitin. De helft van de punten wordt door de promotoren zelf gegeven, de andere helft door de beoordelingscommissie. Deze bestaat uit ten minste drie leden, van wie één extern mag zijn. Ook het proces en de presentatie voor de jury hebben een invloed op het cijfer.

De commissie heeft een strakke begeleiding bij de totstandkoming van de masterproeven gezien. Hoewel de studenten de beoordeling transparant achtten, stelde de commissie tijdens de gesprekken vast dat er geen consequent gemeenschappelijk beleid is qua begeleiding van de masterproeven. De commissie vraagt daarom aandacht voor de consistentie van de begeleiding en de beoordeling, en vraagt te bekijken hoe het werkveld bij de begeleiding van masterproeven kan worden betrokken. Door systematisch meer externen te betrekken, kan men bovendien een grotere objectiviteit behalen.

De commissie gaat akkoord met de beoordelingswijze van de masterproeven, alhoewel de quotering soms wat aan de hoge kant is.

De commissie zag bijzonder degelijke masterproeven voor de masteropleiding Vertalen. Voor de opleiding master in het Tolken merkt ze echter op dat meer aandacht moet besteed worden aan de samenvatting in de vreemde taal. De commissie waardeert het feit dat de onderwerpen voor de master in de Meertalige communicatie mooi bij het referentiekader aansluiten. Voor de master in de Meertalige communicatie en de master in de Journalistiek is de toepassing van methodologische kennis in de masterproef een aandachtspunt. Ten slotte heeft de commissie vastgesteld dat binnen de master Journalistiek de grote uitval een punt van zorg is.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt er bij de opleidingen op aan om alle masterproefonderwerpen eind juni beschikbaar te stellen.

De commissie vraagt aandacht voor de consistentie van begeleiding en beoordeling van de masterproeven.

De commissie raadt de master in de Meertalige communicatie en de master in de Journalistiek aan om meer aandacht te besteden aan de toepassing van methodologische kennis in de masterproef.

De commissie dringt er bij de master in de Journalistiek op aan te waken over het tijdig afleveren van de masterproef.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

master:

- diploma van een bachelorgraad met (een) door het instellingsbestuur nader bepaalde kwalificatie(s)en in voorkomend geval aangevuld met een geïndividualiseerd opleidingsprogramma, een voorbereidingsjaar of een schakelprogramma

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bachelor-/masteropleiding.

De meeste generatiestudenten, namelijk 73 procent, zijn afkomstig uit het ASO. Door de jaren heen kan men een lichte stijging van TSO-studenten en studenten uit andere richtingen (zoals o.a. uit het kunstonderwijs, of studenten met buitenlandse diploma's) waarnemen.

De commissie vindt dat de bacheloropleiding vele initiatieven neemt voor instromende generatiestudenten. Zo worden er onder andere instappakketten voor Nederlands, Frans en Engels meegegeven bij de inschrijving. Deze pakketten bestaan uit een instroomtoets (grammatica en woordenschat) die het verwachte niveau weergeeft. Er worden ook propedeuses georganiseerd voor Frans, Arabisch, Russisch en Vlaamse gebarentaal. Voor instromende niet-generatiestudenten worden sessies over vrijstellingen gegeven en individuele besprekingen

georganiseerd. Via de ombudsdienst krijgen de studenten ook informatie over leren leren, het examenreglement en de werking van de ombudsdienst.

'Lessius Talent' verdient een speciale vermelding. Dit is een flexibel leertraject voor studenten die een minder geschikte vooropleiding hebben genoten (zoals TSO, BSO, KSO, sporthumaniora). Dit traject omvat naast 40 studiepunten van het eerste bachelorjaar een studiebegeleidingsaanbod en sessies Nederlands. Beide zijn wekelijkse sessies van één uur. Studenten kunnen pas deelnemen aan dit traject na een gesprek met de studien- en studentenbegeleider. Op die manier wordt vermeden dat faalangstige studenten bijvoorbeeld voor dit programma zouden kiezen. De talrijke initiatieven zijn een sterk punt van de opleiding, maar het slaagpercentage van het eerste bachelorjaar blijft een punt van zorg, aangezien de commissie slechts een beperkte verbetering zag doorheen de jaren.

Tijdens een masteravond kunnen studenten kennismaken met de studieprogramma's van de masters. De trajectbegeleider helpt studenten met twijfels. Daarnaast wordt ook een masterbeurs op de campus Leuven en de campus Kortrijk georganiseerd. Ook op de website van Lessius Antwerpen en in informatiebrochures is permanent informatie over de verschillende masters te vinden. Uit curriculumenquêtes blijkt echter dat studenten van de master in de Meertalige communicatie bij de samenstelling van hun programma nog meer informatie en ondersteuning wensen. De commissie vraagt daarom de master in de Meertalige communicatie te onderzoeken waarom studenten vinden dat ze niet genoeg informatie kregen. De meerderheid van de studenten uit de andere masters oordeelt daarentegen dat zij voldoende geïnformeerd was over de samenstelling van het programma.

Voor de master in het Vertalen en de master in de Meertalige communicatie heeft de commissie een goede aansluiting op de bachelor in de Toegepaste taalkunde kunnen vaststellen. De meeste studenten die de master in het Vertalen, de master in het Tolken en de master in de Meertalige communicatie volgen, komen uit de bachelor in de Toegepaste Taalkunde. Dit is niet het geval voor studenten die zich inschrijven in de master in de Journalistiek. De studenten van deze opleiding hebben zeer verschillende vooropleidingen. De opleiding maakt echter optimaal gebruik van de heterogeniteit van de studenten tijdens de verschillende opleidingsonderdelen. Op die manier ontstaat een vruchtbare informatie-uitwisseling tussen studenten met verschillende achtergronden.

De commissie heeft een hoge uitval van studenten in de master in de Journalistiek kunnen waarnemen. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de heterogeniteit van de instroom en aan het optimistische verwachtingspatroon van de instromers. De commissie vraagt daarom de opleiding master in de Journalistiek de verwachtingen van instromende studenten tijdig bij te stellen.

Voor studenten met bepaalde professionele bachelordiploma's, zoals onder Officemanagement en Communicatiemanagement, zijn schakelprogramma's voorzien. Uit de gesprekken is gebleken dat de schakel- en de voorbereidingsprogramma's voor de verschillende opleidingen haalbaar zijn. Zijinstromers kunnen via EVC- en EVK-procedures vrijstellingen krijgen voor bepaalde opleidingsonderdelen. De opleidingen volgen hiervoor de procedures die vastgelegd werden in het associatiekader. Studenten die de bachelor in de Toegepaste taalkunde nog niet helemaal afgewerkt hebben of studenten met een zeer beperkt voorbereidingsprogramma, kunnen beginnen met de masteropleidingen op voorwaarde dat ze de volgtijdelijkheid respecteren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding master in de Journalistiek om het optimistische verwachtingspatroon van instromende studenten tijdig bij te stellen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: goed MA MC: voldoende
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	ABA: goed MA V: goed MA T: goed MA J: goed MA MC: voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.4, studieomvang:	oké
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud :	ABA: voldoende masters: goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: goed
facet 2.8, masterproef:	ABA: n.v.t. MA V: goed MA T: voldoende MA J: voldoende MA MC: voldoende
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
MA V: goed
MA T: goed
MA J: voldoende
MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft een zeer enthousiast, gedreven en hecht docenten- en ATP-team gezien.

Het personeelsbeleid valt onder de bevoegdheid van de departementshoofden en van de algemeen directeur. Er is geen personeelsdirecteur, wel een personeelsadministratie. Het departementshoofd wordt aangesteld door de hogeschool. Wanneer nieuwe personeelsleden moeten aangeworven worden, overleggen de docenten over het competentieprofiel dat door de betrokken taalgroep wordt uitgeschreven. De opleidingen kunnen zich baseren op de criteria van de Geïntegreerde Faculteit (op associatieniveau) voor de aanwerving van nieuwe personeelsleden. Bij de aanwervingen wordt zowel het onderzoeksdossier als het onderwijsdossier van de sollicitanten bekeken. Door de academisering wordt het onderzoeksdossier steeds belangrijker. Om nieuwe collega's wegwijs te maken binnen Lessius worden zowel op departementaal niveau als op centraal niveau speciale onthaalsessies voorzien. Daarnaast begeleidt iedere taalgroep of onderzoeksgroep nieuwe collega's.

Elk academiejaar is er een functioneringsgesprek tussen het departementshoofd en de docenten, waarbij de lopende opdracht en de opdracht voor het komende academiejaar worden besproken. De onderwijslast en de onderzoeksverplichting worden aan de hand van deze gesprekken bepaald. Globaal gezien ligt de onderzoekstijd tussen 20 procent en 50 procent van de totale taakopdracht. Er wordt rekening gehouden met de wensen en plannen van iedere medewerker.

De commissie vindt de taakverdeling van het personeel tamelijk ondoorzichtig, en vraagt de opleidingen om de taakbelasting transparanter af te lijnen. Hetzelfde geldt voor het bevorderings- en benoemingsbeleid. De commissie vond de relatie tussen onderzoek, HR-beleid en carrièreperspectief van medewerkers onduidelijk. De commissie heeft eveneens vragen bij de rol van het departementshoofd in het personeelsbeleid. Daarom acht de commissie het wenselijk dat de toewijzing van de beleidsbevoegdheden wordt herbekeken, met het oog op een betere taakverdeling. De commissie vraagt de opleidingen derhalve ook een transparant organigram op te stellen met duidelijke gedelegeerde bevoegdheden.

Het departement voorziet een navormingsbudget van 30.000 euro per jaar. Dit budget dient voor de vakinhoudelijke, vakdidactische en onderwijskundige professionalisering van het personeel. Daarnaast kunnen personeelsleden ook bijscholing financieren met een academisch krediet, dat werd opgebouwd via projecten. Er is eveneens een budget van 30.000 euro per jaar voor deelname aan congressen. Verder organiseert het departement lunchcauserieën, waarbij een personeelslid een informele lezing geeft over een project of een interessante ontwikkeling in het vakgebied. De commissie betreurt het dat de besteding van dit budget eveneens volledig uit handen is van het personeel. De commissie vindt derhalve ook transparantie wenselijk bij de toewijzing van kredieten, bijvoorbeeld door dit in handen te geven van een representatieve personeelsvertegenwoordiging, die handelt volgens algemeen gekende en erkende criteria.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de taakbelasting transparanter af te lijnen en een duidelijk organigram op te stellen.

De commissie dringt verder aan op een doorzichtiger bevorderings-, benoemings- en middelentoewijzingsbeleid.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied (met inbegrip van het onderzoek in de kunsten);
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: goed

MA V: goed

MA T: goed

MA J: voldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft kunnen vaststellen dat alle docenten lid zijn van een onderzoeksgroep. De speerpunten van iedere onderzoeksgroep werden departementaal bepaald. De commissie raadt wel aan om het onderzoeksbeleid op een meer structurele manier uit te tekenen, en resoluut te opteren voor een (zeer) beperkt aantal onderzoekspeerpunten die rechtstreeks gelinkt zijn aan de vier aangeboden masters.

Er werd ook getracht om aan te sluiten bij het onderzoek aan de K.U.Leuven. De commissie heeft vastgesteld dat het onderwijzende personeel van de bacheloropleiding academisch gericht is en onderzoeksgerichtheid ontwikkelt, wat zich uit in publicaties. De commissie waardeert het dat een aantal jonge onderzoekers binnen het vakgebied Tolken kan doctoreren.

Wat de master in de Journalistiek betreft, stelde de commissie vast dat er te weinig inhoudelijke onderzoekscoördinatie is. Het onderzoek is in hoge mate een individuele zaak en maakt geen deel uit van een institutioneel beleid. De commissie stelde wel vast dat de samenwerking met de communicatiewetenschappen en met de K.U.Leuven toeneemt, wat bevorderlijk is voor *journalism studies*.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat de werkdruk door de academisering is toegenomen. De commissie heeft evenwel kunnen vaststellen dat het personeel hier flexibel en loyaal mee omspringt. Desalniettemin vindt de commissie dat de taakbelasting beter afgelijnd moet worden, en er gezocht moet worden naar maatregelen en middelen om de werkdruk te verminderen. Het aantrekken van externe fondsen is een van deze middelen, het systematisch inzetten van Erasmusstudenten bij bepaalde werkwormen een ander. Ook meer informatisering kan soms soelaas bieden. Een personeelstoewijzing op basis van een evenwichtige student-docentratio is volgens de commissie aangewezen.

De commissie vindt het ook wenselijk dat de opleidingen personeel in dienst hebben en houden dat zowel praktijkervaring als academische kennis heeft. Op het moment van de visitatie beschikken de opleidingen eerder over stafleden met ofwel een academisch, ofwel een praktijkprofiel. De commissie heeft kunnen vaststellen dat de omkadering van de master in het Tolken en de master in de Journalistiek professioneler gericht is dan die van de

andere twee masteropleidingen, omdat er meer een beroep gedaan wordt op mensen uit de professionele wereld. Voor de master in het Vertalen stelde de commissie vast dat verschillende docenten professionele ervaring hebben en geprofileerde vertaalwetenschappers zijn. Ook de tolkateliers worden verzorgd door professionele tolken. De commissie stelde echter vast dat het aantal onderzoekers daalde van 61,8 procent in 2007-2008 naar 44,5 procent in 2008-2009. Daarom vraagt de commissie de opleiding in het Tolken te waken over een evenwichtige verdeling tussen onderwijzend personeel met een academisch profiel en met een professioneel profiel. De commissie zag binnen de master in de Meertalige communicatie een redelijk evenwicht tussen stafleden met praktijkervaring en stafleden met wetenschappelijke ervaring.

De opleidingen beschikken over meerdere *native speakers*, iets wat de commissie waardeert. Toch vraagt de commissie dit aantal nog verder te verhogen.

De commissie is van oordeel dat de internationale docentenuitwisseling belangrijk is en dat de opleidingen deze uitwisseling moeten uitbouwen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen master in het Vertalen en master in het Tolken aan om meer *native speakers* aan te werven.

De commissie vraagt de opleidingen in de toekomst een evenwichtige verdeling te behouden tussen onderwijzend personeel met een academisch profiel en met een professioneel profiel, en zo mogelijk medewerkers aan te trekken die de beide integreren.

De commissie is van oordeel dat de internationale docentenuitwisseling belangrijk is en dat de opleidingen deze moet uitbouwen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA J: onvoldoende

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie vindt het personeelsbeleid weinig transparant, en is van oordeel dat de structuur en de personeelsbezetting aangepast moeten worden aan de groei van de organisatie.

In 2009 beschikte het departement over 52,05 VTE met een onderwijsaanstelling. De personeelsleden die in de bachelor tewerkgesteld zijn, vertegenwoordigen 49,21 VTE. Voor onderwijs werd 16,41 VTE ingezet in de bachelor, 2,59 VTE binnen de master Vertalen, 2,71 VTE binnen de master Tolken, 1,72 VTE binnen de master Meertalige communicatie en 1,21 VTE binnen de master Journalistiek. De commissie merkt op dat binnen de master Tolken het aantal VTE van jaar tot jaar daalt en vindt dat de kritische grens is bereikt. Ze vraagt derhalve het aantal doctores te verhogen, en het percentage doctores gelijk te laten zijn aan dat van de andere

masteropleidingen. De commissie vraagt de master Tolken beroepstolken aan te moedigen een doctoraat te schrijven.

Binnen de bacheloropleiding bedraagt de docent-studentratio 1/38 in 2007-2008 en 1/36 in 2008-2009. Bij de master Vertalen is dat 1/18, bij de master Tolken 1/5, bij de master Meertalige communicatie 1/25 en bij de master Journalistiek 1/33. Voor de master in de Meertalige communicatie en vooral voor de master in de Journalistiek vindt de commissie de staf-studentenratio een punt van zorg. Zij stelt met verwondering en bewondering vast dat het personeel daar zelf flexibel mee omspringt. Toch is de commissie van mening dat naar een verlichting van de werkdruk gezocht moet worden en maatregelen hiertoe uitgewerkt moeten worden, vooral ook om iedereen een evenwichtige en transparante taakbelasting te garanderen.

De meeste leden van het onderwijzende personeel in de bacheloropleiding zijn tussen 40 en 60 jaar oud, namelijk 10 van de 14 leden. Daarnaast telt deze opleiding 3 personeelsleden die tussen 30 en 39 jaar zijn en 1 die ouder is dan 60. De master Vertalen heeft een analoge leeftijdsstructuur: 25 van de 30 leden van het onderwijzende personeel zijn tussen 40 en 60 jaar. Daarnaast zijn 4 leden tussen 30 en 39 en is slechts 1 lid jonger dan 30. Hetzelfde geldt voor de master Tolken, de master Journalistiek en de master Meertalige communicatie waar respectievelijk 26/35, 10/14 en 17/26 leden tussen 40 en 60 zijn.

Het ATP telt 11 personeelsleden, van wie er 4 de kernploeg vormen, namelijk de administratief secretaris, een *international officer*, een studietrajectbegeleider en een studie- en studentenbegeleider. Daarnaast zijn er 3 medewerkers voor de studentenadministratie. Vanuit de centrale diensten werden 4 medewerkers toegewezen. Zij staan in voor de technische en logistieke ondersteuning, en voor de dienstverlening in het studeercentrum. De commissie hoorde tijdens de gesprekken dat meer hulp op administratief vlak nodig is om de door de flexibilisering toegenomen werkdruk te kunnen opvangen. De ATP-leden vinden het informatiebeheersysteem niet optimaal, en zij zijn van mening dat de ondersteunende tools efficiënter kunnen worden gebruikt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om een transparanter personeelsbeleid uit te werken.

De commissie beveelt de master in de Meertalige communicatie en vooral de master Journalistiek aan om te streven naar een evenwichtigere stafdocent-studentratio, vermits die bij deze masteropleidingen een punt van zorg is.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: voldoende
facet 3.2, eisen academische gerichtheid:	ABA: goed MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA J: onvoldoende MA MC: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De commissie heeft vastgesteld dat ondanks de werkdruk de kwaliteit toch aanwezig is dankzij de grote inzet van het personeel, zeker in de master in de Meertalige communicatie en vooral in de master in de Journalistiek. Wil men de kwaliteit in de toekomst blijven behouden, dan moet aan de hoge werkdruk bij de masteropleidingen Journalistiek en Meertalige communicatie binnen korte tijd iets worden gedaan.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement Toegepaste taalkunde is gevestigd op de campus Sint-Andries, die in het centrum van Antwerpen ligt en daardoor vlot bereikbaar is met het openbaar vervoer. Deze campus werd vanaf 2000 volledig herschikt. De commissie heeft een zeer verzorgde infrastructuur gezien voor de bachelor en de vier masters. Voor iedere master is de nodige vakspecifieke infrastructuur aanwezig, met onder andere nieuwe tolkenlabs, digitale talenlabo's, een vertaalkantoor en een journalistenstudio. Deze lokalen zijn vlot toegankelijk voor de studenten via badges. De studenteneetzaal werd ook vernieuwd, en er wordt een beleid voor gezonde voeding gevoerd.

Meer specifiek beschikt het departement over twee digitale taallabo's, waar telkens 24 computers en een docentencomputer staan. Daarnaast kunnen de studenten uit de masteropleiding Vertalen kennismaken met de vertaalpraktijk in het vertaalatelier of het *skills lab*. Onder leiding van een coördinator kunnen ze zelfstandig werken aan realistische opdrachten, met behulp van recente vertaalsoftware. De studenten leren er onder andere werken met vertaalsoftware, zoals vertaalgeheugens, termendatabanken en een beheerprogramma voor vertaalbureaus (workflow software). Tijdens dit atelier wordt ook aandacht besteed aan de financiële kant van vertaalopdrachten. In dit lokaal staan dertien computers.

Voor de master Tolken werd, naast twee vernieuwde tolkenpractica met acht en tien cabines, een aparte ruimte voorzien waar de studenten kunnen oefenen met de Black Box-software.

In december 2007 richtte het departement een JOSTA-lab (onderzoekscentrum van *Journalism Antwerp Studies*) op. De masterstudenten Journalistiek kunnen gebruikmaken van vier Avid-platforms voor videomontage, twee Protocols-platforms voor audiomontage, vier digitale camera's en een inleescel. Daarnaast kunnen ze in de medialounge voor hun onderzoek kranten, tijdschriften, computers en allerlei tv- en satellietzenders raadplegen om aan onderzoek te doen.

De commissie vindt het wenselijk dat alle studenten toegang hebben tot de digitale databanken van de K.U.Leuven. Studenten moeten immers kunnen beschikken over de recentste adequate bronnen. De commissie stelde vast dat de publicaties in de bibliotheek op het gebied van journalistiek nogal beperkt waren en met name meestal populairwetenschappelijke boeken betreffen. Zij vindt het daarom noodzakelijk dat deze aangevuld worden met wetenschappelijke publicaties op dit gebied.

De commissie stelde vast dat er op de campus relatief weinig ruimte voorzien is voor zelfstudie. Het studeercentrum maakt deel uit van de bibliotheek. Uit de gesprekken kon de commissie afleiden dat de openingsuren werden aangepast aan de noden van de studenten. Zo is het studeercentrum open op maandag, woensdag en donderdag van 8.00 tot 18.00 uur, op dinsdag en donderdag van 8.00 tot 20.00 uur en op vrijdag van 8.00 tot 17.00 uur. De commissie vraagt om de openingstijden van de bibliotheek uit te breiden. Naast pc-lokalen zijn ook ruimten voorzien waar studenten op hun laptop kunnen werken. Studenten die in groep willen werken, kunnen terecht in de kelder van de leeszaal. Daarnaast kunnen de studenten ook lokalen reserveren voor groepswork. Ook het seminarielokaal is vrij toegankelijk.

De landschapskantoren voor docenten uit eenzelfde taalgroep zijn nu vervangen door kantoren waar collega's per onderzoekseenheid werken. Voor de docenten werd ook een ontmoetingsruimte gecreëerd, waar men onder andere samen kan lunchen en vergaderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding master in de Journalistiek de collectie wetenschappelijke boeken in de bibliotheek aan te vullen.

De commissie dringt erop aan dat de instelling zou zorgen voor meer ruimte voor zelfstudie.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft met betrekking tot studie- en studentenbegeleiding gedreven personeelsleden gezien. Het departement Toegepaste taalkunde informeert abiturienten via verschillende kanalen. Zo kunnen geïnteresseerden een kijkje nemen op de website en brochures consulteren. Abiturienten krijgen informatie over de bacheloropleiding via SID-in's en informatiedagen, waarop ze kunnen kennismaken met het studiemateriaal en docenten kunnen spreken. Er wordt aandacht besteed aan het bijstellen van de verwachtingen van de kandidaat-studenten. De opleidingen organiseren een open lesweek tijdens de krokusvakantie. In de mate van het mogelijke is de studiebegeleider bij al deze evenementen aanwezig, zodat ook onmiddellijk antwoord kan worden gegeven op niet-inhoudelijke vragen. Daarnaast worden vijf informatiedagen georganiseerd tussen maart en september, waarop toekomstige studenten zich kunnen informeren over inschrijvingen, schakel- en voorbereidingsprogramma's, de tolkenpractica enzoverder. Ten slotte kunnen kandidaat-studenten ook terecht op de Lessius-website, die hen wegwijs maakt in het instroom- en begeleidingsaanbod.

Studenten krijgen bij hun inschrijving instappakketten voor Nederlands, Engels en Frans. Deze bestaan uit een instroomtoets aan de hand waarvan ze kunnen nagaan of ze aan het vereiste instapniveau voldoen. Voor Arabisch, Russisch en Vlaamse gebarentaal worden cursussen (propedeuses) ingericht net vóór de introductiedagen. Tijdens deze dagen krijgen de studenten van de studie- en studentenbegeleider (SSB) informatie over hoe ze efficiënt kunnen studeren. Deze informatie wordt hen na afloop doorgemailed, samen met extra links naar websites over studeren. Ze ontvangen ook gratis de 'Survivalgids voor de student', als handleiding voor het studeren. Daarnaast krijgen de studenten tijdens die informatiedagen meer uitleg over onder andere het STUVO, het studeercentrum, het lesrooster en het academiejaar. De commissie waardeert het dat de eerstejaars wekelijks één uur studiebegeleiding krijgen en tevens dat ouderejaarsstudenten als buddy's worden toegewezen.

Zoals eerder al vermeld, vraagt de commissie de masteropleiding Journalistiek om tijdens deze voorlichtingsactiviteiten het optimistische verwachtingspatroon van de instromende studenten al zo veel mogelijk bij te stellen.

Schakelstudenten krijgen een aparte introductie. Studenten die via EVC en EVK toelating tot de opleidingen willen en vrijstellingen wensen aan te vragen, kunnen terecht bij de studietrajectbegeleider (STB). Studenten die geen ASO-opleiding genoten hebben, kunnen een minder zwaar eerste jaar doorlopen door zich in te schrijven in 'Lessius Talent'. Door een aantal specifieke blokvakken naar het tweede jaar te verschuiven, kan meer tijd worden besteed aan de studiemethode en/of het Nederlands. Om stigmatisering van deze groep te vermijden, staat inclusie centraal, dit wil zeggen dat deze groep geen expliciet aparte behandeling krijgt. Er bestaat geen specifiek programma voor studenten die de studie willen versnellen of verdiepen, of voor studenten die excellent zijn. De commissie vraagt de opleidingen te overwegen extra aandacht te besteden aan goede studenten, bijvoorbeeld door het aanbieden van extra leerstof voor excellente studenten.

Om allochtone studenten aan te trekken, organiseert men jaarlijks een diversiteitsavond waarop allochtone afgestudeerden informatie geven over de opleiding en over studeren in het algemeen. Meer acties ten aanzien van deze kandidaat-studenten acht de commissie wenselijk, omdat zij een groeiende groep van de abiturienten vormen, zeker in een stad als Antwerpen.

Wanneer studenten problemen hebben met bepaalde opleidingsonderdelen kunnen ze die bij de studie- en studentenbegeleider of de studietrajectbegeleider melden. Deze problemen worden dan besproken met de docenten. Studenten kunnen daarnaast steeds bij de docenten zelf terecht wanneer ze vragen of opmerkingen hebben.

De studie- en studentenbegeleider fungeert als onafhankelijke ombudspersoon en is verantwoordelijk voor alternatieve regelingen, zoals voor werkstudenten, topsportstudenten, studenten met dyslexie of motorische problemen, of voor studenten die aan een chronische ziekte lijden. Hij behandelt ook klachten en regelt inhaalexamens. Begin december is er voor eerstejaars en schakelstudenten een informatiesessie over het examenreglement.

Na elk examen kunnen de studenten examens bespreken. Iedereen die geen 50 procent studie-efficiëntie haalt, moet verplicht langs de studie- en studentenbegeleider en de studietrajectbegeleider. Ze worden vervolgens schriftelijk uitgenodigd voor een verplicht gesprek. Doen ze dit niet, dan wordt de inschrijving geblokkeerd. De commissie waardeert deze methode van opvolging. Elke student kan ook spontaan advies vragen.

Studenten met persoonlijke problemen worden door de studentenbegeleiding doorverwezen naar PSY-net, een netwerk voor geestelijke gezondheidszorg, dat wordt georganiseerd vanuit de Universiteit Antwerpen. Studenten kunnen ook worden doorverwezen naar de gratis assertiviteits-, faalangst- en mindfulnesstrainingen. Deze worden elk semester georganiseerd, en ook tijdens de zomervakantie worden ze gegeven. Door de interactie tussen studiebegeleider en therapeut worden studenten efficiënt opgevolgd. Uit de gesprekken kwam naar voor dat studenten zelf moeten aangeven of ze dergelijke trainingen willen volgen.

Studenten die afhaken, worden onderworpen aan een exitinterview en een drop-oudenquête, waarin zij de redenen van hun uitstap kunnen aangeven en hun verdere plannen kunnen uiteenzetten. De meeste studenten nemen hieraan deel, omdat ze op die manier het inschrijvingsgeld terugbetaald kunnen krijgen en zich kunnen heroriënteren.

Buitenlandse studenten kunnen zich inschrijven via de speciale webapplicatie Moveon. Zij kunnen bovendien in contact gebracht worden met uitgaande Lessiusstudenten om kamers uit te wisselen. Buitenlandse studenten kunnen deelnemen aan integratieactiviteiten en aan een cursus Nederlands. Er is ook ondersteuning voorzien voor de samenstelling van hun studieprogramma en voor de examens. Een uitgewerkt draaiboek 'internationalisation@home' met activiteitenkalender, doelgroepen verantwoordelijke per activiteit kan op dit vlak voor continuïteit zorgen. De commissie vraagt daarom om 'internationalisation@home' consequent in het curriculum te verwerken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt aan op meer acties ten aanzien van kandidaat-studenten uit migrantengezinnen, gezien de toenemende grootte van deze groep bij de abiturienten, zeker in een stad als Antwerpen.

De commissie dringt aan op een draaiboek voor 'internationalisation@home', dit met het oog op de continuïteit op dit vlak.

De commissie vraagt ook aandacht voor goede studenten. Middelen om hen tot excellentie aan te zetten, moeten worden overwogen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	goed
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen het departement Toegepaste taalkunde zijn het departementshoofd en de opleidingscoördinatoren verantwoordelijk voor interne kwaliteitszorg. Om de onderwijskwaliteit te bewaken, wordt gewerkt met de basisprincipes van TRIS, dat analoog is aan het EFQM-model. De evaluatie en de bijsturing van de onderwijskwaliteit staan centraal, en verlopen volgens een Plan-Do-Check-Act-cirkel. Hogeschool Lessius Antwerpen beschikt over een aantal middelen om de onderwijskwaliteit te onderzoeken. Binnen de hogeschool werd eveneens een onlineonderzoeksdatabank en een academische bibliografie ontwikkeld. Aan de hand hiervan kunnen zwaartepunten gedefinieerd worden, en kan de onderzoeksondersteuning van de verschillende opleidingen worden bewaakt.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding verschillende bevestigingen van instromers, studenten, alumni en docenten organiseert om de onderwijskwaliteit te onderzoeken. Zo worden onder andere studietijdmetingen gehouden via METIS. Ook instroom, opleidingsonderdelen, studententevredenheid, curriculum, studietijd enzoverder worden bevraagd bij de studenten. Studenten worden elektronisch uitgenodigd om deel te nemen aan de enquêtes, die meestal via een onlineplatform verlopen. De bevestiging over opleidingsonderdelen vindt elk semester plaats en behelst verschillende aspecten, zoals inhoud, werkvormen en begeleiding. De enquête rond instroombegeleiding en over de studententevredenheid verloopt jaarlijks. De gegevens van deze bevestigingen worden verwerkt door de dienst Gegevensbeheer. Het rapport wordt aan het departement bezorgd. De stafmedewerkers Kwaliteitszorg maken overzichtsrapporten met trendgegevens. Aan de hand van de resultaten van de bevestigingen worden focusgroepen op opleidingsniveau georganiseerd, zodat gericht verbeteringsacties kunnen worden opgezet.

Om bevestigingsmoeheid tegen te gaan, wordt de enquête over studententevredenheid enkel bij de eerstejaars van de bacheloropleidingen afgenomen. Door de opleidingscoördinatoren en de docenten actief bij deze enquêtes te betrekken, werd de respons vergroot. Hoewel de deelname aan de bevestigingen verplicht is en ondanks het feit dat herinneringsmails worden gestuurd, is er een *non-respons* van rond de 40 procent. Omdat er sprake kan zijn van selectieve *non-respons* vraagt de commissie acties te ondernemen om de respons te verhogen. Het is belangrijk in dit verband na te gaan, bijvoorbeeld door interviews bij de non-respondenten, waarom ze niet deelnemen. Studenten laten weten dat er met de resultaten van de enquêtes iets gedaan wordt, onder andere een terugkoppeling naar de docenten, en dit kan hierop misschien een positieve invloed hebben (zie ook facet 5.3.) Ook een IKZ-draaiboek dat zorgt voor een vaste systematiek in de bevestigingen, kan een hulp zijn om momentane bevestigingsmoeheid te vermijden: een vaste kalender met omschrijving van de doelgroep, verantwoordelijke voor de uitvoering, voor de analyse en voor de follow-up.

Daarnaast worden ook docenten op geregelde tijdstippen bevraagd over specifieke aspecten van hun opleidingsonderdelen, zoals studietijdbegroting. De kwaliteitsverantwoordelijke gebruikt deze gegevens om de studietijdmetingen te contextualiseren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie wenst bijkomende maatregelen om de hoge *non-respons* van de studentenparticipatie bij de studentenbevragingen te remediëren, door bijvoorbeeld de resultaten altijd en snel terug te koppelen aan de studenten.

De commissie vraagt de opleidingen om een IKZ-draaiboek met een vaste systematiek uit te werken.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement formuleert zelf geen formele streefcijfers. Sinds 2008 werkt het departement wel met een soort positionering van de opleidingsonderdelen aan de hand van de resultaten van de enquêtes. De commissie adviseert de opleiding streefcijfers te formuleren, opdat de resultaten van verbeteringsmaatregelen beter kunnen worden gemeten.

Het departement in de Toegepaste taalkunde gebruikt de resultaten die uit de verschillende bevestigingen naar voor komen, vooral om de curriculumontwikkeling op punt te stellen. Zo heeft men enkele studiepunten en opleidingsonderdelen van de bacheloropleiding herverdeeld, de studiedruk voor bepaalde opleidingsonderdelen uit de verschillende masters aangepast en werd gewerkt aan de volgtijdelijkheid, zowel van het modeltraject binnen de bacheloropleiding als bij de overgang van bachelor naar master. Daarnaast heeft men keuzevakken uit andere afstudeerrichtingen vastgelegd. Specifiek voor de bachelorstudenten wil het departement de doorstroomtijd bewaken, zodat het gemiddelde van 3,3 jaar niet wordt overschreden.

Het departement wil ook blijvende aandacht besteden aan onderwijskundige professionalisering. Daarnaast speelt de Geïntegreerde Faculteit Letteren een belangrijke rol in het coördineren van de verschillende acties op het vlak van personeel, zoals het opstellen van een meerjarenplan onderzoek. De commissie vraagt de opleidingen om door te gaan met de monitoring van het academiseringsproces door middel van de de IOO-analyse (Integratie van Onderzoek in Onderwijs – op basis van twee onderwijsontwikkelingsprojecten van de Associatie KULeuven), en om op basis van deze analyses maatregelen te treffen om de academisering te versterken.

De commissie heeft slechts beperkt inzicht gekregen in de ondernomen maatregelen ter verbetering als gevolg van de vorige visitatie. De commissie heeft wel kunnen vaststellen dat in opvolging van het vorige visitatiebezoek klankbordgroepen werden opgericht voor de masteropleidingen. De commissie vraagt uitdrukkelijk de eerder geformuleerde aanbeveling met betrekking tot het transparant maken van het organigram met gedelegeerde verantwoordelijkheden alsnog te implementeren. De commissie is immers van oordeel dat het huidige organigram te hiërarchisch is georganiseerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleidingen streefcijfers te formuleren, opdat de resultaten van verbeteringsmaatregelen beter kunnen worden gemeten.

De commissie vraagt de opleidingen uitdrukkelijk om alsnog een transparant organigram met duidelijke gedelegeerde verantwoordelijkheden te implementeren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende

MA V: goed

MA T: voldoende

MA J: goed

MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals beschreven in facet 5.1 worden studenten bij de opleiding en de kwaliteitszorg betrokken door middel van een aantal bevragingen. De commissie stelde echter een hoge non-respons vast van 40 procent. Ze vraagt de opleidingen hier een oplossing voor te zoeken. Studenten snel feedback geven over de resultaten van de bevragingen en ondernomen acties kan hierop misschien een positieve invloed hebben. Daarnaast zou het ook kunnen helpen dat men een verzoek tot invullen van enquêtes systematisch laat verschijnen telkens als men inlogt op Toledo. De resultaten van deze bevragingen en hun opvolging zouden ook systematisch moeten worden teruggekoppeld naar de docenten.

De medewerkers leveren de gegevens voor de aanpassing van het curriculum. Zij krijgen ook de enquêteresultaten over hun opleidingsonderdeel. Daarnaast worden zij bij het beleid van de opleiding betrokken door onder andere algemene docentenvergaderingen, maandelijkse stafvergaderingen en overleg binnen taalgroepen en taskforces van de opleidingen. De opleidingscoördinator was samen met het departementshoofd verantwoordelijk voor het ZER. Dit is tot stand gekomen in samenwerking met de taskforce van de opleiding, de kwaliteitsverantwoordelijken, de academische diensten, de stafmedewerker van de Geïntegreerde Faculteit Letteren, en de medewerkers Studie- en studentenbegeleiding en Internationalisering. Het zelfevaluatie rapport werd ook elektronisch toegestuurd aan de studenten. Uit de gesprekken bleek ook dat de studenten het zelfevaluatie rapport kennen. Tijdens de gesprekken heeft de commissie kunnen vaststellen dat het personeel zich sterk betrokken voelt bij de opleiding.

Dankzij klankbordgroepen wordt contact met het werkveld onderhouden om de opleiding goed af te stemmen op de noden van de arbeidsmarkt. De klankbordgroep komt twee keer per jaar samen. De inhoud van de vergaderingen wordt vastgelegd in overleg met de vertegenwoordigers. De klankbordgroepen krijgen eveneens een lijst met een overzicht van de masterproeven. De commissie vindt het positief dat de opleiding via klankbordgroepen contacten onderhoudt met het werkveld. Voor de master Tolken vraagt de commissie de klankbordgroep verder uit te breiden met medewerkers uit de privésector. De commissie vraagt de master Meertalige communicatie als recent opgestarte opleiding om de ingeslagen weg voort te zetten en haar contacten met het werkveld verder uit te bouwen.

De commissie waardeert het dat sinds vorig jaar alumni worden bevroegd over de kwaliteit van de opleiding en vraagt de opleidingen om dit overleg in de toekomst te systematiseren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleidingen aan om meer en sneller feedback te geven aan de studenten over wat gedaan wordt met hun onderwijsbeoordelingen, en verder uit te kijken naar bijkomende maatregelen om de hoge *non-respons rate* te verminderen.

De commissie vraagt de opleidingen om de alumni en het werkveld systematisch verder te bevroegen over hun mening over de opleiding.

Voor de masteropleiding Tolken vraagt de commissie het geconsulteerde werkveld verder uit te breiden met contacten uit de privésector. Ook de masteropleiding Meertalige Communicatie wordt verzocht haar contacten met het werkveld verder uit te bouwen.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	ABA: voldoende
	MA V: goed
	MA T: voldoende
	MA J: goed
	MA MC: voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

ABA: voldoende
MA V: goed
MA T: goed
MA J: voldoende
MA MC: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Tijdens de gesprekken met de studenten en alumni stelde de commissie vast dat deze tevreden waren dat ze voor Lessius Antwerpen hebben gekozen. De commissie heeft verschillende redenen voor deze keuze kunnen vaststellen. Zo werd tijdens de gesprekken de goede naam van de school en de praktijkgerichtheid vermeld.

De commissie stelde bij de opleidingen een hoog niveau van het Nederlands en de vreemde talen vast, en vindt dit een sterk punt. Deze aspecten werden eveneens gewaardeerd door de diverse gespreksgroepen. Tijdens de gesprekken beschouwde het werkveld het academiseringsproces als positief voor het profiel van de afgestudeerde, omdat deze daardoor over een grotere maturiteit blijkt te beschikken. De commissie stelde echter vast dat het onderzoeksmethodologische aspect een duidelijkere plaats zou moeten krijgen in het programma, en dat uit de masterproeven zou moeten blijken dat deze methodologische kennis kan worden toegepast.

De commissie waardeert het dat er in het programma van de master in de Meertalige communicatie en de master in de Journalistiek stages worden aangeboden, omdat op die manier studenten een eerste ervaring met het afnemende werkveld kunnen opdoen. Maar zij zag dat de alumni uit de masteropleidingen minder tevreden waren over hun voorbereiding op de arbeidsmarkt. De commissie apprecieert het dat het departement een jobtraject opstartte, om al gedeeltelijk tegemoet te komen aan de wens om meer praktijkervaring in de studie op te doen. De meeste bachelorstudenten die afstuderen, volgen een masteropleiding. Zij hebben de eindkwalificaties van een beginnende onderzoeker. 94 procent van deze studenten slaagt voor de bachelorpaper. 48 procent van de studenten behaalt zelfs minimaal het niveau 'onderscheiding'. Deze studenten stromen voor het overgrote deel succesvol door naar een master Vertalen, Tolken, Meertalige communicatie of Journalistiek.

Studenten die afstuderen in de master in het Vertalen vinden meestal vlot werk, zij het minder snel dan studenten uit de master in het Tolken. Uit de bevestigingen die de opleiding organiseerde, blijkt dat de masterstudenten die een specialisatie kozen, sneller een job vonden. Aangezien het momenteel slechts in beperkte mate mogelijk is om te specialiseren tijdens de opleiding, wil Lessius Antwerpen hieraan werken. Ook internationale uitwisselingen en stages in de vertaalwereld worden verder uitgewerkt. De commissie noteerde wel dat de alumni uit de masteropleiding Vertalen vinden dat ze te weinig praktijk kregen. De alumni uit de masteropleiding Vertalen vragen meer uniformiteit in de verschillende vertaalateliers. Bovendien vinden zij het wenselijk dat vertaaltechnologie vanuit de postgraduaatopleiding in de master wordt opgenomen. Het werkveld vertalen is ook voorstander van een verplichte stage en raadt de opleiding aan de lat zo hoog mogelijk te blijven leggen, met name voor Nederlands en Engels. De commissie onderschrijft deze aanbevelingen.

De commissie zag dat de alumni uit de masteropleiding Tolken tevreden waren over het niveau van hun opleiding en over de kwaliteit van de cursussen. Ze waarderen het dat ze consecutief leren tolken, maar vinden het jammer

dat ze niet simultaan leren tolken. De commissie vraagt daarom de masteropleiding Tolken meer contacturen en in het tweede semester een opleidingsonderdeel simultaantolken te voorzien. De alumni uit de masteropleiding Tolken gaven overigens ook aan dat zij meer praktijk in een langer studietraject wenselijk achten. Deze afgestudeerden willen meer contact met het werkveld, bijvoorbeeld door middel van een (observatie)stage. Tijdens de gesprekken raadde het werkveld de opleiding aan om ook aandacht te besteden aan psychosociale vaardigheden, zodat studenten voorbereid zijn op eventuele stresssituaties die zich tijdens het tolken kunnen voordoen. De commissie waardeert het dat de studenten van de master in het Tolken tijdens hun studie het certificaat voor sociaal tolken kunnen behalen. Zoals uit de gesprekken met het werkveld bleek, zijn de studenten die slagen voor de certificeringsproef zowel op tolktechnisch niveau als op taalniveau voldoende voorbereid op de arbeidsmarkt.

De commissie zag ook dat de afgestudeerden uit de master in de Meertalige communicatie betreuren dat ze te weinig praktijkervaring hebben. Deze alumni schoven vooral het gemis aan een langere stage naar voor en raden de opleiding aan om het opleidingsonderdeel marketing te verplichten, omdat kennis daarover vaak gevraagd wordt tijdens sollicitaties.

De alumni uit de master in de Journalistiek vinden dat zij een ruime opleiding kregen en voelen zich goed voorbereid op de instap in het werkveld. Het werkveld journalistiek gaf overigens aan dat de afgestudeerden van Lessius Antwerpen een degelijke academische bagage hebben en gemakkelijk nieuwe kennis kunnen opnemen. De alumni zijn wel van oordeel dat meer schrijfoefeningen wenselijk zijn tijdens de opleiding, vermits tijdens sollicitatiegesprekken vaak naar een portfolio wordt gevraagd. Volgens hen vormt een stage een grote meerwaarde. Ze vinden het jammer dat ze te weinig werden voorbereid op de praktische kant van de journalistiek, zoals het freelancebestaan, en zouden dit soort aspecten graag aan de opleiding toegevoegd zien. De commissie onderschrijft deze vraag, die overigens van toepassing is op alle opleidingen.

De bacheloropleiding haalt ruimschoots de doelstelling met betrekking tot internationalisering, aangezien meer dan de helft van de studenten uit het derde bachelorjaar minstens één semester in het buitenland studeert. De commissie vraagt daarnaast om 'internationalisation@home' consequent in het curriculum te verwerken (zie facet 2.1. en 4.2.). Ook de docentenmobiliteit moet een blijvend punt van aandacht zijn. De commissie vraagt de masteropleidingen om meer aandacht te hebben voor internationalisering.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleidingen om de praktijkcomponent te verbeteren, door bijvoorbeeld een verplichte en voldoende lange stage in te voeren.

De commissie vraagt de masteropleidingen om meer aandacht te hebben voor internationalisering en docentenmobiliteit.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De commissie vraagt de opleidingen om streefcijfers voor het rendement te formuleren. De opleidingen volgen de slaagcijfers wel op. De slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten schommelen de laatste jaren tussen 31,3 procent en 35 procent. In het tweede jaar haalt 56 procent van de voltijdse studenten een studierendement van 100 procent, en in het derde jaar is dat rond 90 procent. De laatste twee jaren haalt 100 procent van de voltijdse studenten van de master in het Tolken een studierendement van 100 procent. Voor de studenten uit de master in het Vertalen is dit 65 procent, en voor de studenten van de master in de Meertalige communicatie behaalt ongeveer 90 procent een studierendement van 100 procent. Bij de master in de Journalistiek haalt slechts 58 procent van de voltijdse studenten van de voorbije twee jaren een studierendement van 100 procent. Dit laatste komt vooral door het grote aantal zijinstromers, en door het grote aantal studenten dat zijn eindverhandeling uitstelt. De opleidingen hebben daarom maatregelen genomen om de studeerbaarheid te verhogen, zoals semesterplanning, begeleiding traject meesterproef en planning taken. De commissie vraagt de opleiding Master in de Journalistiek om meer aandacht voor het lage slaagcijfer van de studenten te hebben. Meer duiding bij de instroom kan hierop een positief effect hebben.

Van de bacheloropleiding studeert gemiddeld 70 procent van de studenten af binnen de voorziene periode. Over de gemiddelde studieduur van de masterstudenten kan voorlopig nog weinig worden gezegd, vermits de masteropleidingen nog maar drie jaar bestaan.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt er bij de opleidingen op aan om ambitieuze streefcijfers inzake studierendement te formuleren.

De commissie vraagt de opleidingen met een eerder laag rendement, namelijk het eerste en tweede bachelorjaar, net zoals de masteropleidingen Vertalen en Journalistiek, om de redenen hiervan te onderzoeken en vervolgens een actieplan te ontwikkelen om deze lage slaagcijfers te verbeteren.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleidingen voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatierapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen,
- de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleidingen aanwezig zijn.

In haar reactie op de eerste terugmelding geven de opleidingen aan volgende verbeteracties gepland of uitgevoerd te hebben:

- Een versterking van de component onderzoeksmethodologie
Het opleidingsonderdeel Communicatie-wetenschap 2 in 3Ba wordt vanaf 2011-2012 opgesplitst in twee aparte onderdelen, die elk gericht zijn op een specifieke Masteropleiding. 'Communicatie voor overheid en bedrijf' bereidt voor op de master in de Meertalige communicatie, en omvat een onderdeel dat specifiek ingaat op de methodologie en methoden van onder meer het corpusonderzoek en het enquêteonderzoek. 'Mediacommunicatie' bereidt voor op de master in de journalistiek, en focust op kwalitatieve en kwantitatieve communicatiewetenschappelijke methodologie en methoden.
- Versterking van de praktijkcomponent in de opleiding journalistiek
Vanaf 2010-2011 worden in het kader van het opleidingsonderdeel Journalistiek Taalvaardigheid vijf weken na elkaar een schrijfopdracht gegeven door een alumnus met enkele jaren praktijkervaring in de journalistiek. Deze opdrachten worden individueel met de studenten besproken. Verder krijgen studenten de kans om onder begeleiding van een docent-journalist mee te werken aan de lokale St.-Andrieskrant.
- De integratie van het onderzoek in het onderwijs in de master in de meertalige communicatie bewaken
De opleiding nam in 2010-2011 deel aan het vervolgproject IOO2 van de Associatie KULeuven. In dit project werden focusgesprekken georganiseerd met studenten en docenten rond opvattingen over onderzoek en de integratie van onderzoek in onderwijs. De resultaten van het project zijn begin december 2011 door het projectteam van K.U.Leuven opgeleverd, en zullen als basis worden gebruikt voor de bespreking van het curriculum en mogelijke curriculumaanpassingen.
- Opleiding vertaalsoftware voor beginnende docenten
Sinds begin van dit academiejaar kunnen docenten online opleiding volgen in het gebruik van de TRADOS-software. Er zal een opleiding van een volledige dag worden georganiseerd op de campus. Een personeelslid zit momenteel in de laatste fase van een opleiding tot 'certified trainer', en zal in de toekomst intern opleiding verstrekken.
- Medewerkers aantrekken die een academisch en een professioneel profiel integreren
Momenteel zijn er een aantal leden van het vaste OP-kader die beide profielen integreren. Zo zijn er drie binnen de master in de Journalistiek, een binnen de master in de Meertalige communicatie, twee binnen de master in het Tolken en drie binnen de master in het Vertalen.
- Transparant organogram met gedelegeerde verantwoordelijkheden
Vanaf 1/10/2011 werd een nieuwe structuur ingevoerd als voorbereiding op integratie in K.U.Leuven. Het departement is georganiseerd als een subfaculteit, onder de leiding van een decaan. Er zijn vicedecanen aangesteld voor onderwijs en onderzoek, en een coördinator voor valorisatie en maatschappelijke

dienstverlening – samen met de decaan en de administratief secretaris vormen zij het Bureau dat fungeert als executieve. Verder werden een onderwijscommissie en een onderzoekscommissie geïnstalleerd die fungeren als overleg- en adviesorganen met betrekking tot het beleid van de subfaculteit en de implementatie van dat beleid.

- De praktijkcomponent verbeteren

De opleiding master in het Vertalen verkreeg in mei 2011 het label van de European Master in Translation dat wordt uitgereikt door het DG Vertaling van de Europese Commissie. Dit kwaliteitslabel betekent dat de opleiding de nodige garanties biedt om vertalers op te leiden op het niveau dat voor de Europese Commissie vereist is.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	ABA voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: goed MA MC: voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	ABA: goed MA V: goed MA T: goed MA J: goed MA MC: voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.4: Studieomvang	oké	
Facet 2.5: Studielast	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	ABA: voldoende masters: goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: goed	
Facet 2.8: Masterproef	ABA: n.v.t. MA V: goed MA T: voldoende MA J: voldoende MA MC: voldoende	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	ABA: goed masters: goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	ABA: goed MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: voldoende	

Facet 3.3:	Kwantiteit personeel	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA J: onvoldoende MA MC: voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen			voldoende
Facet 4.1:	Materiële voorzieningen	goed	
Facet 4.2:	Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg			voldoende
Facet 5.1:	Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2:	Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3:	Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	ABA: voldoende MA V: goed MA T: voldoende MA J: goed MA MC: voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten			voldoende
Facet 6.1:	Gerealiseerd niveau	ABA: voldoende MA V: goed MA T: goed MA J: voldoende MA MC: voldoende	
Facet 6.2:	Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

Lessius A   Lessius Antwerpen

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde (ABA)
- masteropleiding Vertalen (MA V)
- masteropleiding Tolken (MA T)
- masteropleiding Journalistiek (MA J)
- masteropleiding Meertalige communicatie (MA MC)

bijlage 1 curriculum vitae van de commissieleden

Jo L.H. Bardeel

(1951) is hoogleraar Journalistiek en Media aan de Radboud Universiteit Nijmegen en senioronderzoeker bij ASCoR, The Amsterdam School of Communications Research, aan de Universiteit van Amsterdam. Bardeels onderzoek richt zich op de evolutie van de journalistieke professie in de netwerksamenleving en op mediabeleid en 'media governance', ook in relatie tot de toekomst van publieke omroep in nationaal en Europees perspectief.

Willy Clijsters

(1943) is emeritus gewoon hoogleraar aan de Universiteit Hasselt, belast met de opleiding "Zakelijk en economisch Frans". Sinds 1986 is hij voorzitter van een regionale lerarenvereniging, DiWeF, en stichtend voorzitter in 1987 van OLYFRAN, de Vlaamse Olympiade van het Frans. Hij is tevens voorzitter van REN-Talen-Limburg. Zijn onderzoek situeert zich op het vlak van vreemde-taalverwerving, in concreto economische taal en communicatiecultuur, en van de mogelijkheden en beperkingen van nieuwe technologische media. Hij is coördinator van een reeks EU-projecten onder Lingua, Socrates, LLP (ict), Interreg en wetenschappelijk coördinator van de multimediasoftware voor taaldocenten, Lingu@Tor (www.commart.eu). Daarnaast is hij ook mede-oprichter van een universitaire spin-off.

Marinel Gerritsen

(1949) is hoogleraar Interculturele communicatie aan de opleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen. Zij was daarvoor verbonden aan verschillende universiteiten en aan de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Daarnaast werkte zij voor verschillen organisaties in Nederland en in het buitenland. Haar huidige onderzoek richt zich op verschillen tussen culturen in communicatie, de impact daarvan op interculturele communicatie en het gebruik van Engels als lingua franca. Zie voor meer informatie www.marinelgerritsen.eu.

Jean Klein

(1937) is emeritus gewoon hoogleraar en was tot 2002 directeur van de Ecole d'Interprètes Internationaux de l'Université de Mons-Hainaut. Hij is erelid van de Belgische Kamer van Vertalers, Tolken en Filologen (Brussel), eerste voorzitter van de "Internationale Vereinigung Sprache und Wirtschaft V" (Nürnberg), lid en adviseur van de "Deutscher Terminologie-Tage V" (Keulen), lid van de "wissenschaftlicher Beirat" van de "Belgischer Germanisten- und Deutschlehrerverband" (Brussel), lid van de "Stiftung zur Förderung des Deutschen in Belgien" (Brussel, Goethe-Institut), lid van de "Association pour la promotion de l'allemand en Wallonie" (Namen). Hij is de auteur van talrijke artikelen over talen, vertalen, tolken en interculturele communicatie en medeauteur van tweetalige lexica Duits-Frans/Frans-Duits.

Gheorghe Nicolaescu

(1953) is als universitair hoofddocent verbonden aan de Universiteit van Boekarest (Roemenië). Naast Duitse en Nederlandse letterkunde doceert hij literair vertalen en vertaalwetenschap. Hij doet onderzoek en publiceert over Duitstalige literatuur van de 19de en 20ste eeuw, moderne Nederlandstalige literatuur en vertaalwetenschap. Hij heeft tevens een aantal literaire werken van Nederlandstalige auteurs naar het Roemeens vertaald (zoals onder andere Louis Paul Boon, Hugo Claus, Johan Daisne, Arnon Grunberg, Marcel Möring, Margriet de Moor, Harry Mulisch, Cees Nooteboom, Connie Palmen, Annelies Verbeke).

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de samenstelling van de visitatiecommissie voor de academische bacheloropleiding in de toegepaste taalkunde, de masteropleiding in de journalistiek, masteropleiding in de meertalige communicatie, masteropleiding in het tolken en masteropleiding in het vertalen, studiegebied Toegepaste taalkunde

1. Algemeen

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 18 juni 2010 (elektronisch) vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 18 juni 2010, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de academische bacheloropleiding in de toegepaste taalkunde, de masteropleiding in de journalistiek, masteropleiding in de meertalige communicatie, masteropleiding in het tolken en masteropleiding in het vertalen, studiegebied Toegepaste taalkunde.

De Erkenningscommissie dient zich voor dergelijke aanvragen uit te spreken binnen een termijn van 30 dagen na ontvangst ervan. De beoordeling van de aanvraag en de bekrachtiging van de samenstelling betreffen enkel de onafhankelijkheid van de visitatiecommissie.

Het voorgelegde dossier omvat alle nodige informatie.

Bij de visitatie van de opleiding zijn de Erasmushogeschool Brussel, de Artesis Hogeschool Antwerpen, de Hogeschool Gent, de Lessius Hogeschool en de HUB EHSAL betrokken.

2. Nazicht van de criteria van onafhankelijkheid, vervat in het besluit van de Erkenningscommissie van 20 oktober 2004.

2.1. Art. 2 – Algemene onafhankelijkheid van de visitatiecommissies

De regels vastgesteld in de “Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA” die geldt als protocol voor de onderwijsvisitaties georganiseerd ten behoeve van universiteiten en hogescholen, garanderen in voldoende mate de onafhankelijkheid van de werking van de visitatiecommissies tegenover de VLHORA en tegenover de betrokken hogescholen en de opleidingsverantwoordelijken in de verschillende stadia van de visitatie en in de redactie van het verslag.

Art. 3 – Procedurele regels voor de samenstelling van de visitatiecommissie

De procedure voor de samenstelling van visitatiecommissies vastgesteld in de vermelde handleiding voldoet aan de voorwaarden gesteld in het vermelde besluit van de Erkenningscommissie.

Uit de meegedeelde documenten met betrekking tot de raadpleging van de opleidingsverantwoordelijken, de samenstelling van de lijsten van kandidaat-voorzitters, van kandidaat-vakdeskundige leden en van kandidaat-onderwijsdeskundige leden, blijkt dat een ruime raadpleging omtrent mogelijke leden

van de visitatiecommissie plaatsvond.

Mevrouw Marinel Gerritsen vermeldt op de onafhankelijkheidsverklaring: 'Over het feit dat studenten van mij samen met studenten van de Hogeschool een opdracht moeten uitvoeren, heb ik reeds gecorrespondeerd. Ik ervaar dit niet als een risico voor belangenvermengingen'.

Het betreft hier studenten van de Hogeschool Gent die samen met studenten van mevrouw Gerritsen (Universiteit Nijmegen) een opdracht dienen uit te voeren. Hierover werd eerder aan de indiening van het dossier reeds met de VLHORA gecorrespondeerd.

De Erkenningscommissie is van oordeel dat de concrete bezigheden van mevrouw Gerritsen (lezing, gastcollege en samenwerkingsproject studenten) geen directe betrokkenheid bij het academiseringsproces van de Hogeschool Gent inhouden. Vandaar dat de onafhankelijkheid van betrokkene niet in het gedrang komt.

De Erkenningscommissie stelt vast dat er geen kandidaat-studentlid in de visitatiecommissie werd opgenomen.

Het dossier vermeldt dat de VVS nog geen kandidaten heeft voorgedragen. Wanneer dit gebeurd is, kan de VLHORA een voorstel tot wijziging van de samenstelling van de visitatiecommissie voorleggen.

Aangezien de "Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA uitdrukkelijk stipuleert: *"Indien om praktische redenen geen student wordt gevonden die voldoet aan de criteria en bereid is deel te nemen aan de visitatie kan de betreffende visitatiecommissie wel functioneren en haar taak uitvoeren."*, meent de Erkenningscommissie het voorliggende voorstel toch te kunnen bekrachtigen. Wel formuleert de Commissie de aanbeveling ernstige pogingen te ondernemen een studentlid te vinden en op te nemen in de visitatiecommissie.

2.2. Art. 4 – Onverenigbaarheden of andere bindingen met te visiteren opleidingen

Er blijken geen eigenlijke onverenigbaarheden aanwezig te zijn in hoofde van de aangeduide leden van de visitatiecommissie.

2.3. Art. 5 – Onafhankelijkheidsverklaringen

Alle leden hebben de onafhankelijkheidsverklaring ondertekend.

De ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn aan het dossier toegevoegd.

Conclusie

De Erkenningscommissie bekrachtigt de samenstelling van de visitatiecommissie voor de hogervermelde academische bachelor- en masteropleidingen in de **toegepaste taalkunde**. De commissie is als volgt samengesteld:

Deelcommissie 1

Bezoek aan Artesis Hogeschool Antwerpen

Clijsters Willem, voorzitter en onderwijsdeskundige met academisch profiel
Niculescu Gheorghe, vakdeskundige met academisch profiel, expertise vertalen
Jean Klein, vakdeskundige expertise tolken

Deelcommissie 2

Bezoek aan Hogeschool Gent

Clijsters Willem, voorzitter en onderwijsdeskundige met academisch profiel
Niculescu Gheorghe, vakdeskundige met academisch profiel, expertise vertalen
Jean Klein, vakdeskundige expertise tolken
Gerritsen Marinel, vakdeskundige met academisch profiel expertise meertalige communicatie

Deelcommissie 3

Bezoek aan Erasmushogeschool

Clijsters Willem, voorzitter en onderwijsdeskundige met academisch profiel
Niculescu Gheorghe, vakdeskundige met academisch profiel, expertise vertalen
Jean Klein, vakdeskundige expertise tolken
Bardoel Johannes, vakdeskundige met academisch profiel expertise journalistiek

Deelcommissie 4

Bezoek aan Lessius Hogeschool en HUB EHSAL

Clijsters Willem, voorzitter en onderwijsdeskundige met academisch profiel
Niculescu Gheorghe, vakdeskundige met academisch profiel, expertise vertalen
Jean Klein, vakdeskundige expertise tolken
Gerritsen Marinel, vakdeskundige met academisch profiel expertise meertalige communicatie
Bardoel Johannes, vakdeskundige met academisch profiel expertise journalistiek

Brussel, 28 juni 2010

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

bijlage 3   onafhankelijkheidsverklaringen van de commissieleden

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van decluster Toegepaste taalkunde

van de heer / mevrouw prof. dr. J.H. Bardoul

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissieel verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissieel aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissieel op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissieel in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissieel toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

nvt

.....

.....

.....

.....

naam: J.H. Bardoul

datum: 12-3-2010

handtekening: Bardoul

binnengekomen op	15 MAART 2010
inschrijvingsnummer	000356
bestemming	
opvolging	ja / neen

Onafhankelijkheidsverklaring.doc

onafhankelijkheidsverklaring

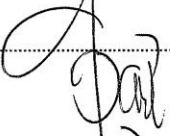
visitatie van de **opleidingen Toegepaste taalkunde**

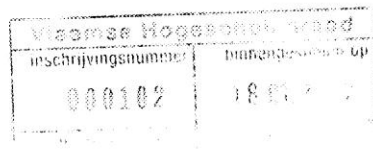
van de heer / mevrouw .....

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissie lid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissie lid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Wafel JH Bartsel
datum: 13-1-2012
handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de cluster Toegepaste taalkunde:

- academisch gerichte bacheloropleiding Toegepaste taalkunde
- masteropleiding Journalistiek
- masteropleiding Meertalige communicatie
- masteropleiding Tolken
- masteropleiding Vertalen

van de heer / mevrouw ..... *Willy Olijsters* .....

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
.....
.....
.....

naam: ..... *W. Olijsters* .....

datum: ..... *19/11/2009* .....

handtekening: ....

Onafhankelijkheidsverklaring.docx

23 NOV. 2009
001250

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de **[opleidingen Toegepaste taakunde]**

van de heer / mevrouw W. Elijckens

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

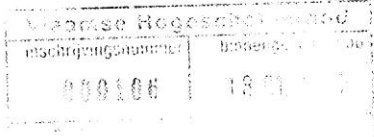
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Elijckens Willy

datum: 13/01/2012

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van decluster Toegepaste taalkunde

van de heer / mevrouw ... Prof. dr. Marinel Janssen

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissie lid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissie lid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissie lid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissie lid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissie lid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Over het feit dat studenten van mij samen met studenten van de Hogeschool een opdracht maken uit voeren, heb ik reeds gecontacteerd. Ik erken dit niet als een risico voor belangenvermenging.

naam: Marinel Janssen
 datum: 5-2-'10
 handtekening: Marinel Janssen

binnengekomen op	25 MAART 2010
inschrijvingsnummer	000400
bestemming	
opvolging	ja / neen

Onafhankelijkheidsverklaring[1]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de [opleidingen Toegepaste taalkunde]

van de heer / mevrouw M. Gerritsen

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

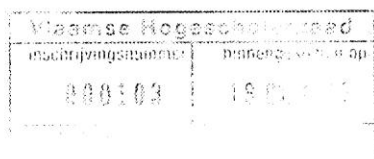
Ondergetekend commissie lid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissie lid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Prof. dr. M. Gerritsen

datum: 12-1-12

handtekening: [Handwritten signature]

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van decluster Toegepaste taalkunde

van de heer Jean KLEIN

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
 .....
 .....
 .....

naam: KLEIN Jean
 datum: 17.06.2010
 handtekening: [Handwritten Signature]

binnengekomen op	17 JUNI 2010
inschrijvingsnummer	000780
bestemming	
opvolging	ja / neen

Onafhankelijkheidsverklaring.doc

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de **opleidingen Toegepaste taalkunde**

van de heer / mevrouw Jean KLEIN

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

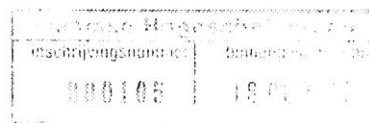
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Jean KLEIN

datum: 13. 1. 2012

handtekening: [Handwritten Signature]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de cluster Toegepaste taalkunde

van de heer **Gheorghe NICOLAESCU**

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
 .....
 .....

naam: Gheorghe Nicolaescu

datum: 11 maart 2010

handtekening: *G. Nicolaescu*

Onafhankelijkheidsverklaring

binnengekomen op	15 JUNI 2010
inschrijvingsnummer	000767
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de **opleidingen Toegepaste taalkunde**

van de heer / mevrouw Gheorghe Nicolasescu

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisitteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisitteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

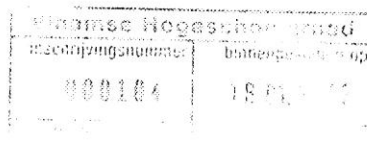
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Gheorghe Nicolasescu

datum: 13 januari 2012

handtekening: Gheorghe Nicolasescu

bijlage 4 bezoekschema's

Artesis Hogeschool Antwerpen: 02, 03 en 04 mei 2011

dag 1

12.30-16.30	werkoverleg en inzage van de bijlagen
16.30-17.15	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
17.15-18.45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
18.45-19.30	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
19.30-20.00	informeel ontmoetingsmoment
20.15	avondmaal voor de commissie

dag 2

08.30-09.15	studenten bachelor (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
09.30-10.15	docenten bachelor Toegepaste taalkunde (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
10.30-12.00	bezoek lokalen
12.00-13.00	lunch voor de commissie
13.00-13.45	intern overleg
13.45-14.30	studenten master Tolken (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
14.30-15.00	docenten master Tolken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
15.15-16.00	studenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
16.00-16.30	docenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
16.30-18.00	intern overleg
18.00-18.30	vertegenwoordigers werkveld vertalen (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
18.30-19.00	afgestudeerden vertalen (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
19.00-19.30	vertegenwoordigers werkveld tolken (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
19.30-20.00	afgestudeerden tolken (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
20.00	avondmaal voor de commissie

dag 3

08.30-09.00	administratief-technisch personeel
09.00-09.45	ombudsperso(n)en(en), verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.30-11.15	begeleiders masterproeven (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.15-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00-15.00	vrij spreekuur

15.00-18.00 voorbereiding mondelinge rapportering
18.00 mondelinge rapportering

Erasmushogeschool Brussel: 15, 16 en 17 februari 2011

dag 1

09.00-12.30 werkoverleg en inzage van de bijlagen
13.30-14.30 lunch commissie
14.30-15.15 kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
15.15-16.45 opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
17.00-18.30 bezoek lokalen
18.30-19.15 kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
19.15-19.45 informeel ontmoetingsmoment
20.00 avondmaal voor de commissie

dag 2

09-09.45 studenten bachelor (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
9.45-10.30 docenten bachelor Toegepaste taalkunde (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
10.45-11.30 studenten master journalistiek (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.30- 12.00 docenten master journalistiek (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
12.15-13.15 lunch voor de commissie
13.15-13.30 intern overleg
13.30-14.15 studenten master Tolken (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
14.15-14.45 docenten master Tolken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
15.00-15.45 studenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
15.45-16.15 docenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
16.15-17.00 intern overleg
17.00-17.30 vertegenwoordigers werkveld communicatie/journalistiek (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
17.30-18.00 afgestudeerden communicatie/journalistiek (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
18.00-18.30 vertegenwoordigers werkveld vertalen (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
18.30-19.00 afgestudeerden vertalen (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
19.00-19.30 vertegenwoordigers werkveld tolken (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
19.30-20.00 afgestudeerden tolken (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
20.00 avondmaal voor de commissie

dag 3

08.30-09.00	administratief-technisch personeel
09.00-09.45	ombudsperso(o)n(en), verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.30-11.15	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.15-12.15	intern werkoverleg
12.15-13.15	lunch voor de commissie
13.15-13.45	opleidingsverantwoordelijke(n)
13.45-14.45	vrij spreekuur
14.45-18.30	voorbereiding mondelinge rapportering
18.30	mondelinge rapportering

Hogeschool-Universiteit Brussel: 07, 08 en 09 december 2010

dag 1

08.30-12.30	werkoverleg en inzage van de bijlagen
13.30-14.30	lunch commissie
14.30-15.15	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
15.15-16.45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
17.00-18.30	bezoek lokalen
18.30-19.15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
19.15-19.45	informeel ontmoetingsmoment
20.00	avondmaal voor de commissie

dag 2

08.00-08.45	studenten bachelor (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
08.45-09.30	docenten bachelor Toegepaste taalkunde (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
09.45-10.30	studenten master meertalige communicatie (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
10.30-11.00	docenten master meertalige communicatie (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
11.15-12.00	studenten master journalistiek (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
12.00-12.30	docenten master journalistiek (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.15-14.00	studenten master Tolken (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
14.00-14.30	docenten master Tolken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
14.45-15.30	studenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
15.45-16.15	docenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
16.15-17.00	intern overleg
17.00-17.30	vertegenwoordigers werkveld communicatie (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stag mentoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)

17.30-18.00	afgestudeerden communicatie (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
18.00-18.30	vertegenwoordigers werkveld vertalen (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stag mentoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
18.30-19.00	afgestudeerden vertalen (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
19.00-19.30	vertegenwoordigers werkveld tolken (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
19.30-20.00	afgestudeerden tolken (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
20.00-20.30	vertegenwoordigers werkveld journalistiek (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
20.30-21.00	afgestudeerden journalistiek (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
21.15	avondmaal voor de commissie

dag 3

08.30-09.00	administratief-technisch personeel
09.00-09.45	ombudsperso(o)n(en), verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.30-11.15	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.15-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00-15.00	vrij spreekuur
15.00-19.00	voorbereiding mondelinge rapportering
19.00	mondelinge rapportering

Hogeschool Gent: 28 februari, 1 en 2 maart 2011

dag 1

09.00-12.30	werkoverleg en inzage van de bijlagen
13.30-14.30	lunch commissie
14.30-15.15	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
15.15-16.45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
17.00-18.30	bezoek lokalen
18.30-19.15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
19.15-19.45	informeel ontmoetingsmoment
20.00	avondmaal voor de commissie

dag 2

09-09.45	studenten bachelor (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
9.45-10.30	docenten bachelor Toegepaste taalkunde (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
10.45-11.30	studenten master journalistiek (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)

11.30- 12.00	docenten master journalistiek (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
12.15-13.15	lunch voor de commissie
13.15-13.30	intern overleg
13.30-14.15	studenten master Tolken (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
14.15-14.45	docenten master Tolken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
15.00-15.45	studenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
15.45-16.15	docenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
16.15-17.00	intern overleg
17.00-17.30	vertegenwoordigers werkveld communicatie (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
17.30-18.00	afgestudeerden communicatie (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
18.00-18.30	vertegenwoordigers werkveld vertalen (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
18.30-19.00	afgestudeerden vertalen (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
19.00-19.30	vertegenwoordigers werkveld tolken (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
19.30-20.00	afgestudeerden tolken (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
20.00	avondmaal voor de commissie

dag 3

08.30-09.00	administratief-technisch personeel
09.00-09.45	ombudsperso(n)en, verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.30-11.15	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.15-12.15	intern werkoverleg
12.15-13.15	lunch voor de commissie
13.15-13.45	opleidingsverantwoordelijke(n)
13.45-14.45	vrij spreekuur
14.45-18.30	voorbereiding mondelinge rapportering
18.30	mondelinge rapportering

Lessius Antwerpen: 22, 23, 24 en 25 november 2010

dag 1

08.30-12.30	werkoverleg en inzage van de bijlagen
13.30-14.30	lunch commissie
14.30-15.15	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
15.15-16.45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
17.00-18.30	bezoek lokalen

18.30-19.15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
19.15-19.45	informeel ontmoetingsmoment
20.00	avondmaal voor de commissie

dag 2

08.00-08.45	studenten bachelor (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
08.45-09.30	docenten bachelor Toegepaste taalkunde (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
09.45-10.30	studenten master meertalige communicatie (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
10.30-11.00	docenten master meertalige communicatie (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
11.15-12.00	studenten master journalistiek (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
12.00-12.30	docenten master journalistiek (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.15-14.00	studenten master Tolken (max. 10, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
14.00-14.30	docenten master Tolken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
14.45-15.30	studenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
15.45-16.15	docenten master Vertalen (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg,)
16.15-17.00	intern overleg
17.00-17.30	vertegenwoordigers werkveld communicatie (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
17.30-18.00	afgestudeerden communicatie (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
18.00-18.30	vertegenwoordigers werkveld vertalen (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
18.30-19.00	afgestudeerden vertalen (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
19.00-19.30	vertegenwoordigers werkveld tolken (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
19.30-20.00	afgestudeerden tolken (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
20.00-20.30	vertegenwoordigers werkveld journalistiek (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
20.30-21.00	afgestudeerden journalistiek (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
21.15	avondmaal voor de commissie

dag 3

08.30-09.00	administratief-technisch personeel
09.00-09.45	ombudsperso(n)en, verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)

10.30-11.15	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.15-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00-15.00	vrij spreekuur
15.00-19.00	voorbereiding mondelinge rapportering
19.00	mondelinge rapportering

bijlage 5   **lijst van afkortingen en letterwoorden**

ABA	academische bacheloropleiding
ASO	Algemeen secundair onderwijs
ATA	American Translators Association
ATP	Administratief en technisch personeel
Artesis	Artesis Hogeschool Antwerpen
AUGent	Associatie Universiteit Gent
AUHA	Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen
AUHL	Associatie Universiteit Hogescholen Limburg
AVIDICUS	Assessment of Videoconference Interpreting in the Criminal Justice Service
AVT	Audiovisuele technieken
BAMA	Bachelor Master
BKVTF	Belgische Kamer voor Vertalers Tolken en Filologen
BNB	bachelor- na bacheloropleiding
BOF	Bijzonder Onderzoeksfonds
BSO	Beroepssecundair Onderwijs
BZL	begeleid zelfstandig leren
CEFRL	Common European Framework of Reference for Languages
CERES	Centre for European Reception Studies
CETRA	Centre for Translation Studies
CIUTI	Conférence Internationale permanente d'instituts universitaires de traducteurs et d'interprètes
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
COC	Centrale ondersteuningscel sociaal tolken en vertalen
COMENIUS	educatief Programma van de Europese Commissie gericht op lager en middelbaar onderwijs
CSBV	Centrum voor Studentenbegeleiding en -Voorzieningen
DOC	departementaal onderhandelingscomité

ECHO	Expertisecentrum Hoger Onderwijs
ECTS	European Credit Transfer System
EFQM	European Foundation for Quality Management
EHB	Erasmushogeschool Brussel
EHSAL	Europese Hogeschool Brussel
EMT	European Master in Translation
EQF	European Qualifications Framework
ERK	Europees Referentiekader
Erasmus	uitwisselingsprogramma voor studenten in het hoger onderwijs, onderdeel van het Project Socrates van de Europese commissie
EULITA	European Legal Interpreters and Translators Association
EVADIHA	Evaluatie van het Didactisch Handelen door de studenten
Evadoc	studentenenquête voor de beoordeling van onderwijzend personeel
EVC	elders verworven competenties
EVK	eerder verworven kwalificaties
FOD	Federale Overheidsdienst
FWO	Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen
GOM	Geschreven en onlinemedi
HIVET	Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken
HIVT	Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken
HOC	Hogeschool onderhandelingscomité
HOGENT	Hogeschool Gent
HONIM	Hoger Onderwijs van Imelda
HOR	Hogeronderwijsregister
HRIVT	Hoger Rijksinstituut voor Vertalers en Tolken
HUB	Hogeschool-Universiteit Brussel
IAJ	individueel aangepast jaarprogramma
ICT	internet- en communicatietechnologie
ICTO	ICT en Onderwijs

IKZ	interne kwaliteitszorg
IOO	Integratie van onderzoek in onderwijs
IPR	Intellectual property rights
ISO	Internationale Organisatie voor Standaardisatie
ISSA	International Society for the Study of Argumentation
JOSTA	Onderzoekscentrum Journalism Antwerp Studies
KSO	Kunst secundair onderwijs
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
KZ	(integrale) kwaliteitszorg
LASSI	Learning and Study Strategies Inventory
Leonardo	educatief programma van de Europese Commissie gericht op stages
LESSIUS A	Lessius Antwerpen
LINGUA	programma om het taalonderwijs en taaldiversiteit te promoten, onderdeel van het Socrates programma van de Europese Commissie
MA	academische masteropleiding
MA J	master in de Journalistiek
MA MC	master in de Meertalige communicatie
MA T	master in de Tolken
MA V	master in het Vertalen
Ngo	Non-gouvernementele organisatie
NT2	Nederlands als tweede taal
NVAO	Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie
OCMW	Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn
OER	onderwijs en examenreglement
OLOD	opleidingsonderdeel
OOF	onderwijsontwikkelingsfonds
OOP	onderwijsontwikkelingsplan
OP	onderwijzend personeel
PBA	professionele bacheloropleiding

PDCA	letterwoord voor: 'Plan Do Check Act'
PHVT	Provinciale Hogeschool voor Vertalers en Tolken
PWO	projectmatig wetenschappelijk onderzoek
RHHA	Rijkshandelshogeschool Antwerpen
RTV	Radio en televisie
RUCA	Rijksuniversitair Centrum Antwerpen
RVT	Rijksinstituut voor Vertalers en Tolken
SAP	Studentenactiviteiten en - Participatie
SERV	Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen
SID-in	studie- informatiedagen
SMART	Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden
SOVOHA	Sociale Voorzieningen Artesis Hogeschool Antwerpen
SOVOREG	Studentenvoorzieningen Hogeschool Gent
SSB	Studie-en studentenbegeleider
STB	Studietrajectbegeleider
STUVO	Studentenvoorzieningen
SWOP	Systeem voor Waarderingen en Ontwikkeling van het Personeel
SWOT	letterwoord, duid op een system waarbij 'Strengths', 'Weaknesses', 'Opportunities' en 'Threats' in de organisatie worden geanalyseerd
TRIS	Transnationale Institutionele Samenwerking (een Instrument van kwaliteitszorg)
TSO	Technisch secundair onderwijs
TTK	Toegepaste Taalkunde
UA	Universiteit Antwerpen
UAB	Universitaire Associatie Brussel
UGent	Universiteit Gent
UH	Universiteit Hasselt
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VIOT	Vereniging Interuniversitair Overleg Taalbeheersing
VlaJO	Vlaamse jonge ondernemingen

VLEKHO	Vlaamse Economische Hogeschool
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
VOKA	netwerk van ondernemingen van Het Vlaams Economisch Verbond met de plaatselijke Kamers van Koophandel.
VQF	Vlaams kwalificatieramwerk
VTE	voltijds equivalenten
VTO	Vorming, Training en Opleiding
VUB	Vrije Universiteit Brussel
W&K	Hogeschool voor Wetenschap en Kunst
ZAP	zelfstandig academisch personeel
ZER	zelvevaluatierapport